

วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Academic Journal of Graduate School Nakhon Ratchasima Rajabhat University

วารสาร
ราชพฤกษ์
Ratchaphruek Journal
Humanities and Social Sciences

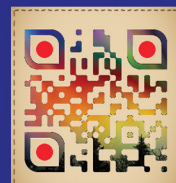
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม 2564

Vol. 19 No. 2 May - August 2021

ISSN 1905-1344 (Print)

ISSN 2651-1835 (Online)

วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Academic Journal of Graduate School Nakhon Ratchasima Rajabhat University

วารสาร
ราชพฤกษ์
Ratchaphruek Journal
Humanities and Social Sciences

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม 2564
Vol. 19 No. 2 May - August 2021

ISSN 1905-1344 (Print)

ISSN 2651-1835 (Online)

วารสารราชพฤกษ์ Ratchaphruek Journal

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Humanities and Social Sciences

Academic Journal of Graduate School Nakhon Ratchasima Rajabhat University

ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม 2564 Vol. 19 No. 2 May - August 2021

วัตถุประสงค์

วารสารราชพฤกษ์เป็นวารสารระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งเป็นวารสารที่ตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของคณาจารย์/ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในรูปของบทความวิชาการ หรือบทความวิจัยในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทั้งในและนอกสถาบัน และเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ประสิทธิภาพ ผลงานระหว่างอาจารย์และนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา กับสถาบันการศึกษาอื่นๆ โดยกำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ

สำนักงานกองบรรณาธิการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

อาคารเฉลิมพระเกียรติ (อาคาร 9) 340 ถนนสุรนารายณ์ ตำบลในเมือง

อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000 โทรศัพท์/โทรสาร 044-272827 ต่อ 14

บรรณาธิการอำนวยการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อติสร เนาวนนท์

อธิการบดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ ทานอก

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วันวิสาข์ ไชรัมย์

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย

สถาบันพระปกเกล้า

ศาสตราจารย์ ดร. ประสาท สืบคำ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ ศิริบรรณพิทักษ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. ชัยยงค์ พรหมวงศ์

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร. นาตยา ปิณฑนนท์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. เษษฐ กิจระการ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร. กิตติพงษ์ ลือนาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรุณา เชิดจระพงษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ดร. แววลี แววมลิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บรรณาธิการผู้ช่วย

รองศาสตราจารย์ ดร. รสริน พิมลบรรยงก์

ข้าราชการบำนาญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษกร จันทเทวณูมาศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บรรณาธิการผู้ช่วยและเลขานุการ

นางสาวศิริณี กรมโพธิ์

เจ้าหน้าที่ประจำกองบรรณาธิการ

นางธณกร จินตพละ

นายสรพงษ์ เปรมวิริยานนท์

นางสาวชลดา พันภัย

นางสาวนิศรา น้อยภูธร

นางศรีนวล สิงห์มะเรง

กำหนดการตีพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ จำนวนพิมพ์ 300 เล่ม

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความก่อนตีพิมพ์ (Peer review) ภายนอก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชลดา จิมจารย์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปาลิดา ผลประดับเพชร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัตนา รุจิกรกุล	ข้าราชการบำนาญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ก่อพงษ์ พลโยธราช	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กันยารัตน์ เคียวชื่น	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา มีศิลป์วิชัย	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิราภา พึ่งบางกรวย	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ มาลา	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิจิตรา ธงพานิช	มหาวิทยาลัยนครพนม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพศาล วรคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มณีนะ วศินารมณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลีรัตน์ มั่นทราษ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิเศษ ชื่นวงศ์	ข้าราชการบำนาญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช คำสุพรหม	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สงวนพงษ์ ชวนชม	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หทัยรัตน์ บุญโยปักษ์ภูมิ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร. กนกอร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร. จุฑามาศ แหนจอน	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร. ชาญชัย คงเพียรธรรม	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร. บุญยเสนอ ตริวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รองศาสตราจารย์ ดร. ปณิดา วรรณพิรุณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
รองศาสตราจารย์ ดร. ประภาส ปันตบแต่ง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร. วาโร เฟิงสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
รองศาสตราจารย์ ดร. ศยามน อินสะอาด	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร. เสกสรรค์ แย้มพินิจ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความก่อนตีพิมพ์ (Peer review) ภายใน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กนกพร จิมพลี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นวลวิ กระต่ายทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร. กิตติพงษ์ ลื่อนาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร. ณภัทร น้อยน้ำใส	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร. ประยุทธ์ ไทยธานี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ทุกบทความได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความอย่างน้อย 2 ท่าน

วารสารนี้ผ่านการรับรองคุณภาพของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย

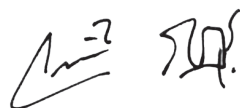
(Thai-Journal Citation Index Centre: TCI) โดยอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่มที่ 1

บทบรรณาธิการ

วารสารราชพฤกษ์ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม-สิงหาคม 2564 ประกอบไปด้วยบทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง และบทความวิจัย จำนวน 14 เรื่อง ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นบทความที่มีคุณภาพทั้งสิ้น ด้วยกระบวนการพิจารณากลั่นกรองบทความของทางวารสาร ซึ่งทำทุกขั้นตอนตามมาตรฐานของ TCI (ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย)

ตามที่ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) เปิดรับวารสารที่ต้องการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 4 พ.ศ. 2563-2567 ครั้งที่ 2 (2564-2567) เพื่อปรับกลุ่มคุณภาพวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI ไปนั้น และศูนย์ TCI ได้ประกาศผลการประเมินคุณภาพวารสารที่ส่งมาเพื่อขอปรับกลุ่มฯ ในฐานข้อมูล TCI ในวันที่ 30 มิถุนายน 64 ซึ่งผลการประเมินขอปรับเปลี่ยนกลุ่มของวารสารราชพฤกษ์นั้นบรรณาธิการขอแจ้งให้ทราบว่า ได้ปรับเปลี่ยนเป็นวารสารกลุ่มที่ 1 โดยการผลประเมินคุณภาพวารสารนี้ จะมีระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2564 ไปจนถึง วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2567

กองบรรณาธิการ ขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวารสารราชพฤกษ์ ทำให้วารสารมีคุณภาพและพร้อมที่จะพัฒนาต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วันวิสาข์ ไชวรัมย์

บรรณาธิการวารสารราชพฤกษ์

สารบัญ

บทความวิชาการ

อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่การสร้างและสื่อสารแบรนด์ กรณีศึกษา การแสดงรำโทนนกพิติด.....1	
เมธาวี จำเนียร	

บทความวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการของผู้ใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ ในเขตจังหวัดนครราชสีมา.....13	
กิตติยา บรรหาญ และจารุวรรณ พนมจีระสวัสดิ์	

ผลของการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน บริษัทแห่งหนึ่ง.....24	
กิตติศักดิ์ พรหมสำลี และสุชอรุณ วงษ์ทิม	

การศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงด้านที่มาของคำยืมภาษาเขมรในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.....34	
จันจิรา เขียงฉิน และนิตยา เรืองสุวรรณ	

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐานในรายวิชาการใช้คอมพิวเตอร์ และโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์.....45	
ชนินทร์ สุทธิเพชรกุล และประภาวรรณ สมุทรเผ่าจินดา	

การศึกษาลักษณะของวัยรุ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่น เรื่อง “พอมหา แม่หางเครื่อง ลูก(สาว)นักร้อง” ของโชติ ศรีสุวรรณ.....56	
ชไมพร กุลบุตรดี และโสภี อุ่นทะยา	

การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของโรงเรียนขยายโอกาส ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1.....64	
ทรงสุดา น้ำจันทร์ และสมกุล ถาวรกิจ	

การรับรู้และรูปแบบการเผชิญปัญหาของผู้ประสบภัยพิบัติ: กรณีศึกษาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหว ในเขตอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย.....73	
ปองสุข ศรีชัย และปภาวดี เนตรสุวรรณ	

สารบัญ

การประเมินโครงการเสริมสร้างคุณภาพโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร.....	82
พัชรินทร์ ศิริสุข	
คุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัย ในจังหวัดนครราชสีมา	92
เพิ่มศิริ ศิริพร และยุทธกร ฤทธิ์ไธสง	
แนวทางพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของอาสาสมัครพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา.....	102
รัตนา เลิศวิชัย	
อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	111
รัตนา อุ่ณจันทร์, จาริพร เพชรชิต และสาธิต บัวขาว	
นาฏยประดิษฐ์พ่อนอีสานนายทองจันทร์ สังฆะมณี.....	120
สมฤดี ชำนิ, สุขสันติ แวงวรรณ และนิวัฒน์ สุขประเสริฐ	
แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา.....	130
สมิตรา ทับหมื่นไวย และพิมพ์จี บรรจงปรุ	
การศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3.....	142
สุภาณี ชำนาญศรี และสุวิมล ตั้งประเสริฐ	

Contents

Academic Articles

Community Product Identity to Build and Communicate Brand: A Case Study of Ramtone Nokphithid Performance.....1	
<i>Methawee Chamnian</i>	

Research Articles

A Study of Behavior and Satisfaction of Users in Service Marketing Mix in Nakhon Ratchasima Large Private Hospitals.....13	
<i>Kittiya Banhan and Jaruwan Panomjerasawat</i>	

The Effects of Group Counseling to Enhance Attitudes toward Safety in Work Performance of Company Employees.....24	
<i>Kittisak Promsamlee and Sukaroon Wongtim</i>	

A Study on Variations of Origins of Khmer Loanwords in the Royal Institute Dictionary.....34	
<i>Janjira Siangchin and Nittaya Rueangsuwan</i>	

Development of Blended Learning Model Using Gamification in Computers Technology and Application for Learning Management Course to Enhance Creativity for Education Students.....45	
<i>Chanin Thitipetchakul and Prapawon Samutpaojinda</i>	

The Study Traits of Adolescents in the Literature for Adolescents on “Pho Maha, Mae Hang Khrueang, Look Sao Nak Rong” of Chot Srisuwan-Author.....56	
<i>Chamaiphorn Kunlabutdee and Sopee Untaya</i>	

School Management following the Philosophy of Sufficiency Economy in Opportunity Expansion School under Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 1.....64	
<i>Songsuda Numjan and Somkul Tharwonkit</i>	

The Perceptions and Coping Style of Disaster Victims: A Case Study of Affected People from Earthquake in Phan District, Chiangrai.....73	
<i>Pongsook Srichai and Paphawadee Netsuwan</i>	

Contents

Evaluation of Enhancing School Quality Toward Excellence Project of the School Cluster 15 under Bangkok Metropolitan Administration.....	82
<i>Patcharin Sirisuk</i>	
Good Characteristics of Information Systems for Student Registration of University in Nakhon Ratchasima Province.....	92
<i>Phermsiri Siriporn and Yuttakorn Ritthaisong</i>	
Guidelines for Self-directed Learning Ability Development of Social Development and Human Security Volunteers in Nakhon Ratchasima Province.....	102
<i>Ratda Lertvichai</i>	
The Identity of Baan Wang sai Community Tham Yai Sub-district, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province.....	111
<i>Rattana Unjan, Jareporn Phetchit and Sathit Buakhao</i>	
Choreography of I-San Dance of Thongchan Sungkhamanee.....	120
<i>Somruedee Chamni, Suksanit Wangwan and Niwat Sukprasirt</i>	
Guidelines for Improving Court of Justice Officers' Quality of Working Life in Nakhon Ratchasima Province.....	130
<i>Samitra Thabmuenwai and Pimpajee Bunjongparu</i>	
A Study of the School Curriculum Administration of School in Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 3.....	142
<i>Supanee Chamnansri and Suwimon Tungprasert</i>	

อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่การสร้างและสื่อสารแบรนด์ กรณีศึกษา การแสดงรำไทบนกพิติด

Community Product Identity to Build and Communicate Brand: A Case Study of Ramtone Nokphithid Performance

เมธาวี จำเริญ ^{1*}
Methawee Chamnian ^{1*}

รับบทความ 17 เมษายน 2564 แก้ไข 6 พฤษภาคม 2564
ตอบรับ 25 พฤษภาคม 2564
Received 17 April 2021 Revised 6 May 2021
Accepted 25 May 2021

บทคัดย่อ

ประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ และทุนทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะทุนทางวัฒนธรรมที่ได้สั่งสมและสืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น ก่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สะท้อนภูมิปัญญา ความเชื่อ และวิถีชีวิตของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งต่อมา ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถนำมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อใช้เชิงพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์ชุมชนเหล่านี้ มีความคล้ายคลึงกันทั้งในเรื่องรูปแบบและการนำไปใช้ประโยชน์ การค้นหาอัตลักษณ์หรือสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชนเหล่านั้น มีความสำคัญต่อการจำหน่ายในเชิงพาณิชย์เป็นอย่างมาก เพื่อต่อยอดไปสู่การสื่อสารอัตลักษณ์ และนำไปสู่การสร้างแบรนด์และสื่อสารแบรนด์ของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่จะสามารถสร้างรายได้ ก่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนทางเศรษฐกิจแก่ผู้ประกอบการได้ บทความนี้จึงต้องการนำเสนอวิธีการสร้างและสื่อสารอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อนำไปสู่การสร้างและสื่อสารแบรนด์ผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค โดยยกกรณีศึกษาของการแสดงรำไทบนกพิติด ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ชุมชนจะต้องร่วมกันค้นหาอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน นำไปสู่การสร้างแบรนด์และสื่อสารแบรนด์ในรูปแบบต่าง ๆ ตามเอกลักษณ์ของแบรนด์ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องกัน เพื่อสร้างการรับรู้ ความสนใจ และความต้องการของผู้บริโภค

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ การสื่อสารอัตลักษณ์ การสร้างแบรนด์ การสื่อสารแบรนด์ ผลิตภัณฑ์ชุมชน
การแสดงรำไทบนกพิติด

¹ หลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, นครศรีธรรมราช 80280

Faculty of Management Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat 80280 Thailand

* Corresponding author, e-mail: methawee_kae@nstru.ac.th

ABSTRACT

Thailand is rich in natural and cultural capital resources that has been accumulated and inherited through generations. Thus, this may create the community products that reflect the wisdom, beliefs and way of life of each locality, related to Thai resources. By doing that, the community products in daily life can be elevated as the products for commercial uses. However, the similarity of community products has been found in both their form and usage. Searching for identities or building the identity of those products is very important for commercial distribution and to lead for the identity of community, including brand building and brand communication. It can generate the local incomes, also create the economic stability and sustainability for entrepreneurs. This study, therefore, would like to present approaches to create and reveal the community products identity, which lead to brand building and communicating of community products as consumer needs. The case study of Nok Phithid Performance is used in this research, the study found that the community must jointly search for the identity of the community product and lead to create and communicate brand in various platforms according to the brand identity that consistently consists of different elements. These various platforms will build awareness, interests and needs of customers.

Keywords: Identity, Identity Communication, Brand Building, Brand Communication, Community Product, Ramtong Nokphithid Performance

บทนำ

ประเทศไทยมีฐานทรัพยากรธรรมชาติและทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายอันแสดงให้เห็นจากศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญา เรื่องเล่าต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่ และจากสิ่งเหล่านี้เอง ก่อให้เกิดเป็นสื่อวัตถุอย่างผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งอาจมาจากสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่นั้น ๆ อยู่แล้ว หรือเกิดจากการรังสรรค์ขึ้นมาใหม่ ผ่านการนำเรื่องราว เรื่องเล่าในพื้นที่ ภูมิปัญญา วิถีปฏิบัติ จนทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชนของที่ระลึกขึ้นมาใหม่เพื่อใช้สื่อสารเรื่องราวพื้นถิ่นในแต่ละพื้นที่ในเชิงการท่องเที่ยว สอดคล้องกับข้อมูลของ พิทยา ว่องกุล (2556, น. 51) ที่ให้ความเห็นว่า ประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ภูมิปัญญาในการผลิตสินค้า จึงมีความหลากหลายสูงตามไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตและแปรรูปสินค้า มักเกี่ยวพันกับเครื่องใช้ไม้สอยในชีวิตประจำวัน ขนม อาหาร เครื่องดื่ม ยารักษาโรค หัตถกรรม เครื่องนุ่งห่ม ล้วนมาจากพืช สัตว์ หรือทรัพยากร ที่ปลูกหรือหาได้ทั่วไป หรืออาจหาซื้อจากที่หนึ่งไปผลิตในหมู่บ้านหนึ่งได้ง่าย

ดังนั้น สมรรถภาพในการผลิตหรือแปรรูปผลิตภัณฑ์

ในชุมชนไทยส่วนใหญ่แล้วจะเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันมาก โดยพัฒนามาจากภูมิปัญญาเดียวกัน จะมีการผลิตเฉพาะชุมชนหรือผลิตสินค้าพิเศษที่โดดเด่นแตกต่างโดยสิ้นเชิงจากหมู่บ้านอื่นหรือถิ่นอื่นน้อยมาก ซึ่งการมีผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อจำหน่ายเป็นสินค้าของแต่ละพื้นที่ที่คล้ายคลึงกันมากนี้เอง ส่งผลต่อการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนเพราะไม่มีความเฉพาะ (Unique) ที่สามารถดึงดูดผู้บริโภคได้ ซึ่งจินตนา กาญจนวิสุทธิ์ (2562, น. 49) ได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขในประเด็นปัญหาดังกล่าว ว่า ควรหาอัตลักษณ์ของสินค้าเพื่อสร้างเป็นจุดขาย วิสาหกิจชุมชนที่มุ่งเน้นพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ หากมีการสร้างอัตลักษณ์ของสินค้าเอง หรือเรื่องราวในผลิตภัณฑ์หรือแหล่งผลิต ก็สามารถเป็นแนวทางที่ทำให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่สนใจได้มากขึ้น

“อัตลักษณ์” หรือ “เอกลักษณ์” จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะขาดไม่ได้ในตัวผลิตภัณฑ์หรือสินค้า โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์หรือสินค้าชุมชนที่จะต้องหาความแตกต่าง สร้างความน่าสนใจ ก่อให้เกิดความรู้สึกนำค้นหาแก่ผู้บริโภคให้ได้ อันจะนำไป

ต่อยอดสู่การสร้างและสื่อสารแบรนด์ของผลิตภัณฑ์สินค้า
นั้นๆ ให้เป็นที่สนใจแก่ผู้บริโภคอย่างมั่นคงและยั่งยืน

อัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน

คำว่า “อัตลักษณ์” เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อ
ผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นโจทย์ให้ชุมชนคิดหาวิธีทางทำอย่างไร
ให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนแต่ละประเภทแต่ละพื้นที่มีความเฉพาะ
เป็นหนึ่งเดียว สามารถหาซื้อได้จากที่ใดที่หนึ่งเท่านั้น
ก่อนอื่นเราต้องมาทำความเข้าใจคำว่า “อัตลักษณ์” เสียก่อน
ทั้งนี้ สมสุข หินวิมาน (2560, น. 15-20) อธิบายว่าทัศนะ
แบบนักวัฒนธรรมศึกษาเชิงวิพากษ์จะเชื่อว่า อัตลักษณ์
ของคนเราไม่ได้เป็นสิ่งที่ติดตัวเรามาแต่กำเนิด หากแต่เป็น
สิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมา โดยสังคมในภายหลัง และการ
จะนิยามตัวตนว่าเราเป็นใครได้นั้น จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อ
เราเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์หรือสื่อสารกับบุคคลอื่นๆ ด้วยเหตุนี้
ด้านหนึ่งอัตลักษณ์จึงเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เราารู้สึกว่า เป็นพวกเดียวกับ
คนอื่น (Self-ascription) กับอีกด้านหนึ่ง คนอื่นก็จะต้อง
รู้สึกเช่นเดียวกับเราด้วย (Ascription by others) ดังนั้น
อัตลักษณ์จึงเป็นตัวกำหนดขอบเขตว่า เราเป็นใคร
เราเหมือนหรือต่างจากคนอื่นอย่างไร มีใครเป็นสมาชิก
กลุ่มเดียวกันกับเราบ้าง เราควรมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น
อย่างไร และคนอื่น ๆ ควรจะสานสายสัมพันธ์กับเราอย่างไร

นอกจากอัตลักษณ์บุคคล สิ่งของอย่างผลิตภัณฑ์
ชุมชนก็ควรมีอัตลักษณ์ในทัศนะของผู้เขียนอัตลักษณ์ของ
ผลิตภัณฑ์ชุมชน จึงมาจากทั้ง 2 ส่วน คือ อัตลักษณ์ดั้งเดิม
ของผลิตภัณฑ์ที่มาจากภูมิปัญญาการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น
ซึ่งในระหว่างการถ่ายทอดนั่นเอง ทำให้อัตลักษณ์อาจมีการ
เปลี่ยนแปลงไป จากการถ่ายทอดแบบผิดเพี้ยน หรือการ
ตกแต่งเพิ่มเติม จนกลายเป็นอัตลักษณ์ใหม่ที่มีการผสม
ผสานระหว่างอัตลักษณ์เดิมกับอัตลักษณ์ใหม่เข้าไป เช่น
อัตลักษณ์เดิม ของผลิตภัณฑ์ชุมชน คือ การใช้สีธรรมชาติ
ของพืชพันธุ์ในท้องถิ่น แต่ต่อมามีการนำสีธรรมชาติผสม
ผสานกับสีเคมี ทำให้ได้อัตลักษณ์ใหม่ของผลิตภัณฑ์ชุมชน
นั้น ที่ยังไม่มีใครทำได้เหมือน หรือมีเรื่องราว (Story)
แสดงให้เห็นที่มาที่ไปที่เป็นเอกลักษณ์ดังกล่าวที่ไม่เหมือนใคร
อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นจากความตั้งใจหรือ

ไม่ได้ตั้งใจก็ได้ แต่สิ่งสำคัญคือ ชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของ
ผลิตภัณฑ์สามารถค้นหาและดึงเอาอัตลักษณ์มาเป็นจุด
ขายสร้างความสนใจได้หรือไม่ เพื่อเพิ่มมูลค่าและคุณค่า
ของผลิตภัณฑ์สินค้านำไปสู่การสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

การสื่อสารอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน

การสร้างการรับรู้ให้เกิดความน่าสนใจแก่ผู้บริโภค
เพื่อนำไปสู่การตลาดใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้น จึงต้องมี
การสื่อสารอัตลักษณ์ ทั้งนี้ อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน
ที่กล่าวถึงดังกล่าว จะนำไปสื่อสารได้ต้องมีการศึกษาและ
ถอดอัตลักษณ์เชิงพื้นที่เสียก่อนโดยชุมชนควรเข้ามาเป็นหลัก
ในการดำเนินการทุกขั้นตอน ดังตัวอย่างงานวิจัยของ
อิสริยาภรณ์ ชัยกุลหลาบ (2561) นำเสนอกระบวนการสร้าง
อัตลักษณ์สำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดเลย
เพื่อพัฒนากระบวนการสร้างอัตลักษณ์สำหรับพัฒนา
ผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดเลยและเพื่อประเมินกระบวนการ
สร้างอัตลักษณ์ดังกล่าว ในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทชุมชนจังหวัดเลย ขั้นตอนที่ 2
การศึกษาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดเลย ขั้นตอนที่ 3
พัฒนากระบวนการสร้างอัตลักษณ์สำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์
ชุมชนและขั้นตอนที่ 4 การประเมินกระบวนการสร้าง
อัตลักษณ์สำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนดังกล่าว

อีกตัวอย่าง คือ กรณีของ ทินวงษ์ รักริษฐ์สระกุล และ
ธัญญธร อินทร์ท่าแดง (2554 อ้างใน ประชิด ทิณบุตร,
ธีระชัย สุขสวัสดิ์, อติสรณ์ สมนึกแท่น, 2559, น. 90)
ที่ได้ทำการศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำภาคเหนือตอนล่าง
เพื่อใช้เป็นแนวคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบ โดยการศึกษา
อัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำภาคเหนือตอนล่างและนำมาสร้าง
รูปแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ของที่ระลึก เพื่อเป็นการ
ส่งเสริมการขายและเผยแพร่ชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จักกัน
อย่างแพร่หลาย ซึ่งทางผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้
อย่างถูกต้องตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ให้เป็นแบรนด์แห่งชุมชน
เป็นประสบการณ์แห่งความภาคภูมิใจร่วมในแบรนด์
เกิดความประทับใจให้รับรู้ถึงการมีส่วนร่วม เกิดการยอมรับ
ทั้งสมาชิกในกลุ่มและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

จากตัวอย่างของการวิจัย 2 ผลงานข้างต้น

แสดงให้เห็นว่า ผลิตภัณฑ์ชุมชนควรได้รับการถอดหรือสร้างอัตลักษณ์ก่อนนำไปสู่การสื่อสารอัตลักษณ์ เพื่อนำอัตลักษณ์นั้นไปใช้ประโยชน์ เช่น นำไปใช้เป็นแนวทางออกแบบผลิตภัณฑ์ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ ใช้ในการผลิตสื่อเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เป็นต้น

การสร้างแบรนด์ผ่านอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน

การจะทำให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนสามารถติดตาตรึงใจอยู่ในทุกความคิด ความรู้สึกของผู้บริโภคได้นั้น การมีแบรนด์หรือตราสินค้า นับว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม ยังมีอีกหลายคนที่ไม่เข้าใจผิด เข้าใจว่าแบรนด์หมายถึงโลโก้ที่ติดอยู่บนบรรจุภัณฑ์เท่านั้น ทั้งที่ความเป็นจริงแล้วแบรนด์เป็นมากกว่านั้นหลายร้อยเท่า ทั้งนี้ Achenbuaam (1993 อ้างใน กุณวลี รื่นรมย์, 2560, น. 18) ให้ความเห็นว่าแบรนด์เป็นผลรวมของทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหรือบริการทั้งที่จับต้องได้หรือจับต้องไม่ได้ รวมถึงสิ่งแวดล้อมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหรือบริการนั้น ๆ ในทุก ๆ อย่าง ทุก ๆ เรื่อง ที่ลูกค้าได้มีประสบการณ์ทั้งรูป รส กลิ่น เสียงและสัมผัส และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของแบรนด์นั้น

แบรนด์เป็นมากกว่า “ตราสินค้า” และ “แบรนด์” คือทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ” และการสร้างแบรนด์ก็คือการใช้กลยุทธ์และเครื่องมือทางการตลาดเพื่อกระตุ้นให้คนรู้สึกต่อแบรนด์ในเชิงบวก อย่างไรก็ตาม การสร้างแบรนด์ที่ดีจะต้องมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่ชัดเจนภาพเบื้องหน้าและเบื้องหลังนั้นควรจะไปในทิศทางเดียวกัน นี่คือการท้าทายของการสร้างแบรนด์ (ณัฐพล ไยไพโรจน์ (ชนะ เทศทอง, บรรณาธิการ), 2561, น. 20) แบรนด์หรือตราสินค้าจึงไม่ได้สร้างและสื่อสารกันได้ง่าย ๆ แต่ทุกสิ่งทุกอย่างที่ประกอบกันเป็นแบรนด์จะต้องมีจุดร่วมเดียวกันและสื่อสารไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งในหัวข้อถัดไปผู้เขียนจะได้กล่าวถึงการสร้างแบรนด์จากอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน

1. หลักการสร้างแบรนด์จากอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน การสร้างแบรนด์หรือตราสินค้าที่แตกต่างกันควรมีหลักการ ประกอบด้วย

1.1 ง่าย (Simple) ทำให้ลูกค้ามองเห็นความแตกต่างจากคู่แข่งได้จริงสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้และสามารถวางตำแหน่งเปรียบเทียบกับที่โดดเด่นและได้เปรียบ

1.2 ความสมเหตุสมผล (Make sense) สร้างให้แนวความคิดนั้นมีความน่าเชื่อถือที่สุดทั้งตัวสินค้า การให้บริการ รวมถึงข้อมูลและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.3 ความชัดเจน (Visible) สร้างโปรแกรมการติดต่อสื่อสารเพื่อให้ลูกค้า และกลุ่มเป้าหมายสามารถรับรู้และคล้อยตามถึงความแตกต่างนั้น (ณัฐวุฒิ สุวรรณทิพย์, 2557, น. 104)

2. โครงสร้างของแบรนด์จากการรวบรวมทัศนะของนักวิชาการและนักวิชาชีพการตลาด จะพบว่า โครงสร้างของแบรนด์ประกอบด้วย

2.1 จุดยืนของแบรนด์ (Brand positioning) ในที่นี้ Brand Positioning มีความหมายถึงจุดยืน (Positioning) ที่ถูกกำหนดจากกลยุทธ์การแบ่งส่วนตลาด STP (Segmentation, Targeting and positioning) ซึ่งจุดยืนของแบรนด์เปรียบได้กับตัวตนของแบรนด์ ๆ นั้นที่เราจะยึดเหนี่ยวไว้ตลอดในการสร้างแบรนด์

2.2 บุคลิกภาพของแบรนด์ (Brand personality) เมื่อกำหนดจุดยืนของแบรนด์ได้แล้ว ก็นำมาขยายต่อด้วยการกำหนดบุคลิกภาพของแบรนด์ (Brand personality) ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบว่า ถ้าแบรนด์กลายเป็นคนจริง ๆ จะเป็นคนที่มีบุคลิกภาพอย่างไรโดยทั่วไปจะเปรียบเทียบตั้งแต่ อายุ เพศ อาชีพ รายได้ ความคิด นิสัย วิถีชีวิต และที่อยู่อาศัย แต่ถ้าจะให้เห็นภาพที่ชัดที่สุดคือการเปรียบเทียบแบรนด์กับเหล่าบุคคลที่มีชื่อเสียง ที่ตรงกับบุคลิกภาพของแบรนด์ที่เราอยากได้มากที่สุด ปัจจุบันการกำหนดบุคลิกภาพของแบรนด์ ถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างแบรนด์

2.3 เอกลักษณ์ของแบรนด์ (Brand identity) Jain (2017, p. 2) ได้เสนอว่าองค์ประกอบสำคัญของเอกลักษณ์ของแบรนด์ควรประกอบด้วย ความหมายที่สามารถสื่อถึงพันธกิจ ประวัติ วัฒนธรรม คุณค่าและบุคลิกของแบรนด์ได้ ควรมีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์

ประเภทเดียวกัน แบรินด์จะต้องแสดงและสื่อสาร ทำให้ผู้บริโภคเข้าใจถึงความต่างนั้น และแนวความคิดหลักของแบรินด์จะต้องมีความยั่งยืนและยืดหยุ่นได้ เพื่อให้สามารถต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลง ในขณะเดียวกันผู้บริโภคยังคงจดจำได้ ซึ่งเอกลักษณ์ของแบรินด์จะต้องสนับสนุนกลยุทธ์ทางการตลาดที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยสอดคล้องกับที่ณัฐพล ไยไพโรจน์ (ชนะ เทศทอง, บก) (2561, น. 45) ได้สรุปไว้ว่า เอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของแบรินด์ที่ต้องการสื่อให้ลูกค้าเห็น เป็นความโดดเด่นและแตกต่างจากแบรินด์อื่น ๆ เอกลักษณ์ที่ดีจะต้องมีความสอดคล้องไปกับ

ทุกจุดสัมผัสที่ลูกค้าหรือกลุ่มเป้าหมายได้พบเจอ ไม่ว่าจะเป็นด้านภาพ ด้านเสียง ด้านสัมผัส ทุกอย่างต้องมีความสอดคล้องกลมกลืนกันโดยเอกลักษณ์ของแบรินด์จะต้องส่งต่อคุณค่าที่ได้ตั้งไว้ไปสู่ลูกค้าอย่างเต็มศักยภาพ ผ่านทุกจุดสัมผัสที่ลูกค้าจะพบเจอไม่ว่าจะเป็นสินค้า บริการ องค์กร สื่อโฆษณา หน้าเว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย ซึ่งการออกแบบรูปลักษณ์ที่มีความสอดคล้องกันจะทำให้แบรินด์มีความแข็งแกร่งและเป็นที่ยอมรับได้ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนขอนำเสนอองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นเอกลักษณ์ของแบรินด์ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของเอกลักษณ์ของแบรินด์

ที่มา: เมธาวิ จำเนียร (2564)

จากภาพที่ 1 คือองค์ประกอบที่จะสร้างเป็นเอกลักษณ์ของแบรินด์ เพื่อสร้างการรับรู้ ความสนใจ และการจดจำได้ของผู้บริโภค และหากผลิตภัณฑ์ใดมีเอกลักษณ์ของแบรินด์ที่ชัดเจน และแต่ละองค์ประกอบ

มีความสอดคล้องกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกันก็จะทำให้การสื่อสารแบรินด์ทำได้ง่ายและมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย โดยในเบื้องต้นควรคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ชื่อ ตราสัญลักษณ์ เนื้อหา บรรจุภัณฑ์ รูปแบบการขาย ฯลฯ

การสื่อสารแบรนด์ผ่านอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน

นอกจากอัตลักษณ์จะสามารถสร้างความน่าสนใจให้เกิดขึ้นกับตัวผลิตภัณฑ์ชุมชนในสายตาผู้บริโภคได้แล้ว ในเชิงการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ชุมชนในฐานะของที่ระลึกที่มีเอกลักษณ์จะมีบทบาทสำคัญช่วยสร้างชุมชนแหล่งท่องเที่ยวให้มีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนมากขึ้น โดยสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวในชุมชนและซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์นั้นกลับไป (Indahyani, Sofiana & Ari Yuniarso, 2018, p. 290) ซึ่งจะเห็นได้ว่าจุดขายของผลิตภัณฑ์ชุมชนของที่ระลึก คือ การขาย อัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ของชุมชนนั่นเอง เพื่อให้นักท่องเที่ยวนำประสบการณ์จากการท่องเที่ยวผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชนของที่ระลึกกลับไประลึกถึงหรือสามารถนำความประทับใจผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชนของที่ระลึกกลับไปฝากหรือบอกต่อแก่ผู้อื่น

ยิ่งถ้ามีการสื่อสารแบรนด์เพื่อจะให้แบรนด์ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีเอกลักษณ์สามารถเข้าไปอยู่ในใจของลูกค้าได้นั้น ยิ่งทำให้สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวได้มากขึ้น Franzen & Moriarty (2009 อ้างในคุณทลี รื่นรมย์, 2556, น. 53) อธิบายว่า หลักการในการวางตำแหน่งแบรนด์ ให้ได้ใจของลูกค้าประกอบไปด้วย 3 ประการซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารแบรนด์ผ่านอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ กล่าวคือ ต้องมีข้อมูลของลูกค้า มีวิธีการสื่อสารอย่างเหมาะสม และต้องตอบย้ตำแหน่งแบรนด์อยู่เสมอ โดยชุมชนต้องมีความรู้เป็นอย่างดีเกี่ยวกับกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ต้องสามารถตอบคำถามว่า “ใครคือลูกค้า ต้องการอะไร ทำไมถึงซื้อ และซื้ออย่างไร” การทำวิจัยผู้บริโภคจะช่วยให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้า ทั้งเบื้องหลังและเบื้องหน้า (Insights and foresights) ต้องหาวิธีที่จะสื่อสารตำแหน่งของแบรนด์ไปยังกลุ่มเป้าหมาย โดยต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ ทั้งด้านเนื้อหาที่จะสื่อ (Message) ช่องทางที่จะสื่อสาร (Channel) และจังหวะเวลาที่จะสื่อสาร (Timing) อย่างเหมาะสมต่อมา เมื่อทำการสื่อสารแบรนด์ออกไปแล้ว ผลสะท้อนกลับสู่ชุมชนหรือผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน คือ ภาพลักษณ์ของแบรนด์ (Brand image) ที่มาจากความรู้สึกและประสบการณ์ของลูกค้าที่มีต่อแบรนด์ที่ไม่สามารถวัดออกมาเป็นตัวเลขได้ และมูลค่าของแบรนด์

(Brand equity) ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการสร้างแบรนด์ โดยมาจากการคำนวณหาคุณค่าต่าง ๆ ที่สามารถประเมินเป็นตัวเลขนัยมูลค่าของแบรนด์ได้ อัตลักษณ์ของแบรนด์ที่สะท้อนมาจากอัตลักษณ์และการสื่อสารอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน จึงสามารถสร้างผลกระทบทั้งต่อตัวองค์กรหรือผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้งที่สามารถคำนวณเป็นมูลค่าหรือรายได้ และที่เป็นคุณค่าจับต้องไม่ได้ แต่สามารถสร้างความรู้สึกในแง่บวกให้แก่ผู้บริโภคได้

การสื่อสารอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่การสร้างและสื่อสารแบรนด์ กรณีศึกษาการแสดงรำไทนกกพิต

ผู้เขียนทำหน้าที่เป็นหัวหน้าโครงการการวิจัยเรื่องการยกระดับและสื่อสารรำไทนกกพิต สู่กิจกรรมการท่องเที่ยวและหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสร้างประสบการณ์นักท่องเที่ยวและส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน ตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในปี 2563 และได้ทำการศึกษาการต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชนจากรำไทนกกพิต การละเล่นพื้นบ้านสมัยสงครามโลก ครั้งที่ 2 ที่กลายมาเป็นการแสดงในชุมชนและต้อนรับนักท่องเที่ยวของตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช มานำเสนอเชื่อมโยงกับแนวคิดการสร้างอัตลักษณ์สู่การสื่อสารอัตลักษณ์ และนำไปสู่การสร้างและสื่อสารแบรนด์ผลิตภัณฑ์ชุมชน

ผู้เขียนร่วมกับคณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดการเล่าเรื่อง (Storytelling) ของรำไทนกกพิตมาสู่การสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเป็นของที่ระลึกเมื่อได้รับชมการแสดงดังกล่าวผ่านการวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วม เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การสนทนากลุ่มปราชญ์ชาวบ้านรำไทนกกพิต การทดลองทำและสังเกตการณ์ผลที่เกิดขึ้น การพัฒนาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ชุมชนดังกล่าว จนได้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนของที่ระลึกที่ต่อยอดมาจากรำไทนกกพิต ซึ่งจากการดำเนินการวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วมที่ผ่านมา ได้ผลดังนี้

1. การแสดงพื้นบ้านรำไทนกกพิต

รำไทนกกพิต เป็นการร้องและรำประกอบบทเพลงสั้น ๆ มีเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ คือ โทน ฉิ่ง

และฉาบ สำหรับที่กรุงชิง ประชาชนชาวบ้านได้นำรำไท่นมา และแต่งบทเพลง และสร้างสรรค์ทำขึ้นอีกเป็นร้อยๆ เพลง โดยมีเพลง นกพิทิต ซึ่งเป็นเพลงที่มีลักษณะตลกขบขัน โดยการนำท่าทางเกี่ยวพาราสีของนกพิทิตตัวผู้ ตัวเมีย

มาสร้างสรรค์เป็นท่ารำ โดยนกพิทิต หรือนกถึดทือ เป็นนก ตระกูลนกฮูก นกเค้าแมวที่มีขนาดใหญ่อาศัยอยู่ในป่า กรุงชิงในสมัยก่อนจนทำให้การรำไท่นของตำบลกรุงชิง ได้ชื่อว่า “รำไท่นนกพิทิต” ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การรำไท่นนกพิทิตในเพลงนกพิทิต

ที่มา: เมธาวี จำเนียร. ถ่ายเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2563 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

2. การต่อยอดการแสดงพื้นบ้านรำไท่นนกพิทิต สู่ผลิตภัณฑ์ชุมชนของที่ระลึก

จากการแสดงพื้นบ้านดังกล่าว ได้มีการนำเรื่องราวของรำไท่นนกพิทิต ได้แก่ ตัวนกพิทิต ที่เป็นที่มาของ เพลงเอกที่มีลักษณะตลกขบขัน จนกลายเป็นรำไท่นนกพิทิต มาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน “ขนมดอกจอกนกพิทิต” เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์นกพิทิตด้วยการเล่าเรื่อง (Storytelling)

ที่เป็นที่มาของรำไท่นนกพิทิต ผ่านกระบวนการวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วม

การทำขนมดอกจอกโดยใช้แม่พิมพ์นกพิทิต ดังแสดงในภาพที่ 3 ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ สร้างความน่าสนใจแก่ผู้บริโภค เช่น นักท่องเที่ยวที่ได้มาเยือนตำบลกรุงชิง ผู้สนใจที่มาซื้อหาตาม การออกร้านของทางกลุ่มผู้ประกอบการ เป็นต้น

ภาพที่ 3 ผลิตภัณฑ์ชุมชนขนมดอกจอกนกพิติด

ที่มา: เมธาวี จำเนียร. ถ่ายเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2564 ณ ศูนย์เรียนรู้คุ่มตานหุ่ย ตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. การสร้างและสื่อสารแบรนด์เพื่อสื่อสาร อัตลักษณ์รำโทนนกพิติด

สำหรับในการสร้างและสื่อสารแบรนด์เพื่อสื่อสาร
อัตลักษณ์ของขนมดอกจอกนกพิติด ได้ดำเนินการผ่าน
กระบวนการวิจัย โดยได้สร้างแบรนด์ขนมดอกจอกนกพิติด

ผ่านโลโก้ บรรจุภัณฑ์ สื่อโฆษณา และรูปแบบการขาย
โดยชุมชนมีส่วนร่วมคิดสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ประกอบ
ของแบรนด์เหล่านี้ร่วมกัน โดยใช้แนวคิดหลักคือ การนำ
นกพิติดซึ่งมาจากเพลงเอกนกพิติดในการแสดงรำโทน
นกพิติด มาเป็นสัญลักษณ์หลักในการสื่อสาร

ภาพที่ 4 โลโก้หรือตราสัญลักษณ์ขนมดอกจอกนกพิติด

ที่มา: เมธาวี จำเนียร. ถ่ายเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2564 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

3.1 การออกแบบโลโก้หรือตราสัญลักษณ์ขนมดอกจอกนกพิทิดให้เห็นเป็นรูปแม่พิมพ์นกพิทิดเพื่อสื่อสารให้เห็นว่าต้องการจะจำหน่ายผลิตภัณฑ์อะไรแก่ผู้บริโภค และผลิตภัณฑ์ที่ได้จะมีลักษณะอย่างไรรวมถึงมีแบรนด์รำโทนนกพิทิด (มีลักษณะเป็นทำรำของเพลงนกพิทิด)

ปรากฏอยู่ด้วยซึ่งเป็นแบรนด์หลัก และเป็นแบรนด์ร่วมกับผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่น ๆ ที่ต่อยอดจากเรื่องราวของรำโทนนกพิทิดเช่นเดียวกัน เช่น ทุ่งหอมสมุนไพรรำโทนนกพิทิด พวงกุญแจนกพิทิด ฯลฯ

ภาพที่ 5 บรรจุภัณฑ์ขนมดอกจอกนกพิทิด

ที่มา: เมธาวิ จำเนียร. ถ่ายเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2564 ณ ศูนย์เรียนรู้คุ่มตาหนู่ย ตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.2 บรรจุภัณฑ์ของขนมดอกจอกนกพิทิดในภาพที่ 5 มีการติดสติ๊กเกอร์ที่ประกอบไปด้วย ตราสัญลักษณ์หรือโลโก้ การเล่าเรื่องราว (Story telling) ที่มาของรำโทนนกพิทิด ลักษณะการร้องและรำ และการต่อยอดสู่การทำ

ดอกจอกนกพิทิด รวมถึงการระบุส่วนผสมของขนมและช่องทางในการติดต่อกลับทางเฟซบุ๊ก แฟนเพจของศูนย์การเรียนรู้รำโทนนกพิทิดในลักษณะคิวอาร์โค้ด (QR Code) และเบอร์โทรศัพท์ของผู้ประกอบการ

ภาพที่ 6 สื่อโฆษณาขนมดอกจอกนกพิติด

ที่มา: เมธาวี จำเนียร. ถ่ายเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2564 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

3.3 การออกแบบสื่อโฆษณา คณะผู้วิจัยซึ่งประกอบไปด้วยนักวิจัยจากสาขาวิชาวิทยาศาสตร์นาฏศิลป์และการแสดง คอมพิวเตอร์ธุรกิจ และหลักสูตรและการสอน ได้ออกแบบสื่อโฆษณาในลักษณะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์เฉพาะกิจใบปลิวและเผยแพร่ทางสื่อสังคมออนไลน์

ดังแสดงในภาพที่ 6 เพื่อสื่อสารให้ผู้สนใจสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนขนมดอกจอกนกพิติดได้ โดยได้สื่อสารแบรนด์หลักคือ รำโทนนกพิติด และภาพประกอบของผลิตภัณฑ์ชุมชนและราคาที่ชัดเจน

ภาพที่ 7 รูปแบบการขายขนมดอกจอกนกพิติด

ที่มา: เมธาวิ จำเนียร. ถ่ายเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2564 ณ ห้างสรรพสินค้าโรบินสันไอเซ็น จังหวัดนครศรีธรรมราช

นอกจากจะจำหน่ายในตำบลกรุงชิง ผู้ประกอบการ ยังได้ออกบูธจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าและงานออกร้าน ทั่วไปด้วย โดยจะสื่อสารอัตลักษณ์ของรำโทนนกพิติด เพื่อสร้างและสื่อสารแบรนด์ รำโทนนกพิติด โดยผู้ขาย จะสวมใส่ชุดเครื่องแต่งกายรำโทนนกพิติด เพื่อใช้ประกอบการ เล่าเรื่อง ให้ข้อมูล ซึ่งจะมีผลต่อการจำหน่ายสินค้าขนม ดอกจอกนกพิติดด้วยเช่นเดียวกัน

จากการนำอัตลักษณ์ผ่านการสร้างแบรนด์และ สื่อสารแบรนด์รำโทนนกพิติด ลูกค้าเกิดการรับรู้หรือรู้จัก การแสดงรำโทนนกพิติดมากยิ่งขึ้น ผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่ได้รับการพัฒนาขึ้น ในกรณีนี้ ลูกค้ารู้จักรำโทนนกพิติด อยู่แล้ว จึงสนใจขนมดอกจอกนกพิติด หรืออีกกรณีคือ ลูกค้า เห็นขนมดอกจอกนกพิติดแล้วเกิดความอยากรู้อยากลอง

จึงหาคำตอบทำให้รู้จักการแสดงรำโทนนกพิติด จากขนม ดอกจอกนกพิติด ทำให้ทั้งการแสดงพื้นบ้านรำโทนนกพิติด และผลิตภัณฑ์ชุมชนขนมดอกจอกนกพิติดเกิดการส่งเสริม ซึ่งกันและกัน

จะเห็นได้ว่า การสื่อสารอัตลักษณ์ในกรณีของ ขนมดอกจอกนกพิติด จะต้องใช้เอกลักษณ์ของแบรนด์ (Brand Identity) หลาย ๆ องค์ประกอบผสมผสานเข้าด้วยกัน เช่น โลโก้หรือตราสัญลักษณ์ บรรจุภัณฑ์ เนื้อหา (Story) สื่อโฆษณา รูปแบบการขาย เพื่อนำไปสู่การสร้างและ สื่อสารแบรนด์ ผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างขนมดอกจอกนก พิติด เพื่อให้เกิดการรับรู้ ความสนใจ และเกิดการตัดสินใจ ซื้อของผู้บริโภคในขั้นตอนสุดท้าย

บทสรุป

ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่พบในท้องถิ่นของประเทศไทย มักมีความคล้ายคลึงกันเนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์ บริบทเชิงพื้นที่ ทิวทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ความเชื่อ และวิถีชีวิตของคนไทยที่ไม่แตกต่างกันนัก การค้นหา "อัตลักษณ์" ของผลิตภัณฑ์ชุมชนจึงมีความจำเป็นต่อการสร้างความน่าสนใจแก่ผู้บริโภค ให้มีความต้องการ ในการซื้อหาผลิตภัณฑ์เหล่านั้นผ่านการสื่อสารอัตลักษณ์ ซึ่งอัตลักษณ์และการสื่อสารอัตลักษณ์นี้เอง จะสามารถ นำไปสู่การสร้างและสื่อสารแบรนด์ เพื่อให้ผู้บริโภค เกิดความรู้สึกทั้งหมดในทิศทางเดียวกันต่ออัตลักษณ์ ของผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้น ๆ และจะมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ ของผู้บริโภคเพิ่มขึ้นอีกด้วย ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงควร ให้ความสำคัญกับการสร้างและสื่อสารแบรนด์ผ่านการดำเนิน ถึงอัตลักษณ์ของแบรนด์ ซึ่งประกอบไปด้วยหลายองค์ประกอบ เช่น โลโก้หรือตราสัญลักษณ์ บรรจุภัณฑ์ เรื่องราว สื่อโฆษณา รูปแบบการขาย เป็นต้น ดังกรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่ต่อยอดมาจากเรื่องราวของรำไท่นกพิทิต การแสดงพื้นบ้าน ของตำบลกรุงชิง อำเภออนบิพิตา จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้นำอัตลักษณ์จากเพลงนกพิทิต สื่อสารในรูปแบบ ของขนมดอกจอกนกพิทิต และสร้างและสื่อสารแบรนด์ ขนมดอกจอกนกพิทิตแก่ผู้บริโภค

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณาสี รื่นรมย์. (2560). *แบรนด์ต้องคิด & การประเมินค่าแบรนด์ต้องคิด* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ไชยเบอร์ด์ปริ้นท์ กรุ๊ป.
- จินตนา กาญจนวิสุทธิ. (2562). *เส้นทางวิสาหกิจชุมชน เพื่อการพัฒนาอาชีพและการพึ่งตนเอง* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มินิ เซอร์วิส ซัพพลาย.
- ณัฐพล โยไพโรจน์ (ชนะ เทศทอง, บรรณาธิการ). (2561). *Digital branding: กลยุทธ์และเกิดแบรนด์เล็ก ให้เติบโตได้อย่างยั่งยืน*. นนทบุรี: โอดีซี.

- ณัฐวุฒิ สุวรรณทิพย์. (2557). *การตลาดแบบองค์รวม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สุราษฎร์ธานี: เค.ที.กราฟฟิค การพิมพ์และบรรจภัณฑ์.
- พิทยา ว่องกุล, ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล (บรรณาธิการ). (2556). *วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประชิด ทิณบุตร, ธีระชัย สุขสวัสดิ์ และอดิสรณ์ สมนึกแทน. (2559). *การออกแบบพัฒนาตราสัญลักษณ์ และรูปลักษณ์บรรจุภัณฑ์เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับผลิตภัณฑ์สุขภาพและความงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดชัยนาท*. *วารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 7(11), น. 84-94.
- สมสุข หินวิมาน. (2560). *การผลิตและการใช้สื่อเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน*. ใน ณัฐสุพงศ์ สุขโสด (บก.), *เอกสารการสอนชุดวิชา การวางแผนการออกแบบและการผลิตสื่อชุมชน หน่วยที่ 9-15*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อิสริยาภรณ์ ชัยกุลลาบ. (2561). *กระบวนการสร้างอัตลักษณ์สำหรับพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดเลย*. *ศิลปกรรมศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต* (รายงานผลการวิจัย). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Indahyani, T., Sofiana, Y. & Yuniarso, A. (2018). Reinforcement Identity of Tourism Village at Dusun Wangun-Bandung, ICCD (*International Conference on Community Development*, 1(1), pp. 290-294.
- Jain, R. (2017). Basic Branding Concepts: Brand Identity, Brand Image and Brand Equity. *International Journal of Sales & Marketing Management Research and Development (IJSMMRD)*, 7(4), pp. 1-8.

การศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจในส่วนประสม ทางการตลาดบริการของผู้ใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน ขนาดใหญ่ ในเขตจังหวัดนครราชสีมา

A Study of Behavior and Satisfaction of Users in Service Marketing Mix in Nakhon Ratchasima Large Private Hospitals

กิตติยา บรรหาญ^{1,*} และจารุวรรณ พนมจีระสวัสดิ์²
Kittiya Banhan^{1,*} and Jaruwat Panomjerasawat²

รับบทความ 2 เมษายน 2564 แก้ไข 31 พฤษภาคม 2564

ตอบรับ 10 มิถุนายน 2564

Received 2 April 2021 Revised 31 May 2021

Accepted 10 June 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการ ศึกษาและเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการของผู้ใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ ในเขตจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ที่มารับบริการในโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ ในเขตจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ โรงพยาบาล ป.แพทย์ โรงพยาบาล เซนต์เมรี่ และโรงพยาบาลกรุงเทพราชสีมาจำนวน 384 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายกลุ่มเป็นรายคู่โดยใช้ Scheffe Analysis ผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมผู้รับบริการโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ ในเขตจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่ใช้บริการที่แผนกผู้ป่วยนอก มีวัตถุประสงค์ในการใช้บริการเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา 30000
M.B.A., Student in Business Administration in Business Administration Nakhon Ratchasima Rajabhat University,
Nakhon Ratchasima 30000, Thailand

* Corresponding author, e-mail: kittiya.banhan@gmail.com

² อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา 30000
Lecturer in Graduate Program Business Administration in Business Administration Nakhon Ratchasima Rajabhat University
Nakhon Ratchasima 30000, Thailand

* Corresponding author, e-mail: jaruwat.p@nrnu.ac.th

เหตุผลในการเลือกใช้บริการเพราะได้รับบริการที่สะดวกและรวดเร็ว ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจคือตัวเอง มาใช้บริการช่วงเวลาราชการและวันอาทิตย์ เลือกใช้บริการโรงพยาบาลเซนต์แมรี และชำระค่ารักษาพยาบาลด้วยตนเอง สำหรับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการของผู้ใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ในเขตจังหวัดนครราชสีมาพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีความพึงพอใจในด้านลักษณะทางกายภาพมากที่สุดและผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการ จำแนกตามพฤติกรรมการใช้บริการ พบว่า พฤติกรรมผู้ใช้บริการที่ต่างกันในด้านแผนกที่ใช้บริการ ด้านเหตุผลในการเลือกใช้บริการ ด้านโรงพยาบาลที่เลือกใช้บริการ และด้านลักษณะการชำระค่ารักษาพยาบาลจะมีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดบริการโดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: พฤติกรรม ความพึงพอใจ ส่วนประสมทางการตลาดบริการ โรงพยาบาลเอกชน

ABSTRACT

This research aimed to study behavior in using services and satisfaction of users in service marketing mix of large private hospitals in Nakhon Ratchasima Province. The sample group was participants who used services in large private hospitals in Nakhon Ratchasima Province, namely Porphat Hospital, St. Mary's Hospital and Bangkok Ratchasima Hospital, totaling 384 persons. The questionnaire was used as the research instrument. The accidental sampling method was utilized to recruit samples. Statistics for data analysis included frequency, percentage, average, standard deviation, t-test, ANOVA and Scheffe analysis. The research results showed that in large private hospitals in Nakhon Ratchasima Province, most of them has out-patient services. The results of the satisfaction in the service marketing mix of users in large private hospitals in Nakhon Ratchasima province overall was the high level and were most satisfied with their physical appearance. The results of comparing satisfaction were found that the users' behavior was different. In the department that used the service on the reasons for choosing the service. The hospitals' services and the type of payment were considered. There would be satisfaction with the different service marketing mixes of the private hospitals in Nakhon Ratchasima Province overall was statistically significant at the .05 level.

Keywords: Behavior, Satisfaction, Service marketing mix, Large private hospital

บทนำ

โรงพยาบาลนับว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิต ตั้งแต่การเกิดการเจ็บป่วยหรือเมื่อเกิดอุบัติเหตุฉุกเฉินต้องไปรักษาที่โรงพยาบาล และด้วยจำนวนประชากรที่มากขึ้น มีอัตราการเจ็บป่วยและเสียชีวิตจากโรคเพิ่มสูงขึ้นส่งผลให้อัตราการใช้บริการโรงพยาบาลเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ และโรงพยาบาลรัฐไม่สามารถให้บริการได้เพียงพอจากจำนวนผู้ป่วยในที่มีมากกว่าจำนวนเตียงที่ให้บริการ และผู้ป่วยนอกยังต้องใช้เวลาอนานซึ่งเป็นการเปิดโอกาสทางการตลาดแก่ธุรกิจโรงพยาบาลเอกชนที่เน้นให้บริการด้วยความรวดเร็วและสะดวกสบาย ส่งผลให้

กลุ่มรายได้ปานกลางถึงสูงที่มีกำลังซื้อหันมาใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนเพิ่มขึ้น (วิจัยกรุงศรี, 2563) และในปัจจุบันโรงพยาบาลเอกชนต่างมุ่งยกระดับประสิทธิภาพการบริการสู่มาตรฐานสากลได้มีการขยายการลงทุนอย่างต่อเนื่อง อาทิ การเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก การลงทุนศูนย์รักษาโรคเฉพาะทางและโรคที่ซับซ้อน การเพิ่มเครือข่ายและขยายสาขา โรงพยาบาลแห่งใหม่กระจายไปในแถบหัวเมืองต่างจังหวัด เช่น ชลบุรี เชียงใหม่ สุราษฎร์ธานี นครราชสีมา (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2562)

จังหวัดนครราชสีมาตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภูมิภาค มีพื้นที่มากที่สุด ในประเทศ มีการพัฒนาในระดับสูงและเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ประชากรมีมากเป็นอันดับหนึ่งของภาค มีโรงพยาบาลเอกชน จำนวน 9 แห่ง รวม 771 เตียง (สำนักงานสถิติจังหวัด นครราชสีมา, 2562) ธุรกิจโรงพยาบาลเอกชนมีขยายการลงทุน อย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาดและรักษา การเติบโตของรายได้มีการใช้กลยุทธ์การตลาดเพื่อรักษา และเพิ่มฐานลูกค้า เช่นการนำเครื่องมือที่ทันสมัยมาช่วย ในการตรวจคัดกรองและรักษาโรค การมีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะทาง การโฆษณาผ่านสื่อประชาสัมพันธ์การเพิ่มบริการ ที่รวดเร็วทันใจ การขยายพื้นที่ให้บริการ การขยายเครือข่าย ให้บริการ การจัดโปรแกรมรักษาราคาพิเศษ การขยายตลาด ลูกค้าต่างประเทศด้วยการเป็นพันธมิตรกับโรงพยาบาลอื่น ทั้งในและนอกประเทศ เพื่อรับและส่งต่อผู้ป่วย และเป็น พันธมิตรกับธุรกิจอื่นเพื่อเพิ่มฐานลูกค้ากลุ่มใหม่ ส่งผลทำให้ ธุรกิจมีการแข่งขันสูงและมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น

ตั้งแต่ปี 2558 ธุรกิจโรงพยาบาลเอกชนได้รับ ผลกระทบจากเศรษฐกิจในประเทศที่ขยายตัวช้า ส่งผลให้ ลูกค้าของโรงพยาบาลต่างมีความระมัดระวังในการใช้จ่าย สะท้อนให้เห็นจากจำนวนผู้ป่วยที่เข้ารับบริการลดลง ประกอบกับพฤติกรรมของคนไข้ที่เปลี่ยนแปลงไป ตามเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ทำให้คนไข้มีทางเลือก ในการเข้าถึงการรักษาพยาบาล เช่น การปรับลดค่าใช้จ่าย ด้วยการซื้อยากินเอง การเลือกใช้สิทธิรักษาจากสถานพยาบาล ของรัฐ รวมถึงคลินิกที่มีค่ารักษาถูกกว่า หรือชะลอการรักษา ในกรณีโรคไม่ร้ายแรง ดังนั้นโรงพยาบาลไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญ กับการรักษาพยาบาลเท่านั้น จะต้องมีความเข้าใจ ถึงพฤติกรรมและความต้องการของลูกค้าซึ่งเป็นจุดเริ่มต้น ที่สำคัญของกระบวนการทางการตลาดที่มีผลต่อความสำเร็จ ของธุรกิจบริการ และเป็นตัวกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด ทั้งในด้านการกำหนดลักษณะของการให้บริการ การพัฒนา บริการ การตั้งราคา การกำหนดช่องทางการจัดจำหน่าย การเลือกการส่งเสริมการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้าได้ ซึ่งเป็นเป้าหมาย ทางการตลาดที่สำคัญของธุรกิจบริการ ทำให้เกิดการใช้

บริการซ้ำ มีความจงรักภักดี และบอกต่อ เป็นการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันทำให้สามารถรักษารฐาน ลูกค้าเดิม และขยายตลาดไปยังกลุ่มลูกค้าใหม่ เพื่อให้ การดำเนินธุรกิจโรงพยาบาลเอกชนสามารถอยู่รอด สร้างยอดขาย มีกำไร และเติบโตอย่างต่อเนื่อง (วิจัยกรุงศรี, 2563)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรม การใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนในเขตจังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้ทราบถึงลักษณะและความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของผู้ใช้บริการ และต้องการศึกษาระดับความพึงพอใจ ในส่วนประสมทางการตลาด รวมถึงความแตกต่าง ของความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงพยาบาล โดยสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าไปเป็นแนวทาง ในการวางแผน และปรับกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสม กับแต่ละกลุ่มทำให้สามารถตอบสนองความต้องการและ สร้างความได้เปรียบเหนือกว่าคู่แข่ง จากการสร้าง ความพึงพอใจแก่ผู้ใช้บริการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการโรงพยาบาล เอกชนขนาดใหญ่ ในเขตจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในส่วนประสม ทางการตลาดบริการของโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ ในเขตจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในส่วนประสม ทางการตลาดบริการของโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ ในเขตจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามพฤติกรรม ในการใช้บริการ

สมมติฐานการวิจัย

พฤติกรรมการใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน ขนาดใหญ่ ในเขตจังหวัดนครราชสีมาที่แตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการ ของโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ ในเขตจังหวัด นครราชสีมาแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรได้แก่ผู้ที่มาใช้บริการในโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ ในเขตจังหวัดนครราชสีมาซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่มาใช้บริการในโรงพยาบาล ป. แพทย์ โรงพยาบาลเซนต์เมรี่ และโรงพยาบาลกรุงเทพราชสีมา ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เนื่องจากมีการจำกัดพื้นที่ให้เข้าเก็บข้อมูลจึงทำให้ไม่สามารถสอบถามจากประชากรในพื้นที่ทั้งหมด โดยต้องการระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อนยอมรับได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 คำนวณสูตรขนาดของกลุ่มตัวอย่างในกรณีที่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนได้กลุ่มตัวอย่างไม่ต่ำกว่า 384 ตัวอย่าง (Cochran, 1977 อ้างถึงใน ธานีศรี ศิลป์จารุ, 2560, น. 46)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 พฤติกรรมการใช้บริการโดยแบ่งออกเป็น 7 ด้าน ตามหลักการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคด้วยคำถาม 6Ws 1H เป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 ความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการ

แบ่งออกเป็น 7 ด้าน ตามหลักทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.971 และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ชุด ได้ข้อมูลสมบูรณ์กลับคืนมา 384 ชุด คิดเป็นร้อยละ 96

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการใช้บริการใช้วิธีการหาค่าความถี่แล้วสรุปออกมาเป็นค่าร้อยละ ข้อมูลความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการเปรียบเทียบความแตกต่างของความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการจำแนกตามพฤติกรรมในการใช้บริการ ใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างด้วยสถิติทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ซึ่งเมื่อพบความแตกต่าง ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายกลุ่มเป็นรายคู่โดยใช้ Scheffe analysis

ผลการวิจัย

1. พฤติกรรมของผู้ใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน ในเขตจังหวัดนครราชสีมา เกี่ยวกับแผนกที่ใช้บริการ วัตถุประสงค์ในการใช้บริการ เหตุผลที่เลือกใช้บริการ ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ช่วงเวลาที่เข้ารับบริการ โรงพยาบาลที่ใช้บริการและลักษณะการชำระค่าบริการ พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ใช้บริการแผนกผู้ป่วยนอก

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย และตัดสินใจใช้บริการด้วยตนเอง โดยเข้ารับบริการในช่วงวันเสาร์ อาทิตย์ นอกจากนี้ ผู้ใช้บริการส่วนมากเลือกใช้บริการ เพราะได้รับบริการที่สะดวกและรวดเร็ว นิยมใช้บริการ โรงพยาบาลเซนต์เมรี่ และชำระค่ารักษาพยาบาลด้วยตนเอง รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ใช้บริการ จำแนกตามพฤติกรรมการใช้บริการที่มีจำนวนสูงสุด

พฤติกรรมการใช้บริการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ใช้บริการแผนกผู้ป่วยนอก	330	85.94
2. วัตถุประสงค์ในการใช้บริการเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย	205	53.39
3. เหตุผลที่เลือกใช้บริการเพราะได้รับบริการที่สะดวกและรวดเร็ว	112	29.17
4. ตัดสินใจเลือกใช้บริการด้วยตนเอง	279	72.66
5. สะดวกเข้ารับบริการในช่วงวันเสาร์และวันอาทิตย์	245	63.80
6. เลือกใช้บริการโรงพยาบาลเซนต์เมรี่	130	33.86
7. ชำระค่ารักษาพยาบาลด้วยตนเอง	180	46.80

2. ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการโรงพยาบาล เอกชน ในเขตจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความพึงพอใจ ในส่วนประสมทางการตลาดบริการของผู้ใช้บริการ

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านลักษณะทางกายภาพ รองลงมา คือ ด้านบุคลากร และน้อยที่สุด คือ ด้านราคา รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการโดยภาพรวม

ส่วนประสมทางการตลาดบริการ	ระดับความพึงพอใจ			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การรักษาและบริการทางการแพทย์	4.38	0.57	มาก	3
2. ราคา	3.96	0.63	มาก	7
3. สถานที่ให้บริการ	4.33	0.59	มาก	4
4. การส่งเสริมการตลาด	4.06	0.66	มาก	6
5. บุคลากร	4.40	0.66	มาก	2
6. กระบวนการให้บริการ	4.31	0.58	มาก	5
7. ลักษณะทางกายภาพ	4.43	0.58	มาก	1
รวม	4.26	0.47	มาก	

เมื่อพิจารณาโดยละเอียดของแต่ละด้าน ในรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และต่ำสุด มีข้อค้นพบ ดังนี้

2.1 ด้านการรักษาและบริการทางการแพทย์ มีความพึงพอใจในเครื่องมืออุปกรณ์ทางการแพทย์มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.41) และน้อยที่สุดจากยาและเวชภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 4.36)

2.2 ด้านราคามีความพึงพอใจในราคา ค่าเครื่องมืออุปกรณ์ทางการแพทย์เหมาะสมมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.11) และน้อยที่สุดจากค่าอาหารราคาเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.91)

2.3 ด้านสถานที่ให้บริการ มีความพึงพอใจในความสะอาดสบายของบริเวณที่รอรับบริการมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.46) และน้อยที่สุดจากความสะอาดในการจอดรถ (ค่าเฉลี่ย 4.14)

2.4 ด้านการส่งเสริมการตลาดมีความพึงพอใจในการจัดโปรแกรมราคาพิเศษในการรักษามากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.09) และน้อยที่สุดจากการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลความรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.99)

2.5 ด้านบุคลากร มีความพึงพอใจในกิริยามารยาท ความเอาใจใส่ในการให้บริการมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51) และน้อยที่สุดจากความสามารถของแพทย์ ในการรักษาอาการ (ค่าเฉลี่ย 4.31)

2.6 กระบวนการให้บริการ มีความพึงพอใจในกระบวนการจ่ายยามากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.45) และน้อยที่สุดจากการระยะเวลาการให้บริการตรวจรักษา (ค่าเฉลี่ย 4.17)

2.7 ด้านลักษณะทางกายภาพภายนอก มีความพึงพอใจในแสงสว่างและอุณหภูมิมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51) และน้อยที่สุดจากการจัดสภาพภูมิทัศน์ภายในและภายนอก (ค่าเฉลี่ย 4.38)

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างของความพึงพอใจ ในส่วนประสมทางการตลาดบริการของผู้ใช้บริการ โรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ ในเขตจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามพฤติกรรมการใช้บริการ ผลการศึกษา มีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการ จำแนกตามพฤติกรรมการใช้บริการ โดยภาพรวม

ส่วนประสม ทางการตลาด บริการ	ค่า p-value ของตัวแปร						
	แผนกที่ ใช้บริการ	วัตถุประสงค์ ในการเลือก ใช้บริการ	เหตุผลใน การเลือก ใช้บริการ	ผู้มีส่วน ร่วมในการ ตัดสินใจ	ช่วงเวลา ที่เข้ารับ บริการ	โรงพยาบาล ที่ใช้บริการ	ลักษณะ การชำระ ค่ารักษา พยาบาล
1. การรักษาและบริการ ทางการแพทย์	0.233	0.629	0.000*	0.312	0.206	0.000*	0.044
2. ราคา	0.424	0.200	0.116	0.832	0.227	0.000*	0.001*
3. สถานที่ให้บริการ	0.014*	0.866	0.000*	0.602	0.248	0.000*	0.086
4. การส่งเสริมการตลาด	0.127	0.61	0.000*	0.315	0.235	0.000*	0.000*
5. บุคลากร	0.432	0.635	0.346	0.882	0.869	0.000*	0.890
6. กระบวนการให้บริการ	0.198	0.351	0.000*	0.467	0.087	0.000*	0.070
7. ลักษณะทางกายภาพ	0.053	0.585	0.045*	0.894	0.615	0.005*	0.488
รวม	0.012*	0.432	0.003*	0.693	0.283	0.000*	0.008*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจ ในส่วนประสมทางการตลาดบริการในภาพรวม จำแนกตามพฤติกรรมการใช้บริการพบว่า ด้านแผนกที่เลือกใช้บริการ ด้านเหตุผลในการเลือกใช้บริการ ด้านโรงพยาบาลที่เลือกใช้บริการ และด้านลักษณะการชำระ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เฉพาะด้านที่มีความแตกต่างกัน พบว่า

3.1 พฤติกรรมผู้ใช้บริการที่แผนกแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านสถานที่ให้บริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความพึงพอใจที่แผนกผู้ป่วยนอกมากกว่าแผนกผู้ป่วยใน

3.2 พฤติกรรมผู้ใช้บริการที่มีเหตุผลในการเลือกใช้บริการแตกต่างกันจะมีความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านการรักษาและบริการทางการแพทย์ ด้านสถานที่ให้บริการ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านลักษณะทางกายภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ในภาพรวม พบว่าแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 10 คู่ ได้แก่ ผู้รับบริการที่มีเหตุผลในการเลือกใช้บริการเพราะโรงพยาบาลมีชื่อเสียง มีความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการ น้อยกว่าผู้รับบริการที่มีเหตุผลในการเลือกใช้บริการเพราะได้รับบริการที่สะดวก รวดเร็ว น้อยกว่าเพราะได้รับการบริการที่สุภาพเป็นกันเอง และน้อยกว่าเพราะได้รับการรักษาและบริการที่ครบวงจร ส่วนผู้รับบริการที่มีเหตุผลในการเลือกใช้บริการเพราะมีราคาที่เหมาะสม มีความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการ น้อยกว่าผู้รับบริการที่มีเหตุผลในการเลือกใช้บริการเพราะโรงพยาบาลมีชื่อเสียง น้อยกว่าเพราะบุคลากรทางการแพทย์มีความเชี่ยวชาญ น้อยกว่าเพราะเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัย น้อยกว่าเพราะที่ตั้งอยู่ใกล้ที่พักอาศัย น้อยกว่าเพราะการได้รับบริการที่สะดวก รวดเร็ว น้อยกว่าเพราะการบริการที่สุภาพเป็นกันเอง และน้อยกว่าเพราะได้รับการรักษาและบริการที่ครบวงจร

3.3 พฤติกรรมผู้ใช้บริการ ที่มีการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการทั้งโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ในภาพรวม พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 คู่ ได้แก่ ผู้รับบริการที่เลือกใช้บริการโรงพยาบาล กรุงเทพมหานคร มีความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการมากกว่าการเลือกใช้บริการโรงพยาบาล ป.แพทย์ และโรงพยาบาลเซนต์เมรี่

3.4 พฤติกรรมผู้ใช้บริการที่มีลักษณะการชำระค่ารักษาพยาบาลต่างกัน มีความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการ ในด้านราคาและด้านการส่งเสริมการตลาด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ ในภาพรวม พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 คู่ ได้แก่ ผู้ใช้บริการที่ชำระค่ารักษาพยาบาลผ่านบริษัท มีความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการมากกว่าการชำระเงินด้วยตัวเองมากกว่าการชำระผ่านบริษัทประกัน และมากกว่าชำระลักษณะอื่น ๆ

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาพฤติกรรมในการใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ ในเขตจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้บริการที่แผนกผู้ป่วยนอก มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย มีเหตุผลในการเลือกใช้เพราะได้รับบริการที่สะดวกและรวดเร็ว ตัดสินใจเลือกใช้บริการด้วยตัวเอง สะดวกมาใช้บริการช่วงเวลาวันเสาร์และวันอาทิตย์ เลือกใช้บริการโรงพยาบาล เซนต์เมรี่ และจ่ายชำระค่ารักษาพยาบาลด้วยตนเอง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ใช้บริการโดยส่วนใหญ่เข้ารับการรักษาพยาบาลจากโรคทั่วไป ไม่ได้มีการเจ็บป่วยร้ายแรงถึงขั้นต้องนอนพักรักษาตัวค้างคืน และผู้ใช้บริการส่วนใหญ่อยู่วัยทำงานซึ่งสามารถตัดสินใจเข้ารับการรักษาด้วยตนเอง และสามารถจ่ายชำระด้วยตนเอง ทำงานในช่วงวันจันทร์ถึงวันศุกร์ จึงสะดวกเข้ารับการรักษาในวันหยุด

สอดคล้องกับผลงานวิจัยของจันทนา รักษนา (2556) ที่พบว่าพฤติกรรมของผู้ใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานครโดยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาโรคทั่วไป มีอาชีพพนักงานบริษัท และจ่ายชำระค่ารักษาด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวรรณิ ศิริพรหม และศรัญญา กันตะบุตร (2559) ที่พบว่าพฤติกรรมในการใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย เหตุผลเพราะได้รับบริการที่สะดวกและรวดเร็ว วันและเวลาใช้บริการไม่แน่นอน ตัดสินใจเลือกใช้บริการด้วยตนเอง จ่ายชำระค่ารักษาด้วยตนเอง

2. จากการศึกษาระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการของโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ในเขตจังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงพยาบาลได้เล็งเห็นความสำคัญในการรักษาและเพิ่มฐานลูกค้า จึงได้มีการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดโดยใช้ส่วนประสมทางการตลาดบริการเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการทำให้เกิดความพึงพอใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ ธรรีธร ธีระขวัญโรจน์ และสุพจน์ กฤษฎาธาร (2563) ได้กล่าวว่าการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมและสร้างบริการเกินความคาดหมายย่อมทำให้เกิดความพึงพอใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของศิลาวัลย์ ปันยะ (2562) พบว่า คนวัยทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ มีความพึงพอใจในปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดบริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถตอบสนองต่อความต้องการในการใช้ชีวิตของคนวัยทำงานได้ดี มีสถานที่เข้าถึงได้สะดวกสบาย การให้บริการรวดเร็ว ทีมแพทย์พยาบาลมีความเชี่ยวชาญรวมถึงมีชื่อเสียงด้านการรักษาที่เป็นมาตรฐาน

เมื่อพิจารณาด้านลักษณะทางกายภาพที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งพบว่าผู้รับบริการมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากจากสภาพแวดล้อมภายในโรงพยาบาล มีแสงสว่างเพียงพอ อุดหนุนเหมาะสม ความสะอาดของห้องที่ใช้ในการให้การรักษาค่า ความพร้อมของสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ใช้บริการสามารถสัมผัสรับรู้ได้ถึงความสะดวกสบายตาและสบายใจ

เมื่อเดินเข้ามาภายในโรงพยาบาล จากการจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและบริการของโรงพยาบาลที่มีความเหมาะสมกับคุณภาพในการให้บริการสามารถสร้างความประทับใจเมื่อเข้ามาใช้บริการ และยังส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการครั้งต่อไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Yuliantine et al. (2018) ที่พบว่า ส่วนประสมตลาดบริการด้านลักษณะทางกายภาพส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ป่วยในมากที่สุด เนื่องจากมีอาคารที่ใหม่ การออกแบบอาคารทันสมัยและมีสีสันสวยงาม นอกจากนั้นยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องพักครบถ้วน การจัดห้องพักรักษาตัว มีความสะอาด และอากาศถ่ายเทได้ดี

3. จากการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการของผู้ใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามพฤติกรรมการใช้บริการ มีประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

3.1 ผู้ใช้บริการที่แผนกผู้ป่วยนอกมีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านสถานที่ให้บริการมากกว่าแผนกผู้ป่วยในทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงพยาบาลมีการจัดพื้นที่ของแผนกผู้ป่วยนอกแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมตามกายภาพของผู้ใช้บริการมากกว่าแผนกผู้ป่วยใน สามารถเข้าใช้บริการพื้นที่ได้อย่างสะดวก มีความเพียงพอและปลอดภัยของบริเวณที่รอรับบริการ เช่น แผนกโสต ศอ นาสิก มีการจัดพื้นที่พักรักษาอยู่ใกล้ส่วนทำงานของเจ้าหน้าที่เพื่อให้สามารถเข้าถึงผู้ป่วยได้อย่างรวดเร็ว จากอาการของผู้ป่วยที่มีความผิดปกติทางการได้ยินมีการทรงตัวได้ยากหรือมีอาการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แผนกสูติ-นรีเวชกรรม มีการจัดพื้นที่ตรวจรักษาที่มีความเป็นส่วนตัวและมีความปลอดภัยสำหรับหญิงมีครรภ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของของ ธรรีธร ธีระขวัญโรจน์ และสุพจน์ กฤษฎาธาร (2563) ที่กล่าวว่า สถานที่ให้บริการต้องมีพร้อมที่จะให้บริการในเวลาที่ถูกค่าต้องการจะใช้บริการเสมอ ลูกค้าจะต้องเข้าถึงได้ง่ายที่สุด มีความปลอดภัยและมีความสะดวกสบายในการใช้บริการ

3.2 ผู้ใช้บริการที่มีเหตุผลในการเลือกใช้บริการเพราะโรงพยาบาลมีชื่อเสียง มีความพึงพอใจส่วนประสม

ทางการตลาดบริการในภาพรวม น้อยกว่าผู้ใช้บริการที่มีเหตุผลในการเลือกใช้บริการเพราะได้รับบริการที่สะดวกรวดเร็ว เพราะได้รับการบริการที่สุภาพเป็นกันเอง และเพราะได้รับการรักษาและบริการที่ครบวงจรทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ใช้บริการไม่ได้มีประสบการณ์การใช้บริการโดยตรงหรือบางส่วน ทำให้การรับรู้และเข้าใจในความสามารถของโรงพยาบาลยังไม่ตรงกับสิ่งที่ลูกค้าคาดหวัง ทำให้ทัศนคติ ความรู้สึก ความเชื่อถือและไว้วางใจในชื่อเสียงของโรงพยาบาลมีน้อยที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของแนวคิดของ ธีรภักดี นวรัตน์ อนุยุธา (2563) ที่กล่าวว่าชื่อเสียงของโรงพยาบาลถือเป็นส่วนหนึ่งของบริการหากธุรกิจสามารถสร้างบริการที่ตรงกับความต้องการหรือความคาดหวังของลูกค้าได้แล้ว ผู้ใช้บริการจะเกิดความเชื่อมั่นได้ และมีความพึงพอใจส่งผลให้สามารถขยายผลิตภัณฑ์และบริการได้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ผู้ใช้บริการที่มีเหตุผลในการเลือกใช้บริการเพราะมีราคาที่เหมาะสม มีความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดบริการในภาพรวม น้อยกว่าผู้ใช้บริการที่มีเหตุผลในการเลือกใช้บริการเพราะชื่อเสียง เพราะความเชี่ยวชาญของบุคลากรทางการแพทย์เพราะเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัย เพราะที่ตั้งอยู่ใกล้ที่พักอาศัยเพราะได้รับบริการที่สะดวกรวดเร็ว เพราะบริการที่สุภาพเป็นกันเอง และเพราะการรักษาและบริการที่ครบวงจรอาจเป็นเพราะว่าผู้ใช้บริการรู้สึกว่าคุณภาพของบริการไม่คุ้มค่ากับเงินที่จ่าย หรือเมื่อมีการเปรียบเทียบราคากับคู่แข่งแล้วจ่ายมากกว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิลาวลีย์ ปันยะ (2562) พบว่า คนวัยทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ มีความพึงพอใจในปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดบริการด้านราคาอยู่ระดับปานกลาง เกิดจากผู้ใช้บริการให้ความสำคัญกับค่ารักษาพยาบาลมีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับคุณภาพและบริการ ค่ารักษาพยาบาลถูกกว่าโรงพยาบาลเอกชนแห่งอื่นเมื่อเทียบกับคุณภาพและบริการ

3.3 ผู้ใช้บริการที่โรงพยาบาลกรุงเทพมหานครมีความมีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดบริการโดยภาพรวมมากกว่า ผู้ใช้บริการที่โรงพยาบาลป.แพทย์และโรงพยาบาลเซนต์เมรี่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ใช้บริการมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของเครือข่ายโรงพยาบาลกรุงเทพที่จะให้การดูแลและรักษาให้หายจากโรคซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการ

และก่อให้เกิดความพึงพอใจในการใช้บริการสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญจพล เหล่าทา (2562) ที่พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการมีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ เพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานการตัดสินใจของผู้ใช้บริการที่ต้องการการบริการที่ดี มีคุณภาพ รู้สึกเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์และบุคลากร และความคุ้มค่าของราคา

3.4 ผู้ใช้บริการที่มีลักษณะการชำระผ่านบริษัท/หน่วยงานมีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดบริการโดยภาพรวม ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาดมากกว่าผู้ใช้บริการที่มีลักษณะการชำระด้วยตัวเอง การชำระผ่านบริษัทประกัน และการชำระลักษณะอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะว่าผู้ใช้บริการไม่ต้องจ่ายชำระด้วยตนเองเนื่องจากเป็นสวัสดิการที่ได้รับจากบริษัท/หน่วยงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาราวรรณ จินดา และเครือวัลย์ ชัชกุล (2562) ที่พบว่า พฤติกรรมเลือกใช้บริการของผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ตชำระค่าบริการผ่านสวัสดิการของหน่วยงาน และสามารถใช้สิทธิเบิกจากหน่วยงานได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1.1 ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญต่อด้านสถานที่ให้บริการของแผนกผู้ป่วยในโดยมีบริการห้องพักหลายประเภทให้ลูกค้าเลือก ภายในห้องพักตกแต่งตามรูปแบบโรงแรมชั้นนำ พร้อมเครื่องอำนวยความสะดวกซึ่งกำหนดให้แตกต่างกันไปตามลักษณะและราคาของห้อง

1.2 ควรให้ความสำคัญต่อการสร้างชื่อเสียงของโรงพยาบาลเพราะภาพลักษณ์ ความน่าเชื่อถือขององค์กรเป็นส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ โดยการใช้สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้ในตราสินค้าและศักยภาพในการให้บริการทางการแพทย์ โดยเน้นการสร้างเสริมสุขภาพ และการระวังป้องกัน

1.3 ควรให้ความสำคัญกับการตั้งราคาที่เหมาะสม มีการควบคุมค่ารักษาพยาบาลเพื่อให้คนไข้สามารถเข้าถึงได้มีการเน้นย้ำจุดแตกต่างด้านการบริการเมื่อเปรียบเทียบ

กับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้นเพื่อสร้างความรู้สึกคุ้มค่าในราคา และสร้างความพึงพอใจควรมีการแข่งขันในราคาที่เหมาะสม โดยการศึกษาคู่แข่งและตั้งราคาให้สัมพันธ์มีการตั้งราคา ให้เหมาะสมกับคุณภาพซึ่งพิจารณาจากค่ายา เครื่องมือ อุปกรณ์ทางการแพทย์ และบริการที่แตกต่างจาก โรงพยาบาลอื่น

1.4 ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความแตกต่าง ภายในแบรนด์ ผ่านระบบการบริการที่แตกต่าง มีระบบ การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะโครงสร้างทางกายภาพ ของโรงพยาบาลควรให้มีความทันสมัยทั้งอุปกรณ์และ เครื่องมือทางการแพทย์ มีทีมแพทย์เฉพาะทาง มีระบบ การบริการที่รวดเร็วมีความถูกต้อง รวมถึงการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ทางการตลาดอย่างต่อเนื่อง

1.5 ควรให้ความสำคัญกับการทำตลาดผู้ป่วย สิทธิประกันสุขภาพที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยใช้กลยุทธ์ ด้านราคาและเสนอขายแพคเกจการรักษา และลูกค้าที่จ่าย ชำระเงินเองควรจัดให้มีโปรแกรมการตรวจสุขภาพประจำปี ที่สามารถครอบคลุมการตรวจเช็คร่างกายได้ครบ ตามช่วงอายุของแต่ละบุคคลและสามารถเพิ่มเติมรายการ ตรวจอื่น ๆ ได้อีกตามแต่ลูกค้าต้องการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการ เปรียบเทียบระหว่างโรงพยาบาลเอกชน เพื่อให้ทราบ ความต้องการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการได้ อย่างชัดเจน และนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนโปรแกรม ทางการตลาด และกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดได้ อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2562). *ธุรกิจโรงพยาบาล และสถานบริการพยาบาล*, สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2563, จาก https://www.dbd.go.th/download/document_file/Statistic/2562/T26/T26_201903.pdf.
- จินทนา รักษาณค. (2556). ปัจจัยทางการตลาดที่มีผล ต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ ในเขตกรุงเทพมหานคร. *ในการประชุมมหาดไทย วิชาการ ครั้งที่ 4* (น. 99-104). นนทบุรี: สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์.
- ดราวรรณ จินดา และเครือวัลย์ ชัชกุล. (2562). ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการ ของผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลองค์การบริหารส่วนจังหวัด ภูเก็ต. *ในการประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 2*. (น. 915-916). สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ธีรวัชร ธีรขวัญโรจน์ และสุพจน์ ฤทธาธาร. (2563). *การตลาดบริการ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2560). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล ทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS* (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: สามัญปัสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- ธีรกิต นวรัตน์ ณ อยุธยา. (2563). *การตลาดบริการ แนวคิด และกลยุทธ์* (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ปัญญาพล เหล่าทา และคณะ. (2561). ส่วนประสมการตลาด ที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน ของผู้ป่วยใน ในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 9(1). น. 9-16.
- วรรณิ ศรีพรหม และศรัญญา กันตะบุตร. (2559). พฤติกรรม ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงใหม่ในการใช้บริการ โรงพยาบาลเอกชน. *วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่*, 2(2). น. 294-310.

- วิจัยกรุงศรี. (2563). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม
ปี 2563-65: ธุรกิจโรงพยาบาลเอกชน.
สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2563,
จาก [https://www.krungsri.com/getmedia/
f6fe3e6d-58c2-45ff-8187-2a9433a2ad7e/
IO_Private_Hospital_200902_TH_EX.pdf.aspx](https://www.krungsri.com/getmedia/f6fe3e6d-58c2-45ff-8187-2a9433a2ad7e/IO_Private_Hospital_200902_TH_EX.pdf.aspx)
- ศิลาวัลย์ ปั่นยะ. (2562). การศึกษาความพึงพอใจ
ในการใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของคนวัยทำงาน
ในจังหวัดเชียงใหม่ (รายงานผลการวิจัย). เชียงใหม่:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา. (2562). รายงานสถิติ
จังหวัดนครราชสีมา. สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2563,
จาก [http://nkrat.nso.go.th/images/attachments/
article/561/รายงานสถิติจ.นครราชสีมา%20
ปี 2562.pdf](http://nkrat.nso.go.th/images/attachments/article/561/รายงานสถิติจ.นครราชสีมา%20ปี%202562.pdf)
- Yuliantine, T., Indasah, I. & Siyoto, S. (2018). Analysis
of marketing mix characteristics of marketing
factor 7P (Product, Price, Place, Promotion,
People, Process, Physical building) to patient
satisfaction of inpatient patient hospital
Muhammadiyah Ahmad Dahlan Kediri City.
Journal for Quality in Public Health, 1(2),
pp. 50-57.

ผลของการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัย ในการทำงานของพนักงานบริษัทแห่งหนึ่ง

The Effects of Group Counseling to Enhance Attitudes toward Safety in Work Performance of Company Employees

กิตติศักดิ์ พรหมสำลี^{1,*} และสุขอรุณ วงษ์ทิม²
Kittisak Promsamlee^{1,} and Sukaroon Wongtim²*

รับบทความ 16 ธันวาคม 2563 แก้ไข 5 กุมภาพันธ์ 2564

ตอบรับ 16 กุมภาพันธ์ 2564

Received 16 December 2020 Revised 5 February 2021

Accepted 16 February 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานกลุ่มทดลองก่อนและหลังการให้การปรึกษากลุ่ม และ 2) เปรียบเทียบเจตคติต่อความปลอดภัยของพนักงานกลุ่มทดลองที่ได้รับการให้การปรึกษากลุ่มและพนักงานกลุ่มควบคุมที่ได้รับการให้การปรึกษาตามปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานจำนวน 20 คน ที่มีคะแนนจากแบบวัดเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มทดลองได้รับการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการจำนวน 8 ครั้ง ครั้งละ 90 นาที กลุ่มควบคุมได้รับการให้การปรึกษาตามปกติเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบวัดเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานที่มีค่าความเที่ยง .95 2) โปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงาน และ 3) การให้การปรึกษาตามปกติ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่ามัธยฐาน

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี 11120
M.Ed.Student, School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi 11120 Thailand

² รองศาสตราจารย์ พันตำรวจโทหญิง ดร. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Police Lieutenant Colonel Dr.School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University Nonthaburi 11120 Thailand

* Corresponding author, e-mail: pomkittipro@gmail.com, Sukaroon@hotmail.com

ค่าเบี่ยงเบนควอไทล์ การทดสอบวิลคอกซัน และการทดสอบแมนนิตนีย์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภายหลังจากการได้รับการปรึกษาแบบกลุ่ม พนักงานกลุ่มทดลองมีเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) พนักงานกลุ่มทดลองมีเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงาน สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ เจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงาน พนักงานบริษัทแห่งหนึ่ง

ABSTRACT

The purposes of this study were to 1) compare attitude toward safety on an experimental group of employees' work performance, before and after receiving group counseling; and 2) compare attitude toward safety of the experimental group after receiving group counseling and a control group after receiving normal guideline. The samples consisted of 20 employees of one company who had the score lower than 25th percentile on an attitude test about employees' safety in work performance. They were divided by simple random into the experimental group and the control group, with 10 subjects in each group. The experimental group received 8 sessions of the group counseling, which employed research lasted for 90 minutes, oppositely the control group received the safety guideline. The instruments were 1) the test on employees' attitude with a reliability of .95 coefficient; 2) the group counseling program to enhance the attitude of employees' safety; 3) the safety guideline that contains the statistics for data analysis were median, quartile deviation, Wilcoxon matched pairs signed rank test and Mann-Whitney U test.

The findings showed that 1) after receiving group counseling, the experimental group had their attitude higher than their pre-experiment at .05 level of statistical significance; and 2) after receiving group counseling, the experimental group had their attitude higher than of the control group with statistical significance at the .05 level.

Keywords: Integrated group counseling, Attitudes toward safety in work performance, Employees in a company

บทนำ

จากการมุ่งพัฒนาประเทศเข้าสู่ประเทศอุตสาหกรรม ทำให้ภาคอุตสาหกรรมขยายการตัวอย่างรวดเร็ว ผู้คนส่วนใหญ่ต่างมุ่งหน้าเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมเพื่อหางานทำ ในอุตสาหกรรมทุกประเภท ทั้งผลิตเพื่อขายในประเทศ และส่งออกต่างประเทศทั้งอุตสาหกรรมเบา และอุตสาหกรรมหนัก สิ่งที่จะเกิดขึ้นในโรงงานอุตสาหกรรมเป็นของควบคู่กัน นั่นก็คืออุบัติเหตุ ซึ่งสาเหตุของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นนั้นพบว่า ร้อยละ 80 มักจะเกิดจากการกระทำที่ไม่ปลอดภัยของคน เช่น การไม่สวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล ในขณะที่ปฏิบัติงานกับงานที่มีความเสี่ยง การไม่ปฏิบัติ

ตามกฎระเบียบด้านความปลอดภัยที่องค์กรกำหนด การไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนการทำงาน และการซ่อมเครื่องจักร ในขณะที่เครื่องจักรกำลังทำงานหรือหยุดไม่สนิท การดัดแปลง หรือถอดอุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากเครื่องจักรออก เป็นต้น ส่วนอีกร้อยละ 20 เกิดจากสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ไม่ปลอดภัย เช่น พื้นลื่น การไม่จัดเก็บของให้เป็นระเบียบ การวางของสูงเกินกำหนด หรือการจัดวางสารเคมีในพื้นที่ อาจก่อให้เกิดประกายไฟ เป็นต้น ความสูญเสียที่เกิดจากอุบัติเหตุมีมากมาย ทั้งเกิดแก่พนักงานและองค์กร เช่น พนักงานบาดเจ็บ สูญเสียอวัยวะ หรือเสียชีวิต ต้องหยุดงาน

สูญเสียรายได้จากการหยุดทำงาน หากพิการหรือทุพพลภาพ ก็ทำให้เป็นภาระแก่ครอบครัวที่ต้องดูแล และที่เกิดกับองค์กร เช่น ต้องจ่ายเงินเข้ากองทุนเงินทดแทนมากขึ้น ขาดพนักงานทำงานต้องเสียเวลาสรรหาพนักงานใหม่ฝึกอบรมพนักงานใหม่ ทำให้ผลผลิตลดลง เป็นต้น ในแต่ละปีประเทศไทยต้องสูญเสียเงินเป็นจำนวนมากทั้งภาครัฐและเอกชนต่างเล็งเห็นความสูญเสียที่เกิดขึ้นดังกล่าว และต้องการให้ประชาชนที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม มีความปลอดภัยในชีวิตและสุขภาพอนามัย ให้มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน ได้ช่วยกันรณรงค์ให้โรงงานในประเทศ ช่วยกันบริหารจัดการโรงงานอุตสาหกรรมให้น่าอยู่ทำงานและช่วยลดอุบัติเหตุจากการทำงานซึ่งระบบที่หน่วยงานต่าง ๆ นำมาใช้ในการบริหารความปลอดภัย เช่น ระบบ OHSAS 18001 หรือ TIS 18001 รวมถึงมาตรฐานแรงงานไทย อีกทั้งยังมีกิจกรรมที่ช่วยปลูกจิตสำนึก และสร้างความตระหนักในโรงงานอุตสาหกรรม เช่น การจัดงานสัปดาห์ความปลอดภัยแห่งชาติ โดยกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม การประกวดสถานประกอบการดีเด่นด้านความปลอดภัยทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ ในส่วนของโรงงานเองก็มีการจัดกิจกรรม เช่น การฝึกอบรมให้พนักงานใหม่ก่อนเข้างาน การฝึกซ้อมอพยพหนีไฟ การฝึกอบรมดับเพลิงเบื้องต้น การจัดการกรณีสารเคมี หรือ แก๊สรั่วไหล การจัดกิจกรรม KYT (การหยั่งรู้อันตราย) การเขียนข้อเสนอแนะด้านความปลอดภัย การจัดสัปดาห์ความปลอดภัยในโรงงาน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าทั้งภาครัฐและเอกชน ต่างรณรงค์และจัดกิจกรรมต่าง ๆ มากมายเพื่อลดอุบัติเหตุในการทำงาน แต่ยังคงพบอุบัติเหตุก็ยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (วิฑิต กมลรัตน์, 2552, น. 1-2)

จากการรวบรวมข้อมูลสถิติการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานทำงานของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาครระหว่างปี 2561 ถึงปี 2563 พบว่ามีจำนวน จำนวน 25 ครั้งแม้ว่าบริษัทดังกล่าวจะมีนโยบายด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย และมีเป้าหมายในการป้องกันการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน นอกจากนี้ยังพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมในการทำงานที่ไม่ปลอดภัยของพนักงาน

ซึ่งเมื่อใช้เครื่องมือวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของการเกิดอุบัติเหตุพบว่าพนักงานมีความคิดและความเชื่อที่ไม่ถูกต้องกับการทำงาน เช่น เชื่อว่าการเกิดอุบัติเหตุเกิดจากโชคไม่ดีคิดว่าการเกิดอุบัติเหตุแค่เล็กน้อยหยุดงานแค่ 1 วัน หรือ 2 วัน ไม่ใช่ปัญหาอะไรที่ร้ายแรงมีความเชื่อที่ยอมรับได้กับความเสี่ยงถ้าเทียบกับการที่จะต้องมาปฏิบัติตามขั้นตอนการทำงานที่ปลอดภัยซึ่งเสียเวลาและยุ่งยาก หลายขั้นตอน เป็นต้น ซึ่งจากความคิดความเชื่อดังกล่าวส่งผลให้ยังคงมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ เช่น การไม่สวมใส่อุปกรณ์ป้องกันภัยส่วนบุคคล การไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนการทำงานและกฎความปลอดภัย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการใช้กระบวนการปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความเชื่อความคิดที่เหมาะสม ตลอดจน อารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมในการทำงานให้ปลอดภัยขึ้น ซึ่งความคิดความเชื่อ อารมณ์ความรู้สึกและพฤติกรรมนั้น คือองค์ประกอบของเจตคติซึ่งเป็นลักษณะที่ซ่อนเร้นของจิตใจของคน ต้องอาศัยการตีความผ่านพฤติกรรมที่แสดงออกทางอารมณ์ เช่น การหัวเราะ แสดงถึงการมีความสุข การร้องไห้ แสดงถึงการมีความทุกข์หรือไม่สบายใจ (อุทุมพร จามรมาน, 2551, น. 3) หรือหมายถึงความโน้มเอียงที่ฝังแน่นอยู่ในความคิดและความรู้สึกในทางบวกหรือลบที่มีต่อสิ่งที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะซึ่งประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจและอารมณ์ เจตคติ คือแนวโน้มที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้า ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งคน วัตถุสิ่งของ หรือความคิด เจตคติอาจจะเป็นบวกหรือลบ ถ้าบุคคลมีเจตคติบวกต่อสิ่งใด ก็จะมีพฤติกรรมที่จะเผชิญกับสิ่งนั้น ถ้ามี เจตคติลบก็จะหลีกเลี่ยง เจตคติเป็นสิ่งที่เรียนรู้และเป็นการแสดงออกของค่านิยมและความเชื่อของบุคคล เป็นสิ่งที่เรียนรู้เป็นแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลกล้าเผชิญกับสิ่งเร้าหรือหลีกเลี่ยง (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2541, น. 367)

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบปัจจัยในการเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานด้วยการให้การศึกษาแบบกลุ่มซึ่งเป็นการให้ผู้รับบริการศึกษาได้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจตนเอง เข้าใจถึงปัญหา สามารถตัดสินใจด้วยตนเองอย่างชาญฉลาดและเหมาะสมกับตน

ช่วยให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ เป็นการร่วมมือกันระหว่างผู้ให้คำปรึกษาในการวางแผนและแก้ปัญหามีประสิทธิภาพเพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข (กรมสุขภาพจิต, 2546, น. 58) และนอกจากนี้ยังให้การให้การปรึกษากลุ่มในการเสริมสร้างเจตคติจากงานวิจัยผลการให้การปรึกษากลุ่มที่มีต่อเจตคติในการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขัง เรือนจำกลางบางขวาง จังหวัดนนทบุรี (ภานุกันต์ บ่อเงิน, 2560, น. 3)

การปรึกษากลุ่มเป็นกระบวนการที่ให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มบุคคลเพื่อเรียนรู้การไว้วางใจตนเองและผู้อื่น รู้จักตนเองและค้นหาเอกลักษณ์แห่งตน สามารถรับรู้ว่ามีผู้อื่นที่มี ความต้องการและมีปัญหาที่คล้ายคลึงกับตนเอง มีความเชื่อมั่นนับถือตนเองอันจะนำไปสู่การมีทัศนคติใหม่เพิ่มประสิทธิภาพในการค้นหาแนวทางการจัดการและมองหาวิธีการในการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้ง มีความรับผิดชอบ ต่อตนเองและผู้อื่น สามารถเลือกอย่างฉลาดและกำหนดแผน (ธีรวรรณ ธีระพงษ์, พีระเทพ รุ่งคุณากร และสหรัฐ เจตมโนรมย์, 2557, น. 37) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ที่จะใช้โปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานแก่พนักงานโดยใช้แนวคิดของ ทฤษฎีการปรึกษาแบบพิจารณาเหตุผลอารมณ์และพฤติกรรม (Rational Emotive Behavioral Therapy: REBT) ทฤษฎีการปรึกษาแบบพิจารณาความเป็นจริง (Reality Therapy: RT) ทฤษฎีการปรึกษาแบบเกสตัลท์ (Gestalt Therapy: GT) และทฤษฎีการปรึกษาแบบเน้นคำตอบ (Solution Focused Therapy: SFT) มาเป็นกรอบในการศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานกลุ่มทดลองก่อนและหลังการให้โปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงาน

2. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อความปลอดภัยของพนักงานกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงาน และพนักงานกลุ่มควบคุมที่ได้รับการให้การปรึกษาตามปกติ

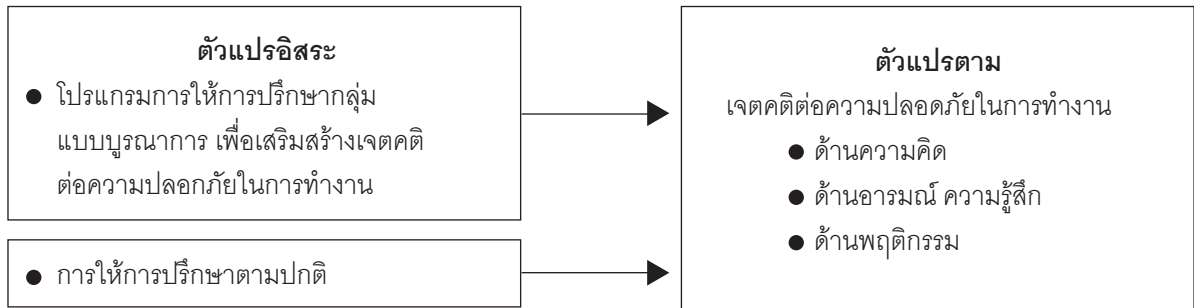
สมมติฐานการวิจัย

1. พนักงานกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานมีเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานสูงกว่าก่อนการให้การปรึกษา

2. พนักงานกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานมีเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานสูงกว่าพนักงานกลุ่มควบคุม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยใช้โปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานจัดทำขึ้นโดยการบูรณาการเทคนิคจากทฤษฎีการให้การปรึกษา 4 ทฤษฎีประกอบด้วย 1) ทฤษฎีการปรึกษาแบบพิจารณาเหตุผลอารมณ์และพฤติกรรม (Rational Emotive Behavioral Therapy: REBT) ของเบิร์ต เอลลิส (Albert Ellis) 2) ทฤษฎีการให้บริกาการปรึกษาแบบเกสตัลท์ (Gestalt Therapy) เฟรดเดอริก เอส เพิลส์ (Frederick S. Perls) 3) ทฤษฎีการปรึกษาแบบสั้นที่มุ่งเน้นคำตอบ (Solution Focused Brief Therapy) ของสตีฟ เดอ ซาเซอร์ (Steve De Shazer) และ อินซู คิม เบิร์ก (Insoo Kim Berg) 4) ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบเผชิญความจริง (Reality Therapy: RT) กลาสเซอร์ (Glasser) (สุชอรุณ วงษ์ทิม, 2558, น. 16) เพื่อเสริมสร้างเจตคติในการทำงานให้มีความปลอดภัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) วัดก่อนและหลังการทดลอง มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (Pretest-posttest design)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ พนักงานบริษัทแห่งหนึ่ง ปี พ.ศ.2563 จำนวน 135 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานบริษัทแห่งหนึ่ง ปี พ.ศ.2563 จำนวน 20 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

1.2.1 สุ่มอย่างง่ายจำนวน 20 คนจากผู้ที่มีคะแนนจากแบบวัดเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงาน ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา และสมัครใจเข้าร่วมการทดลอง

1.2.2 สุ่มอย่างง่ายเพื่อแบ่งจำนวน 20 คน ออกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มทดลองจำนวน 10 คนและกลุ่มควบคุมจำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยมี 2 เครื่องมือ ดังนี้

2.1 แบบวัดเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงาน ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงาน โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1.1 ศึกษาเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องในเรื่องการสร้างแบบสอบถามครอบคลุม ประเภท วิธีการ ขอบข่าย นิยามศัพท์เฉพาะของเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานและเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

2.1.2 กำหนดสิ่งที่จะสอบถาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.2.1 สอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ หน่วยงานและโรงงาน ตำแหน่งงานอายุงาน

2.1.2.2 สอบถามเพื่อวัดเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานโดยมีรายละเอียดดังนี้

ก) องค์ประกอบด้านความคิด จำนวน 9 ข้อ (ข้อคำถามเชิงบวก 7 ข้อ ข้อคำถามเชิงลบ 2 ข้อ)

ข) องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก จำนวน 10 ข้อ (ข้อคำถามเชิงบวก 9 ข้อ ข้อคำถามเชิงลบ 1 ข้อ)

ค) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม จำนวน 8 ข้อ เป็นข้อคำถามเชิงบวกทั้งหมด

2.1.3 สร้างแบบวัดเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยพัฒนาเป็นแบบสอบถาม 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ จำนวน 3 ข้อ ตอนที่ 2 แบบวัดเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานจำนวน 27 ข้อ โดยข้อคำถามที่ใช้วัดเจตคติเชิงบวก 24 ข้อและ ข้อคำถามที่ใช้วัดเจตคติเชิงลบ 3 ข้อ ซึ่งครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะและองค์ประกอบของเจตคติโดยแต่ละคำถามมีน้ำหนักคะแนนของความคิดเห็น

2.2 โปรแกรมการให้การศึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงาน โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.2.1 กำหนดโครงสร้างและสร้างโปรแกรมการให้การศึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงาน

2.2.2 การกำหนดตารางโปรแกรมการให้การศึกษากลุ่มแบบบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานจำนวน 8 ครั้ง ครั้งละ 90 นาที โดยมีรายละเอียดของโปรแกรดังนี้

2.2.2.1 ครั้งที่ 1 ปฐมนิเทศ เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้นำกลุ่มกับสมาชิกกลุ่ม และระหว่างสมาชิกกลุ่มด้วยกันเอง

2.2.2.2 ครั้งที่ 2 การให้การศึกษากลุ่มด้านความเชื่อ ความคิด (1) เพื่อให้สมาชิกกลุ่มสามารถบอกถึงความสำคัญของความปลอดภัยในการทำงาน

2.2.2.3 ครั้งที่ 3 การให้การศึกษากลุ่มด้านความเชื่อ ความคิด (2) เพื่อให้สมาชิกกลุ่มระบุนิยามและความเชื่อที่ไม่สมเหตุสมผลในการทำงานอย่างปลอดภัย

2.2.2.4 ครั้งที่ 4 การให้การศึกษากลุ่มด้านอารมณ์ ความรู้สึก (1) เพื่อให้สมาชิกกลุ่มปรับเปลี่ยนความรู้สึกที่เหมาะสมในการทำงานเพื่อความปลอดภัย

2.2.2.5 ครั้งที่ 5 การให้การศึกษากลุ่มด้านอารมณ์ ความรู้สึก (2) เพื่อให้สมาชิกกลุ่มระบุนิยามความต้องการที่จะทำงานด้วยความปลอดภัย

2.2.2.6 ครั้งที่ 6 การให้การศึกษากลุ่มด้านพฤติกรรม (1) เพื่อให้สมาชิกกลุ่มสามารถระบุนิยามพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่เกิดจากความไม่ปลอดภัยในการทำงาน

2.2.2.7 ครั้งที่ 7 การให้การศึกษากลุ่มด้านพฤติกรรม (2) เพื่อให้สมาชิกกลุ่มสามารถกำหนดเป้าหมาย และวางแผนในการทำงานให้ปลอดภัย

2.2.2.8 ครั้งที่ 8 ปัจฉิมนิเทศ การยุติการให้การปรึกษาเพื่อให้สมาชิกกลุ่มระบุนิยามสิ่งที่ได้รับการปรึกษาไปใช้ในชีวิตการทำงานและชีวิตประจำวันได้

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.3.1 การตรวจสอบคุณภาพแบบวัดเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงาน

2.3.1.1 นำแบบวัดเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบการใช้ภาษาให้เหมาะสมและครอบคลุมองค์ประกอบ จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขแบบวัดให้ถูกต้องสมบูรณ์

2.3.1.2 นำแบบวัดเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานที่ได้ทำการปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พิจารณาหาคุณภาพเครื่องมือเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาแบบรายข้อด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00

2.3.1.3 ปรับปรุงแก้ไขแบบวัดเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานตามผลจากการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)

2.3.1.4 นำแบบวัดเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงจากผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้กับพนักงานบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร ที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน

2.3.1.5 นำแบบวัดเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากค่าอำนาจจำแนกและค่าความเที่ยง ซึ่งได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .26 ถึง .89 และค่าความเที่ยงเท่ากับ .95

2.3.1.6 จัดพิมพ์แบบวัดเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานฉบับสมบูรณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้

2.3.1.7 นำแบบวัดเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานไปใช้กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มควบคุม

2.3.2 การหาคุณภาพโปรแกรมการให้การศึกษากลุ่มแบบบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานโดยพิจารณาค่าเฉลี่ยในแต่ละหัวข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ก่อนการทดลองใช้โปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลของพนักงานทั้ง 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานแล้วนำคะแนนที่ได้บันทึกคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest)

3.2 ระหว่างการทดลองใช้โปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานผู้วิจัยให้พนักงานกลุ่มทดลองเข้ารับการให้การปรึกษาแบบกลุ่ม เป็นจำนวน 8 ครั้ง ครั้งละ 90 นาที โดยกระบวนการของการให้บริการปรึกษาแบบกลุ่มมีทั้งหมด 8 ขั้นตอนด้วยกัน ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพ การระบุปัญหา การกำหนดเป้าหมาย การวางแผนแก้ปัญหา การดำเนินการแก้ไขปัญหา การประเมินผล การยุติบริการปรึกษา และการติดตามผล

3.3 หลังทดลองใช้โปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานผู้วิจัยเก็บข้อมูลของพนักงานทั้ง 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยแบบวัดเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานหลังจากนั้นได้บันทึกคะแนนหลังการทดลอง (Post-test) และตรวจให้คะแนนตามแบบวัด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ดังนี้

4.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน และค่าเบี่ยงเบนควอไทล์

4.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence:IOC) และค่าความเที่ยงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของแอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

4.3 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบสมมติฐาน ดังนี้

4.3.1 การเปรียบเทียบเจตคติก่อนและหลังการให้การปรึกษากลุ่ม สำหรับกลุ่มทดลองโดยใช้การทดสอบวิลคอกซัน (Wilcoxon signed rank test)

4.3.2 การเปรียบเทียบเจตคติระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มและกลุ่มควบคุมที่ได้รับการปรึกษาตามปกติโดยใช้การทดสอบแมนวิทนี (Mann-Whitney U test)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบเจตคติของพนักงานกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการได้รับการโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงาน

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบเจตคติของพนักงานกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการได้รับการโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงาน

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	Z*	p-value
กลุ่มทดลอง	10	3.40	0.699	-1.727	.084
กลุ่มควบคุม	10	2.90	0.568		

*Mann-Whitney U Test

จากตารางที่ 1 พบว่า เจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการได้รับการโปรแกรมการศึกษากลุ่มแบบบูรณาการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบเจตคติของพนักงานกลุ่มทดลองก่อนและหลังการได้รับการโปรแกรมการศึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงาน

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบเจตคติของพนักงานกลุ่มทดลองก่อนและหลังการได้รับการโปรแกรมการศึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงาน

กลุ่มทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D.	Z*	p-value
ก่อน	10	3.40	0.699	-2.530*	.011
หลัง	10	4.40	0.516		

*The Wilcoxon Matched Pairs signed Ranks Test

จากตารางที่ 2 พบว่า เจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานกลุ่มทดลองภายหลังจากการได้รับการโปรแกรมการศึกษากลุ่มแบบบูรณาการสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบเจตคติของพนักงานกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการได้รับการโปรแกรมการศึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงาน

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบเจตคติของพนักงานกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการได้รับการโปรแกรมการศึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงาน

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	Z*	p-value
กลุ่มทดลอง	10	4.40	0.516	-3.736	.000
กลุ่มควบคุม	10	2.90	0.568		

*Mann-Whitney U Test

จากตารางที่ 3 พบว่า เจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานกลุ่มทดลองภายหลังจากการได้รับการโปรแกรมการศึกษากลุ่มแบบบูรณาการสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. พนักงานกลุ่มทดลองมีเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานหลังการได้รับบริการโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของวิจัยข้อที่ 1 เนื่องจากโปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้สามารถนำมาใช้เสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานกลุ่มทดลองให้มีเจตคติในทางบวกในบริษัทได้อย่างครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิด ความเชื่อ ด้านอารมณ์ความรู้สึก และด้านพฤติกรรม อันเนื่องมาจากโปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการนี้ได้ดำเนินการสร้างอย่างถูกต้องตามขั้นตอนของการเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับ Greenberg and Foerster (1996, p. 439) ศึกษากระบวนการแก้ปัญหาความรู้สึกที่ค้างคั่งโดยใช้วิธีการของการวิเคราะห์กิจกรรม (Task analysis) เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบของทฤษฎีและข้อมูลจากประสบการณ์ในแต่ละครั้งเปรียบเทียบกับกรแก้ปัญหาทางพฤติกรรมซึ่งให้ผลมากกว่าในการลดความลังเลในการตัดสินใจ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จในการแก้ปัญหาความคับข้องใจซึ่งเกี่ยวข้องกับการแสดงออกของความรู้สึกต่าง ๆ ความต้องการและการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ ในตัวบุคคลอื่น

2. พนักงานกลุ่มทดลองมีเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงานสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของวิจัยข้อที่ 2 ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะโปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการที่เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดของทฤษฎีการปรึกษากลุ่มต่างๆ ครอบคลุมองค์ประกอบของการเสริมสร้างเจตคติต่อความปลอดภัยในการทำงาน ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ อย่างถูกต้องตามวิธีการและขั้นตอน โปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการยังมีการใช้ทักษะและ เทคนิคการปรึกษากลุ่มต่าง ๆ อย่างสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัญหาของสมาชิกกลุ่ม

ทำให้สมาชิกกลุ่มทดลองเกิดการเสริมสร้างหรือปรับเปลี่ยนเจตคติไปในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าพนักงานกลุ่มควบคุมที่ได้รับการให้ข้อแนะนำตามปกติซึ่งเป็นวิธีการรับฟังความรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัยแต่เพียงอย่างเดียวไม่มีการใช้ทักษะและเทคนิค การปรึกษากลุ่มใดๆ เพื่อเสริมสร้างเจตคติให้ดียิ่งขึ้น และการให้ข้อแนะนำแต่เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการกระตุ้นให้พนักงานมีการปรับเปลี่ยนความคิดและเจตคติได้ เพราะไม่ได้ ส่งเสริมการตระหนักรู้ในความรู้สึกผิดต่อพฤติกรรมในการทำงานเสี่ยง รวมทั้งไม่กระตุ้นให้เกิดการกำหนดเป้าหมายในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุกานต์ บ่อเงิน (2560, น. 124) ที่ทำการศึกษาผลการให้การปรึกษากลุ่มที่มีต่อเจตคติในการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขัง เรือนจำกลางบางขวาง จังหวัดนนทบุรี พบว่าผู้ต้องขังกลุ่มทดลอง มีเจตคติต่อการกระทำผิดวินัยในเรือนจำ สูงกว่าก่อนการให้การปรึกษากลุ่ม และสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับเพียงข้อสนเทศและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ตามพงษ์ วงษ์จันทร์ (2550) ที่ได้ศึกษามผลการให้การปรึกษากลุ่มพิจารณาเหตุผล อารมณ์และพฤติกรรม ที่มีผลต่อการรับรู้ ความสามารถของตน ของบุคคลที่สูญเสียแขนขา สถานสงเคราะห์คนพิการ และทุพพลภาพ พระประแดง ซึ่งโปรแกรมการปรึกษาที่สร้างขึ้น ผู้วิจัยเน้นการปรับเปลี่ยนความคิดความเชื่อหรือเจตคติของบุคคลที่สูญเสียแขนขา ผลการวิจัยพบว่า บุคคลที่สูญเสียแขนขา มีการรับรู้ความสามารถของตนสูงขึ้นภายหลังการให้คำปรึกษากลุ่ม ตามทฤษฎีการพิจารณาเหตุผล อารมณ์และพฤติกรรม และมีการรับรู้ความสามารถของตนสูงขึ้นกว่าบุคคลที่สูญเสียแขนขา กลุ่มที่ได้รับข้อสนเทศอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่ากระบวนการให้การปรึกษากลุ่ม สามารถนำไปใช้ได้ดีในการให้การปรึกษา เพื่อปรับเปลี่ยนเจตคติที่ดี ตลอดพฤติกรรมที่ยังพึงประสงค์ให้แก่พนักงาน

1.2 การให้การปรึกษาแก่พนักงานในแต่ละครั้ง จะต้องกำหนดเวลาล่วงหน้าเนื่องจากพนักงานจะต้องปฏิบัติตัวอยู่ภายใต้กฎระเบียบการบริหารงานบุคคลของบริษัทอย่างเคร่งครัด

1.3 การให้การปรึกษาแก่พนักงานในแต่ละครั้ง จะต้องสร้างสัมพันธภาพและความเชื่อมั่นให้แก่พนักงานที่เข้ารับการให้การปรึกษา เนื่องจากพนักงานส่วนใหญ่ มักมีความกังวล ไม่กล้าเปิดเผยเรื่องต่าง ๆ ทั้งที่เกิดขึ้นกับตัวเองและครอบครัว

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลของการให้การปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อเจตคติด้านอื่นๆ ของพนักงาน เช่น การเจตคติต่อการตระหนักรู้ตนเอง เพื่อให้เกิดข้อค้นพบใหม่ ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปรับเปลี่ยนเจตคติให้แก่พนักงาน

2.2 ควรศึกษาผลการให้การปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อเจตคติด้านอื่นๆ ของพนักงานกลุ่มอื่น เช่น พนักงานสัญญาจ้างชั่วคราว ซึ่งมีภาวะทางจิตใจ สถานทางสังคม สภาพแวดล้อม แตกต่างจากผู้ต้องพนักงานเพื่อนำผลการศึกษา มาเปรียบเทียบและบูรณาการกับผลการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2546). *การให้บริการปรึกษาทางโทรศัพท์*.

กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

ตามพงษ์ วงษ์จันทร์. (2550). *ผลการให้การปรึกษา*

แบบพิจารณาเหตุผลอารมณ์และพฤติกรรม ที่มีผลต่อการรับรู้ความสามารถของตน ของบุคคลที่สูญเสียแขน ขา สถานสงเคราะห์คนพิการและทุพพลภาพ พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ (วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).

ธีรวรรณ ธีระพงษ์, พีระเทพ รุ่งคุณากร และสหัส

เจตมโนรมย์ (2557). *การพัฒนา นักจิตวิทยาการปรึกษาโดยใช้กระบวนการกลุ่มพัฒนาตน.*

วารสารจิตวิทยาคลินิก มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 45(1), น. 37.

ภานุกานต์ บ่อเงิน. (2560). *ผลการให้การปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อเจตคติในการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังเรือนจำกลางบางขวาง (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).*

วิจิต กมลรัตน์. (2552). *พฤติกรรมความปลอดภัย*

ในการปฏิบัติงานของพนักงานฝ่ายปฏิบัติการ บริษัท อิติตยา เบอร์ลา เคมีคัลส์ (ประเทศไทย) จำกัด (ฟอสเฟต ดิวชั่น) (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).

สุรางค์ ใจวัตรทะกุล. (2541). *จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

สุขอรุณ วงษ์ทิม. (2558). *เอกสารการสอนชุดวิชา*

เทคนิคการปรึกษาเบื้องต้น. นนทบุรี:

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อุทุมพร จามรมาน. (2551). *การวิจัยทางการศึกษา. นนทบุรี:*

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Greenberg, L. S. & Foerster, F. (1996). Task analysis exemplified: The process of resolving unfinished business. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 64(3), pp. 439-446.*

การศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงด้านที่มาของคำยืมภาษาเขมร ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน

A Study on Variations of Origins of Khmer Loanwords in the Royal Institute Dictionary

จันจิรา เชียงฉิน^{1,*} และนิตยา เรืองสุวรรณ²
Janjira Siangchin^{1,} and Nittaya Rueangsuwan²*

รับบทความ 13 มีนาคม 2564 แก้ไข 27 มีนาคม 2564

ตอบรับ 18 เมษายน 2564

Received 13 March 2021 Revised 27 March 2021

Accepted 18 April 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่มาของคำยืมภาษาเขมรที่ปรากฏในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานจำนวน 4 ฉบับ ได้แก่ 1) พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 2) พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 3) พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 และ 4) พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 การวิจัยนี้ใช้เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบบันทึกข้อมูลจากผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบ ขึ้นมาเองแล้วเสนอต่อที่ปรึกษาวิจัยพิจารณาตรวจสอบการเก็บข้อมูลเก็บเฉพาะแม่คำที่ระบุที่มาจากภาษาเขมร ทั้งแบบ (ข.) และเทียบ (ข.) สถิติที่ใช้เป็นแบบสถิติพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ คำร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า มีคำยืมภาษาเขมร จำนวน 148 คำที่มีการเปลี่ยนแปลงที่มาจำแนกออกเป็น 10 ลักษณะ ได้แก่ 1) เดิมคำระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (ข.) ภายหลังระบุ แบบ (เทียบ ข.) 2) เดิมคำระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (ข.) ภายหลังระบุที่มาเป็นภาษาอื่น 3) เดิมคำระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (ข.) ภายหลังไม่ระบุที่มา 4) เดิมคำระบุที่มาจาก ภาษาเขมร แบบ (เทียบ ข.) ภายหลังระบุ แบบ (ข.) 5) เดิมคำระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (เทียบ ข.) ภายหลังไม่ระบุที่มา 6) เดิมคำระบุที่มาจากภาษาอื่น ภายหลังระบุที่มาจากภาษาเขมรเพิ่มทั้งแบบ (ข.) และ (เทียบ ข.) โดยยังคงระบุที่มา

^{1,2}คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, สุรินทร์ 32000

Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University, Surin 32000 Thailand

*Corresponding author, e-mail: line_lek@hotmail.com, Nittaya340915@gmail.com

จากภาษาอื่นด้วย 7) เดิมคำไม่ระบุที่มา ภายหลังระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (ข.) 8) เดิมคำไม่ระบุที่มา ภายหลังระบุที่มา จากภาษาเขมร แบบ (เทียบ ข.) 9) เดิมคำไม่ระบุที่มา ภายหลังระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (ข.) และแบบ (เทียบ ข.) ตามลำดับ และ 10) คำที่มีการระบุที่มาแบบไม่คงที่ นอกจากนี้ยังพบว่า มีคำยืมภาษาเขมรที่สูญเสียความเป็นแม่คำ คำเพิ่ม และคำสูญด้วย

คำสำคัญ: คำยืมภาษาเขมร การเปลี่ยนแปลงที่มา พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

ABSTRACT

This research aimed to study variations of origins of Khmer loanwords in four royal institute dictionaries which included the Royal Institute Dictionary, published in 1950, 1982, 1999 and 2011. The researcher used customized research instruments approved by the research advisor to collect the data. Only establishing words of Khmer origin (Kh) and (Kh related) were collected. Descriptive statistics e.g. percentage were applied in this study.

The results revealed that there were 148 Khmer loan words which their origins were changed and could be classified into 10 characteristics, they were loan words of Kh 1) changed to Kh related, 2) changed to origins of other languages, 3) classified as unidentified origins, 4) classified as Kh, 5) classified as unidentified origins, 6) classified as having Khmer origin in Kh and Kh related and also classified as having origins of other languages, 7) classified as having Kh, 8) loan words of unidentified origins and classified as having Khmer origins Kh related, 9) loan words of unidentified origins and classified as having Khmer origins Khand Kh related, and 10) words of unstable origins. Moreover, it was also found that there were Khmer loan words that lost the properties of establishing words, added words, and lost words.

Keywords: Khmer loan word, Variations of origins, Royal Institute Dictionary

บทนำ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานเป็นหนังสือที่คนไทยนิยมใช้เป็นแบบอย่างในการอ่าน การเขียน การให้ความหมาย ตลอดจนที่มาของคำซึ่งในฉบับปัจจุบันคือ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, น. 9) ได้บอกที่มาของคำยืมจากภาษาต่างประเทศที่ปรากฏในภาษาไทยถึง 17 ภาษา ได้แก่ เขมร จีน ชาวญวน ญี่ปุ่น ตะเลง เบงกาลี ปาลิ (บาลี) เปอร์เซีย โปรตุเกส ฝรั่งเศส มลายู ละติน สันสกฤต อังกฤษ อาหรับ และฮินดี ในบรรดาคำยืมจากภาษาต่างประเทศที่กล่าวมาข้างต้น คำยืมภาษาเขมรเป็นภาษาหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อภาษาไทยทั้งด้านจำนวน คำยืมและการนำคำยืมไปใช้ในชีวิตประจำวัน ใช้ในบทประพันธ์ และใช้เป็นคำราชาศัพท์แต่ไม่มีที่ปรากฏแน่ชัดว่าภาษาเขมรเข้ามาปะปนอยู่ในภาษาไทยตั้งแต่เมื่อใด จากการศึกษาคำ

ของ ราชตรี ธันวารชร (2541, น. 24) ที่ได้ศึกษาคำในหลักศิลาจารึกหลักที่ 1 ซึ่งเป็นหลักฐานเก่าที่สุดที่เขียนด้วยตัวอักษรไทย พบว่า มีคำที่มีรากศัพท์จากภาษาเขมร เช่น กราน ขดาร์ คำแหง จกอบ แฏ่ง ทรง บงคัพนอยาง เวณ สนวนโยย ดังนั้นจึงเชื่อได้แน่ว่า ภาษาเขมรน่าจะมีอิทธิพลต่อภาษาไทยก่อนที่ไทยจะตั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี

ภาษาเขมรเป็นภาษาประจำชาติของราชอาณาจักรกัมพูชาซึ่งหากพิจารณาจากเขตการปกครอง นักภาษาศาสตร์แบ่งภาษาเขมรออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ภาษาเขมรเหนือหรือภาษาเขมรสูงหรือภาษาเขมรถิ่นไทย (Northern Khmer) คือ ภาษาของคนเชื้อสายเขมรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยมากอาศัยอยู่ในจังหวัด

บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ 2) ภาษาเขมรกลาง (Central Khmer) คือ ภาษาเขมรของผู้พูดภาษาเขมรในราชอาณาจักรกัมพูชา และ 3) ภาษาเขมรใต้ (Southern Khmer) คือ ภาษาของคนเชื้อสายเขมรที่อาศัยอยู่ทางใต้ของประเทศเวียดนาม (บุญเสนอ ตริวิเศษ, 2563, น. 17) ภาษาเขมรเป็นภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austroasiatics) ซึ่งมีภาษามอญและภาษาเขมรเป็นภาษาสำคัญ (อุบล เทศทอง, 2558, น. 2) ภาษาเขมรมีหน่วยเสียงสำคัญ 2 หน่วยเสียง ได้แก่ หน่วยเสียงพยัญชนะและหน่วยเสียงสระ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวและพยัญชนะท้ายมีพอ ๆ กับภาษาไทย แต่หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบภาษาเขมรมีมากกว่าภาษาไทยมากทีเดียว ส่วนหน่วยเสียงสระภาษาเขมรมีมากกว่าในภาษาไทยเพียงเล็กน้อย ภาษาเขมรไม่มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ แต่มีทำนองเสียง (Intonation) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงระดับขึ้นลงของเสียงในแต่ละช่วงของถ้อยคำ และมีการลงน้ำหนักคำ ที่พอจะสังเกตได้บ้าง ลักษณะทั่วไปของภาษาเขมรในปัจจุบันคล้ายภาษาคำโดด คือ ภาษาเขมรไม่มีการผันคำนามและคำกริยา ไปตามความสัมพันธ์ที่คำนั้น ๆ มีกับคำอื่น ประโยคภาษาเขมรประกอบด้วย ประธาน กริยา และกรรม ตามลำดับ ส่วนขยายนามและกริยามักจะอยู่ตามหลังนามและกริยาที่ถูกขยาย คำส่วนใหญ่เป็นคำพยางค์เดี่ยวและคำสองพยางค์ ส่วนคำหลายพยางค์มักจะเป็นคำประสมและคำที่ยืมจากภาษาอื่น ในภาษาเขมรมีคำสองพยางค์จำพวกหนึ่งซึ่งสัมพันธ์กับคำพยางค์เดี่ยวที่เป็นหน่วยคำมูลฐาน (Base form) ในด้านเสียงหรือรูปคำและความหมาย คำสองพยางค์เหล่านี้พิสูจน์ได้ว่าเป็นคำที่เปลี่ยนแปลงรูป (Derived form) มาจากคำพยางค์เดี่ยวที่สัมพันธ์กันนั้น ด้วยวิธีการเติมหน่วยหน้าศัพท์ (Prefix) และหน่วยกลางศัพท์ (Infix) วิธีการเปลี่ยนแปลงรูปคำเช่นนี้เป็นวิธีการสร้างคำที่เขมรใช้มาแต่เดิม และเป็นวิธีการสร้างคำของภาษาคำติดต่อก (Agglutinative language) จึงนับได้ว่าภาษาเขมรมีลักษณะเป็นภาษาคำติดต่อกด้วย แม้ว่าในปัจจุบันจะไม่ค่อยมีการสร้างคำด้วยวิธีการนี้แล้วก็ตาม (กาญจนา นาคสกุล, 2539, น. 3)

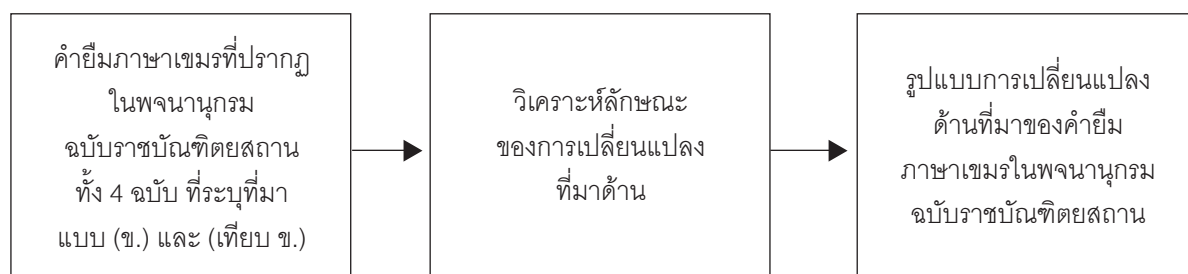
ภาษาเขมรแม้จะมีลักษณะที่แตกต่างกับภาษาไทยอยู่หลายประการ อีกทั้งยังสืบทอดจากภาษาคนละตระกูล แต่เพราะการยืม (Borrowing) ทำให้ภาษาไทยและภาษาเขมรมีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อกัน จนกลายเป็นภาษาที่เหมือนกันยิ่งกว่าภาษาในตระกูลเดียวกันบางภาษา (กาญจนา นาคสกุล, 2550, น. 151-152) ดังนั้น เมื่อไทยนำคำภาษาเขมรมาใช้ในฐานะคำยืม จึงทำให้ยากแก่การแยกว่า คำใดเป็นคำไทยคำใดเป็นคำเขมรวิธีหนึ่งที่ทำให้ทราบได้ คือ การศึกษาจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานซึ่งเป็นหนังสือที่รวบรวมคำในภาษาไทย อีกทั้งยังบอกที่มาไว้ท้ายความหมายของคำด้วย โดยคำยืมจากภาษาเขมรมีการระบุที่มา 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) คำที่ทราบแน่ชัดว่า มาจากภาษาเขมร ใช้ตัวอักษรย่อ ข. เขียนไว้ในวงเล็บ เช่น ลออ ว. งาม เช่น นวลลอ เอี่ยมลอ. (ข.). และ 2) คำที่ยังไม่แน่ใจว่ามาจากภาษาใด แต่มีรูปคล้ายภาษาเขมร ใช้คำว่า เทียบ ตามด้วยอักษรย่อ ข. เขียนไว้ในวงเล็บ เช่น จรวจ ก. กรวด, หลั่งน้ำ. (เทียบ ข. จรวจที่ ก. กรวดน้ำ). จากลักษณะการระบุที่มานี้ทำให้ทราบว่า ที่มาของคำยืมภาษาเขมรอาจเปลี่ยนแปลงได้ ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงที่มาของคำยืมภาษาเขมรจึงเป็นประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจศึกษา เพื่อให้ทราบลักษณะของการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งยังได้ทราบถึงพัฒนาการของคำยืมภาษาเขมรแต่ละคำด้านที่มาจาก

ด้วยอิทธิพลของภาษาเขมรและความสำคัญของพจนานุกรม จึงมีผู้สนใจศึกษาอิทธิพลของภาษาเขมรในภาษาไทยโดยการศึกษาจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานหลายท่าน เช่น สุรางคนางค์ รัตนวิจารณ์ (2558) ศึกษาพัฒนาการของคำยืมภาษาเขมรที่ปรากฏในพจนานุกรมไทย ละครมัย ใยดี (2556) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านคำและความหมายของคำภาษาเขมรในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 และ พ.ศ. 2542 และ วัฒนชัย หมั่นยิ่ง (2560, น. 21-27) วิเคราะห์คำศัพท์เขมรจากพจนานุกรมเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย พ.ศ. 2512 ที่พ้องกับคำศัพท์ไทย โดยเทียบกับคำไทยในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ผู้วิจัยสนใจศึกษา

รูปแบบการเปลี่ยนแปลงด้านที่มาของคำยืมภาษาเขมร โดยศึกษาจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน จำนวน 4 ฉบับ ซึ่งยังไม่มีผู้ศึกษา การวิจัยนี้จะทำให้ทราบรูปแบบ การเปลี่ยนแปลงที่มาของคำยืมภาษาเขมร รวมทั้งพัฒนาการ ด้านที่มาของคำยืมภาษาเขมรแต่ละคำที่มีการเปลี่ยนแปลง ที่มา เพื่อประโยชน์สำหรับผู้วิจัยนำไปใช้จัดการเรียนการสอน ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องและเป็นความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่มาของคำยืม ภาษาเขมรที่ปรากฏในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลชนิดทุติยภูมิ คือ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน จำนวน 4 ฉบับ ได้แก่ 1) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 2) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 3) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 และ 4) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ผู้วิจัยจะศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการยืมคำจากภาษาเขมร และที่เกี่ยวข้อง กับการวิเคราะห์ที่มาของคำ

2.2 ผู้วิจัยจะสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยและ สร้างเครื่องมือตามขอบเขตการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิด การวิจัย โดยใช้กรอบที่มาของคำตามรูปแบบที่สำนักงาน ราชบัณฑิตยสภา (2556, น. 7 - 8) ได้กำหนดไว้ 2 ลักษณะ ได้แก่

1. คำที่ทราบที่มาชัดเจนว่ามาจากภาษาใด ใช้ตัวอักษรย่อของภาษานั้น ๆ เขียนไว้ในวงเล็บ เช่น ชมาน. แมว. (ข. จูมา).

2. คำที่ยังไม่แน่ใจว่ามาจากภาษาใด แต่มีรูปคล้าย ภาษาใดภาษาหนึ่ง ใช้คำว่า เทียบแล้วตามด้วยอักษรย่อ ของภาษาที่มีรูปคล้าย เช่น ตู 1 ว. งาม. (เทียบ ข. ตูว่า ว่า ถูก, ต้อง).

2.3 ผู้วิจัยจะนำเครื่องมือที่สร้างเสร็จแล้ว ให้ที่ปรึกษาวิจัยตรวจสอบ พร้อมทั้งขอคำแนะนำในการแก้ไข ปรับปรุง

2.4 ผู้วิจัยจะปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตาม คำแนะนำของที่ปรึกษาวิจัย แล้วจึงนำเครื่องมือที่ได้ ไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 คัดเลือกแม่คำที่ยืมจากภาษาเขมร ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ทั้งแบบ (ข.) และแบบ (เทียบ ข.) โดยคัดเลือกทีละฉบับ

3.2 คำยืมภาษาเขมรที่มีความหมายเหมือนกัน แต่เขียนหรืออ่านต่างกันจะบันทึกแยกเป็นคนละคำยกเว้น แม่คำที่จัดเป็นกลุ่มเดียวกันและใช้บทนิยามร่วมกัน จะนับเป็นคำเดียว

3.3 คำยืมภาษาเขมรที่เขียนเหมือนกัน อ่านเหมือนกัน แต่ความหมายต่างกันและในพจนานุกรมแยกเป็นคนละแม่คำจะบันทึกแยกเป็นคนละคำ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 คัดเลือกคำยืมภาษาเขมรจากแบบบันทึก ข้อมูลเฉพาะคำที่ระบุที่มาแตกต่างกันเมื่อปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานคนละฉบับ

4.2 นำคำยืมภาษาเขมรที่ถูกคัดเลือกในข้อ 4.1 มาจัดกลุ่มตามลักษณะของการเปลี่ยนแปลงด้านที่มา

4.3 สรุปจำนวนรูปแบบและจำนวนคำยืม ภาษาเขมรในแต่ละรูปแบบแล้วหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบคำยืมภาษาเขมรมีการเปลี่ยนแปลง ด้านที่มา จำนวน 148 คำ จำแนกได้ 10 ลักษณะ ดังนี้

1. เดิมคำระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (ข.) ภายหลังระบุแบบ (เทียบ ข.) มีจำนวน 6 คำคิดเป็น ร้อยละ 4.05 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางคำยืมภาษาเขมรซึ่งเดิมระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (ข.) ภายหลังระบุแบบ (เทียบ ข.)

ที่	พ.ศ. 2493		พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2542		พ.ศ. 2554	
	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา
1	กระทรวง	2 (ข.)	กระทรวง	2 (เทียบข.)	กระทรวง	2 (เทียบข.)	กระทรวง	2 (เทียบข.)
2	กำธ	(ข.)	กำธ	(ข.)	กำธ	(เทียบข.)	กำธ	(เทียบข.)
3	จรวจ	(ข.)	จรวจ	(ข.)	จรวจ	(เทียบข.)	จรวจ	(เทียบข.)
4	ฉมบ	(ข.)	ฉมบ	(ข.)	ฉมบ	(เทียบข.)	ฉมบ 1	(เทียบข.)
5	ไม่ปรากฏคำ	ทมบ	(ข.)	ทมบ	(เทียบข.)	ทมบ	(เทียบข.)	(เทียบข.)
6	สะพัง	(ข.)	สะพัง	(เทียบข.)	สะพัง	(เทียบข.)	สะพัง	(เทียบข.)

2. เดิมคำระบุที่มาจากภาษาเขมรแบบ (ข.) ภายหลังระบุที่มาเป็นภาษาอื่น มีจำนวน 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.68 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางคำยืมภาษาเขมรซึ่งเดิมระบุที่มาจากภาษาเขมรแบบ (ข.) ภายหลังระบุที่มาเป็นภาษาอื่น

ที่	พ.ศ. 2493		พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2542		พ.ศ. 2554	
	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา
1	ดาร์	(ข.)	ดาร์	(ข.)	ดาร์-, ดาร์ระ	(ป.,ส.)	ดาร์-, ดาร์ระ	(ป.,ส.)

3. เดิมคำระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (ข.) ภายหลังไม่ระบุที่มา มีจำนวน 11 คำคิดเป็นร้อยละ 7.43 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางคำยืมภาษาเขมรซึ่งเดิมระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (ข.) ภายหลังไม่ระบุที่มา

ที่	พ.ศ. 2493		พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2542		พ.ศ. 2554	
	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา
1	กำลัง	(ข.)	กำลัง 1	(ข.)	กำลัง 1	ไม่ระบุ	กำลัง 1	ไม่ระบุ
2	กำลัง	(ข.)	กำลัง	(ข.)	กำลัง	ไม่ระบุ	กำลัง	ไม่ระบุ
3	ขนง	(ข.)	ขนง	ไม่ระบุ	ขนง	ไม่ระบุ	ขนง	ไม่ระบุ
4	แครง 1	(ข.)	แครง 1	(ข.)	แครง 1	ไม่ระบุ	แครง 1	ไม่ระบุ
5	จราก	(ข.)	จราก	(ข.)	จราก	ไม่ระบุ	จราก	ไม่ระบุ
7	ชไม	(ข.)	ชไม	(ข.)	ชไม	(ข.)	ชไม	ไม่ระบุ
8	แด	(ข.)	แด	ไม่ระบุ	แด	ไม่ระบุ	แด	ไม่ระบุ
9	ตระอาล	(ข.)	ตระอาล	(ข.)	ตระอาล	(ข.)	ตระอาล	ไม่ระบุ
10	เผธิญ	(ข.)	เผธิญ	(ข.)	เผธิญ	ไม่ระบุ	เผธิญ	ไม่ระบุ
11	หรือ	(ข.)	หรือ	ไม่ระบุ	หรือ	ไม่ระบุ	หรือ	ไม่ระบุ

4. เดิมคำระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (เทียบ ข.) ภายหลังระบุ แบบ (ข.) มีจำนวน 2 คำคิดเป็นร้อยละ 1.35 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ตารางคำยืมภาษาเขมรซึ่งเดิมระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (เทียบ ข.) ภายหลังระบุ แบบ (ข.)

ที่	พ.ศ. 2493		พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2542		พ.ศ. 2554	
	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา
1	กระโงก	(เทียบข.)	กระโงก	(เทียบข.)	กระโงก	(เทียบข.)	กระโงก	(ข.)
2	ลำงาด	(เทียบข.)	ลำงาด	(ข.)	ลำงาด	(ข.)	ลำงาด	(ข.)

5. เดิมคำระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (เทียบ ข.) ภายหลังไม่ระบุที่มา มีจำนวน 3 คำคิดเป็นร้อยละ 2.03 ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ตารางคำยืมภาษาเขมรซึ่งเดิมระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (เทียบ ข.) ภายหลังไม่ระบุที่มา

ที่	พ.ศ. 2493		พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2542		พ.ศ. 2554	
	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา
1	กล้อ 2	(เทียบ ข.)	กล้อ 2	(เทียบ ข.)	กล้อ 2	(เทียบ ข.)	กล้อ 2	ไม่ระบุ
2	อัมรงค์	(เทียบ ข.)	อัมรงค์	(เทียบ ข.)	อัมรงค์	(เทียบ ข.)	อัมรงค์	ไม่ระบุ
3	เผธิญ	(เทียบ ข.)	เผธิญ	(เทียบ ข.)	เผธิญ	ไม่ระบุ	เผธิญ	ไม่ระบุ

6. เดิมคำระบุที่มาจากภาษาอื่น ภายหลังระบุที่มาจากภาษาเขมรเพิ่มทั้งแบบ (ข.) และ (เทียบ ข.) โดยยังคงระบุที่มาจากภาษาอื่นด้วย มีจำนวน 3 คำคิดเป็นร้อยละ 2.03 ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ตารางคำยืมภาษาเขมรซึ่งเดิมระบุที่มาจากภาษาอื่น ภายหลังระบุที่มาจากภาษาเขมรเพิ่มทั้งแบบ (ข.) และ (เทียบ ข.) โดยยังคงระบุที่มาจากภาษาอื่นด้วย

ที่	พ.ศ. 2493		พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2542		พ.ศ. 2554	
	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา
1	กรัก	(ต.)	กรัก	(ต.)	กรัก	(ข.), (ต.)	กรัก	(ข.), (ต.)
2	ไม่ปรากฏคำ		กำจร	(ส.)	กำจร	(ส.)	กำจร	(ข.), (ป., ส.)
3	อัมพิล	(ป.; ส)	อัมพิล	(ป.; ส)	อัมพิละ	(ป.; ส), (เทียบ ข.)	อัมพิละ	(ป.; ส), (เทียบ ข.)

7. เดิมคำไม่ระบุที่มา ภายหลังระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (ข.) มีจำนวน 106 คำ คิดเป็นร้อยละ 71.62 ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ตารางคำยืมภาษาเขมรซึ่งเดิมไม่ระบุที่มา ภายหลังระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (ข.)

ที่	พ.ศ. 2493		พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2542		พ.ศ. 2554	
	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา
1	ชาล	ไม่ระบุ	ชาล	ไม่ระบุ	ชาล	(ข.)	ชาล	(ข.)
2	จังหวะ	ไม่ระบุ	จังหวะ	ไม่ระบุ	จังหวะ	(ข.)	จังหวะ	(ข.)
3	ซุม	ไม่ระบุ	ซุม	ไม่ระบุ	ซุม	ไม่ระบุ	ซุม	(ข.)
4	เดิน	ไม่ระบุ	เดิน	(ข.)	เดิน	(ข.)	เดิน	(ข.)
5	ถนอม	ไม่ระบุ	ถนอม	(ข.)	ถนอม	(ข.)	ถนอม	(ข.)
6	บำเพ็ญ	ไม่ระบุ	บำเพ็ญ	ไม่ระบุ	บำเพ็ญ	ไม่ระบุ	บำเพ็ญ	(ข.)
7	ยุบล	ไม่ระบุ	ยุบล	ไม่ระบุ	ยุบล	ไม่ระบุ	ยุบล	(ข.)

8. เดิมคำไม่ระบุที่มา ภายหลังระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (เทียบ ข.) มีจำนวน 7 คำคิดเป็นร้อยละ 4.73 ดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ตารางคำยืมภาษาเขมรซึ่งเดิมไม่ระบุที่มา ภายหลังระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (เทียบ ข.)

ที่	พ.ศ. 2493		พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2542		พ.ศ. 2554	
	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา
1	กร้อ	ไม่ระบุ	กร้อ	ไม่ระบุ	กร้อ	(เทียบข.)	กร้อ	(เทียบข.)
2	แคบ 2	ไม่ระบุ	แคบ 2	ไม่ระบุ	แคบ 2	(เทียบข.)	แคบ 2	(เทียบข.)
3	ชมบ	ไม่ระบุ	ชมบ	ไม่ระบุ	ชมบ	ไม่ระบุ	ชมบ	(เทียบข.)
4	ตรู 1	ไม่ระบุ	ตรู 1	ไม่ระบุ	ตรู 1	ไม่ระบุ	ตรู 1	(เทียบข.)
5	ตรู	ไม่ระบุ	ตรู	ไม่ระบุ	ตรู	ไม่ระบุ	ตรู	(เทียบข.)
6	ประเทียด	ไม่ระบุ	ประเทียด	ไม่ระบุ	ประเทียด	ไม่ระบุ	ประเทียด	(เทียบข.)
7	ละหาน	ไม่ระบุ	ละหาน 1	ไม่ระบุ	ละหาน 1	(เทียบข.)	ละหาน 1	(เทียบข.)

9. เดิมคำไม่ระบุที่มา ภายหลังระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (ข.) และแบบ (เทียบ ข.) ตามลำดับ มีจำนวน 2 คำคิดเป็นร้อยละ 1.35 ดังแสดงในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ตารางคำยืมภาษาเขมรซึ่งเดิมไม่ระบุที่มา ภายหลังระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (ข.) และแบบ (เทียบ ข.) ตามลำดับ

ที่	พ.ศ. 2493		พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2542		พ.ศ. 2554	
	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา
1	ตระพัง	ไม่ระบุ	ตระพัง	(ข.)	ตระพัง	(เทียบข.)	ตระพัง	(เทียบข.)
2	ตะพัง	ไม่ระบุ	ตะพัง	(ข.)	ตะพัง	(เทียบข.)	ตะพัง	(เทียบข.)

10. คำที่มีการระบุที่มาแบบไม่คงที่ มีจำนวน 7 คำคิดเป็นร้อยละ 4.73 ดังแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ตารางคำยืมภาษาเขมรซึ่งระบุที่มาแบบไม่คงที่

ที่	พ.ศ. 2493		พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2542		พ.ศ. 2554	
	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา	คำ	ที่มา
1	กระ 1	(ข.)	กระ 1	ไม่ระบุ	กระ 1	(ข.)	กระ 1	(ข.)
2	กันแสง	ไม่ระบุ	กันแสง	ไม่ระบุ	กันแสง	(ข.)	กันแสง 1	ไม่ระบุ
3	โคร่ง	(ข.)	โคร่ง 1	ไม่ระบุ	โคร่ง 1	(เทียบ ข.)	โคร่ง 1	(เทียบ ข.)
4	โคร่ง	(ข.)	โคร่ง 2,	(ข.)	โคร่ง 2,	ไม่ระบุ	โคร่ง 2,	ไม่ระบุ
			โคร่งคร่าง		โคร่งคร่าง		โคร่งคร่าง	
5	ซงโลง 1	ไม่ระบุ	ซงโลง 1	(ข.)	ซงโลง 1	(ข.)	ซงโลง 1	ไม่ระบุ
6	สนอบ	ไม่ระบุ	สนอบ	ไม่ระบุ	สนอบ	(ข.)	สนอบ	ไม่ระบุ
7	สอ 1	(ข.)	สอ 1	ไม่ระบุ	สอ 1	(เทียบ ข.)	สอ 1	(เทียบ ข.)

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านที่มาของคำยืมภาษาเขมรในข้างต้น ยังทำให้พบคำอีก 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) คำที่สูญเสียความเป็นแม่คำ จำนวน 1 คำ ได้แก่ คั่นจาม 2) คำเพิ่ม จำนวน 6 คำ ได้แก่ กันแสง 2, ชรเนียร, ดัดผทม, ตะแบง 1, แสกร 2 และ 3) คำสูญเสีย จำนวน 4 คำ ได้แก่ กนนชอ, จำอื่น, ฌบ่า, บาน 3

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการด้านที่มาของคำยืมภาษาเขมรในแต่ละคำ และทำให้ทราบว่า คำยืมภาษาเขมรมีการเปลี่ยนแปลงด้านที่มาถึง 10 ลักษณะ โดยลักษณะที่พบมากที่สุด คือ เดิมคำไม่ระบุที่มา ภายหลังระบุที่มาจากภาษาเขมร แบบ (ข.) มีจำนวนมากถึง 106 คำ คิดเป็นร้อยละ 71.62 ของคำยืมภาษาเขมรทั้งหมด ที่มีการเปลี่ยนแปลงที่มา

การที่ผลวิจัยสรุปออกมาเป็นลักษณะดังกล่าว อาจเนื่องมาจากอุปสรรคของการสืบค้นประวัติของคำ ดังที่สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2556, น. ๕) ได้กล่าวไว้ในคำนำของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 เมื่อพิมพ์ครั้งที่หนึ่งว่า การสืบค้นประวัติของคำเป็นเรื่องยากยิ่ง เนื่องจากคณะกรรมการชำระพจนานุกรมไม่สามารถสอบสวน

ค้นหาหนังสืออ่านได้ทุกยุคทุกสมัย อีกทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยในการสืบค้นและการให้ตัวอย่างก็มีไม่เพียงพอ จึงทำให้ยังมีคำอีกจำนวนมาก ที่ยังไม่สามารถสืบประวัติได้ว่ามาจากภาษาอะไรหรือเป็นภาษาใดกันแน่ บางคำก็สืบและวินิจฉัยได้แต่เพียงราง ๆ ยังลงเนื้อความไม่ได้ จึงไม่อาจนำมาลงไว้ในพจนานุกรมนี้ได้ เพราะยังเป็นเพียงข้อสันนิษฐานไว้ชั่วคราว ซึ่งจะต้องหาหลักฐานกันต่อไป จากข้อความนี้ทำให้ทราบว่า การสอบสวนหาที่มาของคำ ให้ความสำคัญกับหลักฐานที่ปรากฏ ดังนั้น ที่มาของคำจะเปลี่ยนจากเดิมได้ คณะกรรมการชำระพจนานุกรมจะต้องพบหลักฐานใหม่ที่ทำให้เชื่อได้แน่ชัดว่า ที่มาของคำยืมนั้น ๆ แตกต่างไปจากเดิม

เหตุผลข้างต้นสอดคล้องกับผลการวิจัย กล่าวคือ คำยืมภาษาเขมรทั้ง 106 คำซึ่งเดิมไม่ระบุที่มา มีจำนวนคำที่มีการเปลี่ยนแปลงที่มาเป็นคำยืมภาษาเขมร แบบ (ข.) ตามลำดับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี และตามลำดับฉบับของพจนานุกรม คือ พบมากที่สุด ในฉบับ พ.ศ. 2554 มีจำนวน 42 คำ พบรองลงมาในฉบับ พ.ศ. 2542 มีจำนวน 39 คำ และพบน้อยที่สุดในฉบับ พ.ศ. 2525 มีจำนวน 25 คำ

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ในลักษณะที่ 2 และที่ 6 ยังแสดงให้เห็นว่าคำยืมภาษาเขมรในภาษาไทยสามารถบ่งบอกได้ว่า ภาษาเขมรมีความมีความสัมพันธ์กับภาษาอื่น ได้แก่ ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาตะเลง ซึ่งหากพิจารณาจากจำนวนคำพบว่า ภาษาเขมรมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตมากที่สุด

การที่ผลวิจัยสรุปออกมาเช่นนี้ แนนอนว่าไม่ใช่สาเหตุจากความสัมพันธ์ทางเชื้อชาติ เพราะภาษาเขมรเป็นภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก ส่วนภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตเป็นภาษาในตระกูลอินเดียนยุโรป (Indo-European) (วัชรชัย ดุลยสุจริต, 2562, น. 35) แต่อาจเป็นเพราะว่าในภาษาเขมรมีการยืมคำจากภาษาอื่นมาใช้ โดยเฉพาะภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ซึ่งมีหลักฐานปรากฏเป็นคำในจารึกต่างๆ ของราชอาณาจักรกัมพูชา และอิทธิพลที่ภาษาเขมรได้รับจากภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตนั้น มิได้มีเพียงคำยืมเท่านั้น แต่ยังปรากฏออกมาทั้งทางตัวอักษร อักษรวิธในการใช้สระและพยัญชนะจึงสรุปได้ว่า ภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตมีอิทธิพลต่อภาษาเขมรอย่างแนบแน่น (สงบ บุญคล้าย, 2561, น. 38-39) จนทำให้ไม่สามารถสอบสวนคำบางคำได้ว่า เป็นคำยืมจากภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตหรือภาษาเขมร

ภาษาเขมรเป็นภาษาที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อภาษาไทยมาอย่างยาวนาน การศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่มา นอกจากทำให้ทราบรูปแบบการเปลี่ยนแปลงแล้ว ยังทำให้ทราบถึงพัฒนาการด้านที่มาของคำและความสัมพันธ์ของภาษาเขมรกับภาษาอื่น อีกทั้งความรู้นี้ยังสามารถเชื่อมโยงไปสู่การวิเคราะห์ลักษณะทางวัฒนธรรมที่ไทยได้รับอิทธิพลมาจากราชอาณาจักรกัมพูชา และการวิเคราะห์ลักษณะของคำยืมภาษาเขมรในภาษาไทยได้เด่นชัดยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

จากผลการศึกษาเรื่อง การศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงด้านที่มาของคำยืมภาษาเขมรในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานนอกจากได้ทราบรูปแบบและพัฒนาการของคำยืมภาษาเขมรแต่ละคำ

ที่มีการเปลี่ยนแปลงที่มาแล้ว ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะของคำแต่ละคำที่มีการเปลี่ยนแปลงที่มาด้วย ดังนั้น หากมีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่มาควบคู่กับการศึกษา ลักษณะของคำที่มีการเปลี่ยนแปลงที่มาในแต่ละรูปแบบ จะก่อให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านที่มาและลักษณะของคำที่มีการเปลี่ยนแปลงที่มาของคำยืมจากภาษาอื่น

2.2 ศึกษาประวัติของคำยืมภาษาเขมรที่มีความสัมพันธ์กับภาษาอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา นาคสกุล. (2539). *อ่านเขมร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2550). *แบบการเสริมสร้อยในภาษาไทยและเขมร*. *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย*. 24 (พิเศษ), น. 150-181.
- วัชรชัย ดุลยสุจริต. (2562). *รู้จักภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในฐานะคำยืมในภาษาไทย*. ใน ธเนศ เศวตภักดา (บ.ก.), คำยืม: แหกขอมเงิน (หน้า 35-73). กรุงเทพฯ: เศวตภักดา กรุ๊ป.
- บุญเสนอ ตริวิเศษ. (2563). *ภาษาเขมรมาตรฐานถิ่นไทย*. บุรีรัมย์: โรงพิมพ์วินัย.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2515). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493*. กรุงเทพฯ: ศาสนบัณฑิต.
- _____. (2539). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- _____. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- _____. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

- ราตรี อันวารชร. (2541). การศึกษาคำในหลักศิลาจารึก
 หลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช. กรุงเทพฯ:
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ละมัย ไยดี. (2556). ศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านคำ
 และความหมายของคำภาษาเขมรในพจนานุกรม
 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 และ พ.ศ. 2542
 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- วัฒน์ชัย หมั่นยิ่ง. (2560). วิเคราะห์คำศัพท์เขมร
 จากพจนานุกรมเขมรฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย
 พ.ศ. 2512 ที่พ้องกับคำศัพท์ไทย. วารสารมนุษยศาสตร์
 มหาวิทยาลัยนเรศวร, 14(1), น. 21-27.
- สงบ บุญคล้าย. (2561). เปรียบเทียบอักขรวิธีการใช้คำ
 บาลีสันสกฤตในภาษาไทยและภาษาเขมร.
 วรรณวรรณสาร, 2(1), น. 13-40.
- สุรางคนางค์ รัตน์วิจารณ์. (2558). พัฒนาการของคำยืม
 ภาษาเขมรที่ปรากฏในพจนานุกรมไทย (วิทยานิพนธ์
 มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- อุบล เทศทอง. (2558). ภาษาเขมรเพื่อการสื่อสาร.
 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชัน เป็นฐานในรายวิชาการใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์

Development of Blended Learning Model Using Gamification in Computers Technology and Application for Learning Management Course to Enhance Creativity for Education Students

ชนินทร์ ฐิติเพชรกุล^{1,*} และประภาวรรณ สมุทรเผ่าจินดา^{2,*}
Chanin Thitipetchakul^{1,*} and Prapawon Samutpaojinda^{2,*}

รับบทความ 14 มกราคม 2564 แก้ไข 5 มีนาคม 2564

ตอบรับ 11 มีนาคม 2564

Received 14 January 2021 Revised 5 March 2021

Accepted 11 March 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษา พัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน 2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1) ศึกษาและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชัน และระยะที่ 2) ทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และกลุ่มนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ที่เรียนในรายวิชาการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ โปรแกรมการเรียนที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่

^{1,2} คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, กรุงเทพฯ 10300

Faculty of Education Suandusit University, Bangkok 10300 Thailand

* corresponding author, e-mail: Ajtong1@gmail.com

ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (Dependent t-test) ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐานมีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบได้แก่ ด้านการเรียนการสอนแบบผสมผสาน 2) ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันและ 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระดับการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนภาพรวมในระดับดี และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐานฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน เกมมิฟิเคชัน ความคิดสร้างสรรค์

ABSTRACT

This research was a study of the blended learning model using Gamification. The purposes were to: 1) Develop the blended learning model using Gamification; 2) Study the result of using the blended learning model using Gamification; and 3) Study students' satisfaction towards the blended learning model using Gamification. The sample of this study were the 5 experts and the 30 undergraduate students of Suan Dusit University that studying in the course on computer technology and application for learning management obtained from cluster random sampling. The research tools were: 1) Computer program with gamed-based, 2) learning achievement test, 3) rubric assessment of creativity, and 4) satisfaction questionnaire. Statistics were analyzed by means, standard deviation, and dependent samples t-test.

The research results revealed that: 1. The developed blended learning management model using Gamification comprised 3 components: Blended learning management system, Gamification learning environment, and learning process; 2. The achievement scores of students were higher than before and were statistically significant at .05 level; 3. The creativity of the students was at a good level; and 4. Students satisfaction's scores with the blended learning based on Gamification were at the highest level.

Keywords: Blended Learning, Gamification, Creativity

บทนำ

ยุคที่โลกมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและเครือข่ายสารสนเทศเพิ่มขึ้นการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกันทำให้เกิดกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคม แนวโน้มและทิศทางการพัฒนาของโลกและของประเทศจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาพลเมืองดิจิทัล ผู้รู้สารสนเทศ รู้เท่าทันสื่อและดิจิทัล โดยเฉพาะด้านการศึกษาที่ต้องเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะสำหรับการออกไปเป็นพลเมืองที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีศักยภาพในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้การปฏิรูปรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ

ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ต้องปรับตัวให้ทันยุคและเท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในทุกมิติรอบด้าน ดังนั้น การเสริมสร้างองค์ความรู้ (Content knowledge) ทักษะเฉพาะทาง (Specific skills) ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Expertise) และสมรรถนะของการรู้เท่าทัน (Literacy) จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่ต้องเกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนในการเรียนรู้ยุคสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง แต่ที่ผ่านมาการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปที่การคิดวิเคราะห์ การคิดวิจารณ์ การคิดแก้ปัญหา การคิดอย่างมีเหตุผล ต้องการความคิดค้นหาคำตอบ และการตัดสินใจที่ถูกต้อง การเรียนการสอนส่วนใหญ่

จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านทักษะในเชิงวิชาการ เพื่อเพิ่มความรู้สู่การนำไปปฏิบัติงานเท่านั้น แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นทักษะขั้นสูงในกระบวนการเรียนรู้ของบลูม (Bloom's Revised Taxonomy) ความคิดสร้างสรรค์เป็นพลังความคิดที่สำคัญยิ่งหากได้รับการพัฒนาและการส่งเสริมอย่างเป็นระบบ หากนำไปใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสมจะเกิดประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติอย่างมากมายหลายด้าน ซึ่งสอดคล้องกับกิลฟอร์ด (Guilford, 1967 อ้างถึงใน อารี พันธุ์มณี, 2543, น. 3) อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะความคิดนอกเนกนัย (Divergent thinking) คือ ความคิดหลายทิศทางหลายแง่มุม คิดได้กว้างไกลซึ่งลักษณะความคิดเช่นนี้ จะนำไปสู่ความคิดประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่ รวมถึงการค้นพบวิธีการแก้ไขปัญหาได้สำเร็จด้วยความคิดนอกเนกนัยประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ซึ่งคนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเป็นคนกล้าคิด ไม่กลัวถูกวิพากษ์วิจารณ์ และมีอิสระในการคิด ดังนั้น ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องช่วยปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน โดยเฉพาะผู้เรียนที่เรียนในสายด้านการศึกษาที่ต้องออกไปเป็นผู้สอนในอนาคต จึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการใช้ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงจะทำให้ระบบการศึกษามีประสิทธิภาพมาก และผู้เรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพในตัวเองมากยิ่งขึ้น รู้เท่าทันในโลกแห่งยุคเทคโนโลยี การใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนเป็นรายวิชาหนึ่งที่ความมุ่งหมายสูงสุดให้ผู้เรียน สามารถใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนรวมถึงสามารถออกแบบ จนถึงการสร้างนวัตกรรมที่จะนำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบ สร้าง และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้สามารถจัดรูปแบบการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย สามารถพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนจากระดับล่างไปจนถึงระดับสูงได้จากเทคโนโลยีที่หลากหลาย ผู้เรียนในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นดิจิทัลเจนเนอเรชัน หรือผู้เรียนยุคดิจิทัลซึ่งมีสิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือสื่อออนไลน์

ต่าง ๆ ซึ่งสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายและผสมผสานรูปแบบการเรียนรู้ได้มากขึ้น การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) เป็นการนำเอาคุณลักษณะที่ดีที่สุดของการเรียนการสอนในห้องเรียนและการเรียนการสอนแบบออนไลน์เข้าด้วยกัน เพื่อสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างอิสระและลดเวลาสอนในห้องเรียน (Gamhamand Kaleta, 2002, p. 12) พัฒนาผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ทำทนายตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลและศักยภาพทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ของตนเองได้ดีขึ้น (Driscoll, 2002, p. 54) และส่งผลให้นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด (Singh, 2005, p. 58) นอกจากนี้ยังสามารถผสมผสานกับแนวคิดการใช้ลักษณะสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบเกมเข้ามาผนวกได้ง่ายไม่ว่าจะเป็นการติดตามผลการเรียน การแข่งขันในเชิงสร้างสรรค์ที่เรียกว่าเกมมิฟิเคชัน (Gamification) ซึ่งเป็นการนำข้อดีของรูปแบบเกม คือ การสร้างความสนุกสนาน ตื่นเต้น ทำทนายรางวัลและคำระดับคะแนน มาผสมผสานกัน กลไกของเกมมิฟิเคชันจะทำให้พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงในทางบวก ส่งผลดีที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและสร้างความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ (Simóes, Redondo, and Vilas, 2013, pp. 347-348) ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะในความคิดสร้างสรรค์

จากแนวคิดและหลักการข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้มีแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ที่ทั้งครูผู้สอนได้แนวทางในการพัฒนาและการใช้ระบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐานที่สามารถส่งเสริมให้ผู้สอนนำไปพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

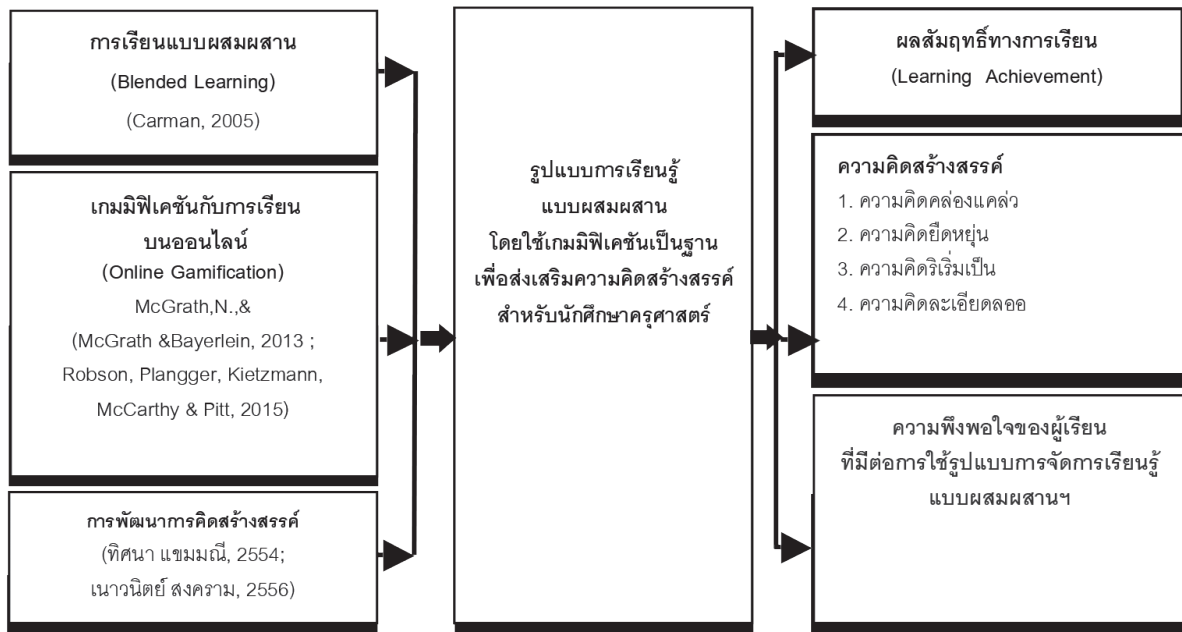
1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์

2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยนำแนวคิดของเกมมิฟิเคชันในรูปแบบออนไลน์ และการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เข้ามาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความคิดสร้างสรรค์ และความพึงพอใจของผู้เรียน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษาและการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐาน ในรายวิชาการใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาการเรียนรู้แนวทางการพัฒนารูปแบบจากเอกสารทวนสอบและรายงานผลการจัดการเรียนการสอน

2. วิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปพัฒนารูปแบบในการวิจัย กำหนดองค์ประกอบและคุณลักษณะของร่างรูปแบบ

3. สังเคราะห์ในแต่ละองค์ประกอบนำไปพัฒนาเป็นร่างรูปแบบและนำไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน การใช้เกมมิฟิเคชันและคอมพิวเตอร์เทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 5 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์และปรับปรุงแก้ไข

4. นำเสนอร่างรูปแบบการเรียนการสอนที่ผ่านปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

เพื่อพิจารณาประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประเมินความเหมาะสมใน 3 องค์ประกอบดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านการเรียนการสอนแบบผสมผสาน 2) องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบ เกมมิฟิเคชัน 3) องค์ประกอบด้านกระบวนการ จัดการเรียนรู้ และ 4) ภาพรวมขององค์ประกอบ นำข้อมูล มาวิเคราะห์ผล ซึ่งได้ค่าระดับความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.72 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49

5. พัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ เกมมิฟิเคชันเป็นฐานบนระบบออนไลน์จากองค์ประกอบ ที่ผ่านการประเมินแล้ว จากนั้นหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาประสิทธิภาพของบทเรียนตามแผนจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ 85/85 แบ่งการทดลอง เป็น 3 ครั้ง ครั้งที่ 1 ทดลองกับผู้เรียน 3 คน ครั้งที่ 2 ทดลอง กับผู้เรียน 15 คน และครั้งที่ 3 ทดลองกับผู้เรียน 30 คน ปรับปรุงแก้ไขจากการทดลองจนได้ค่าประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ที่กำหนด 85.12/86.00

6. พัฒนาเครื่องมือวัด ได้แก่ แบบทดสอบวัดผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ หาความสอดคล้องของจุดประสงค์ การเรียนรู้กับข้อคำถาม (IOC) กำหนดเกณฑ์ระหว่าง 0.60-1.00 จากนั้นวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) ตามเกณฑ์ที่กำหนดระหว่าง 0.20-0.72 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตามเกณฑ์ที่กำหนดระหว่าง 0.32-0.91 และค่า ความเชื่อมั่น (rtt) 0.835แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ เป็นแบบประเมินตามสภาพจริงโดยกำหนดเกณฑ์แบบ รูปรีด 4 ระดับประเมินใน 4 มิติ คือ 1) ความคิดคล่องแคล่ว 2) ความคิดยืดหยุ่น 3) ความคิดริเริ่ม 4) ความคิดละเอียดลออ โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่น โดยการให้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ผลปรากฏว่ามีค่าเท่ากับ 0.92 และ แบบประเมินความพึงพอใจรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประเมินใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านการใช้งานรูปแบบ การเรียนรู้จำนวน 5 ข้อ 2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้และ เครื่องมือสนับสนุนจำนวน 6 ข้อ และ 3) ด้านการใช้ประโยชน์

ที่ได้รับจากการเรียนรู้จำนวน 6 ข้อ ซึ่งมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82

ระยะที่ 2 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐานเพื่อส่งเสริม การคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์

1. กำหนดรูปแบบแผนการทดลองแบบ One-Group Pretest Posttest Design

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษา ระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิตที่เรียนในรายวิชาการใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอนดุสิต ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่าง แบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) จำนวน 30 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ รูปแบบ การเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบประเมิน ความคิดสร้างสรรค์และแบบประเมินความพึงพอใจ

4. ดำเนินการทดลองตามรูปแบบที่ออกแบบ ไว้เปรียบเทียบกับคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ การทดสอบค่าที (t-test แบบ dependent)

5. ประเมินระดับความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน โดยคิดเป็นค่าร้อยละจากค่าเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์รวม เมื่อประเมินครบทั้ง 5 กิจกรรมการเรียนรู้

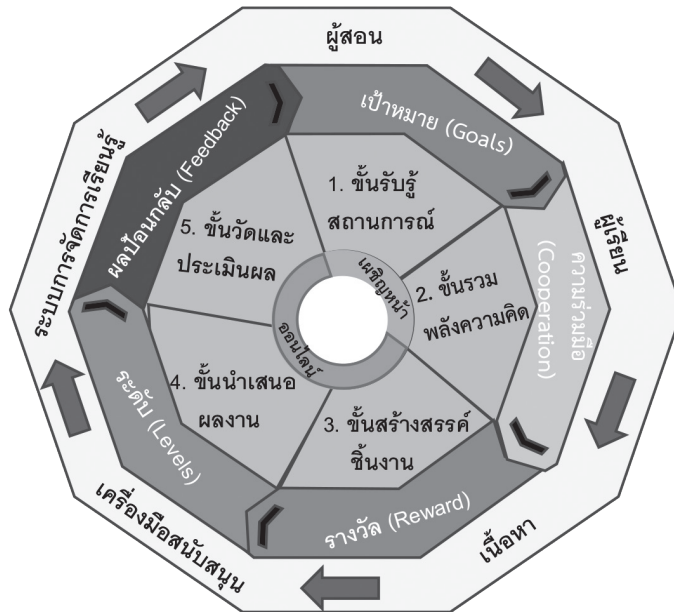
6. วิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการ ใช้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชัน เป็นฐาน โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐานในรายวิชาการ ใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อประโยชน์ ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์

1.1 ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของ
 องค์ประกอบพบว่า ภาพรวมองค์ประกอบมีระดับเหมาะสม
 มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.72 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49

ซึ่งมีรายละเอียดขององค์ประกอบประกอบด้วย
 3 องค์ประกอบหลักดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
 สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์

1.1.1 องค์ประกอบด้านการเรียนการสอน
 แบบผสมผสานแบ่งเป็น 5 องค์ประกอบย่อย คือ 1) ระบบ
 การจัดการเรียนรู้ออนไลน์เป็นระบบศูนย์กลางการจัดการ
 และสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมต่อกับสภาพแวดล้อม
 ดิจิทัลแบบเกมมิฟิเคชัน 2) ผู้สอน เป็นผู้ชี้แนะและอำนวยความสะดวก สนับสนุนด้านสื่ออุปกรณ์ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียน
 สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ผู้เรียน เป็นผู้ศึกษา
 เนื้อหาภาคทฤษฎีในการเรียนด้วยตนเองบนระบบจัดการ
 เรียนรู้ออนไลน์กับสมาชิกในกลุ่ม และเนื้อหาภาคปฏิบัติ
 ในชั้นเรียนปกติโดยดำเนินการตามขั้นตอนและกิจกรรม
 การเรียนการสอนด้วยรูปแบบเกมมิฟิเคชัน 4) เนื้อหา
 เป็นภารกิจในแต่ละหน่วยการเรียนรู้โดยส่งเสริมการคิด
 สร้างสรรค์ ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ คือ หน่วยที่ 1

โปรแกรมคอมพิวเตอร์และแอปพลิเคชัน หน่วยที่ 2
 ระบบเครือข่ายและการสื่อสาร หน่วยที่ 3 การประยุกต์
 ใช้งานโปรแกรมด้านกราฟิกและการออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์
 หน่วยที่ 4 การสร้างเว็บไซต์เพื่อการเรียนการสอน และ
 หน่วยที่ 5 การใช้งานโปรแกรมสร้างงานมัลติมีเดียและ
 วิดีโอปฏิสัมพันธ์ 5) เครื่องมือสนับสนุน ประกอบด้วย
 เอกสารประกอบการเรียนการสอน แอปพลิเคชันสนับสนุน
 การสร้างสรรค์ผลงานและระบบจัดเก็บผลงาน

1.1.2 องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม
 การเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย
 คือ 1) เป้าหมาย (Goals) เป็นเป้าหมายในการแก้ปัญหา
 เพื่อเอาชนะ หรือทำภารกิจนั้นให้สำเร็จตามที่กำหนด เช่น
 สามารถแก้ปริศนา หรือผ่านเกณฑ์ที่ผู้สอนกำหนดไว้

2) ความร่วมมือ (Cooperation) เป็นการทำงานเป็นทีมเพื่อเอาชนะอุปสรรค การเพิ่มประสิทธิภาพของตนเองในการทำภารกิจ 3) รางวัล (Reward) เป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะได้รับเมื่อประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่น สิทธิพิเศษ หรือเงินดิจิทัล 4) ระดับ (Levels) เป็นคะแนนของระดับความคืบหน้าในการทำภารกิจ และระดับประสบการณ์จากการบรรลุเป้าหมายในแต่ละภารกิจ 5) ผลป้อนกลับ (Feedback) การแสดงความคิดเห็น ผลความผิดพลาดสะท้อนที่ก่อให้เกิดความคิด การกระทำที่ถูกต้อง เพื่อแนะนำไปในทางที่เหมาะสม

1.1.3 องค์ประกอบด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าและเรียนรู้ระบบออนไลน์โดยใช้แนวคิดแบบเกมออนไลน์ โดยแบ่งสัดส่วนที่ 70:30 หมายถึง ผู้เรียนทำกิจกรรมและเรียนรู้ระบบออนไลน์ร้อยละ 70 และกิจกรรมในห้องเรียนแบบเผชิญหน้าร้อยละ 30 โดยประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5P) คือ 1) ขั้นรับรู้สถานการณ์ (Problem) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนให้การกระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าสู่เรื่องที่จะเรียนรู้ในรูปแบบภารกิจ รูปแบบปัญหาให้ผู้เรียนเกิดความคิดจินตนาการและเป้าหมายเชื่อมโยงความคิดจากสิ่งที่ผู้เรียนเคยเรียนมาแล้วและสัมพันธ์กับสิ่งที่ผู้เรียนกำลังจะเรียนรู้ใหม่ 2) ขั้นรวมพลังความคิด (Power) เป็นการดึงศักยภาพของผู้เรียนให้ค้นหาคำตอบโดยการวิเคราะห์ แก้ปัญหา โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม คิดวิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ เห็นแนวทางที่หลากหลายในการคิดแก้ปัญหา หรือทำชิ้นงาน 3) ขั้นสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Produce) เมื่อผู้เรียนได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้คิดหาคำตอบแล้ว เกิดจินตนาการในการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบต่าง ๆ หรือแก้ปัญหาภารกิจ ผู้สอนให้ความเป็นอิสระในการสร้างสรรค์ชิ้นงานใหม่ 4) ขั้นนำเสนอผลงาน (Present) เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่ผู้เรียนได้มีโอกาสนำเสนอผลงาน วิเคราะห์ชิ้นงาน มีการแสดงความคิดเห็นในผลงานที่เพื่อน ๆ มานำเสนอในแง่มุมต่างๆ ฝึกให้รู้จักการยอมรับ การมีเหตุผลผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนและสิ่งที่เรียนรู้ 5)

ขั้นวัดและประเมินผล (Prove) เป็นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ผู้เรียนประเมินผลงานตนเองและผู้อื่น มีการยอมรับการแก้ไขบนพื้นฐานของความถูกต้อง การประเมินผลการแก้ปัญหาว่ามุ่งไปสู่คำตอบหรือเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่

1.2 ผลการหาคุณภาพของเครื่องมือโดยหาประสิทธิภาพของบทเรียนตามแผนจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐาน จากค่าคะแนนระหว่างเรียนจากการทำกิจกรรมและคะแนนหลังเรียนจากแบบทดสอบหลังเรียนโดยกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ 85/85 แบ่งการทดลองเป็น 3 ครั้ง ครั้งที่ 1 ทดลองกลุ่มย่อยกับผู้เรียน 3 คน ดำเนินการตามแผนการเรียนรู้และประเมินค่าประสิทธิภาพได้ 79.04/82.85 ซึ่งยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ทำการปรับปรุงแก้ไขในส่วนของระบบและส่วนการแสดงผลงานของผู้เรียน จากนั้นทำการทดลองหาค่าประสิทธิภาพครั้งที่ 2 ทดลองกับผู้เรียน 15 คน ได้ 81.11/83.33 ซึ่งยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด จึงทำการปรับปรุงแก้ไขแผนกิจกรรม ปรับลดจำนวนชิ้นงาน และส่วนของการเชื่อมระบบสภาพแวดล้อมของเกม กำหนดสิทธิ์ให้ผู้เรียนเข้าปรับแก้ไขเครื่องมือสร้างชิ้นงานบางส่วนด้วยตนเอง จากนั้นทำการทดลองหาค่าประสิทธิภาพครั้งที่ 3 ทดลองกับผู้เรียน 30 คน ได้ค่าประสิทธิภาพ 85.12/86.00 ซึ่งได้ค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานที่พัฒนาขึ้นพบว่า

2.1 ผู้เรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังของนักศึกษาที่เรียนผ่านการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	คะแนนเต็ม (30 คะแนน)			t	P
	n	$\bar{X}$	S.D.		
ก่อนเรียน	30	15.90	1.54	22.97*	.00
หลังเรียน	30	25.53	2.33		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลประเมินความคิดสร้างสรรค์ใน 4 มิติ ของนักศึกษาโดยประเมินจากกิจกรรมและผลงานของผู้เรียนเมื่อเรียนผ่านครบ 5 หน่วยการเรียนรู้พบว่า ผู้เรียนมีระดับความคิดสร้างสรรค์ภาพรวมในระดับดี ($\bar{X}=3.31, S.D.=0.42$) คิดเป็นร้อยละ 82.93 เมื่อพิจารณาเป็นรายมิติ พบว่า ความคิดคล่อง อยู่ในระดับดีมาก

($\bar{X}=3.51, S.D.=0.50$) คิดเป็นร้อยละ 87.75 ความคิดยืดหยุ่น อยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.30, S.D.=0.46$) คิดเป็นร้อยละ 82.50 ความคิดริเริ่มเป็นอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.21, S.D.=0.43$) คิดเป็นร้อยละ 80.25 และความคิดละเอียดลอออยู่ในระดับดี ($\bar{X}=3.25, S.D.=0.47$) คิดเป็นร้อยละ 81.25 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลประเมินความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาโดยประเมินจากกิจกรรมและผลงานที่เรียนผ่านรูปแบบการเรียนรู้ 5 หน่วยการเรียนรู้

องค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์	คะแนนความคิดสร้างสรรค์				
	$\bar{X}$	S.D.	คิดเป็นร้อยละ	แปลผล	ลำดับ
1. ความคิดคล่องแคล่ว	3.51	0.47	87.75	มากที่สุด	1
2. ความคิดยืดหยุ่น	3.30	0.43	82.50	มาก	2
3. ความคิดริเริ่ม	3.21	0.38	80.25	มาก	4
4. ความคิดละเอียดลออ	3.25	0.40	81.25	มาก	3
รวม	3.31	0.42	82.93	มาก	

3. ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐานฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.64 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.45

อภิปรายผล

1. รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมากที่สุด ในทุกด้านองค์ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) องค์ประกอบด้านการเรียนการสอนแบบผสมผสาน มี 5 ส่วนย่อย คือ ระเบียบจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหา และเครื่องมือสนับสนุน
- 2) องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบ เกมมิฟิเคชัน มี 5 ส่วนย่อย คือ เป้าหมาย ความร่วมมือ รางวัล ระดับ และผลป้อนกลับ
- 3) องค์ประกอบด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบขึ้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้น (5P) คือ 1) ขั้นรับรู้สถานการณ์ 2) ขั้นรวมพลังความคิด 3) ขั้นสร้างสรรค์ชิ้นงาน 4) ขั้นนำเสนอผลงาน 5) ขั้นวัดและประเมินผล ซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐานช่วยสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจอยากเรียนรู้และตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา และยังเป็นโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุกคนเมื่อมีคำถามจากครูผู้สอนไปยังผู้เรียนทั้งชั้นเรียน และเมื่อผู้เรียนตอบคำถามแล้วก็จะทราบผลทันทีนั้นย่อมส่งผลดีต่อผู้เรียนสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ของ ทิศนา ขัมมณี (2554, น. 191) กล่าวว่าความสำคัญของการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่นำมาซึ่งความสนุกและท้าทายส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และยังสอดคล้องกับ พิษณุ โชคพล (2558, น. 101) ได้ทำการศึกษาการส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวเกมมิฟิเคชัน สำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนผดุงนารีพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันช่วยส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือของผู้เรียน การสร้างแรงจูงใจการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินการแข่งขันและการให้รางวัล ส่งผลให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่ม กล้าแสดงออกและยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่นมีความมั่นใจในการเรียนรู้ด้วยตนเองมีความสามารถในการแก้ปัญหาและมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังของผู้เรียนมีค่าคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นผลจากผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการเรียนรู้และเชื่อมโยงกันระหว่างกิจกรรมและการนำเสนอในรูปแบบเกมมิฟิเคชัน ผู้เรียนเกิดการท้าทายในการทำภารกิจ สร้างชิ้นงานและยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ พรณิสรา จันแยม (2558, น. 19) ได้พัฒนาชุดกิจกรรมด้วยกลยุทธ์เกมมิฟิเคชันและผังความคิดกราฟิกแบบร่วมมือออนไลน์ในการเรียนโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เชิงธุรกิจและจริยธรรมของนักศึกษาปริญญาตรี สาขาบริหารธุรกิจนั้น ช่วยให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานผ่านระบบออนไลน์โดยใช้เกมมิฟิเคชัน เพื่อให้เกิดการแข่งขันร่วมกับการได้รับผลสะท้อนกลับและการให้รางวัลโดยความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เชิงธุรกิจและจริยธรรมหลังเรียนแตกต่างจากกลุ่มควบคุมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พิจารณาผลการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐาน พบว่า ผู้เรียนมีระดับความคิดสร้างสรรค์ภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับดี เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนแบบเกมมิฟิเคชันซึ่งช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการลงมือปฏิบัติภารกิจเพื่อศึกษาค้นคว้าหาคำตอบแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในการสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในความสามารถของตนเอง รวมถึงการแสดงออกทางด้านการนำเสนอ ที่สามารถสร้างสรรค์ได้อย่างหลากหลายตามความต้องการของผู้เรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมลพรรณ จุฑะพงศ์ธรรม (2561, น.122) ศึกษาเรื่องการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับเว็บสนับสนุนรายวิชา วิชาการใช้งานโปรแกรมกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน

ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนมีระดับความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับสูง

3. จากผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน ในการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน โดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐานพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจ ต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยเฉพาะในด้านการใช้งานระบบจัดการเรียนรู้ มีความน่าสนใจ กิจกรรมการเรียนรู้ทันสมัย มีหลากหลาย ในการใช้เครื่องมือทำกิจกรรมให้ผู้เรียนใช้งานในการเรียนรู้ และการสร้างชิ้นงานทำให้การเรียนรู้สะดวกและสนุกกับการเรียนรู้ของระบบจัดการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ จุฑามาศ มีสุข (2558, น. 133) ได้ศึกษากิจกรรม การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมความร่วมมือของนักเรียน โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันสำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษ วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุกุลนารีพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เกมมิฟิเคชันมีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมความร่วมมือ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 รูปแบบการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนผู้สอน ต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก สร้างบรรยากาศ ในห้องเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนแสดงความสามารถ และคอยให้ความช่วยเหลือ กระตุ้นให้ผู้เรียนให้ทำงานร่วมกัน และให้อิสระทางความคิดกับผู้เรียน ถ้านำไปใช้กับผู้เรียน กลุ่มใหญ่จึงควรจัดทีมผู้สอน เพื่อการติดตามประเมินผล และการให้ความช่วยเหลือผู้เรียน

1.2 เครื่องมือที่ผู้วิจัยนำมาใช้นั้นเป็นเว็บ แอปพลิเคชัน มีขั้นตอนและระบบจัดสภาพแวดล้อมแบบ เกมมิฟิเคชันตอบสนองทันทีที่มีการออกแบบที่เหมาะสมกับ ผู้เรียนระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษาที่ช่วยกระตุ้น การเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีซึ่งสามารถใช้ได้หลากหลาย อุปกรณ์ มีการทำทนายทำภารกิจเพื่อรับรางวัลหรือมีการใช้ เงินดิจิทัลในการซื้อขายทักษะพิเศษ ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียน

มุ่งผลลัพธ์ไปในทางที่ผิดในขณะที่เรียนรู้ จึงควรมีการตั้งกฎ อย่างชัดเจน ในเรื่องของการใช้รางวัลหรือเงินดิจิทัล เพื่อแลกสิทธิพิเศษในการทำภารกิจ เช่น กำหนดจำนวนครั้ง การในใช้สิทธิพิเศษ หรือกำหนดช่วงเวลาการใช้สิทธิพิเศษ รวมถึงกำหนดลำดับผู้นำในระบบเน้นผลสำเร็จของงาน มากกว่าการแข่งขันเพื่อรางวัลจำนวนเงินดิจิทัลหรือ สิทธิพิเศษ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบศึกษากลุ่มเดียว เป็นการวัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน แนวทางในการศึกษา วิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียน การสอน ด้วยการวิจัยเชิงทดลองโดยศึกษาเปรียบเทียบ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเพื่อจะได้เห็นปัจจัย ที่ส่งผลต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิด สร้างสรรค์

2.2 การวิจัยครั้งนี้ เพื่อมุ่งพัฒนาตัวแปรด้าน ความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของผู้เรียน ซึ่งจากการวิเคราะห์ผลงานและข้อมูลต่าง ๆ พบว่ารูปแบบ การเรียน มีความเป็นไปได้ที่จะนำไปพัฒนาความสามารถ และทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านอื่น ๆ ได้อีกด้วย การวิจัยในครั้งต่อไปจึงอาจมุ่งเน้นการศึกษาแนวทาง เพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียนเช่นการรู้ดิจิทัล การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การทำงานร่วมกัน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จุฑามาศ มีสุข. (2558). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมความร่วมมือของนักเรียน โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน สำหรับนักเรียน ห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุกุลนารี (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).*
- ทิศนา ขมมณี. (2554). *ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ: การบูรณาการในการจัดการเรียนรู้.* วารสารราชบัณฑิตยสถาน, 36(2), น. 188-204.

- เนาวนิตย สงคราม. (2556). *การสร้างนวัตกรรม: เปลี่ยนผู้เรียนให้เป็นผู้สร้างนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: วีพรีน (1991).
- พรณิสรา จันแยม. (2558). *การพัฒนาชุดกิจกรรม ด้วยกลยุทธ์เกมมิฟิเคชันและผังความคิดกราฟิก แบบร่วมมือออนไลน์ในการเรียนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์เชิงธุรกิจและจริยธรรม ของนักศึกษาปริญญาตรี (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)*.
- พิชญา โชคพล. (2558). *การส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ แบบร่วมมือโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด เกมมิฟิเคชัน สำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษ วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนดุงนารี (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม)*.
- วิมลพรรณ จุฑะพงศ์ธรรม.(2561). *การส่งเสริมความคิด สร้างสรรค์โดยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ เป็นฐานร่วมกับเว็บสนับสนุนรายวิชาวิชาการใช้งาน โปรแกรมกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน (วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม)*.
- อารีย์ พันธมณี. (2543). *คิดอย่างสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ 1999.
- Carman , J. M. (2005). *Blended Learning Design: Five Keys Ingredients*. Retrieved May 2, 2019, from <http://www.agilantlearning.com/pdf/Blended%20L.pdf>
- Driscoll, M. (2002). *Blended learning: Let's get beyond the hype*. Retrieved May 2, 2019, from <http://www.ltimagazine.com/lmagazine/articleDetail.jsp?is=11755>
- Garnham, C. & Kaleta, R. (2002). Introduction to hybrid courses. *Teaching with Technology Today*, 8(6), pp. 7-13 Retrieved May 10, 2019, from <http://www.uwsa.edu/ttt/articles/garnham.html>
- McGrath, N. & Bayerlein, L. (2013). Engaging online students through the gamification of learning materials: The present and the future. In H. Carter, M. Gosper and J. Hedberg (Eds.), *Electric Dreams. Proceedings ascilite 2013*. (pp.573-577). Macquarie University, Sydney.
- Robson, K., Plangger, K., Kietzmann, J. H., McCarthy, I. & Pitt, L. (2015). Is it all a game? Understanding the principles of gamification. *Business Horizons*, 58(4), pp. 411-420.
- Simões, J., Redondo, R. D. & Vilas, A. F. (2013). A social gamification framework for a K-6 learning platform. *Computers in Human Behavior*, 29(2), pp. 345-353.
- Singh, H. (2005). *Building effective blended learning programs*. Retrieved May 1, 2019, from <http://www.bookstoread.com/framework/blended-learning.pdf>

การศึกษาลักษณะของวัยรุ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่น เรื่อง “พ่อมหา แม่หางเครื่อง ลูก(สาว)นักร้อง” ของ โชติ ศรีสุวรรณ

The Study Traits of Adolescents in the Literature for
Adolescents on “Pho Maha, Mae Hang Khrueng, Look Sao Nak Rong”
of Chot Srisuwan-Author

ชไมพร กุลบุตรดี^{1,*} และ โสภี อุ้นทะยา²
Chamaiphorn Kunlbutdee^{1,*} and Sopee Untaya²

รับบทความ 18 ธันวาคม 2563 แก้ไข 20 มกราคม 2564

ตอบรับ 27 มกราคม 2564

Received 18 December 2020 Revised 20 January 2021

Accepted 27 January 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของวัยรุ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่น เรื่อง พ่อมหา แม่หางเครื่อง ลูก(สาว)นักร้อง ของโชติ ศรีสุวรรณ โดยวิธีการศึกษาจากเอกสาร วรรณกรรมสำหรับวัยรุ่นที่ได้รับรางวัล การประกวดหนังสือดีเด่น ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ วิเคราะห์โดยใช้แนวคิด ลักษณะของวัยรุ่นและกลวิธีทางภาษา กลุ่มตัวอย่าง คือ หนังสือสำหรับวัยรุ่น 12-18 ปี ประเภทบันเทิงคดีที่ได้รับรางวัล จากการประกวดหนังสือดีเด่นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2547-2563 จำนวน 57 เรื่อง คัดเลือกแบบเจาะจงมาศึกษา 1 เรื่อง คือ หนังสือดีเด่นประจำปี พ.ศ. 2562

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของวัยรุ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมมี 5 ลักษณะ คือ 1) ความต้องการอยู่เหนือผู้อื่น 2) การมีพฤติกรรมก้าวร้าว และเอาแต่ใจตนเอง 3) การให้ความสำคัญกับวัตถุนิยมและสมัยนิยม 4) การขาดความรับผิดชอบ และ 5) ความต้องการอิสรภาพ ซึ่งลักษณะดังกล่าวถูกนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา 5 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำศัพท์

¹ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาและวรรณกรรมไทย,

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม 44150

Student, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University, Mahasarakham 44150, Thailand

² อาจารย์ ดร., คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม 44150

Lecturer Dr., Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University, Mahasarakham 44150, Thailand

* Corresponding author, e-mail: gunlbutdee@gmail.com

การใช้ประโยคแสดงเงื่อนไข การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ การใช้ทัศนภาวะ และการใช้มูลบท
คำสำคัญ: ลักษณะของวัยรุ่น วรรณกรรมสำหรับวัยรุ่น พ่อมหา แม่หางเครื่อง ลูก(สาว)นักร้อง

ABSTRACT

This research aimed to study traits of adolescence from the literature for adolescent son Pho Maha, Mae Hang Khrueng, Look Sao Nak Rong of Chot Srisuwan-author. The method using in this research was the studying from the document literature 12-18 years from the Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education. The analysis was based on the concepts of adolescents and linguistic devices. Sample were 12-18 years teenager book category in fiction from the Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education from the year 2004-2020, 57 subjects were selected with one specific study the best book of the year 2019.

The results revealed that there were five traits of adolescent in the literature: 1) Need to be superior than others; 2) Being aggressive behavior and willfulness; 3) Focus on materialism and transliteration; 4) Lack of responsibility; and 5) Need more freedom. These traits are presented through five linguistic strategies were lexical choices, conditional sentences, rhetorical question, modality and presupposition.

Keywords: Traits of adolescents, Literature for Adolescents, Pho Maha Mae Hang Khrueng Look

Sao Nak Rong

บทนำ

วรรณกรรมสำหรับวัยรุ่น เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้น เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านการอ่านของวัยรุ่น โดยมุ่งเน้น ให้ความรู้ ข้อคิด คติสอนใจ และความสนุกสนาน เพลิดเพลินควบคู่กันไป ทั้งนี้จะสะท้อนวิถีชีวิตและ สภาพปัญหาในด้านใดด้านหนึ่งเพื่อตอบสนองความใคร่รู้ ของวัยรุ่นด้วยวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่นจึงนับว่าเป็นเครื่องมือ สำคัญที่จะช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ประโยชน์ ต่อวัยรุ่น เพื่อให้วัยรุ่นสามารถนำไปใช้เป็นแนวทาง ในการดำเนินชีวิตได้

การส่งเสริมให้ผู้เขียนผลิตรายการวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่น จึงมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการวรรณกรรมประเภทอื่น เพราะวัยรุ่นคือฟันเฟืองที่สำคัญต่อการพัฒนาสังคมและ ประเทศชาติในอนาคตซึ่งเมื่อวัยรุ่นได้รับการส่งเสริมและ พัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ที่เหมาะสมย่อมส่งผล ให้วัยรุ่นเติบโตเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม ด้วยเหตุนี้หน่วยงานทางภาครัฐและเอกชนจึงให้ความสำคัญ ต่อการผลิตรายการวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่นเพิ่มมากขึ้น โดยจัดให้มี ประกาดวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่นเรื่อยมาตั้งแต่อดีต

จนถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากการประกวดหนังสือดีเด่น ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวง ศึกษาธิการ ที่ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 กิจกรรม การประกวดวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่นได้สร้างชื่อเสียงให้แก่ นักเขียนหลายท่านให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง หนึ่งในนั้นคือ โชติ ศรีสุวรรณ

โชติ ศรีสุวรรณ คือผู้เขียนวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่น ที่ได้รับการยอมรับจากผู้อ่านอย่างแพร่หลายด้วยความโดดเด่น ด้านเนื้อหาสาระ และคุณค่าของงานวรรณกรรมที่แฝงไปด้วย คติสอนใจส่งผลให้งานวรรณกรรมของ โชติ ศรีสุวรรณ ได้รับรางวัลการประกวดระดับชาติจากหลายสถาบัน เช่น พ.ศ. 2533 “ความภูมิใจของลอย” ได้รับรางวัลจาก คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ “ใหม่น้อย” ได้รับรางวัล ดีเด่นจากคณะกรรมการสำนักงานปราบปรามและป้องกัน ผู้ประพฤตินิยมในวงราชการ พ.ศ. 2538 “ดอกไม้บาน ที่เชิงภู” ได้รับรางวัลดีเด่นจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือ แห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2541 “ถล่มจักรวาล” ได้รับรางวัลจากกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2543

“พระจันทร์ทรงกลด” ได้รับรางวัลจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ “ทหารเอกนางพญามดดำ” ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมการประกวดต้นฉบับนิทานคุณธรรมตามพระราชดำริหัวข้อ “รู้รักสามัคคี” จากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สำนักงานศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2561) “บึงน้ำแห้ง” ได้รับรางวัลชมเชย จากการประกวดหนังสือดีเด่นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการและจากโครงการเดียวกันนี้ ในปี พ.ศ. 2562 เรื่อง “พอมหา แม่หางเครื่อง ลูก(สาว)นักร้อง” ผลงานจากปลายปากกาของโชติ ศรีสุวรรณ ก็ได้รับรางวัลดีเด่นมาครอบครอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ม.ป.ป.)

วรรณกรรมสำหรับวัยรุ่น เรื่อง พอมหา แม่หางเครื่อง ลูก(สาว)นักร้อง ของโชติ ศรีสุวรรณ เป็นวรรณกรรมที่ได้นำเสนอให้เห็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน ปัญหาในครอบครัว และความขัดแย้งระหว่างเพื่อนวัยรุ่น ซึ่งมีความอ่อนไหวทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกโดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีการแข่งขัน ส่งผลให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมการแสดงออกที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ยังได้นำเสนอให้เห็นถึงวิถีชีวิตวัยรุ่นที่เติบโตมาท่ามกลางกระแสวัตถุนิยมซึ่งนับเป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของวัยรุ่นในปัจจุบัน วรรณกรรมสำหรับวัยรุ่นเรื่องนี้จึงเป็นกระบอกเสียงที่พยายามจะนำเสนอให้ผู้อ่านได้รับทราบว่า สถาบันครอบครัวมีส่วนสำคัญต่อชีวิตวัยรุ่นเป็นอย่างมาก เพราะเปรียบเสมือนหางเสือที่จะช่วยนำพาวัยรุ่นให้รู้จักใช้ชีวิตอย่างระมัดระวัง รู้เท่าทันต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก และหากวัยรุ่นขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างเหมาะสมแล้วก็อาจจะส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ที่ยากแก่การแก้ไข

การศึกษาลักษณะของวัยรุ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่น เรื่อง พอมหา แม่หางเครื่อง ลูก(สาว)นักร้อง ของโชติ ศรีสุวรรณ จึงเป็นการศึกษาภาษาในวรรณกรรมที่บ่งบอกถึงลักษณะของวัยรุ่น โดยผลการวิจัยจะทำให้ทราบว่าผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นลักษณะของวัยรุ่นในด้านใดบ้าง และลักษณะของวัยรุ่นด้านต่าง ๆ นั้น ถูกถ่ายทอดผ่านกลวิธีทางภาษารูปแบบใดเพื่อให้วัยรุ่นซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการเสพงานวรรณกรรม

เกิดความเข้าใจต่อลักษณะการแสดงออกของตน และสามารถแสดงออกถึงลักษณะต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์

ศึกษาลักษณะของวัยรุ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่น เรื่อง พอมหา แม่หางเครื่อง ลูก(สาว)นักร้อง ของโชติ ศรีสุวรรณ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แนวคิดประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

แนวคิดลักษณะของวัยรุ่นจากการศึกษาเอกสารและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกายและจิตใจที่ซับซ้อน ปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่ออารมณ์ พฤติกรรมและความคิดของวัยรุ่นอย่างมาก ทำให้วัยรุ่นมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งลักษณะของวัยรุ่นสามารถจำแนกตามพัฒนาการของวัยรุ่น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านร่างกาย วัยรุ่นจะมีความเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายอย่างรวดเร็ว
2. ด้านอารมณ์ วัยรุ่นจะเกิดอารมณ์ง่ายและรุนแรง ซึ่งอาจจะส่งผลให้วัยรุ่นแสดงพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่เหมาะสมออกมา
3. ด้านสังคม วัยรุ่นต้องการอิสระจากผู้ใหญ่ สังคมของวัยรุ่นจึงขยายวงกว้างออกไปในแนวทางของการพัฒนาสู่ความเป็นผู้ใหญ่
4. ด้านสติปัญญา วัยรุ่นจะมีความอยากรู้อยากเห็นสนใจทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวมากขึ้น

ทั้งนี้ การศึกษาลักษณะของวัยรุ่นข้างต้นจะศึกษาผ่านกลวิธีทางภาษาซึ่งเป็นการวิเคราะห์รูปแบบการใช้ภาษาในฐานะที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสื่อความหมายจากผู้ส่งสารมายังผู้รับสาร และจากการศึกษางานวิจัยของธีระ บุชบกแก้ว (2553) วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554) อุมารัตย์ ชีช่วง (2555) และณัฐนันท์ คำภา (2558) พบกลวิธีหลัก ๆ ที่ใช้ประกอบารวิเคราะห์ข้อความได้แก่การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้คำแสดงทัศนภาวะ การใช้ประโยค การใช้มูลบท และการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์

การศึกษาลักษณะของวัยรุ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่นเรื่อง พอมหา แม่หางเครื่อง ลูก(สาว)นักร้อง ของโชติ ศรีสุวรรณ จึงเป็นการศึกษากลวิธีทางภาษาในงานวรรณกรรมที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอให้เห็นลักษณะของวัยรุ่นในด้านต่าง ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยวิจัยจากเอกสาร รวบรวมข้อมูลจากวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่นเรื่อง พอมหา แม่หางเครื่อง ลูก(สาว)นักร้อง ของโชติ ศรีสุวรรณ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูลศึกษารายละเอียดของวรรณกรรมเรื่อง พอมหา แม่หางเครื่อง ลูก(สาว)นักร้อง ของโชติ ศรีสุวรรณ แนวคิดเรื่องลักษณะวัยรุ่น และแนวคิดกลวิธีทางภาษา
2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่สื่อลักษณะของวัยรุ่นที่ปรากฏในวรรณกรรม เรื่อง พอมหา แม่หางเครื่อง ลูก(สาว)นักร้อง ของโชติ ศรีสุวรรณ เพื่อนำมาจัดกลุ่มลักษณะวัยรุ่นด้านต่าง ๆ ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ
3. ขั้นนำเสนอข้อมูล นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาลักษณะของวัยรุ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่นเรื่อง พอมหา แม่หางเครื่อง ลูก(สาว)นักร้อง ของโชติ ศรีสุวรรณ พบว่า มีการนำเสนอลักษณะวัยรุ่น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. ความต้องการอยู่เหนือผู้อื่น ความต้องการอยู่เหนือผู้อื่น เป็นการปฏิบัติตนหรือยกย่องตนเองว่าโดดเด่นหรือมีอำนาจกว่าผู้อื่น และจะรู้สึกไม่พอใจเมื่อมีผู้ถูกข่มขยหรือยกย่องให้เท่าเทียมกับตน ทั้งนี้ผู้เขียนนำเสนอความต้องการอยู่เหนือผู้อื่นของวัยรุ่นผ่านกลวิธีทางภาษา 2 กลวิธี ดังตัวอย่าง

1.1 การเลือกใช้คำศัพท์พบว่า ผู้เขียนเลือกใช้คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงความต้องการอยู่เหนือคนอื่นดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 หลังจากที่ถูกปิยะเริ่มเห็นแวบความเป็นนักร้องของทั้งสอง...ท่าที่อึดเริ่มเปลี่ยนไป ดูมีความซิงดีซิงเด่นกันอยู่ในที่”

(โชติ ศรีสุวรรณ, 2561, น. 90)

1.2 การใช้ประโยคแสดงเงื่อนไข เป็นการใช้รูปประโยคที่มีคำว่า “ถ้า” เป็นคำเริ่มต้นประโยคเพื่อแสดงข้อแม้ หรือเงื่อนไขของเรื่องราวในประโยคที่อยู่ถัดไป

ตัวอย่างที่ 2 อึดกระซิบถู่ถู่กระดากที่มีชุดสวยอยู่ในมือ เด็กสาวภาวนาขออย่าให้เดือนเต็มได้ชุดร้องเพลงสวย ๆ มาสวมร้องร้องเพลงแข่งขันกับเธอเลย...ถ้าเป็นไปได้ คีนพุ่นนี้หากไม่มีเดือนเต็มบนเวทีประกวดจะเป็นความพึงพอใจของอึดอย่างที่สุด

(โชติ ศรีสุวรรณ, 2561, น. 84)

จากตัวอย่างที่ 1-2 เป็นการแสดงออกถึงความต้องการอยู่เหนือผู้อื่นของอึด นำพร ตัวละครวัยรุ่นในเรื่องที่มีความอ่อนไหวทางความรู้สึกโดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีการแข่งขันเขาจะรู้สึกไม่พอใจและมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเมื่อมีผู้ที่ถูกยกย่องให้เท่าเทียมกับเขา ดังนั้น เขาจึงพยายามสร้างเงื่อนไขขึ้นภายในใจว่าหากไม่มีคู่แข่งอย่างเดือนเต็มแล้วคงจะเป็นเรื่องที่น่าพอใจที่สุดสำหรับตน

2. การมีพฤติกรรมก้าวร้าวและเอาแต่ใจตนเอง เป็นพัฒนาการด้านอารมณ์ของวัยรุ่นที่จะมีความรู้สึกรุนแรงและไวต่อการถูกกระทบกระเทือน แม้จะเพียงเล็กน้อยก็ทำให้วัยรุ่นสามารถแสดงพฤติกรรมที่ร้ายแรงออกมาได้ เช่น การประชดประชัน การทำร้ายตนเองหรือผู้อื่น ผู้เขียนนำเสนอลักษณะวัยรุ่นผ่านกลวิธีทางภาษา 3 กลวิธีดังตัวอย่าง

2.1 การเลือกใช้คำศัพท์ พบการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงลักษณะวัยรุ่นด้านการมีพฤติกรรมก้าวร้าว และเอาแต่ใจตัวเอง 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1.1 การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อบ่งชี้พฤติกรรมก้าวร้าว และเอาแต่ใจตนเองของวัยรุ่น ดังนี้

ตัวอย่างที่ 3 “แม่ปล่อยฉัน ถ้าฉันดัดมือแม่ล้มจริง ๆ นะ” เจ้าหน่องร้องขู่มแม่

(โชติ ศรีสุวรรณ, 2561, น. 111)

ตัวอย่างที่ 4 นางทองอยู่ยอมปล่อยมือจากไม้เรียว
 สองแม่ลูกถอยห่างจากกัน แต่เจ้าโหนดยังถลึงตาจ้องมองแม่
 ด้วยความโกรธ

(โชติ ศรีสุวรรณ, 2561, น. 111)

ตัวอย่างที่ 5 “คิดแล้วก็ไม่โห จะเอาอะไรก็น่าจะดูบ้าง
 ว่าพ่อแม่จะมีให้หรือเปล่า มันคิดมันทำเอาแต่ใจตัวเอง
 ไม่เห็นนอกเห็นใจพ่อแม่บ้าง”

(โชติ ศรีสุวรรณ, 2561, น. 162)

2.1.2 การใช้กลวิธีการซ้ำคำ เป็นการเลือกใช้
 คำศัพท์ซ้ำกันในตำแหน่งที่ใกล้เคียงกันเพื่อเน้นย้ำ
 ความหมาย ดังนี้

ตัวอย่างที่ 6 “เสียงหลานนี่อกป่าจะแตกตาย...
 เมื่อคืนหลานสาวมันยังด่า” ป้าเสียงเครือ... “มันด่าป้าว่า
 ยักยอกเอาเงินพ่อแม่มัน” ปองใจลูกสาวคนโตของลูกชาย
 ขึ้นหน้าด่าคนเป็นย่า

(โชติ ศรีสุวรรณ, 2561, น. 138)

2.2 การใช้มูลบทเป็นกลวิธีทางภาษาเพื่อสื่อ
 ข้อความที่ทำให้เข้าใจได้โดยนัยว่ามีข้อความอื่น ๆ หรือ
 เหตุการณ์บางอย่างปรากฏหรือเกิดขึ้นก่อนหน้านี้แล้ว ดังนี้

ตัวอย่างที่ 7 “ก็ทำไมแม่ไม่ให้สิ่งที่ฉันขอล่ะ”
 เจ้าโหนดพูดตอบโต้กับคนเป็นแม่

(โชติ ศรีสุวรรณ, 2561, น. 109)

2.3 การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์เป็นการตั้งคำถาม
 ที่ไม่ได้ต้องการคำตอบหรือหากมีคำตอบ มักจะเป็นคำตอบ
 ที่ผู้ถามและผู้ตอบทราบดีอยู่แล้ว ทั้งนี้เพื่อเร้าอารมณ์
 ผู้รับสาร ดังนี้

ตัวอย่างที่ 8 เจ้าโหนดก็แกว่งร่างบอบบาง
 ของแม่ปลิวไปปลิวมาจนลู่ไวกวามขึ้น “ก็...แม่จะดีฉัน
 ลู่ไวกวามไม่เห็นหอร”

(โชติ ศรีสุวรรณ, 2561, น. 111)

จากตัวอย่างที่ 3-9 จะเห็นว่า ตัวละครวัยรุ่น
 มีความไวต่อการถูกปฏิเสธเป็นอย่างมาก เขาจะมีพฤติกรรม
 ก้าวร้าวทันทีเมื่อไม่ได้สิ่งที่ตนต้องการ ทั้งนี้เกิดจาก
 พัฒนาการด้านอารมณ์ของวัยรุ่นเพราะวัยรุ่นจะเกิดอารมณ์
 ง่ายและรุนแรงจนไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้

3. การให้ความสำคัญกับวัตถุนิยม และสมัยนิยม
 เป็นการแสดงออกของวัยรุ่นที่ชื่นชอบและหลงใหล
 ตามแฟชั่น เช่น การแต่งกาย การตัดฟันและความต้องการ
 วัตถุสิ่งของที่กำลังได้รับความนิยม เช่น มือถือใหม่
 รถมอเตอร์ไซด์รุ่นใหม่ พฤติกรรมดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่า
 วัยรุ่นกำลังตกเป็นเหยื่อของกระแสนิยมอย่างขาดสติ
 ผู้เขียนนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา 2 กลวิธี ดังตัวอย่าง

3.1 การเลือกใช้คำศัพท์ ผู้เขียนเลือกใช้คำศัพท์
 ที่บ่งชี้ให้เห็นว่าวัยรุ่นให้ความสำคัญกับวัตถุนิยม และ
 กระแสนิยม ดังนี้

ตัวอย่างที่ 9 อีวในชุดกางเกงขาสั้น โชว์ล้าเทียน
 ขาวนวล เลื้อยัดแขนกุดรัดรูปเอวลอยแบบเด็กสาวนิยมกัน

(โชติ ศรีสุวรรณ, 2561, น. 159)

ตัวอย่างที่ 10 “เรื่องตัดฟันแกะเซ็กซี่ไว้ก่อนนะ
 แกอย่าบ้าเห่กับแฟชั่นวัยรุ่นเกินไป” คนเป็นแม่กัดฟันเน้น
 เสียงราวกับคำราวด้วยอารมณ์โกรธ

(โชติ ศรีสุวรรณ, 2561, น. 161)

3.2 การใช้ประโยคแสดงเงื่อนไข

ตัวอย่างที่ 11 “แกต้องไปโรงเรียนนนะโหนด”
 “ไม่ไป! ถ้าไม่ได้มือถือรุ่นใหม่ ไม่ไปแน่นอน” เจ้าโหนด
 ร้องตอบโต้อยู่ที่เชิงบันได

(โชติ ศรีสุวรรณ, 2561, น. 112)

ตัวอย่างที่ 12 “ปองไม่รู้แหละ ย่าต้องดาวน
 มอเตอร์ไซด์คันใหม่รุ่นใหมให้ปองก็แล้วกันถ้าไม่ได้
 ปองจะไม่ไปโรงเรียน”

(โชติ ศรีสุวรรณ, 2561, น. 139)

จากตัวอย่างที่ 9-12 จะเห็นว่า วัยรุ่นกำลังยึดติดกับวัตถุนิยมและกระแสนิยมจนเกินพอดี ซึ่งวัยรุ่นจะแสดงความต้องการโดยการสร้างเงื่อนไขขึ้น และใช้สิ่งของที่ตนต้องการเป็นเครื่องต่อรอง ทั้งนี้หากวัยรุ่นยังหลงมัวเมาไปกับกระแสนิยมเช่นนี้อาจจะส่งผลให้วัยรุ่นไม่สามารถไตร่ตรองถึงความจำเป็นที่แท้จริงของวัตถุสิ่งของได้

4. การขาดความรับผิดชอบเป็นลักษณะการแสดงออกของวัยรุ่นที่ไม่ยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเพราะกลัวความผิด และละเลยต่อบทบาทหน้าที่ของตนที่พึงกระทำทั้งนี้เพราะวัยรุ่นเริ่มมีนิสัยไม่ชอบทำงานมีความเกียจคร้านในเรื่องการเรียน ผู้เขียนได้นำเสนอลักษณะวัยรุ่นผ่านกลวิธีทางภาษา 2 กลวิธี ดังนี้

4.1 การเลือกใช้คำศัพท์ ผู้เขียนใช้กลวิธีการซ่อนคำเพื่อบอกความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้นซึ่งจะช่วยเน้นความรู้สึกผู้อ่านและช่วยให้ภาษาไพเราะน่าฟังยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ 13 “มึงจะสู้หรือหน่อง!” นางทองกริดเสียงร้อง ปากพร่ำบ่นตลอดเวลา “กูบอกไม่มีเงิน มึงจะเที่ยวเที่ยวไปถึงไหนที่โรงเลาโรงเรียนขี้เกียจขี้คร้านไป” (โชติ ศรีสุวรรณ, 2561, น. 110)

ตัวอย่างที่ 14 พ่อแม่อุตสาห์ไปทำงานหาเงินเพื่อให้ลูกได้เล่าเรียน...ทำไมลูก ๆ จึงไม่ตั้งใจออกตั้งใจเล่าเรียนกัน ให้สมกับพ่อแม่ที่ต้องไปลำบาก (โชติ ศรีสุวรรณ, 2561, น. 185)

4.2 การใช้ทัศนภาวะเป็นลักษณะการใช้คำประเภทกริยาช่วยได้แก่จะ ควร สามารถ ต้อง หรือคำวิเศษณ์ คำว่า อาจจะ บางที จำเป็นต้อง เพื่อแสดงความจำเป็นและความเป็นไปได้มุมมอง ทัศนะ ความคิดเห็นของผู้พูด ดังนี้

ตัวอย่างที่ 15 “น้ามหาคร้ว...อย่า...อย่าให้ผมไปโรงเรียนเลยครับ ครูต้องตีแน่ ๆ ที่ผมแอบเอาไอโฟนของไอ้กิมจุ้ยมา” เขابอก โหน่งก็มีความรู้สึกเช่นเดียวกัน “ทำไมโหน่งกับเขาต้องกลัวความผิดที่ตัวเองก่อขึ้น กล้าทำก็ต้องกล้ารับผิดชอบ...” ตอนท้ายมหาเพชรเน้นคำ (โชติ ศรีสุวรรณ, 2561, น. 153)

จากตัวอย่างที่ 13-15 จะเห็นว่า พฤติกรรมของตัวละครวัยรุ่นที่สื่อให้เห็นถึงการขาดความรับผิดชอบ คือ ไม่อยากไปโรงเรียนหรือไปแต่กลับไม่ตั้งใจเรียน ทั้งนี้เป็นผลมาจากวัยรุ่นมีความเกียจคร้านจนละเลยต่อหน้าที่ของตนนอกจากนี้ตัวละครวัยรุ่นยังกลัวผลที่เกิดจากการกระทำ จนไม่กล้าแสดงความรับผิดชอบด้วย ผู้เขียนสะท้อนให้เห็นว่า ความรับผิดชอบเป็นเรื่องสำคัญต่อวัยรุ่น เพราะเป็นพื้นฐานของการสร้างนิสัยและวินัยที่ดีซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตในอนาคต

5. ความต้องการอิสรภาพ เป็นพัฒนาการด้านสังคมของวัยรุ่นที่ต้องการเป็นอิสระจากผู้ใหญ่ส่งผลให้วัยรุ่นคิดและเลือกทำตามความต้องการของตน ผู้เขียนได้นำเสนอลักษณะความต้องการอิสรภาพของวัยรุ่นผ่านกลวิธีทางภาษาโดยการใช้มูลบท ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 16 “อย่าไม่ต้องห่วงหนู กราบขอโทษย่าที่หนูคิดและกระทำในสิ่งที่ย่าไม่ชอบ แต่หนูก็ตัดสินใจเลือกทางเดินของหนูแล้ว...” เด็กสาวอ่านข้อความจนแน่ใจจะตะโกนบอกย่า... “ย่า...ย่า...พี่ปองไปแล้ว” (โชติ ศรีสุวรรณ, 2561, น. 189)

จากตัวอย่างที่ 16 แสดงถึงลักษณะของวัยรุ่นที่ต้องการความเป็นอิสระจากผู้ใหญ่ ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีผลมาจากพัฒนาการด้านสังคมของวัยรุ่นที่ต้องการพัฒนาสู่ความเป็นผู้ใหญ่ วัยรุ่นจึงต้องการเลือกทางเดินของตนเองยึดมั่นต่อความคิดและการกระทำของตนเป็นสำคัญ

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาลักษณะของวัยรุ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่น เรื่อง พ่อมหา แม่หางเครื่อง ลูก(สาว)นักร้องของโชติ ศรีสุวรรณ พบลักษณะวัยรุ่น 5 ลักษณะ ได้แก่ ความต้องการอยู่เหนือผู้อื่น การมีพฤติกรรมก้าวร้าวและเอาแต่ใจตนเอง การให้ความสำคัญกับวัตถุนิยมและสมัยนิยม การขาดความรับผิดชอบ และสุดท้าย คือ ความต้องการอิสรภาพ

ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าลักษณะของวัยรุ่นที่ปรากฏในงานวรรณกรรมส่วนใหญ่เป็นลักษณะที่เกิดจากพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคมของวัยรุ่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นเริ่มมีความมั่นใจในตนเอง เชื่อมมั่นและศรัทธาต่อความคิด และการกระทำของตนเป็นสำคัญ ดังนั้นวัยรุ่นจึงเลือกแสดงพฤติกรรมตามที่ตนต้องการออกมาอย่างเปิดเผย สอดคล้องกับปริยथा วงศ์กำแหงหาญ (2557) ที่กล่าวถึงสาเหตุที่ส่งผลต่อการแสดงลักษณะของวัยรุ่นว่า วัยรุ่นมีความศรัทธาและความซื่อสัตย์ต่อความคิดของตน จึงเป็นผลทำให้วัยรุ่นแสดงพฤติกรรมไปตามสิ่งที่ตนเห็นควร

อนึ่ง การนำเสนอเสนอลักษณะวัยรุ่นทั้ง 5 ลักษณะข้างต้น ผู้เขียนได้นำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา 5 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การเลือกใช้ประโยคแสดงเงื่อนไข การเลือกใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ การเลือกใช้คำแสดงทัศนภาวะ และการใช้มูลบท ทั้งนี้กลวิธีทางภาษาดังกล่าวถูกนำเสนอผ่านบทสนทนา และพฤติกรรมของตัวละครอย่างแนบเนียน เพื่อปลูกฝังและกระตุ้นให้วัยรุ่นสามารถปรับตัวและยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างสมวัยและไม่รู้สึกว่าการกำลังได้รับการอบรมสั่งสอน ดังที่นิตยา วรรณกิตร์ (2562, น. 218) ที่กล่าวถึงลักษณะของแก่นเรื่องว่า ควรมีคุณค่าต่อวัยรุ่นอย่างแท้จริง และนำเสนอในลักษณะคำพูดหรือความคิดเห็นของตัวละคร ไม่ใช่จากผู้เขียนโดยตรง เพื่อไม่ให้ผู้อ่านได้รับความรู้สึกว่าการกำลังได้รับการอบรมสั่งสอน เนื่องจากวัยรุ่นไม่ต้องการให้ผู้ใหญ่อบรมสั่งสอนหรือชี้แนะโดยตรง

การนำเสนอลักษณะของวัยรุ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่น เรื่อง พอมหา แม่หางเครื่อง ลูก(สาว)นักร้อง ของโชติ ศรีสุวรรณ เป็นเสมือนภาพสะท้อนสังคมผ่านมุมมองของผู้เขียนที่ต้องการนำเสนอให้เห็นถึงลักษณะของวัยรุ่นในปัจจุบัน เพื่อให้ผู้อ่านได้รับสาระความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตซึ่งจะช่วยตอบสนองความใคร่รู้ของวัยรุ่นและให้คิดเตือนใจที่เป็นประโยชน์แก่วัยรุ่นด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์

เข้าใจถึงลักษณะของวัยรุ่น เพื่อแนวทางในการพัฒนาวัยรุ่นให้มีลักษณะและพฤติกรรมตามที่สังคมต้องการ เพื่อจัดวางความสัมพันธ์ของวัยรุ่นกับสิ่งต่าง ๆ ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้วัยรุ่นแสดงออกถึงลักษณะด้านต่าง ๆ เพื่อจะช่วยให้เข้าใจถึงเหตุแห่งการแสดงออกทางความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรม การแสดงออกของวัยรุ่นมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- โชติ ศรีสุวรรณ. (2561). *พอมหา แม่หางเครื่อง ลูก(สาว)นักร้อง*. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- ธีระ บุษบกแก้ว. (2553). *กลวิธีทางภาษากับการนำเสนออัตลักษณ์ของตนเองโดยกลุ่ม 'เกย์ออนไลน์'* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- นิตยา วรรณกิตร์. (2562). *วรรณกรรมสำหรับเด็ก* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: อินทนิล.
- ณัฐนันท์ คำภา. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์คนพิการในสังคมไทย พ.ศ. 2534-2554 จากมุมมองของคนทั่วไปและคนพิการตามแนวคิดวาทกรรมเชิงวิพากษ์* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ปริยथा วงศ์กำแหงหาญ. (2557). *การสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นวัยรุ่นในเนื้อเพลงไทยสากล ค่ายกามิกาเซ่ (Kamikaze)* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).
- วิสันต์ สุขวิสิทธิ์. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503-2544: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

สำนักงานศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2561). *โชติ ศรีสสุวรรณ*.
สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2564, จาก <https://ocac.go.th/โชติ-ศรีสุวรรณ/>

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ม.ป.ป.).
การประกวดหนังสือดีเด่น. สืบค้นเมื่อ
10 ธันวาคม 2563, จาก <http://www.lib.obec.go.th/portal/node/5>

อุมาวัลย์ ชีช้าง. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษา
กับอุดมการณ์ในเรื่องเล่าสำหรับเด็กในหนังสือ
วันเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2523-2553*
(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของโรงเรียนขยายโอกาส ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

School Management following the Philosophy of Sufficiency Economy in
Opportunity Expansion School under Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary
Educational Service Area Office 1

ทรงสุดา น้าจันทร์^{1,*} และสมกุล ถาวรกิจ²
Songsuda Numjan^{1,*} and Somkul Tharwonkit²

รับบทความ 29 มกราคม 2564 แก้ไข 17 มีนาคม 2564

ตอบรับ 31 มีนาคม 2564

Received 29 January 2021 Revised 17 March 2021

Accepted 31 March 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนำเสนอแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขยายโอกาส ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 285 คนกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครชี และมอร์แกน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ แบบเป็นสัดส่วน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 47 กลุ่มจาก 47 โรงเรียน ตามสัดส่วนของประชากรแต่ละโรงเรียน จากนั้นคำนวณหาขนาดตัวอย่างจาก 47 โรงเรียนตามสัดส่วนของประชากรให้ได้กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับมีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ 0.91 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดลำดับความสำคัญ

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม, กรุงเทพฯ 10600
M.Ed., Student in Educational Administration, Siam Technology College, Bangkok 10600, Thailand

² คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม, กรุงเทพฯ 10600
Faculty of Educational, Siam Technology College, Bangkok 10600, Thailand

* Corresponding author, e-mail: padumzanaka210435@gmail.com

ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีค่าเฉลี่ยโดยรวมของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสร้างความรู้ความพอประมาณมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการบริหารโดยใช้เหตุผลด้านการบริหารงานบนฐานความรู้ ด้านการบริหารงานที่ตั้งอยู่บนคุณธรรมและจริยธรรม และด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) ผู้บริหารและครูผู้สอน มีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีความถี่มากเรียงตามลำดับ 3 อันดับ คือ ควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย และพันธกิจ ของสถานศึกษาให้ชัดเจน ควรกำหนดคุณลักษณะที่ใช้ควบคุมการบริหารสถานศึกษา และผู้ควรกำหนดวิธีการที่จะปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายการบริหารสถานศึกษาที่กำหนด

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนขยายโอกาส

ABSTRACT

This research aimed to study the school management according to the philosophy of sufficiency economy and propose guidelines for the development of the opportunity expansion school under Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office1. The sample consists of the 285 school administrators and teachers working in the opportunity expansion schools. The sample size was determined from Krejcie and Morgan table using the stratified sampling. They were divided into 47 groups from 47 schools according to the population of each school. The sample size was then calculated from 47 schools in proportion to the population to get the sample. Data were collected by using questionnaire, and were analyzed by frequency, percentage, means, standard deviation, and prioritization.

The results of the research were as follows: 1) The school management according to the Sufficiency Economy Philosophy in general, which is high. When considering each aspect, it was found that the areas with the highest level of practice were in the high level, followed by the rational management, the knowledge-based management, the management at based on morality and ethics and on immunization. 2) The administrators and teachers had high frequency recommendations for educational institution development according to the sufficiency economy philosophy, ranked in the top 3 places as follows: the objectives, goals and missions of the school, the characteristics used to control the administration of the school should be set and procedures should be established in order to achieve the specified school administration goals.

Keywords: School management, Sufficiency economy philosophy, Opportunity expansion schools

บทนำ

ปัจจุบัน ประเทศไทยประสบปัญหาเศรษฐกิจ และสังคมที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น อันเนื่องมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และปัญหาสังคมซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาประเทศในอดีต ที่เน้นความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้สังคมไทยให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองในทุกด้าน แม้ว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำ

ที่ขัดต่อศีลธรรม จรรยาบรรณหรือเป็นการนำความรู้ความสามารถของตนเองไปใช้ในการแสวงหาประโยชน์ส่วนตน โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของบุคคลอื่นในสังคมเกิดการแข่งขัน เพื่อให้ได้เงินตราโดยไม่จำกัดรูปแบบ เช่น การซื้อโกง การดำเนินกิจกรรมนอกกฎหมาย (อารีย์ เชื้อเมืองพาน, 2551, น. 9-11)

ภาครัฐจึงได้เร่งหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวและกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9-12 (พ.ศ. 2545-2564) ที่ได้วางหลักการพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy: SEP) โดยให้ความสำคัญกับเป้าหมายการพัฒนาประเทศที่มุ่งสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) และเน้นหลักคุณธรรมนำการพัฒนาเศรษฐกิจในตลอดเพื่อเสริมสร้างการรู้จักสามัคคีและเกื้อกูลแบ่งปันกันทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปบนทางสายกลาง พอประมาณ มีเหตุผล และมีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตนเอง รวมทั้งการใช้ความรู้ด้วยความรอบคอบระมัดระวัง มีคุณธรรมพื้นฐานเป็นหลักในการตัดสินใจและการกระทำ ที่ได้เชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ และเป็นการพัฒนาแบบสมดุลและยั่งยืน (จาตุรงค์ บุญรัตนสุนทร และมนัส โกมลทา, 2552, น. 11)

การดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษามีแนวทางที่สำคัญทั้งการกำหนดนโยบาย การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและความร่วมมืออันดีระหว่างชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีนโยบายประสานสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำได้ 3 ลักษณะ คือ การบริหารสถานศึกษา ต้องนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการสร้างวัฒนธรรมในองค์กร เช่น วัฒนธรรมการประหยัด ปลูกฝังให้เป็นวิถีชีวิตทั้งของบุคลากรและนักเรียน การจัดการเรียนการสอนควรนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในหลักสูตรที่เน้นความเป็นท้องถิ่น กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่หน่วยการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมนักเรียน อาทิเช่น เนตรนารี ลูกเสือ ยุวกาชาด หรือในรูปของโครงการ

ชมรม ค่ายอาสา ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน (ลัดดา ศิลาน้อย และคณะ, 2552, น. 3-4)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ประกอบด้วยโรงเรียนในสังกัดที่มีหลายขนาด โรงเรียนแต่ละแห่งผ่านการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระยะเวลาแตกต่างกัน บ้างจึงดังกล่าว่าอาจส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละโรงเรียน จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่ผ่านมา ยังไม่พบงานวิจัยที่สะท้อนการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ขาดข้อมูลที่จะเป็นประเด็นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อหาแนวทางการพัฒนาเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถบ่มเพาะนักเรียนให้มีจิตสำนึกตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารสถานศึกษา จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการสร้างความรู้ความพอประมาณ ด้านการบริหารงานโดยใช้เหตุผล ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน ด้านการบริหารงานบนฐานความรู้ และด้านการบริหารงานที่ตั้งอยู่บนคุณธรรม จริยธรรม (สมพร เทพสิทธิ์า, 2553, น. 3)

และจากการศึกษาทฤษฎีหรือแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนขยายโอกาส

ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาโดยวงจรเดมมิ่ง กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรที่ศึกษา

การบริหารสถานศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของโรงเรียนขยายโอกาส ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการสร้างความปลอดภัย
2. ด้านการบริหารงานโดยใช้เหตุผล
3. ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน
4. ด้านการบริหารงานบนฐานความรู้
5. ด้านการบริหารงานที่ตั้งอยู่บนคุณธรรม จริยธรรม

แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนขยายโอกาส ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 47 โรงเรียน แบ่งเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 47 คน ครูผู้สอน จำนวน 1,040 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 1,087 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนขยายโอกาส ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 47 โรงเรียน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610) ทำให้ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 285 คนซึ่งแบ่งเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 45 คน ครูผู้สอน จำนวน 240 คน

โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) แบบเป็นสัดส่วนโดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 47 กลุ่มจาก 47 โรงเรียน ตามสัดส่วนของประชากรแต่ละโรงเรียน จากนั้นคำนวณหาขนาดตัวอย่างจาก 47 โรงเรียนตามสัดส่วนของประชากรให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ตอบแบบสอบถาม 5 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ ได้แก่

1) ด้านการสร้างความพอประมาณ 2) ด้านการบริหารงานโดยใช้เหตุผล 3) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน 4) ด้านการบริหารงานบนฐานความรู้ และ 5) ด้านการบริหารงานที่ตั้งอยู่บนคุณธรรม ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับคือ

5 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก

3 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย

1 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแนวทางการพัฒนาสถานศึกษา ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยตรวจสอบความสอดคล้องรายด้าน (Item Object Congruence: IOC) ได้แก่ค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างเนื้อหาในข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ และความถูกต้องของภาษา และดำเนินการปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องรายด้านระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้น นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Tryout) กับผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 30 คน เพื่อนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการคำนวณหาความสัมพันธ์อัลฟาแอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยขอหนังสือจากวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือให้ผู้บริหารและครูผู้สอนตอบแบบสอบถาม จากนั้นนำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือผู้บริหารและครูผู้สอนตอบแบบสอบถามด้วยการประสานงาน และแจกแบบสอบถามให้ผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 285 ฉบับ ด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการส่งแบบทดสอบผ่านทางระบบสนับสนุน

การบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (AMSS++) ให้ทางโรงเรียนทั้ง 47 โรงเรียนและรับแบบสอบถามกลับด้วยตนเองโดยการรวบรวมผ่านทางระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (AMSS++) ทำให้ได้แบบสอบถามกลับคืนจำนวน 285 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ ความถี่ และค่าร้อยละ

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2550, น. 75)

4.50-5.00 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

3.50-4.49 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2.50-3.49 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.50-2.49 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.49 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ความถี่และการจัดลำดับความสำคัญ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ผู้บริหาร และครูผู้สอน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยมีจำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 62.46 และมีอายุ 26-35 ปี เป็นจำนวนมากที่สุด คือ จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 36.14 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าเป็นจำนวนมากที่สุด คือ จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 78.25 โดยส่วนใหญ่มีตำแหน่งครูผู้สอนจำนวน 240 คน คิดเป็นร้อยละ 84.21 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 10 ปีขึ้นไป เป็นจำนวนมากที่สุด คือ จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 55.44

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

โรงเรียนขยายโอกาส ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยรวมและรายด้านรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของโรงเรียนขยายโอกาส ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารสถานศึกษา ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1. ด้านการสร้างสภาพพอประมาณ	4.46	0.39	มาก	1
2. ด้านการบริหารโดยใช้เหตุผล	4.42	0.41	มาก	3
3. ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน	4.19	0.36	มาก	5
4. ด้านการบริหารงานบนฐานความรู้	4.42	0.32	มาก	2
5. ด้านการบริหารงานที่ตั้งอยู่บนคุณธรรม และจริยธรรม	4.35	0.38	มาก	4
รวม	4.37	0.27	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีค่าเฉลี่ยโดยรวมของระดับการปฏิบัติเท่ากับ 4.37 ซึ่งอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการสร้างสภาพพอประมาณ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 4.46 ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการบริหารโดยใช้เหตุผล ด้านการบริหารงานบนฐานความรู้ ด้านการบริหารงานที่ตั้งอยู่บนคุณธรรมและจริยธรรม และด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน มีค่าเฉลี่ย 4.42, 4.42, 4.35 และ 4.19 ตามลำดับ ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาสถานศึกษา

ผู้บริหาร และครูผู้สอนมีข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีความถี่มากเรียงตามลำดับ 3 อันดับ คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษาให้ชัดเจน ($f = 52$) ผู้บริหารควรกำหนดคุณลักษณะที่ใช้ควบคุมการบริหารสถานศึกษา ($f = 43$) และผู้บริหารควรกำหนดวิธีการที่จะปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายการบริหารสถานศึกษาที่กำหนด ($f = 38$)

อภิปรายผล

การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 กำหนดนโยบายให้ทุกสถานศึกษาในสังกัด พัฒนานักเรียนให้ได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพและเท่าเทียม ซึ่งเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน และการปฏิบัติภารกิจหลักที่สำคัญ ทำให้มีการบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษา การบริหารงบประมาณ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม ใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรอนงค์ คุ้มนิล (2555, น. 100) และศรประภา พงษ์หัตถาศิลป์ (2557) ที่พบว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นผล จากการขับเคลื่อนของผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้

ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการบริหารสถานศึกษา ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการเข้ากับหลักสูตร และเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิตจริงในชุมชน

เมื่อพิจารณาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมของระดับการปฏิบัติในแต่ละด้าน คือ ด้านการสร้าง ความพอประมาณ ด้านการบริหารโดยใช้เหตุผล ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน ด้านการบริหารงานบนฐานความรู้ และด้านการบริหารงานที่ตั้งอยู่บนคุณธรรมและจริยธรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษา มีการวางแผนงาน/โครงการ และดำเนินงานตามแผนงาน อย่างมีประสิทธิภาพ จัดสรรทรัพยากรอย่างประหยัด คำนึงค่าส่งเสริมการพัฒนาจิตให้รู้จักพอประมาณ ส่งเสริมให้ครูนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันในทุกๆ ด้าน และส่งเสริมให้นักภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมวางแผน ร่วมแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการมอบหมายงานตามความรู้ ความสามารถ สร้างความรู้ ความเข้าใจไม่เลือกปฏิบัติ มีความโปร่งใส นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา ได้มีการเตรียมการโดยการวางแผนการทำงานล่วงหน้าอย่างรัดกุม สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการทำงาน สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ ผูกจิตสำนึกให้รักองค์กร และปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ มีการทำแผนจัดคนทำงานให้ตรงตามแผนและความรู้ความสามารถ ส่งเสริมคนในองค์กร ให้ได้รับการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง พัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ทันต่อเหตุการณ์ ยึดหลักธรรมในการบริหาร ส่งเสริมครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง มีความโปร่งใสในการทำงาน ดำรงตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระวินัยธร กิตติศักดิ์ สนวนวัน (2556, น. 215-221); สมรภูมิ อ่อนอุ่น และธานี เกสทอง (2557); ศรีสุภางศ์ ะระเจิง และธีรดา ภิญญ (2558) ที่พบว่า ด้านความพอประมาณ ด้านการบริหารโดยใช้เหตุผลด้านภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ด้านคุณธรรม และด้านความรู้ อยู่ในระดับมากโดยที่ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม เข้าไปในหน่วยการเรียนรู้ ตลอดจน การให้ความรู้ คำแนะนำปรึกษาแก่บุคลากรในโรงเรียน

เมื่อพิจารณาด้านแนวทางการพัฒนาสถานศึกษา จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีข้อเสนอว่า ควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษาให้ชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจาก สถานศึกษาที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และพันธกิจอย่างชัดเจน จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างมีเป้าหมาย ภายในระยะเวลาที่กำหนดสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ลำเพย เย็นมนัส (2554) ที่พบว่า ในการจัดการองค์กร นั้น มีลักษณะสำคัญประการหนึ่ง คือ ทุกองค์การหรือสถานศึกษาต้องมี วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของตนเอง และสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ ณัฐนันท์ มั่นตะพงค์ และคณะ (2561, น. 638-695) ที่พบว่า วัตถุประสงค์ของการบริหารสถานศึกษา เป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เพื่อให้การบริหารการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 ด้านการสร้าง ความพอประมาณ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ จัดสรรทรัพยากรอย่างประหยัด คำนึงค่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้มีทรัพยากรไว้ใช้ได้นาน และเกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่สุด ควรสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำสิ่งของบางอย่างกลับมาใช้ซ้ำอีก เช่น ถุงพลาสติก กระดาษ เป็นต้น

1.2 ด้านการบริหารโดยใช้เหตุผล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการมอบหมายงาน ตามความรู้ความสามารถ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมอบหมายงานให้สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ความรู้ และทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็น ภาระงานที่ผู้รับมอบหมายมีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อครูผู้สอนที่ได้รับมอบงานได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่ทำความเข้าใจกันแล้ว สิ่งที่สำคัญคือต้องมีการกระตุ้นให้กำลังใจ และสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือ ความสะดวก และการชี้แนะ หรือให้คำปรึกษา เป็นระยะเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ และความสัมพันธ์อันดีอันดี

1.3 ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ จัดการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาก่อนทำงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาก่อนการทำงานให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มโอกาสในเกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา โดยควรจัดการประชุมอย่างน้อยปีการศึกษาละ 2 ครั้ง ก่อนเปิดภาคเรียน

1.4 ด้านการบริหารงานบนฐานความรู้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ยอมรับความคิดเห็นเชิงวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรรับฟังความคิดเห็นเชิงวิชาการของผู้อื่น เปลี่ยนจากการบริหารเชิงเดี่ยว เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม บริหารแบบประชาธิปไตย โดยมีการจัดประชุมครู เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการกัน

1.5 ด้านการบริหารงานที่ตั้งอยู่บนคุณธรรม และจริยธรรม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการประชุมวางแผนการทำงานร่วมกัน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประชุมวางแผนการทำงานให้มากยิ่งขึ้น ร่วมกันคิดอย่างมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาการบริหารงานที่ตั้งอยู่บนคุณธรรมและจริยธรรม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนขยายโอกาสในศตวรรษที่ 21 เพื่อได้แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทที่สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในสถานศึกษาเพื่อจะส่งเสริมให้มีการนำปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จนี้ไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาส ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เพื่อที่จะรู้ถึงสภาพปัญหา และสามารถแก้ไขสภาพปัญหาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

จาตุรงค์ บุญรัตนสุนทร และมนัส โกมลทา. (2552).

วิเคราะห์นโยบายรัฐในระดับต่างๆ รวมทั้งภาคธุรกิจ เอกชนและภาคประชาสังคม จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. 2540-2549). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนวิจัย.

ชูศรี วงศ์รัตน์. (2550). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย.

กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณัฐนันท์ มั่นตะพงค์และคณะ. (2561). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ตามหลักพุทธธรรมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(2), น. 683-695.

- พระวินัยธร กิตติศักดิ์ สนวนวัน. (2556). การบริหารการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนแก่นำระดับประถมศึกษาภาคเหนือตอนบน. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2(2), น. 215-221.
- ลัดดา คีลาน้อย และคณะ. (2552). รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. วารสารวิจัย มข., 6(3), น. 3-4
- ลำเพย เย็นมนัส. (2554). บทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ศรประภา พงษ์หัตถาศิลป์. (2557). การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- ศรีสุภางค์ ระเรง และธีรดา ภิญโญ. (2558). การบริหารสถานศึกษาพอเพียงโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา).
- สมรภูมิ อ่อนอุ่น และธานี เกสทอง. (2557). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์).
- อรอนงค์ ดุมนิล. (2555). การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 4. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพนธ์, 9(2), น. 100.
- อารีย์ เชื้อเมืองพาน. (2551). วิธีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง: ทางรอดพ้นกับดักทางเศรษฐกิจและสังคม. วารสารแม่โจ้ปริทัศน์, 9(6), น. 9-11.
- สมพร เทพสิทธิ์. (2553). เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. กรุงเทพฯ: สภาวพุทธิกสมาคม.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), pp. 607-610.

การรับรู้และรูปแบบการเผชิญปัญหาของผู้ประสบภัยพิบัติ: กรณีศึกษาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหว ในเขตอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

The Perceptions and Coping Style of Disaster Victims: A Case Study of Affected People from Earthquake in Phan District, Chiangrai

ปองสุข ศรีชัย^{1*} และปภาวดี เนตรสุวรรณ²
Pongsook Srichai^{1*} and Paphawadee Netsuwan²

รับบทความ 31 มีนาคม 2564 แก้ไข 6 พฤษภาคม 2564

ตอบรับ 21 พฤษภาคม 2564

Received 31 March 2021 Revised 6 May 2021

Accepted 21 May 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ รูปแบบการเผชิญปัญหา และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการเผชิญปัญหาของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์แผ่นดินไหว ประชากรคือผู้มีภูมิลำเนาและพักอาศัยอยู่ในเขตอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย จำนวน 122,644 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่ประสบเหตุการณ์แผ่นดินไหวเมื่อเดือนพฤษภาคม 2557 จำนวน 354 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน จาก 6 ตำบลของอำเภอพาน เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 บัณฑิตส่วนบุคคล และตอนที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้และรูปแบบการเผชิญปัญหาซึ่งเป็นแบบมาตราประมาณค่าความคิดเห็น 6 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยด้านรวมของการรับรู้และค่าเฉลี่ยด้านรวมของรูปแบบการเผชิญปัญหาอยู่ในระดับมาก และพบว่า อายุ รายได้ ความรู้ความเข้าใจ และความคิด ความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหวมีความสัมพันธ์

¹ สาขาศิลปศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย, เชียงราย 57120
Department of Liberal Arts, Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology
Lanna Chiangrai, Chiangrai 57120 Thailand

² สาขาวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย, เชียงราย 57120
Department of Science, Faculty of Science and Agricultural Technology, Rajamangala University of Technology Lanna
Chiangrai, Chiangrai 57120 Thailand

* Corresponding author, e-mail: pongsooks@hotmail.com, pongsooks@rmutl.ac.th

กับรูปแบบการเผชิญปัญหา ปัจจัยที่มีขนาดอิทธิพลมากที่สุดได้แก่ ความรู้ความเข้าใจต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหว ความคิดความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหว และอายุ ตามลำดับ โดยปัจจัยทั้ง 3 นี้สามารถร่วมกันทำนายรูปแบบการเผชิญปัญหาได้ร้อยละ 61 ($R^2 = 0.610$) สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบคือ $Y' = 0.878 + 0.714$ (ความรู้ความเข้าใจต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหว) $+ 0.145$ (ความคิดความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหว) $- 0.13$ (อายุ)

คำสำคัญ: การรับรู้ การเผชิญปัญหา แผ่นดินไหว

ABSTRACT

This study aimed to investigate the level of the perceptions, the coping style, and the factors influencing the coping style of people who affected by the earthquake event. Population were 122,644 people who are domiciled and residing in Phan district of Chiang rai. The sample were 354 people who experienced in an earthquake in May 2014 by multi-stage sample sampling from 6 sub-districts of Phan district. The research instrument was a questionnaire consisted of two parts including part 1: personal factors and part 2: the six points summated rating scale questionnaire in the perceptions and the coping style. The data were analyzed by frequency, percentage, average, standard deviation, pearson product moment correlation coefficient, and multiple regression.

The results were that the total average of the perceived level and the coping style was at a high level. Age, income, cognitive toward the earthquakes, thoughts and feelings toward the earthquakes were associated with coping styles. The large effect size were cognitive toward the earthquakes, thoughts and feelings toward the earthquakes and age respectively. All these variables could predict coping style at 61% ($R^2=0.610$). Raw score prediction equation was $Y' = 0.878 + 0.714$ (cognitive toward the earthquakes) $+0.145$ (thoughts and feelings toward the earthquakes) $- 0.13$ (age).

Keywords: Perception, Coping style, Earthquake

บทนำ

ปัจจุบันภัยพิบัติทางธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นวาตภัย อุทกภัย โคลนถล่ม แผ่นดินถล่ม แผ่นดินไหว หรือคลื่นทะเลที่เกิดจากแผ่นดินไหว มักเกิดขึ้นอยู่เสมอและรุนแรงมากขึ้นตามสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป และพบว่ามีความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นแบบฉับพลันและรุนแรง โดยที่คนส่วนใหญ่ไม่คาดคิดหรือไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ภัยพิบัติทางธรรมชาติเหล่านี้ล้วนส่งผลให้บุคคลเผชิญกับภาวะวิกฤตทางจิตใจ (Psychological crisis) เช่น รู้สึกไม่ปลอดภัย นอนไม่หลับ หงุดหงิด เสียใจ หดหู่ในจิตใจ หวาดกลัวต่อเหตุการณ์ที่ประสบมา เกิดความเครียด และอาจพัฒนาไปสู่อาการซึมเศร้า หรือโรคเครียดหลังจากเผชิญเหตุการณ์ที่น่ากลัว (PTSD: Post-Traumatic Stress

Disorder) (มานิช หล่อตระกูล และปราโมทย์ สุนิษฐ์, 2552, น. 176) อีกทั้งส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมในหลายระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน รวมถึงระดับประเทศ

ในอดีตที่ผ่านมา คนไทยส่วนใหญ่มักคิดว่าแผ่นดินไหวเป็นเรื่องไกลตัว จึงไม่รู้สึกหวั่นวิตกเนื่องจากไม่ประสบด้วยตนเองหรือคนไทยโดยส่วนมากอาจจะไม่รับรู้ถึงขนาดความรุนแรงที่เกิดขึ้น จนกระทั่งวันที่ 5 พฤษภาคม 2557 จังหวัดเชียงรายได้เกิดแผ่นดินไหวขนาดแรงสั่นสะเทือนอยู่ที่ 6.3 ตามมาตราริกเตอร์ ระดับความลึก 7 กิโลเมตร ซึ่งถือว่าเป็นแผ่นดินไหวที่มีขนาดใหญ่ที่สุดเท่าที่มีมา โดยศูนย์กลางแผ่นดินไหวได้กระจายไปยังบริเวณอำเภอพาน

อำเภอแม่ลาว อำเภอแม่สรวย และอำเภอเมืองเชียงราย ภายในพื้นที่รัศมี 30-112 กิโลเมตร จากเหตุการณ์ในครั้งนี้ ส่งผลให้มีประชาชนเสียชีวิต 1 ราย บาดเจ็บ 107 คน บ้านพัก 15,139 หลังได้รับความเสียหาย ผู้ได้รับผลกระทบบางส่วน ไม่มีที่อยู่อาศัยและสูญเสียทรัพย์สิน ระบบไฟฟ้า ระบบประปา ระบบสื่อสารได้รับความเสียหาย อาคารต่าง ๆ ของภาครัฐ โรงเรียน โรงพยาบาล รวมทั้งภาคธุรกิจต่างได้รับความเสียหาย แผ่นดินไหวครั้งนี้ยังก่อให้เกิดแผ่นดินไหวตาม (Aftershock) ตามแนวรอยเลื่อนพะเยาซึ่งครอบคลุมอำเภอดังที่กล่าวมา ตั้งแต่วันที่ 5 พฤษภาคม ถึงวันที่ 26 พฤษภาคม 2557 โดยมีแผ่นดินไหวตามรวมทั้งสิ้น 941 ครั้ง (กองเฝ้าระวัง แผ่นดินไหว, 2557; ภาสกร ปนานนท์, 2558) และจนถึง พ.ศ. 2563 ได้เกิดแผ่นดินไหวเป็นระยะ ๆ และเรื่อยมา ในขนาดความรุนแรงต่ำกว่า 4 ริคเตอร์ เช่นในวันที่ 29 พฤษภาคม 2561 ขนาด 2.7 ริคเตอร์ที่อำเภอแม่ลาว วันที่ 16 พฤศจิกายน 2561 ขนาด 3.3 ริคเตอร์ที่อำเภอพาน วันที่ 15 มีนาคม 2562 ขนาด 3.0 ริคเตอร์ที่อำเภอพาน และวันที่ 25 เมษายน 2563 ขนาด 2.3 ริคเตอร์ วันที่ 3 พฤษภาคม 2563 ขนาด 2.2 ริคเตอร์และวันที่ 18 พฤษภาคม 2563 ขนาด 1.8 ริคเตอร์ที่อำเภอแม่ลาว (กองเฝ้าระวังแผ่นดินไหว, 2563) ทั้งนี้มีการคาดการณ์ว่า แผ่นดินไหวอาจเกิดขึ้นได้อีกและอาจจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ประชาชนในหลายพื้นที่ต้อง ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความตื่นตระหนกต่อความรุนแรงและความหวาดระแวงต่อแผ่นดินไหวที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ เนื่องจาก ประชาชนยังไม่เคยประสบเหตุการณ์หรือเตรียมพร้อม รับกับภัยพิบัติในเรื่องแผ่นดินไหวอย่างรุนแรงเช่นนี้มาก่อน ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการเตรียมความพร้อมด้านความรู้ ความเข้าใจ การรับรู้ สร้างวิธีการเผชิญปัญหาที่เหมาะสม ให้กับประชาชน ต่อการเผชิญแผ่นดินไหว ไม่ว่าจะเป็น การเตรียมความพร้อมก่อนล่วงหน้าเหตุการณ์ ขณะเกิด เหตุการณ์ และหลังการเกิดเหตุการณ์ อีกทั้งควรมี การวางแผน ไม่ว่าจะเป็นด้านนโยบาย ด้านปฏิบัติการ ด้านวิชาการและงานวิจัยมารองรับ โดยจากการทบทวน เอกสารผู้วิจัย พบว่า เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ

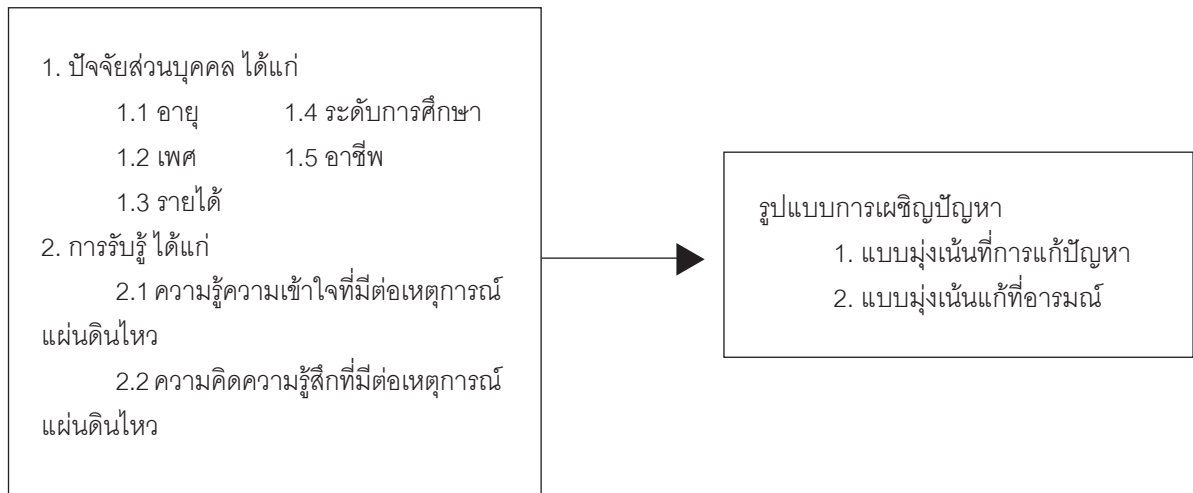
การศึกษาข้อมูลในภาคส่วนของประชาชนเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง หรือวิธีในการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดภัยแผ่นดินไหว รวมทั้งข้อมูล ส่วนบุคคลในมิติทางจิตใจนั้นยังมียังไม่เพียงพอ ทั้งนี้ การเตรียมความพร้อมเหล่านี้กับประชาชนจะเกิดขึ้นได้ อย่างแม่นยำและสอดคล้องเหมาะสม จึงควรจะมีการศึกษา ถึงการรับรู้ และลักษณะการเผชิญปัญหาของประชาชน ที่ได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหว เพื่อให้ได้สารสนเทศสำคัญ ในการสร้างแนวทางในการช่วยเหลือหรือดูแล อีกทั้งเพื่อเป็น ข้อเสนอแนะให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการป้องกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากภัยพิบัติแผ่นดินไหวต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวในเขตอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาระดับรูปแบบการเผชิญปัญหาของ ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์แผ่นดินไหว ในเขตอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบ การเผชิญปัญหาของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจาก เหตุการณ์แผ่นดินไหวในเขตอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยประยุกต์มาจากแนวคิดของ David Dusenbery ในปี 2009 (บุรฉัตร จันทรแดง, เสาวลักษณ์ โกศลกิตติธัมพร และสัญญา เคนาภูมิ, 2562, น. 57) ซึ่งพิจารณาการวัดพฤติกรรม 3 จากองค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านความคิด และ 3) ด้านพฤติกรรม ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการเผชิญปัญหา และใช้แนวคิดรูปแบบการเผชิญความเครียดของ Lazarus and Folkman (1984, pp. 141-157) และแนวคิด การรับรู้ของ Bernstein (1999, p. 112) ได้กรอบแนวคิด ในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ที่มีภูมิลำเนาและพักอาศัยอยู่ในเขตอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย จำนวน 122,644 คน กลุ่มตัวอย่างคือผู้ที่ประสบเหตุการณ์แผ่นดินไหวเมื่อเดือนพฤษภาคม 2557 ขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จากตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane จำนวนประมาณ 300 คน คัดเลือกโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างที่มาจาก 6 ตำบลจาก 15 ตำบลของอำเภอพาน ได้แก่ ห้วยม้ง สันมะเค็ด เมืองพาน สันติสุข ทรายาว และเจริญเมือง ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างยินยอมให้มีการเปิดเผยข้อมูลเพื่อการศึกษาทางวิชาการแล้ว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือ แบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล และตอนที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้และรูปแบบการเผชิญปัญหา ซึ่งเป็นแบบมาตราประมาณค่าความคิดเห็น 6 ระดับ ทั้งนี้ผู้วิจัยตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ใช้วิธีดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ

วัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข และตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item discrimination) เลือกค่า t ที่มีค่าตั้งแต่ 2.0 ขึ้นไป และหาความเชื่อมั่นทั้งฉบับพบว่าแบบสอบถามการรับรู้จำนวน 18 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .917 ส่วนแบบสอบถามรูปแบบการเผชิญปัญหา จำนวน 40 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .957

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถาม จำนวน 400 ฉบับ ให้กับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ 6 ตำบลของอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่า ได้รับกลับคืนมาทั้งสิ้น 354 ชุด จากนั้น จึงตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย

1. ระดับการรับรู้ของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวด้านรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความรู้ความเข้าใจ และความคิดความรู้สึกต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหว แต่ละด้านนั้นอยู่ในระดับมาก

2. ระดับรูปแบบการเผชิญปัญหาของประชาชนด้านรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แบบมุ่งเน้นที่การแก้ปัญหาที่ใช้มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การลงมือแก้ปัญหา การยอมรับ และการตีความใหม่ทางบวก ส่วนแบบมุ่งเน้นแก้ที่อารมณ์ที่ใช้มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมเพื่อแก้ปัญหา การแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมเพื่อกำลังใจ และการหาทางผ่อนคลาย

3. ปัจจัยในด้านอายุ รายได้ ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหว และความคิดความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหวมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการเผชิญปัญหา โดยอายุกับรูปแบบการเผชิญปัญหา มีความสัมพันธ์กันน้อยและเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ($r = -.221^{**}$) รายได้กับรูปแบบการเผชิญปัญหา มีความสัมพันธ์กันน้อยและเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ($r = .149^{*}$) ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหวกับรูปแบบการเผชิญปัญหา มีความสัมพันธ์กันมาก

และเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ($r = .753^{**}$) และความคิดความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหวกับรูปแบบการเผชิญปัญหา มีความสัมพันธ์กันปานกลางและเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ($r = .575^{**}$)

นอกจากนั้น อายุ ความรู้ความเข้าใจต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหว และความคิดความรู้สึก ที่มีต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหวเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการเผชิญปัญหา โดยร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือร่วมกันทำนายรูปแบบการเผชิญปัญหาได้ร้อยละ 61 ($R^2 = 0.610$) โดยปัจจัยทำนายที่สำคัญมากที่สุด ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหว ($Beta = 0.645^{**}$) รองลงมาคือ ความคิดความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหว ($Beta = 0.140^{*}$) และอายุ ($Beta = -0.166^{**}$) ดังผลที่แสดงในตารางที่ 1 และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบสามารถเขียนได้ดังนี้

$$Y' = 0.878 + 0.714 (\text{ความรู้ความเข้าใจต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหว}) + 0.145 (\text{ความคิดความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหว}) - 0.13 (\text{อายุ})$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานสามารถเขียนได้ดังนี้

$$Z' = 0.645 (\text{ความรู้ความเข้าใจต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหว}) + 0.140 (\text{ความคิดความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหว}) - 0.166 (\text{อายุ})$$

ตารางที่ 1 ค่าสถิติจากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่มีต่อรูปแบบการเผชิญปัญหา

ตัวแปร	B	SE	Beta	T	sig
อายุ	-0.13	.003	-.166	-4.031	<.001
รายได้	5.331E-6	.000	.044	1.059	.291
ความรู้ความเข้าใจต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหว	.714	.062	.645	11.565	<.001
ความคิดความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหว	.145	.058	.140	2.496	.013
ค่าคงที่	.878	.277		3.166	.002

Multiple R=.781, $R^2=.610$, Adj $R^2=.624$, SEE=.591, F=94.230, Sig of F=<.001

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยโดยนำเสนอเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. การศึกษาระดับการรับรู้และรูปแบบการเผชิญปัญหา พบว่า ประชาชนมีระดับการรับรู้มากและมีการเผชิญปัญหาแบบลงมือแก้ ยอมรับ และตีความใหม่ทางบวกในระดับมาก มีการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นแก้ที่อารมณ์โดยมีการแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมเพื่อแก้ปัญหา เพื่อหากำลังใจ และการหาทางผ่อนคลายในระดับมาก น่าจะเป็นเพราะประชาชนในเขตอำเภอพานนั้นประสบเหตุการณ์แผ่นดินไหวอยู่อย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่เหตุการณ์แผ่นดินไหวที่รุนแรงที่สุดในปี 2557 ก็ยังมีแผ่นดินไหวตามเกิดขึ้นเรื่อยมาจึงทำให้ต้องมีการปรับตัวเพื่อแก้ไขปัญหาในหลากหลายลักษณะ หาความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งการยอมรับในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยเพราะสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่ในรอยเลื่อนพะเยาที่ทำให้อาจเจอเหตุการณ์เช่นนี้อีกครั้ง นอกจากนั้นแล้วสภาพสังคมของอำเภอพานยังคงเป็นสังคมชนบทที่มีความสัมพันธ์และการรวมกลุ่มในลักษณะของเครือญาติมีแบบแผน ประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา และมีการตั้งหมู่บ้านเป็นกลุ่มแบบกระจุก (Cluster) มีการตั้งกลุ่มหรือคุ้ม ที่มีหัวหน้าคุ้มคอยดูแลด้านความเรียบร้อยความปลอดภัยต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านเช่นนี้ จึงทำให้เกิดการพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนช่วยเหลือ ให้กำลังใจจากคนใกล้ชิดหรือคนในชุมชนอยู่เสมอ โดยผลการวิจัยที่ได้นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวลละออง ทองโคตร, ลำไพร สร้อยทอง, ปัทมดา ภูติฐวัฒน์โชค, สุพจน์ แก้วบุตดี และ สุพัทธา กองเพชร (2556) ที่พบว่า ผู้ประสบอุทกภัยที่อาศัยอยู่บ้านพระลับ จังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่มีรูปแบบการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ไขปัญหาในระดับสูง วิธีการแก้ไขปัญหาที่ใช้มากที่สุดคือการปรึกษาพ่อแม่ญาติพี่น้อง ส่วนรูปแบบการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ไขอารมณ์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำเป็นการใช้การพูดคุยปรับทุกข์กับผู้อื่นและให้กำลังใจกัน และยังสอดคล้องกับงานของ สุธิกา ญจน์ ไชยลาภ และ สมบัติ ธิยาพันธ์ (2557, น. 54) ที่พบว่า แนวทางการเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจเมื่อประสบภัยพิบัติคือ ตั้งสติ

เตรียมความพร้อมทางจิตใจอยู่เสมอ มีการวางแผนรับมือทั้งก่อน ขณะเกิด และหลังเกิด มีการฝึกซ้อมและตระหนักรู้เสมอและตั้งศูนย์เตือนภัย การเฝ้าระวังในชุมชน ติดตามข่าวสารอยู่เสมอ มีคำเตือนในรูปแบบต่าง ๆ และมีระบบเครือข่ายในการช่วยเหลือฟื้นฟูสุขภาพจิตเบื้องต้น

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้และรูปแบบการเผชิญปัญหานั้น เป็นไปตามแนวคิดของ David Dusenbery ในปี 2009 (บุรฉัตร จันทรแดง, เสาวลักษณ์ โกศลกิตติธัมพร และสัญญา เคนาภูมิ, 2562, น. 57) ที่กล่าวถึงพฤติกรรมว่าในการวัดพฤติกรรมประกอบด้วยการพิจารณา 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective component-A) ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกที่บุคคลมี 2) องค์ประกอบด้านความคิด (Cognitive component-C) ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความรู้หรือความคิดที่บุคคลมี และ 3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral component-B) หรือองค์ประกอบด้านการแสดงออก ซึ่งเป็นการเตรียมพร้อมของบุคคลที่จะแสดงหรือไม่แสดงพฤติกรรม ทั้ง 3 องค์ประกอบนี้จะสัมพันธ์สอดคล้องกัน หากด้านใดด้านหนึ่งเปลี่ยนแปลงไป พฤติกรรมหรือการแสดงออกของบุคคลนั้นก็เปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน ดังนั้นหากมีประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจ และความคิดความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหว มีการเปลี่ยนแปลงไปจึงมีความสัมพันธ์ที่จะทำให้รูปแบบการเผชิญปัญหาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นในมิติของการแก้ไขที่ปัญหาหรือแก้ไขที่อารมณ์ ผลที่ได้นี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ราเชนทร์ พูลทรัพย์ และ บุญสม วราเอกศิริ (2560, น. 82) ที่พบว่า ก่อนเกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหวประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยทราบมาก่อนว่าชุมชนที่อาศัยตั้งอยู่บนแนวรอยเลื่อนที่มีพลังพาดผ่าน อีกทั้งไม่เคยรู้สึกหวั่นวิตกกับแผ่นดินไหวที่เกิดขึ้นในที่อื่นๆ หลังจากการเกิดแผ่นดินไหวประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โดยรอบจุดศูนย์กลางรู้สึกตื่นตระหนก หวาดกลัวขาดขวัญกำลังใจ เมื่อสถานการณ์เริ่มคลี่คลายส่วนใหญ่รู้สึกเคยชินและไม่รู้สึกกลัวกับสถานการณ์ดังกล่าว นอกจากนั้นแล้ว Onuma, Shin and Managi (2017, p. 148) ศึกษาในประเทศญี่ปุ่นพบว่าประสบการณ์ที่เคยเผชิญกับ

เหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติมาก่อนมีอิทธิพลทำให้ การเตรียมความพร้อมในการเผชิญภัยพิบัติมีเพิ่มขึ้น และการวิจัยของ Castañeda, Bronfman and Cisternas (2020, p. 1881) พบว่า ประสบการณ์ตรงและความถี่ ในการเผชิญแผ่นดินไหวและสึนามิจะทำให้คนมีระดับ การเตรียมความพร้อมมากที่สุด เศรษฐฐานะทางสังคม ที่แตกต่างกันมีอิทธิพลทำให้ระดับการเตรียมความพร้อม แตกต่างกันไป และกลุ่มวัยกลางคนที่อาศัยอยู่กับคู่สมรส และมีรายได้สูงจะมีระดับการเตรียมความพร้อมในการ เผชิญภัยพิบัติสูง

สำหรับผลครั้งนี้ที่พบว่าอายุซึ่งเป็นปัจจัยส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์ในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับรูปแบบการ เผชิญปัญหาถือว่าสอดคล้องกับงานของ สิริกัญญา สิริสม, เจียมจิต แสงสุวรรณ และจิตภินันท์ ศรีจักรโคโรต (2556, น. 70) ซึ่งศึกษาการเผชิญปัญหาของผู้สูงอายุโรค หลอดเลือดสมองพบว่า อายุเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ในทิศทางตรงข้ามกับการเผชิญปัญหา และเป็นไปตามที่ Lazarus and Folkman (1984, p. 233) ที่กล่าวไว้ว่า อายุที่เพิ่มขึ้นจะช่วยให้เกิดความรอบคอบในการเผชิญปัญหา มากขึ้นอีกทั้งแสดงให้เห็นในการศึกษาของ กมลชนก สุขเจริญ และนวลฉวี ประเสริฐสุข (2556, น. 119) ที่กล่าวไว้ว่าผู้ใหญ่วัย 60 ปีขึ้นไปที่มีวุฒิภาวะ มีประสบการณ์ในการทำงานมาก ทำให้ปรับตัวได้ง่าย สามารถค้นหาแหล่งที่ช่วยเหลือในการ เผชิญปัญหาได้ดี เมื่อมีอายุเพิ่มขึ้น ระดับวุฒิภาวะก็จะเพิ่มขึ้น มีความสุขุม มองปัญหาได้ถูกต้องตามความเป็นจริง นำเอา ประสบการณ์ที่เคยใช้ได้ผลในอดีตมาร่วมแก้ไข มีความอดทน ในการเผชิญกับปัญหา นอกจากนั้นสังคมไทยยังมีมุมมอง เกี่ยวกับภัยพิบัติว่าเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ ไม่ใช่เรื่องของเด็ก การเตรียมพร้อมเพื่อรับภัยพิบัติที่ผ่านมาให้ความสำคัญ เน้นที่ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ไม่มีความจำเป็นที่ต้องให้ความรู้ เรื่องภัยพิบัติและการเตรียมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติให้แก่เด็ก จึงทำให้เด็กขาดโอกาสในการเข้าถึงการเตรียมความพร้อม รับมือ และทักษะในการเผชิญเหตุการณ์แผ่นดินไหว (ทับทิม ปัตตะพงศ์, บำเพ็ญจิต แสงชาติ และพลสุข ศิริพูล, 2562, น. 50; Paaptanti, 2015, น. 4) ทำให้เห็นว่าอายุ ที่มากขึ้น น่าจะมีส่วนทำให้รูปแบบการเผชิญปัญหานั้น

มีน้อยลงเนื่องจากวัยและประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้นทำให้ ตัดสินใจที่จะเลือกวิธีการจัดการหรือปรับตัวกับปัญหา อย่างที่เป็นรูปแบบเฉพาะที่เหมาะสมกับบริบทสิ่งแวดล้อม และตัวบุคคลนั้น ๆ

3. อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลและการรับรู้ ของประชาชนที่มีต่อรูปแบบการเผชิญปัญหาของประชาชน ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์แผ่นดินไหว พบว่า อายุ ความรู้ความเข้าใจต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหว และความคิด ความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหวร่วมกันทำนาย รูปแบบการเผชิญปัญหาได้ร้อยละ 61 โดยปัจจัยที่มีขนาด อิทธิพลหรือปัจจัยที่สำคัญมากที่สุดได้แก่ความรู้ความเข้าใจ ต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหว ความคิดความรู้สึกที่มีต่อ เหตุการณ์แผ่นดินไหว และอายุ ตามลำดับ สอดคล้องกับ การศึกษาของ Lee and Lee (2019, p. 316) ที่พบว่า ความตระหนักในภัยพิบัติทางธรรมชาติและทางสังคม ระดับการรับรู้ในกลยุทธ์การรับมือกับภัยพิบัติ และระดับข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติมีอิทธิพลต่อความวิตกกังวลและ ภาวะซึมเศร้า นอกจากนั้น สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554, น. 121) ได้เล็งเห็นความสำคัญของการรับรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติจึงได้ มีข้อเสนอแนะว่า ในการเตรียมการด้านพัฒนาพื้นที่ ภาคราชการต้องสร้างความรู้ความเข้าใจกับภาคประชาชน ให้ชัดเจน นอกจากนั้นการเตรียมพร้อมของประชาชน เป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ โดยสามารถจัดทำ เป็นคู่มือในการสร้างความรู้ความเข้าใจและแนวทางปฏิบัติ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พร้อมทั้งจัดเตรียมจุดอพยพ ในที่ปลอดภัยในแต่ละพื้นที่เสี่ยงภัย โดยจัดเตรียมเครื่องยังชีพ เบื้องต้นให้เพียงพอ ก่อนการช่วยเหลือจากภาครัฐจะเข้าถึง ทั้งนี้ต้องมีการฝึกซ้อมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชน สามารถช่วยเหลือตัวเองเบื้องต้นได้อย่างปลอดภัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ควรสร้างความรู้ความเข้าใจและความรู้สึกในทางบวกต่อเหตุการณ์แผ่นดินไหวให้กับประชาชนเนื่องจากพบความสัมพันธ์และพบว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลที่สามารถทำนายรูปแบบการเผชิญปัญหาได้ค่อนข้างมากซึ่งจะทำให้ผู้ประสบเหตุการณ์มีการเผชิญปัญหาที่เหมาะสมได้

1.2 ควรมีการสนับสนุนให้ประชาชนมีวิธีการที่หลากหลายหรือมีทักษะสำหรับการแก้ไขจัดการกับปัญหาจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวในมิติด้านต่าง ๆ เนื่องจากประชาชนมีประสบการณ์ในเหตุการณ์แผ่นดินไหวมาแล้วมีการรับรู้ยอมรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับมาก อีกทั้งควรส่งเสริมสนับสนุนให้คนหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือกัน รวมกลุ่มกันอย่างสร้างสรรค์ เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า รูปแบบการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นแก้ที่อารมณ์ที่ใช้กันมากที่สุดคือ การแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมเพื่อแก้ปัญหา เพื่อหากำลังใจและผ่อนคลาย ดังนั้นกลุ่มผู้สนับสนุนทางสังคมต่าง ๆ ที่อยู่รอบข้าง อาทิ สมาชิกในครอบครัว เพื่อน สมาชิกในชุมชน จึงสามารถเป็นแหล่งที่สนับสนุนในการเผชิญปัญหาที่ดีได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับภาวะสุขภาพจิตหรือศึกษาเปรียบเทียบสุขภาพจิตในกลุ่มคนที่มีการใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาที่แตกต่างกันเพื่อเป็นข้อมูลในการส่งเสริมสภาวะทางจิตใจที่เกิดตามมาหลังจากพบภัยพิบัติ

2.2 ควรศึกษารูปแบบการจัดการหรือการเตรียมพร้อมรับมือต่อเหตุการณ์ภัยพิบัติในระดับบุคคล โดยเฉพาะในเรื่องแผ่นดินไหวในประเทศไทย

2.3 ควรศึกษาเพิ่มเติมด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ เช่น สัมภาษณ์เชิงลึกในการทำ ความเข้าใจถึงรูปแบบการเผชิญปัญหากับผู้ประสบภัยพิบัติเพื่อคลี่คลายของข้อมูล

2.4 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสภาวะทางจิตใจหรือสุขภาพจิต เช่น ความเครียด โรคเครียดหลังภาวะเผชิญความรุนแรง (PTSD)

ความเจริญงอกงามหลังเผชิญความรุนแรง (Posttraumatic growth) หรือตัวแปรทางบวก เช่น ความหยิ่งตัว เพื่อให้ได้ข้อมูลในการวางมาตรการหรือนโยบายส่งเสริมสุขภาพจิตได้มากขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กมลชนก สุขเจริญ, และนวลฉวี ประเสริฐสุข. (2556).

พฤติกรรมการเผชิญปัญหาของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธร จังหวัดนครปฐม.

วารสารวิชาการราชภัฏตะวันตก, 8(1), น. 111-123.

กองเฝ้าระวังแผ่นดินไหว. (2557). แผ่นดินไหวจังหวัด

เชียงราย. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2563, จาก

<https://earthquake.tmd.go.th/documents/file/seismo-doc-1422078516.pdf>

_____. (2563). สถิติข้อมูลแผ่นดินไหวที่มีผลกระทบ

ต่อประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2563,

จากhttps://earthquake.tmd.go.th/earthquakestat.html?pageNum_stat=0&totalRows_stat=393

ทับทิม บัตตะพงษ์, บำเพ็ญจิต แสงชาติ และพูลสุข ศิริพูล.

(2562). การรับรู้การเตรียมพร้อมรับภัยพิบัติในเด็กวัยเรียนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย.

วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ, 42(1),

น. 43-51.

นวลละออง ทองโคตร, ลำไพร สร้อยทอง, ปิณฑา

ภูติธวัชมนิช, สุพจน์ แก้วบุตดี และสุพิศรา

กองเพชร. (2556). สภาวะสุขภาพจิตและรูปแบบ

การเผชิญปัญหาของผู้ประสบภัยอุทกภัย:

กรณีศึกษาตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

(รายงานการวิจัย). นนทบุรี:

สถาบันพระบรมราชชนก.

บุรฉัตร จันทรแดง, เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร และ

สัญญา เคนาภูมิ. (2562). กรอบแนวคิดการวิจัย

เชิงพฤติกรรมศาสตร์. วารสารสหวิทยาการวิจัย:

ฉบับบัณฑิตศึกษา, 8(1), น. 49-60.

- ภาสกร ปนานนท์. (2558). 1 ปี “แผ่นดินไหวแม่ลาว” (ตอนที่ 1) กับอาฟเตอร์ช็อกอีกกว่า 500 วัน-ทำความเข้าใจความแผ่นดินไหว ภัยที่พยากรณ์ไม่ได้. สืบค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2563, จาก <http://thaipublica.org/2015/05/mae-lao-earthquake>.
- มานิช หล่อตระกูล และปราโมทย์ สุคนิษฐ์. (2552). *จิตเวชศาสตร์รามาธิบดี* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ปิยะนงค์ เอ็นเทอร์ไพรซ์.
- ราเชนทร์ พูลทรัพย์ และบุญสม วราเอกศิริ. (2560). แนวทางการจัดการตนเองของชุมชนจากผลกระทบของภัยพิบัติทางธรรมชาติด้านแผ่นดินไหวในจังหวัดเชียงราย. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 10(1), น. 82-97.
- ศิริกัญญา สิริสม, เจียมจิต แสงสุวรรณ และจิตภินันท์ ศรีจักรโคตร. (2556). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเผชิญปัญหาในผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง. *วารสารประสาทวิทยาศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 8(2), น. 70-81.
- สุธีกาญจน์ ไชยลาภ และสมบัติ ธิยาพันธ์. (2557). การเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจ ในการรับมือกับภัยพิบัติของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. *วารสารเกื้อการุณย์*, 21 (ฉบับพิเศษ), น. 44-58.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *การจัดการภัยพิบัติและการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดภัย กรณีศึกษาไทยและต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- Paaptanti, Duang-ramon. (2558). *เด็ก ๆ คิดอย่างไร เรื่องการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติและการฟื้นคืนสู่ภาวะปกติในเขตชุมชนเมือง*. กรุงเทพฯ: เซฟ เดอะ ชิวเดรนส์.
- Bernstein, D. A. (1999). *Essentials of Psychology*. Boston: Houghton Mifflin.
- Castañeda, J. V., Bronfman, N. C. & Cisternas, P. C. (2020). Understanding the culture of natural disaster preparedness: Exploring the effect of experience and sociodemographic predictors. *Natural Hazards*, 103, pp. 1881-1904.
- Dusenbery, D. (2009). *Living at Micro Scale*. New York: Harvard University.
- Lazarus, R. S. & Folkman, S. (1984). *Stress Appraisal and Coping*. New York: Springer.
- Lee, E. & Lee, H. (2019). Disaster awareness and coping: Impact on stress, anxiety, and depression. *Perspectives in Psychiatric Care*, 55, pp. 311-318.
- Onuma, H., Shin, K. J., & Managi, S. (2017). Household preparedness for natural disasters: Impact of disaster experience and implications for future disaster risks in Japan. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 21, pp. 148-158.

การประเมินโครงการเสริมสร้างคุณภาพโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร

Evaluation of Enhancing School Quality Toward Excellence Project of the School Cluster 15 under Bangkok Metropolitan Administration

พัชรินทร์ ศิริสุข¹, *
Patcharin Sirisuk¹, *

รับบทความ 18 มกราคม 2564 แก้ไข 11 มีนาคม 2564

ตอบรับ 17 มีนาคม 2564

Received 18 January 2021 Revised 11 March 2021

Accepted 17 March 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลโครงการเสริมสร้างคุณภาพโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ 4 ด้าน คือ 1) ประเมินปฏิกิริยาความพึงพอใจเกี่ยวกับโครงการ 2) ประเมินการเรียนรู้ตามเนื้อหาสาระการอบรม 3) ประเมินพฤติกรรมการนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติงานในหน้าที่ 4) ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นครู 11 คน และนักเรียน 121 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นครู 4 คน และนักเรียน 92 คน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 15 กรุงเทพมหานคร ใช้วิธีการประเมินโครงการอบรม แบบเคริกแพทริก 4 ด้าน คือ 1) ประเมินปฏิกิริยา 2) ประเมินการเรียนรู้ 3) ประเมินพฤติกรรม 4) ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับองค์กร เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างและแบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพกับครูด้วยแบบสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม แบ่งเป็นแบบสอบถามครู จำนวน 5 ตอน และแบบสอบถามนักเรียน จำนวน 2 ตอน วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าสถิติ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูมีความพึงพอใจเกี่ยวกับโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.19) 2) ผลการเรียนรู้ตามเนื้อหาสาระการอบรมของครูอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.37) 3) มีพฤติกรรมการนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติงานในหน้าที่อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.35) และ 4) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนตามการรับรู้ของครูในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.29) และตามการรับรู้ของนักเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.57)
คำสำคัญ: การประเมินโครงการ การเสริมสร้างคุณภาพโรงเรียน ความเป็นเลิศ กลุ่มเครือข่ายโรงเรียน

¹ ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยาลัยนานาชาติการพิเศษ สังกัดกรุงเทพมหานคร, กรุงเทพฯ 10200

Ph.D. (Education Administration), Bangkok Metropolitan Administration, Bangkok 10200, Thailand

* Corresponding author, e-mail: ps2410@hotmail.com

ABSTRACT

This research was the study of the evaluation of enhancing the school quality. The purposes of this research were to evaluate this project in 4 aspects: 1) To evaluate the satisfaction reaction of teachers towards the project; 2) To evaluate the learning outcome to the training base content; 3) To evaluate the behavior of applying knowledge to work in their duties; and 4) To evaluate the direct effects toward the school. The research target population used were 11 teachers and 121 student, sample were 4 teachers and 92 primary students from grade 4-6 of the school cluster 15 under Bangkok Metropolitan Administration. The evaluation of the training program was performed by using Kirkpatrick Model 4 area which were reaction evaluation, learning evaluation, behavior evaluation, and results evaluation. The research tools were structured interviews and a five-point Likert Scale questionnaire. The structure interview was collected from teachers and 5 point questionnaire which consisted of 5 parts for teachers and 2 parts for students. Percentage, mean and standard deviation were used for data analysis.

The results were as follows: 1) Teachers' satisfaction was at the highest level ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.19). 2) Results of learning based on training contents were at the highest level ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.37). 3) Teachers' behaviors in knowledge application to duties were at the highest level ($\bar{X} = 4.60$, S.D.=0.35), and 4) As for direct effects on the school base on perception at the highest level by teachers ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.29) and base on perception at high level by students ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.57).

Keywords: Project evaluation, Enhancing school quality, Excellence, School cluster

บทนำ

กรุงเทพมหานครมีฐานะเป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีสำนักงานการศึกษาเป็นส่วนราชการหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่เด็กและเยาวชนของกรุงเทพมหานคร มีโรงเรียนในสังกัด 437 โรงเรียน กระจายในพื้นที่เขตการปกครอง 50 สำนักงานเขต และจัดแบ่งกลุ่มโรงเรียนในรูปแบบเครือข่ายที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน จำนวน 80 กลุ่มเครือข่าย มีนักเรียน 281,029 คน มีครู 14,088 คน (สำนักงานการศึกษา, 2560, น. 3) โดยสถานการณ์ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ระดับชาติพบว่า การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558) ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา ภายใต้องค์ประกอบคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 7 องค์ประกอบ คือ 1) ผู้เรียน (Learner) ต้องมีสมรรถนะ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (Skill) และด้านคุณลักษณะ (Attribute)

2) หลักสูตรสถานศึกษา (Curriculum) ที่ยืดหยุ่นและทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันที่มุ่งเน้นการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม (Active learning) 3) ครูผู้สอน (Instructor) ต้องสอนอย่างมีคุณภาพ (Teaching quality) ได้แก่ วางแผนการสอนอย่างเป็นระบบ สอนโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมด้วยการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี 4) การวัดประเมินผลในชั้นเรียนแนวใหม่ที่เน้นการประเมินกระบวนการปฏิบัติที่เกิดจากการเรียนรู้ 5) การบริหารจัดการชั้นเรียน (Classroom management) เป็นการจัดบรรยากาศทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 6) เครือข่ายส่งเสริมการเรียนรู้ (Learning networks) เป็นเครือข่ายภายในและภายนอกสถานศึกษาที่มีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการศึกษา และ 7) ทรัพยากรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ (Learning resources) ซึ่งได้มาจากหน่วยงานต้นสังกัดและชุมชนตลอดจนองค์กรภาคีร่วมกัน จัดให้สถานศึกษา (พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง, 2561, น. 1-5)

โดยเหตุนี้ สำนักงานการศึกษาจึงกำหนดโครงการเสริมสร้างคุณภาพโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ เพื่อพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากรุงเทพมหานครให้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Centered Education: CCE) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนประสบความสำเร็จด้านวิชาการสูงสุดตามศักยภาพภายใต้บังคับประกอบสำคัญที่มีความสมดุลและเกื้อกูลกัน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสภาพแวดล้อม 2) ด้านหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านครู และ 4) ด้านนักเรียน รวมทั้งสร้างโรงเรียนแกนนำการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยผู้เรียนมีส่วนร่วม (หน่วยศึกษานิเทศก์, 2560, น. 11) ซึ่งโครงการดังกล่าวถือเป็นมาตรการในการยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครให้เป็นโรงเรียนคุณภาพด้านวิชาการอย่างทัดเทียมกัน

กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การปกครองเขตดินแดง จำนวน 3 โรงเรียน และเขตห้วยขวาง จำนวน 3 โรงเรียน มีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเสริมสร้างคุณภาพโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ จำนวน 1 โรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายใต้บังคับประกอบที่กรุงเทพมหานครกำหนด อาทิ คุณภาพด้านวิชาการ ประเด็นผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำหนดไว้ร้อยละ 50 ขึ้นไป โดยเหตุนี้ผู้วิจัยในฐานะเลขานุการเครือข่ายจึงมีความสนใจตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นจริงเมื่อสิ้นสุดการอบรม (Summative evaluation) ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงคุณค่าความสำเร็จของการดำเนินโครงการและความพึงพอใจ (Satisfaction) ของกลุ่มเป้าหมายและผู้ปฏิบัติงาน โดยพิจารณาจากประสิทธิผล (Effectiveness)

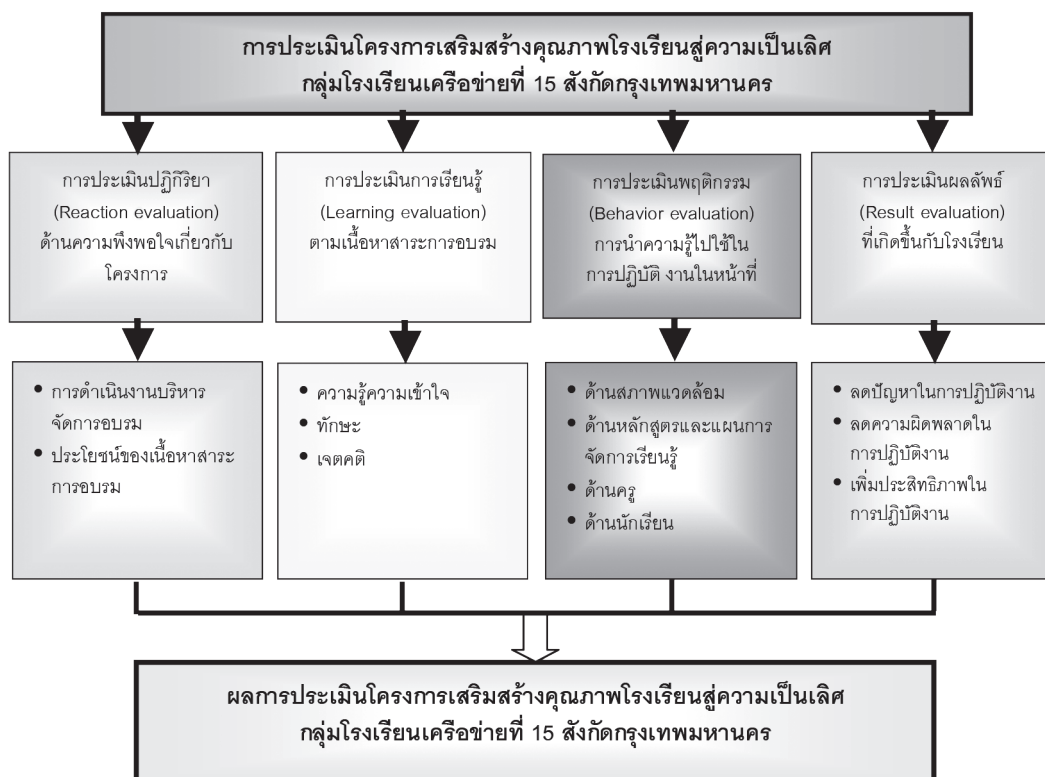
ที่หมายถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่พึงปรารถนาตามวัตถุประสงค์ของโครงการอบรมและประสิทธิภาพ (Efficiency) ของผู้อบรมที่มีความสามารถใช้ทรัพยากรและพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานในการสร้างผลผลิตอย่างประหยัดให้เกิดผลสูงสุด (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2557, น. 405) ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเสริมสร้างคุณภาพโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ จากการประเมินโครงการที่มุ่งหาสารสนเทศประกอบการตัดสินใจในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการในอนาคตรวมทั้งใช้ประโยชน์จากผลการประเมินให้กว้างขวางยิ่งขึ้นในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน (School quality) ในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 15 ของกรุงเทพมหานครต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินโครงการเสริมสร้างคุณภาพโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศใน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ประเมินปฏิริยาตามเนื้อหาสาระการอบรม 2) ประเมินการเรียนรู้ตามเนื้อหาสาระการอบรม 3) ประเมินพฤติกรรม การนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติงานในหน้าที่ 4) ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยการประเมินผลโครงการครั้งนี้ เป็นการประเมินผลสรุปเมื่อสิ้นสุดโครงการ (Summative evaluation) โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบเคริกแพทริก (Kirkpatrick) โดยแบ่งการประเมินเป็น 4 ด้าน คือ 1) การประเมินปฏิริยา 2) การประเมินการเรียนรู้ 3) การประเมินพฤติกรรม และ 4) การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับองค์การ (พิสนุ พงศ์ศรี, 2554, น. 46-48; ศิริเดช สุชีวะ, 2555, น. 9-12; พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2557, น. 92) ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร เป็นข้าราชการครู จำนวน 11 คน และเป็นนักเรียนจำนวน 121 คน จากกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 15 ที่เข้าร่วมโครงการ 1 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นข้าราชการครูจำนวน 4 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากตำแหน่งงานและประสบการณ์ (อิทธิพัทธ์ สวทันพรกุล, 2561, น.162) โดยได้รับมอบหมายเป็นครูกลุ่มงานวิชาการและมีประสบการณ์สอนไม่น้อยกว่า 3 ปี

1.3 กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 92 คน ที่ได้จากการเทียบสัดส่วนตามตารางของ เครซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (อิทธิพัทธ์ สวทันพรกุล, 2561, น. 174)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสอบถามสำหรับครู เป็นแบบสัมภาษณ์ มีโครงสร้างใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยกำหนดประเด็นเพื่อใช้ประกอบข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย และแบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ของ Likert และมีข้อความปลายเปิด ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน นำไปทดลองใช้ (Tryout) กับโรงเรียนต่างกลุ่มเครือข่ายที่เข้าร่วมโครงการและตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Method) มีค่าความเชื่อมั่นโดยรวม 0.99 แบ่งเป็น 5 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของครู 2) การประเมินปฏิกิริยาการอบรมในด้านการบริหารจัดการอบรมและประโยชน์ของเนื้อหาสาระการอบรม 3) การประเมินการเรียนรู้ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะและด้านเจตคติ 4) การประเมิน

พฤติกรรมกรรมการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ปฏิบัติงาน
 ในหน้าที่ 5) การประเมินผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน

2.2 แบบสอบถามสำหรับนักเรียน ใช้เก็บข้อมูล
 เชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ
 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เช่นเดียวกับข้อ 2.1 มีค่า
 ความเชื่อมั่นโดยรวม 0.72 แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่
 1) ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน และ 2) การประเมินผลสัมฤทธิ์
 ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากการตอบ
 แบบสอบถามของครู ตอนที่ 1-3 ในวันที่ 16 พฤษภาคม 2560
 ตอนที่ 4 ในช่วงเดือนกันยายน 2560 และตอนที่ 5 ในวันที่
 1-10 มีนาคม 2561 เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจาก
 แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง โดยนัดหมายขอสัมภาษณ์ครู
 ในช่วงภาคปลายปีการศึกษา 2562

3.2 เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากการตอบ
 แบบสอบถามของนักเรียนในวันที่ 1-10 มีนาคม 2561

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์ครู
 โดยสรุปประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยเครื่องมือ
 โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ในการหาค่าเฉลี่ย
 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์และ
 กรอบแนวทางการประเมิน ดังนี้

4.2.1 กำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยแปลความ
 หมายถึงคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 121) ดังนี้
 5.00-4.51 = มากที่สุด, 4.50-3.51 = มาก, 3.50-2.51
 = ปานกลาง, 2.50-1.51 = น้อย, 1.50-0.00 = น้อยที่สุด

4.2.2 กำหนดกรอบแนวทางการประเมิน
 โครงการฝึกอบรมของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick)
 ซึ่งกำหนดสิ่งที่มุ่งประเมินไว้ 4 รายการ (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2557, น. 419) ดังนี้

ตารางที่ 1 กรอบแนวทางการประเมินโครงการ

วัตถุประสงค์ การประเมิน	ตัวชี้วัด/ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล/ ผู้ให้ข้อมูลหลัก	เครื่องมือ ประเมิน	การวิเคราะห์ ข้อมูล	เกณฑ์การ ประเมิน
1. เพื่อประเมิน ปฏิกิริยา ของข้าราชการครู	ความพึงพอใจเกี่ยวกับโครงการ ส่วนที่ 1 การดำเนินงานบริหารจัดการอบรม	ข้าราชการครู จำนวน 11 คน	แบบประเมิน ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	$\bar{X} \geq 3.51$
	ส่วนที่ 2 ประโยชน์ของเนื้อหาสาระ การอบรมในเรื่อง 1) องค์ประกอบด้าน สภาพแวดล้อม 2) องค์ประกอบด้านหลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้ 3) องค์ประกอบ ด้านครู 4) องค์ประกอบด้านนักเรียน	ข้าราชการครู จำนวน 11 คน	แบบประเมิน ความพึงพอใจ	(S.D.) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	$\bar{X} \geq 3.51$
2. เพื่อประเมิน ผลการเรียนรู้ ของข้าราชการครู ตามเนื้อหาสาระ การอบรม	ผลการเรียนรู้ด้าน - ความรู้ ความเข้าใจ - ทักษะ - เจตคติ	ข้าราชการครู จำนวน 11 คน	แบบประเมิน ผลการเรียนรู้	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	$\bar{X} \geq 3.51$

ตารางที่ 1 (ต่อ)

วัตถุประสงค์ การประเมิน	ตัวชี้วัด/ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล/ ผู้ให้ข้อมูลหลัก	เครื่องมือ ประเมิน	การวิเคราะห์ ข้อมูล	เกณฑ์การ ประเมิน
3. เพื่อประเมิน พฤติกรรม การนำความรู้ ไปใช้ในการ ปฏิบัติงาน ในหน้าที่	การนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน หลังเสร็จสิ้นการอบรม เกี่ยวกับ - ด้านสภาพแวดล้อม - ด้านหลักสูตรและ แผนการจัดการเรียนรู้ - ด้านพฤติกรรมการสอนของครู - ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ ของนักเรียน	ข้าราชการครู จำนวน 11 คน	แบบประเมิน พฤติกรรม การนำความรู้ไป ใช้ในการ ปฏิบัติงาน งานในหน้าที่	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	$\bar{X} \geq 3.51$ $\bar{X} \geq 3.51$
4. เพื่อประเมิน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น กับองค์การ	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน - การลดปัญหาในการปฏิบัติงาน - ลดความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน - การเพิ่มประสิทธิภาพใน การปฏิบัติงาน	ข้าราชการครู จำนวน 11 คน นักเรียน ป.4-6 จำนวน 92 คน	แบบประเมิน ผลลัพธ์ที่เกิด ขึ้นกับโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	$\bar{X} \geq 3.51$

ผลการวิจัย

1. การประเมินปฏิริยาความพึงพอใจเกี่ยวกับ
โครงการ พบว่า ข้าราชการครูส่วนมากมีความพึงพอใจ
ในด้านการดำเนินงานบริหารจัดการอบรมในระดับมากที่สุด
($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.19) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด
ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.91$, S.D. = 0.30) คือ ได้รับความรู้
เพิ่มจากการเข้ารับการอบรม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด
ระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$ S.D. = 0.70) คือ ระยะเวลาที่ใช้
ในการอบรมมีความเหมาะสมกับเนื้อหา ส่วนการประเมิน
ปฏิริยาความพึงพอใจในด้านประโยชน์ของเนื้อหาสาระ
การอบรม พบว่าข้าราชการครูส่วนมากมีความพึงพอใจ
ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.40) โดยข้อที่มี
ค่าเฉลี่ยสูงสุด ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.31) คือ
องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด
ระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.50) คือ องค์ประกอบ
ด้านหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ จากการ
สัมภาษณ์พบว่า ครูมีความพอใจที่ได้รับเทคนิคต่าง ๆ
ในการจัดห้องเรียนให้น่าสนใจอย่างหลากหลายวิธี

2. การประเมินการเรียนรู้ตามเนื้อหาการอบรม
พบว่า ข้าราชการครูส่วนมากมีความเห็นต่อการเรียนรู้

ตามเนื้อหาสาระการอบรมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$,
S.D. = 0.37) ทั้ง 3 ด้าน โดยด้านความรู้ ความเข้าใจ
อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.56) รองลงมา
คือ ด้านเจตคติ ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.36) และด้านทักษะ
($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.35) ตามลำดับ ซึ่งตรงกับการสัมภาษณ์
ที่พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจเชิงวิชาการต่อการ
จัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น

3. การประเมินพฤติกรรมกรนำความรู้ไปใช้
ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ พบว่า ข้าราชการครูส่วนมาก
มีพฤติกรรมกรนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ในระดับ
มากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.35) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด
ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.40) คือ เลือกใช้วิธีการ
ในการจัดชั้นเรียน (Classroom management) ที่เหมาะสม
กับสถานการณ์ และวิเคราะห์พฤติกรรมนักเรียน หาวีการ
ที่จะทำให้นักเรียนมีความสุขและเรียนรู้ได้ดีขึ้น และข้อที่มี
ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.50) คือ
ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทฤษฎีพหุปัญญา
(Multiple intelligence) และจากการสัมภาษณ์ครู พบว่า
การจัดชั้นเรียนด้านการจัดบรรยากาศทางกายภาพ
ในชั้นเรียนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

4. การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนตามการรับรู้ของครู พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.29) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.91$, S.D. = 0.30) คือ มีการใช้วิธีสอนที่ต่างไปจากวิธีการเดิม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.98) คือ ภายในห้องเรียนมีมุมการเรียนรู้หลากหลาย ส่งผลให้นักเรียนได้รับความรู้ที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์เสมอ และจากการสัมภาษณ์โดยภาพรวมพบว่า ครูได้ออกแบบการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยในแต่ละชั่วโมงใช้วิธีการสอนมากกว่า 1 วิธี ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสุข สนุกต่อการเรียนรู้

ในส่วนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนตามการรับรู้ของนักเรียน พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.57) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.87) นักเรียนมีความภูมิใจในผลงานของตนเองและชื่นชมผลงานของผู้อื่น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 1.22) คือ ครูนำธรรมชาติเข้าสู่ห้องเรียนเพื่อสร้างความสดชื่นและเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สร้างสรรค์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการประเมินปฏิกิริยาด้านความพึงพอใจของข้าราชการครู พบว่า มีความพึงพอใจต่อเนื้อหาสาระการอบรมระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.40) มากกว่าการดำเนินงานบริหารจัดการอบรมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.19) โดยเนื้อหาการฝึกอบรมตามหลักสูตรภาควิชาการมี 4 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน 2) ด้านหลักสูตรและแผนการจัดการการเรียนรู้ 3) ด้านพฤติกรรม การสอนของครู และ 4) ด้านพฤติกรรมนักเรียน ซึ่งอาจตรงกับความ ต้องการของผู้อบรมที่มีเนื้อหาเป็นรูปธรรมนำไปใช้ในวิธีการทำงานในชีวิตประจำวันได้ (ศิริเดช สุชีวะ, 2555, น. 9-42) รวมทั้งมีวิธีการพัฒนาที่มุ่งเน้นการจัดประสบการณ์นอกสถานที่ ทำให้ครูได้ยกระดับความรู้ในเนื้อหาวิชา (Kimmel & O'shea, 1999, pp. 91-92)

2. ผลการประเมินการเรียนรู้ พบว่า ข้าราชการครู มีความรู้ตามเนื้อหาการอบรมด้านความรู้ ความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.56) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเป็นการฝึกอบรมรูปแบบประชุมเชิงปฏิบัติการ วิทยากรนำทฤษฎีหรือแนวคิดตามที่ได้เรียนรู้มาฝึกปฏิบัติในตอนท้ายการฝึกอบรม ซึ่งวิทยากรสาธิตให้ดูก่อน และผู้เข้าอบรมทดลองทำตาม (วิเชียร วิทยอุดม, 2557, น. 116) และเป็นการจัดประชุมที่มุ่งเน้นขั้นตอน/วิธีการที่เป็นกระบวนการแบบค่อยเป็นค่อยไป และจัดเวทีเปิดโอกาสให้ครูได้สะท้อนการทำงานและอภิปรายแลกเปลี่ยนแนวคิด จึงทำให้ครูแต่ละคนมีความรู้ ทักษะ ความสามารถ และเจตคติที่ดีขึ้น (Kimmel & O'shea, 1999, p. 89)

3. การประเมินพฤติกรรมการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.50) คือ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple intelligence) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ เนื้อหาวิชา มีความซับซ้อนหรือยากหรือเป็นการเริ่มใช้หลักสูตรเรื่องใหม่ ดังนั้น วิทยากรจะต้องมีความเชี่ยวชาญที่จะปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพภูมิหลัง ซึ่งจะต้องมีการจดบันทึก พฤติกรรมหรือขีดความสามารถของผู้เข้าอบรม เพื่อประเมินความก้าวหน้าของผู้เข้ารับการอบรมหรืออาจต้องใช้วิทยากรจากแหล่งต่างๆ ที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องนั้นเข้ามาช่วย (สุติกาญจน์ ศรีวิบูลย์, 2557, น. 53)

4. ผลการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนตามการรับรู้ของครูพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.91$, S.D. = 0.30) คือ วิธีการสอนที่ต่างไปจากวิธีการเดิม ซึ่งสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนในเชิงสร้างสรรค์ โดยพบว่ามีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน โดยเฉพาะชั้นงาน และใบงานที่แบ่งกลุ่มนักเรียนเก่ง ปานกลาง อ่อน ได้ชัดเจน รวมถึงมีการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงเชิงประจักษ์ มีการจัดเตรียมและใช้สื่อการเรียนรู้หลากหลายเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา, 2560, น. 142) ทั้งนี้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนดังกล่าว

เป็นการส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้ที่กว้างขวางมากขึ้นและสามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเรียนการสอนได้ต่อไป (นักรบ หมีแสน, 2561, น. 356) ส่วนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.98) คือ ภายในห้องเรียนมีมุมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการอบรมด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียนให้มีความสะอาด ปลอดภัย มีการจัดมุมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และจัดพื้นที่ให้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมให้นักเรียนโดยเมื่อพิจารณาแล้วการดำเนินการดังกล่าวอาจดำเนินการได้ไม่ครบทุกรายการ โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีขนาดห้องเรียนจำกัด มีสถานที่คับแคบ ไม่มีพื้นที่ในการทำกิจกรรม หรือมีจำนวนนักเรียนมาก ทำให้ไม่สามารถจัดมุมการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ครบถ้วนตามแนวทางของโครงการ (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา, 2560, น. 141)

สำหรับผลการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนตามการรับรู้ของนักเรียนพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.87) คือ นักเรียนมีความภูมิใจในผลงานของตนเองและชื่นชมผลงานของผู้อื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูนำองค์ความรู้จากการอบรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับข้อสรุปของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา (2560, น. 143) ที่พบว่า จุดเด่นด้านนักเรียนที่ส่งผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูหลังเสร็จสิ้นโครงการส่งผลให้นักเรียนมีความสุข สนุกกับการเรียนและมีความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง กอปรกับนักเรียนในระดับชั้น ป. 4-6 ได้มีโอกาสส่งผลงานเข้าร่วมประกวดแข่งขันตามโครงการพัฒนาคุณภาพกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 15 ปีการศึกษา 2560 ได้รับรางวัลที่ 1 ในการประกวดแข่งขันโครงการงานประเภททีม (กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 15, 2560, น. 16)

เมื่อพิจารณาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเสริมสร้างคุณภาพโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ ปรากฏข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.91$,

S.D. = 0.30) คือ ครูมีวิธีการสอนที่ต่างไปจากเดิม และนักเรียนมีความภูมิใจในผลงานของตนเอง ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.57) สอดคล้องกับแนวคิดของวิเศษ ชินวงศ์ (2554, น. 33, 58-61) ที่กล่าวถึงผลลัพธ์ของการดำเนินการที่เป็นเลิศตรวจสอบได้จากข้อมูลที่แสดงถึงประสิทธิผลหรือผลสัมฤทธิ์ ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยทั่วไปหรือปัจจัยเฉพาะของสถาบัน อาทิ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน ในส่วนการตรวจสอบผลลัพธ์ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ควรสะท้อนจากสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากหลักสูตรการศึกษา สิ่งที่ผู้เรียนสามารถทำได้ และทำได้ดีเพียงใด ผลลัพธ์ที่ได้ควรคำนึงถึงการประเมินผลทั้งตามหลักสูตรการศึกษา เกณฑ์และเป้าหมายของการเรียนรู้ รวมทั้งความสามารถโดยรวมของผู้เรียน ดังนั้น ในบริบททางการศึกษาอาจกล่าวได้ว่าโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าวข้างต้น มีผลงานที่ยอดเยี่ยมเหนือกว่าธรรมดา ซึ่งสามารถเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นได้ โดยปรากฏผลลัพธ์ที่สะท้อนการสร้างชื่อเสียงด้านวิชาการวิชาภาษาไทยที่ รุราณี รุ่งสาครทอง (การสื่อสารระหว่างบุคคล, 26 มีนาคม 2563) รับผิดชอบสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2, 5-6 ว่า ได้นำนักเรียนไปสอบแข่งขันวัดความรู้ระดับประเทศ ในปี พ.ศ. 2560-2563 และได้รับทุนการศึกษาพร้อมโล่ประกาศเกียรติคุณจากผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการ โดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 5-6 มีผลการทดสอบในอันดับที่ 1-3 ของประเทศและของภาคกลาง โดยเฉพาะในปีการศึกษา 2562 นักเรียนชั้น ป.2 และ ป.6 สามารถสอบได้ในอันดับ 1 ของประเทศ และนักเรียนชั้น ป.5 สอบได้อันดับ 1 ของภาคกลาง รวมทั้งผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้น ป.6 มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ และระดับสังกัดที่กำหนดไว้ร้อยละ 50 ขึ้นไป ในส่วนผลงานระดับกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 15 จำนวน 6 โรงเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 8,768 คน และครู 422 คน (สำนักงานการศึกษา, 2563, น. 11) ปรากฏผลลัพธ์ความสามารถด้านวิชาการในระหว่างปีการศึกษา 2560-2562 ของครูด้านการประกวดสื่อการสอน ได้รับรางวัลที่ 1-3 จำนวน 4-6 คน จากครู 11 คน และนักเรียนจากการประกวดความสามารถ

ทางวิชาการ ได้รับรางวัลที่ 1-3 จากประเภทบุคคลและประเภททีม รวมทั้งมีผลคะแนน O-NET ของนักเรียนชั้น ป.6 สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศทั้ง 4 กลุ่มสาระวิชา ในปีการศึกษา 2562 (ดาริกา รูปดี, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 26 มีนาคม 2563) อันเป็นการสนองตอบมาตรการสร้างชื่อเสียงและมาตรฐานด้านวิชาการอย่างทัดเทียมกันในระดับกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 15 ตามเจตนารมณ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยการประเมินโครงการเสริมสร้างคุณภาพโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะ ในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการประเมินพฤติกรรมการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ตามการรับรู้ของครู พบว่า หัวข้อการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทฤษฎีบทปัญญามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ระดับมาก ($\bar{X} = 4.36, S.D. = 0.50$) ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดในหัวข้อวิธีการวัดประเมินผล การเรียนรู้ที่หลากหลาย ดังนั้น ครูควรศึกษาวิธีการประเมินผล ในชั้นเรียนแนวใหม่ ที่เน้นการประเมินกระบวนการ ประเมินตามสภาพจริงฝึกการปฏิบัติที่เกิดจากการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนประเมินตนเองและประเมินเป็นกลุ่มและ นำผลการประเมินที่ได้มาใช้อย่างจริงจัง

1.2 จากผลการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนตามการรับรู้ของนักเรียน พบว่า ครูนำธรรมชาติเข้าสู่ห้องเรียนเพื่อสร้างความสดชื่นและเป็นแหล่งเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27, S.D. = 1.22$) ซึ่งอาจเกิดจากสภาพห้องเรียนที่คับแคบหรือนักเรียนมีจำนวนมากเกินไป อย่างไรก็ตามครูควรจัดชั้นเรียนให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น ให้นักเรียนจัดกระถางต้นไม้ประดับชั้นเรียนในลักษณะการจัดป้ายนิเทศที่ฝาผนังของห้องเรียนเสมือนการจัดสวนแนวตั้ง เพื่อช่วยสร้างบรรยากาศทางกายภาพหรือบรรยากาศด้านวัตถุที่สร้างสรรค น่าสนใจ เป็นการช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ได้ดี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การประเมินการเรียนรู้ของครูที่เข้ารับการอบรมให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา ควรใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) ที่มีการกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ไว้ อย่างชัดเจนมีคำถามปลายเปิดเพื่อให้ครูแสดงความคิดเห็น ได้อย่างเต็มที่ หรือใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview) ซึ่งจะทำได้ข้อมูลเพื่อยืนยันข้อค้นพบจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเพิ่มเติม

2.2 จากข้อมูลผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน ที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในเชิงความเป็นเลิศ ของสถานศึกษา จึงอาจดำเนินการวิจัยพัฒนารูปแบบ การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศภายใต้ขอบเขต คุณภาพการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ซึ่งอาจ ค้นพบข้อมูลที่เป็นแบบปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) ของโรงเรียนในแต่ละด้านจากการบริหารจัดการ อาทิ การวางแผนกลยุทธ์ การจัดการความรู้ การจัดการ กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมที่สามารถ เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นได้

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 15. (2560). รายงานพัฒนา
 คุณภาพกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 15. กรุงเทพฯ:
 อัดสำเนา.
- ชุดทิภาญณ์ ศรีวิบูลย์. (2557). *หลักบริหารทรัพยากรมนุษย์*.
 กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง.
- นักรบ หมี่แสน. (2561). *ครูในฐานะผู้นำวิชาการ ใน ไพฑูรย์
 สินลารัตน์และนักรบ หมี่แสน (บก.), ความเป็นผู้นำ
 ทางการศึกษา (น. 381-390). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
 แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย
 เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 5).* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น
 การพิมพ์.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2557). *เทคนิคการประเมินโครงการ
 (พิมพ์ครั้งที่ 2).* กรุงเทพฯ: แฮ็ส ออฟ เคอร์มิสท์.

- พิสนุ ฟองศรี. (2554). การประเมินทางการศึกษา:
แนวคิดสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ:
ด้านสุทธา การพิมพ์.
- พลสันห์ โพธิ์ศรีทอง. (2561). ยกระดับคุณภาพการศึกษา
เพื่อเตรียมนักเรียน (กทม.) รองรับ Thailand 4.0.
กรุงเทพฯ: อัดสำเนา.
- วิเชียร วิทยอุดม. (2557). การบริหารทรัพยากรมนุษย์.
กรุงเทพฯ: ธนรัชการพิมพ์.
- วิเศษ ชินวงศ์. (2554). การพัฒนายุทธศาสตร์สู่ความเป็นเลิศ
ทางวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสุรินทร์
(รายงานผลการวิจัย). สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สุรินทร์.
- ศิริเดช สุชีวะ. (2555). ประมวลสาระชุดวิชา 24726 วิธี
วิทยาการประเมินทางการศึกษา (ฉบับปรับปรุง
ครั้งที่ 1). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักการศึกษา. (2560). แผนปฏิบัติราชการประจำปี
พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย.
- _____. (2563). รายงานสถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2563
โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ:
พจน์กลองกระดาก.
- หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา. (2560). การดำเนินการ
จัดการเรียนรู้แนวทาง CCE ของโรงเรียนสังกัด
กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล. (2561). การวิจัยทางการศึกษา
แนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Kimmel, H. & O'Shea, M. (1999). Professional
Development and the Implementation of
Standards. 29th Annual Frontiers in Education
Conference. (pp.89-92), San Juan, PR: USA.

คุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษา ของมหาวิทยาลัย ในจังหวัดนครราชสีมา

Good Characteristics of Information Systems for Student Registration of University in Nakhon Ratchasima Province

เพ็ญศิริ ศิริพร ^{1,*} และยุทธกร ฤทธิไธสง ²
Phermsiri Siriporn ^{1,} and Yuttakorn Ritthaisong ²*

รับบทความ 26 สิงหาคม 2563 แก้ไข 30 ตุลาคม 2563

ตอบรับ 27 มกราคม 2564

Received 26 August 2020 Revised 30 October 2020

Accepted 27 January 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในจังหวัดนครราชสีมา 2) ศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 6 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล วิทยาลัยนครราชสีมา และวิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวัน จำนวน 400 คน ซึ่งได้จากวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์โดยสถิติ t-test, F-test และ One-Way ANOVA เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)

ผลการศึกษาพบว่า 1) คุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศ โดยภาพรวมเห็นด้วยมากที่สุด เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ตรงตามความต้องการ รองลงมา คือ ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ความปลอดภัยของระบบสารสนเทศ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ความถูกต้องสมบูรณ์ของสารสนเทศ และด้านความสามารถ

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา 30000

M.B.A., Student in Business Administration Program, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima 30000, Thailand

² คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา 30000

Faculty of Management Science, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima 30000, Thailand

* Corresponding author, e-mail: tualek21@hotmail.com

ในการจัดการข้อมูลระบบมีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 2) ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่ดีของระบบ ของแต่ละมหาวิทยาลัย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า เมื่อจำแนกตามเพศและตามชั้นปี มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จำแนกตามประเภทมหาวิทยาลัย มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน คือ ด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ด้านความสามารถในการจัดการข้อมูลระบบ และด้านความถูกต้องสมบูรณ์ของสารสนเทศ และ 3) เมื่อจำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน คือ ด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล

คำสำคัญ: ระบบสารสนเทศ งานทะเบียนนักศึกษา คุณลักษณะที่ดี

ABSTRACT

This research objectives were: 1) To study the good characteristics of the student registration information system of the universities in Nakhon Ratchasima; and 2) To compare good characteristics of the student registration information system between the universities in Nakhon Ratchasima province, classified by personal factors. The sample group used in this research were the 400 undergraduate students from 6 universities in Nakhon Ratchasima Province, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Suranaree University of Technology, Rajamangala University of Technology Isan, Vongchavalitkul University, Nakhon Ratchasima College, and Phanomwan College of Technology. Sample were obtained from the stratified random sampling method. Questionnaire was used for collecting data which were analyzed by frequency, percentage, means, standard deviation, t-test, F-test and One-Way ANOVA.

The results showed that in general the undergraduate students' opinions were at the highest level. When considering in each aspect, it was found that the opinion had the highest mean is the information that meets the needs, easy to understand, information systems security, data source reliability, data integrity, and the system data management capabilities have the least average comments. When classified by personal factors, the good characteristics of the student registration information system, were as follows: 1) Classified by gender and year, the overall and in each aspect are not different. 2) Classified by university type, there are different opinions both in overall and in different aspects were the reliability of the data source, the ability to manage the system information, and the accuracy of the information. 3) Classified by subject programs, both opinion in overall and in each aspect were different in the reliability of the data source.

Keywords: Information system, Student registration, Good characteristics

บทนำ

ระบบสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ การดำเนินงานขององค์กรจะเห็นได้ว่างานด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการบัญชี การเงิน การตลาดการบริหาร ตลอดจนการจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ ล้วนมีระบบสารสนเทศเป็นองค์ประกอบสำคัญทั้งสิ้น ระบบสารสนเทศถือเป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้กับการทำงาน

ของบุคลากรในองค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและความสะดวกสบายในการแข่งขันทั้งในแง่ของการผลิตสินค้า การให้บริการ รวมถึงการสร้างภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือหรือแม้แต่ในสถาบันการศึกษาซึ่งก็ได้นำเอาระบบสารสนเทศเข้ามา มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการการดำเนินงานและการใช้งานระบบสารสนเทศของนักศึกษา (จุติมา เมทนีธร, 2557, น. 23)

ระบบสารสนเทศมีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ไม่เว้นแม้กระทั่งในระบบการศึกษาของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ดังนั้นมหาวิทยาลัยจะต้องเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงและเรียนรู้แบบใหม่เพื่อให้ทันเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนการสอน ที่ได้มีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการพัฒนาการศึกษาทั้งในด้านการบริหารจัดการ ระบบสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน การสำเร็จการศึกษา หรือแม้กระทั่งเมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้ว ซึ่งมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงและเรียนรู้เพื่อให้ทันต่อเทคโนโลยี แล้วนำเอาระบบเหล่านั้น เข้ามาใช้ในการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา (บุญเกื้อ ครุฑคำ, 2558, น. 1)

สถาบันการศึกษาทั้ง 6 แห่ง ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล วิทยาลัยนครราชสีมา วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์ เป็นสถาบันการศึกษาที่มีการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อให้บริการแก่นักศึกษา อาจารย์และบุคลากรของมหาวิทยาลัย แต่ปัญหาที่ผ่านมาพบว่า การแสดงผลรายงานยังไม่ตรงตามความต้องการในการใช้งานบางส่วน การสืบค้นข้อมูลระบบสารสนเทศของมหาวิทยาลัยบางครั้งเข้าระบบไม่ได้ ระบบล่มบ่อยครั้ง ส่งผลให้มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงระบบให้สามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพ

งานทะเบียนของมหาวิทยาลัยถือเป็นหน่วยงานที่เป็นส่วนสำคัญอีกหน่วยงานหนึ่งมีภารกิจหลัก โดยให้ความสำคัญกับระบบสารสนเทศด้านงานทะเบียนนักศึกษาเป็นระบบงานที่ทำงานอยู่บนระบบทะเบียนฐานข้อมูลที่สัมพันธ์กับนักศึกษาเป็นหลัก ซึ่งในกระบวนการให้บริการจะรวมองค์ประกอบของข้อมูลหลาย ๆ ส่วนเข้าด้วยกัน คือ ระบบการสมัครเรียนออนไลน์ ระบบตารางเรียนตารางสอน ระบบการลงทะเบียน ระบบประมวลผลงานพัฒนานักศึกษา (กิจกรรมนักศึกษา กองทุนการศึกษา ชมรม ฯลฯ) ระบบการสำเร็จการศึกษา (ไมตรี นาคประสิทธิ์, 2552, น. 1) เพื่อรองรับงานบริการของระบบงานทะเบียน โดยผู้ที่ใช้

ระบบสารสนเทศ คือ นักศึกษา อาจารย์ และบุคลากรของมหาวิทยาลัยที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งจะประสานงานกับสำนักคอมพิวเตอร์ที่ทำหน้าที่ดูแลระบบสารสนเทศของมหาวิทยาลัยทุกระบบ มหาวิทยาลัยจะต้องมีการพัฒนาเพื่อให้ทันต่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยได้มีการนำเอาระบบสารสนเทศมาใช้ ทั้งนี้ นักศึกษาเปรียบเสมือนเป็นลูกค้าที่มหาวิทยาลัยจะต้องให้บริการที่สามารถสร้างความพึงพอใจแก่นักศึกษาให้ได้มากที่สุด (อรรถพล รัตนวรชัย, 2556, น. 1) ระบบสารสนเทศทางด้านการทะเบียนของนักศึกษาจึงถือว่ามีความสำคัญอย่างมากและจำเป็นจะต้องมีคุณลักษณะที่ดี เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในขณะเดียวกันปัจจุบันมหาวิทยาลัยหลาย ๆ แห่งได้มีการนำเอาระบบสารสนเทศด้านนี้มาใช้เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษาให้มากที่สุด

คุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศนี้จะต้องมีความถูกต้อง ทันเวลา มีความสมบูรณ์ มีความชัดเจนและกะทัดรัด มีการจัดการระบบสารสนเทศอย่างเป็นระบบ มีความสอดคล้องของข้อมูล มีความเป็นปัจจุบัน มีความคุ้มค่า ข้อมูลที่ได้จากระบบจะต้องมีความน่าเชื่อถือ ระบบจะต้องใช้งานง่าย มีการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลที่ดี ให้บริการได้ตลอด 24 ชั่วโมงไม่ว่าจะอยู่สถานที่ใดก็ตามสามารถใช้งานระบบได้ ระบบสารสนเทศทางด้านการทะเบียน โดยระบบนี้จะต้องทำให้ อาจารย์ นักศึกษาของมหาวิทยาลัยเกิดความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบมากที่สุด มหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงระบบสารสนเทศงานทะเบียนเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

จากการศึกษาความสัมพันธ์ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการกับคุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งแต่ละสถาบันการศึกษาได้มีการพัฒนาระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษา มีการปรับปรุงแก้ไขระบบเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งานระบบ แต่ยังมีบางส่วนที่ยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการการใช้งาน การสืบค้นข้อมูล

ระบบสารสนเทศของมหาวิทยาลัยบางครั้งเข้าระบบไม่ได้ ระบบล่มบ่อยครั้ง ด้วยเหตุผลดังกล่าว ควรนำผลวิจัยที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงระบบสารสนเทศของแต่ละสถาบันการศึกษาให้ตอบสนองกับความต้องการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

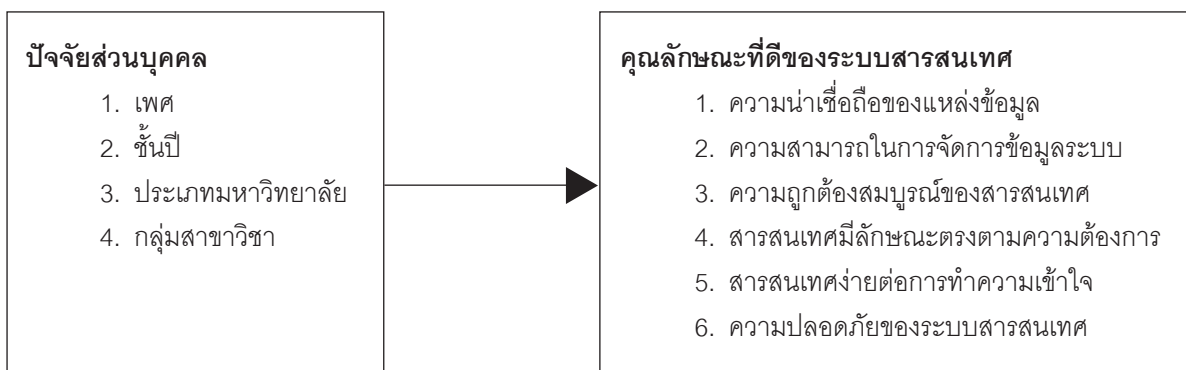
1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในจังหวัดนครราชสีมาจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาที่แตกต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การกำหนดกรอบแนวความคิด ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับระบบสารสนเทศและคุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศจากแนวความคิดของชาวไทย ได้แก่ (ไพบุลย์ เกียรติโกลม และณัฐฐพันธ์ เจริญนนท์, (2551) นิภาภรณ์ คำเจริญ (2559) รุ่งรัศมี บุญดาว (2559) พนิดา พานิชกุล และสุธี พงศาสกุลชัย (2552) และณดาตยา ฉาปานาค (2545)) จากการสังเคราะห์คุณลักษณะที่ดีที่ตรงกับการวิจัยในครั้งนี้มาเป็นตัวแปรเพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดงานวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในจังหวัดนครราชสีมา กรอบแนวคิดงานวิจัยนี้ แสดงถึงปัจจัยส่วนบุคคลจะส่งผลต่อคุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศในด้านต่าง ๆ ทั้ง 6 ด้าน โดยสามารถกำหนดเป็นกรอบในการศึกษางานวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 6 แห่ง ในปีการศึกษา 2560 จำนวน 400 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิแบ่งตามมหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 140 คน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จำนวน 135 คน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน จำนวน 75 คน มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล จำนวน 25 คน วิทยาลัยนครราชสีมา จำนวน 20 คน และวิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์ จำนวน 5 คน โดยแต่ละมหาวิทยาลัยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ

2. เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 บัณฑิตส่วนบุคคลนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในจังหวัดนครราชสีมา คือ เพศ ชั้นปี ประเภทของมหาวิทยาลัย กลุ่มสาขาวิชาตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นคุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ความสามารถในการจัดการข้อมูลระบบ ความถูกต้องสมบูรณ์ของสารสนเทศ สารสนเทศมีลักษณะตรงตามความต้องการสารสนเทศง่ายต่อการทำความเข้าใจ ความปลอดภัยของระบบสารสนเทศ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ใช้วิธีการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน มีค่า IOC เท่ากับ 0.60-1.00 โดยวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.81

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างจากสถาบันการศึกษาทั้ง 6 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล วิทยาลัยนครราชสีมา วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์ โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 1 เดือน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ประกอบด้วย

4.1 บัณฑิตส่วนบุคคล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ

4.2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 ทำการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ชั้นปี ประเภทของมหาวิทยาลัย กลุ่มสาขาวิชา โดยการทดสอบวิธีการสถิติ t-test, F-test วิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง สำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้กำหนดไว้ที่ระดับ .05 เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญจึงได้ทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการของ LSD (Least Significant Difference)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบัณฑิตส่วนบุคคล นักศึกษาของมหาวิทยาลัยในจังหวัดนครราชสีมา

นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 245 คน คิดเป็นร้อยละ 61.25 รองลงมา คือ เพศชาย จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.75 ส่วนใหญ่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 46.50 รองลงมา คือ ชั้นปีที่ 3 จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 24.75 ส่วนใหญ่ศึกษาที่มหาวิทยาลัยรัฐบาล จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 53.75 รองลงมา คือ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.75 และมหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 ส่วนใหญ่สาขาวิชาที่กำลังศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์ จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 36.75 รองลงมาคือ วิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 17.25

2. ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในจังหวัดนครราชสีมาแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมและรายด้าน

คุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1. ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล	4.26	0.53	เห็นด้วยมากที่สุด	5
2. ความสามารถในการจัดการข้อมูลระบบ	4.20	0.56	เห็นด้วยมาก	6
3. ความถูกต้องสมบูรณ์ของสารสนเทศ	4.26	0.60	เห็นด้วยมากที่สุด	4
4. สารสนเทศมีลักษณะตรงตามความต้องการ	4.29	0.56	เห็นด้วยมากที่สุด	1
5. สารสนเทศง่ายต่อการทำความเข้าใจ	4.27	0.59	เห็นด้วยมากที่สุด	3
6. ความปลอดภัยของระบบสารสนเทศ	4.27	0.60	เห็นด้วยมากที่สุด	2
รวม	4.26	0.46	เห็นด้วยมากที่สุด	

หมายเหตุ: ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในจังหวัดนครราชสีมา แปลความหมายของระดับคะแนนที่ได้ในแต่ละช่วงของระดับชั้น 5 ขั้นชั้นละ 0.80 จะได้ความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.20 หมายถึง เห็นด้วยมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61-3.40 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81-2.60 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

จากตารางที่ 1 โดยภาพรวมนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัย มีคุณลักษณะที่ดีเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสารสนเทศมีลักษณะตรงตามความต้องการ ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.56) รองลงมา คือ ด้านความปลอดภัยของระบบสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.60) ด้านสารสนเทศง่ายต่อการทำความเข้าใจ ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.59) ความถูกต้องสมบูรณ์ของสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.60) ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.53) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความสามารถในการจัดการข้อมูลระบบ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.56)

2. วิเคราะห์การเปรียบเทียบคุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในจังหวัดนครราชสีมา มี 6 ด้าน ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ความสามารถในการจัดการข้อมูลระบบ ความถูกต้องสมบูรณ์ของสารสนเทศ สารสนเทศมีลักษณะตรงตามความต้องการ สารสนเทศง่ายต่อการทำความเข้าใจ ความปลอดภัยของระบบสารสนเทศ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีผลสรุปดังนี้

2.1 จำแนกตามเพศ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ตอบแบบสอบถาม ที่มีเพศต่างกัน เห็นว่าระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัย มีคุณลักษณะที่ดี โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 จำแนกตามชั้นปีนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ตอบแบบสอบถาม ชั้นปีต่างกัน เห็นว่าระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัย มีคุณลักษณะที่ดี โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 จำแนกตามประเภทมหาวิทยาลัย จากมหาวิทยาลัยที่ต่างประเภทกัน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า จะมีความเห็นแตกต่างกันในด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล นักศึกษาจากมหาวิทยาลัย

ของรัฐบาล (Mean difference = 0.018) และนักศึกษา มหาวิทยาลัยเอกชน (Mean difference = 0.000) เห็นว่าเป็นคุณลักษณะที่ดีในระดับที่น้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับ นักศึกษามหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ด้านความสามารถ ในการจัดการข้อมูลระบบ นักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน (Mean difference = 0.011) เห็นว่าเป็นคุณลักษณะที่ดี ในระดับที่น้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับนักศึกษามหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (Mean difference = 0.009) ด้านความถูกต้องสมบูรณ์ของสารสนเทศ นักศึกษาจาก มหาวิทยาลัยของรัฐพบว่าเป็นคุณลักษณะที่ดี ในระดับที่มากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน (Mean difference = 0.012) และนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนเห็นว่าเป็นคุณลักษณะที่ดีในระดับที่น้อยกว่านักศึกษามหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

2.4 จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชาจากกลุ่มสาขาวิชา แตกต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีเพียงด้านเดียว คือ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ที่กลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มสาขาวิชาแตกต่างกันเห็นว่าเป็นคุณลักษณะที่ดีในระดับที่แตกต่างกัน นักศึกษาจากกลุ่มสาขาวิชาศึกษาศาสตร์และการฝึกหัดครู (Mean difference = 0.039) เห็นว่าเป็นคุณลักษณะที่ดีในระดับที่น้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มสาขาวิชาจิตรศิลป์ และประยุกต์ศิลป์ กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Mean difference = 0.043) กลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ (Mean difference = 0.030) กลุ่มสาขาวิชาเกษตรศาสตร์ วนศาสตร์ และการประมง (Mean difference = 0.004) และกลุ่มสาขาวิชาอื่น ๆ (Mean difference = 0.029) นักศึกษาจากกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์ ศาสนา และ เทววิทยาเห็นว่าเป็นคุณลักษณะที่ดีในระดับที่น้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มสาขาวิชาเกษตรศาสตร์ วนศาสตร์ และการประมง (Mean difference = 0.033) นักศึกษาจากกลุ่มสาขาขานิติศาสตร์ เห็นว่าเป็นคุณลักษณะที่ดีในระดับที่น้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับนักศึกษากลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ (Mean difference = 0.037) กลุ่มสาขาวิชาเกษตรศาสตร์ วนศาสตร์ และการประมง

(Mean difference = 0.006) กลุ่มสาขาวิชาอื่น ๆ (Mean difference = 0.041) นักศึกษาจากกลุ่มสาขาวิชา สังคมศาสตร์ (Mean difference = 0.029) เห็นว่าเป็นคุณลักษณะที่ดีในระดับที่น้อยกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ กลุ่มสาขาวิชาเกษตรศาสตร์ วนศาสตร์ และการประมง (Mean difference = 0.011)

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง คุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศ งานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในจังหวัด นครราชสีมา สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีความคิดเห็นว่าคุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลดังนี้

1.1 ด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล โดยภาพรวม นักศึกษาระดับปริญญาตรีเห็นด้วยมากที่สุดทุกมหาวิทยาลัยจะต้องมีหน่วยงานที่ดูแลเรื่องงานทะเบียนนักศึกษาโดยเฉพาะ ซึ่งจะต้องมีกระบวนการในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนและหลังการนำข้อมูลเข้าสู่ระบบ และเมื่อได้รับการตรวจสอบเรียบร้อยแล้วจึงนำไปสู่การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้นักศึกษาได้รับทราบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่งรัศมี บุญดาว (2559, น. 5-6) ได้กล่าวว่า คุณสมบัติของสารสนเทศที่ดีจะต้องมีความน่าเชื่อถือ (Reliable) หมายความว่า เป็นสารสนเทศที่ได้มาจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ หรือมีกรรมวิธีในการรวบรวมที่น่าเชื่อถือ ระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาต้องมีความเป็นปัจจุบัน ซึ่งนักศึกษาจะต้องสามารถตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลได้

1.2 ด้านความสามารถในการจัดการข้อมูลระบบ โดยภาพรวม นักศึกษาระดับปริญญาตรีเห็นด้วยมาก ทั้งนี้ได้มีการพัฒนาระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาแบบออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพค่อนข้างดี มีการพัฒนาระบบให้นักศึกษาเข้าไปทำการบันทึก แก้ไข ปรับปรุงข้อมูลบางส่วนของตนเองให้มีความเป็นปัจจุบันได้ ภายในระยะเวลาที่กำหนด

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพบูลย์ เกียรติโกมล และ ญัฐพันธ์ เขจรนันท์ (2551, น. 36-37) ได้อธิบายว่า ระบบสารสนเทศที่ดีต้องสามารถปรับปรุงแก้ไขและจัดการข้อมูล เพื่อให้เป็นสารสนเทศที่พร้อมสำหรับนำไปใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลที่ถูกป้อนเข้าสู่ MIS ควรที่จะได้รับการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนารูปแบบ เพื่อให้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับการใช้งานอยู่เสมอ

1.3 ด้านความถูกต้องสมบูรณ์ของสารสนเทศ โดยภาพรวม นักศึกษาระดับปริญญาตรี เห็นด้วยมากที่สุด จากผลงานวิจัยของ นิตยา กรัดเพชร (2556) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการระบบทะเบียนนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี สะท้อนให้เห็นว่า คุณภาพของระบบสารสนเทศนั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับถูกต้องครบถ้วนของสารสนเทศด้วย

1.4 ด้านสารสนเทศมีลักษณะตรงตามความต้องการ โดยภาพรวม นักศึกษาระดับปริญญาตรี เห็นด้วยมากที่สุด นักศึกษาในทุกมหาวิทยาลัยจะสามารถสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ จากระบบโดยสามารถระบุค่าสืบค้นได้ตามความต้องการของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปิยนันท์ ชูทับทิม (2559) ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนาสารสนเทศศูนย์กวดวิชา: กรณีศึกษา ศูนย์คุมอง จังหวัดนครราชสีมา (ถนนพิบูลละเอียด) ยังแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ระบบนั้น ระบบสารสนเทศจะต้องสามารถให้ผู้ใช้สามารถสืบค้นได้ง่าย และสารสนเทศที่ได้นั้น ผู้ใช้จะต้องนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

1.5 ด้านสารสนเทศง่ายต่อการทำความเข้าใจ โดยภาพรวม นักศึกษาระดับปริญญาตรี เห็นด้วยมากที่สุด มีการจัดทำคู่มือการใช้งานให้สะดวกกับการใช้งานระบบ เพื่อให้สามารถใช้งานได้ง่าย สะดวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญพักตร์ บัววัน และคณะ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ระบบสารสนเทศรูปแบบปฏิสัมพันธ์สำหรับการจัดการข้อมูลการส่งงานบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และพบว่า ระบบสารสนเทศที่สามารถตอบสนองต่อการใช้งานจริงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้งาน จะต้องง่ายต่อการใช้งานด้วย

1.6 ด้านความปลอดภัยของระบบสารสนเทศ โดยภาพรวม นักศึกษาระดับปริญญาตรี เห็นด้วยมากที่สุด โดยให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของระบบสารสนเทศ ในส่วนของการเข้าใช้งานระบบ จะต้องมีการพิสูจน์ตัวตนก่อนการใช้งาน มีการแจ้งเตือนเมื่อเข้าระบบไม่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สัญชัย ครอบอุดม และ สุทธิพิทย์ สาทพลกรัง (2558) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของบุคลากรและนักศึกษาที่มีต่อระบบสารสนเทศและการให้บริการสารสนเทศ (ICT) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พบว่า ระบบสารสนเทศที่ความปลอดภัยควรจะต้องมีการกำหนดชื่อผู้ใช้ (Username) และรหัสผ่าน (Password) เพื่อพิสูจน์ตัวตนก่อนเข้าใช้ระบบสารสนเทศ

2. วิเคราะห์การเปรียบเทียบคุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในจังหวัดนครราชสีมา ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ความสามารถในการจัดการข้อมูลระบบ ความถูกต้องสมบูรณ์ของสารสนเทศ สารสนเทศมีลักษณะตรงตามความต้องการ สารสนเทศง่ายต่อการทำความเข้าใจ ความปลอดภัยของระบบสารสนเทศ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สามารถอภิปรายผล ดังนี้

2.1 จำแนกตามเพศ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ให้ความเห็นว่า ระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาเป็นระบบที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษาครบทุกด้านมีคุณลักษณะที่ดีไม่แตกต่างกัน

2.2 จำแนกตามชั้นปี นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีต่างกัน เห็นว่าระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษา มีคุณลักษณะที่ดีเหมาะแก่การใช้งานของนักศึกษาในทุกด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 จำแนกตามประเภทมหาวิทยาลัย นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ตอบแบบสอบถาม จากมหาวิทยาลัยที่ต่างประเภทกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัย โดยภาพรวมแตกต่างกันในด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลฐานข้อมูลจะต้องมีความน่าเชื่อถือและสามารถสืบค้นแหล่งที่มาของข้อมูลได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อลิษา เมืองผุด (2555) ได้ศึกษาการพัฒนาาระบบสารสนเทศ

เพื่อการบริหารงานทะเบียนนักเรียนและวัดประเมินผล การเรียนรู้ ในรูปแบบ 2 มิติ โรงเรียนจรรวพัฒนานุกูล เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร พบว่า มีคุณลักษณะที่ดี คือ ระบบใช้งานง่าย รวดเร็ว เข้าใจง่าย หน้าจอมีความชัดเจน การแสดงผลมีความถูกต้อง ฐานข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ ด้านความสามารถในการจัดการข้อมูลระบบ สามารถบันทึก ปรับปรุง แก้ไขข้อมูลให้มีความเป็นปัจจุบันได้ ซึ่งสอดคล้อง กับผลงานวิจัยของ น้ำลิน เทียมแก้ว (2558) ซึ่งได้ศึกษา การพัฒนาระบบบริการสารสนเทศเพื่อการวิจัย สำนัก วิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า ระบบบริการ สารสนเทศเพื่อการวิจัย สำนักวิทยบริการมีคุณสมบัติ ครอบคลุมการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือผู้ใช้งาน สามารถบันทึกข้อมูล จัดเก็บ ปรับปรุง แก้ไข และลบรายการ ที่ไม่ต้องการได้ ผู้ใช้สามารถเข้าถึงและสืบค้นได้เมื่อ อยู่นอกมหาวิทยาลัย และเรียกดูรายงานสถิติการให้บริการได้ และด้านความถูกต้องสมบูรณ์ของสารสนเทศ จะต้องขึ้นอยู่กับ ความถูกต้องครบถ้วนของสารสนเทศด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ นิมาภรณ์ คำเจริญ (2559, น. 26) ได้กล่าวว่า สารสนเทศที่ดีจะต้องมีความสมบูรณ์และมีครบในทุกด้าน ซึ่งจะส่งผลให้การตัดสินใจของผู้บริหารเป็นไปด้วยความถูกต้อง แต่การมีสารสนเทศที่สมบูรณ์นั้น มิได้หมายถึงการมี สารสนเทศจำนวนมาก เพราะถึงแม้ว่ามีสารสนเทศจำนวนมาก แต่เป็นสารสนเทศ ที่ไม่มีความสำคัญและไม่ได้นำไปใช้งาน ก็ไม่มีความจำเป็นต้องมีสารสนเทศจำนวนมาก

2.4 จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ตอบแบบสอบถามจากกลุ่มสาขาวิชา ที่แตกต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของ ระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัย โดยภาพรวมแตกต่างกัน ในด้านความน่าเชื่อถือของ แหล่งข้อมูล กล่าวคือ ข้อมูลก่อนการเผยแพร่จะต้องรับ การตรวจสอบและเป็นข้อมูลที่เชื่อถือ สืบค้นฐานข้อมูลได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สัตยชัย ครอบอุดม และ สุชาติพิทย์ สารทพลกรัง (2558) ได้ศึกษาการศึกษา ความพึงพอใจของบุคลากรและนักศึกษาที่มีต่อระบบ สารสนเทศและการให้บริการสารสนเทศ (ICT) ของ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยพบว่าระบบข้อมูล

มีความถูกต้องน่าเชื่อถือ ระบบมีส่วนช่วยสนับสนุน การทำงานทางด้านการเงินได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

จากการศึกษาคุณลักษณะที่ดีของระบบ สารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษาของมหาวิทยาลัย ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล 2) ด้านความสามารถ ในการจัดการข้อมูลระบบ 3) ด้านความถูกต้องสมบูรณ์ ของสารสนเทศ 4) ด้านสารสนเทศมีลักษณะตรง ตามความต้องการ 5) สารสนเทศมีความง่ายต่อการใช้งาน 6) ด้านความปลอดภัยของระบบ ซึ่งนักศึกษาให้ความสำคัญ กับระบบสารสนเทศงานทะเบียนมากที่สุด จากที่กล่าวมา ยังพบปัญหาอยู่บางประการ เช่น ยังสามารถดูตารางเรียน ของผู้อื่นได้จากการกรอกรหัสนักศึกษาหรือพิมพ์คำ สืบค้นข้อมูล การใช้ภาษาในการสื่อสารกับนักศึกษายังขาด ความชัดเจน ระบบลំบอบใช้งานไม่ได้ในช่วงระยะเวลา ที่ต้องการสืบค้นข้อมูล จากปัญหาดังกล่าว ควรใช้ภาษา ในการสื่อสารกับนักศึกษาที่ไม่เป็นทางการจนเกินไปเพื่อให้ นักศึกษาสามารถเข้าใจได้ง่าย ผู้พัฒนาระบบของมหาวิทยาลัย ควรตรวจสอบระบบอยู่เป็นระยะเพื่อป้องกันระบบมีปัญหา ไม่สามารถเข้าใช้งานได้ นำข้อมูลที่ได้เพื่อเป็นแนวทาง ให้ผู้พัฒนาระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษา ของแต่ละมหาวิทยาลัยนำไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงระบบ ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาในระดับอื่นที่นอกเหนือจาก ระดับปริญญาตรี เช่น ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต ระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก เพื่อนำผลการศึกษามาเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดี ของระบบสารสนเทศงานทะเบียนของนักศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ ระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษา เพื่อเป็นแนวทาง ให้ผู้ที่ต้องการพัฒนาระบบสารสนเทศงานทะเบียน นักศึกษานำไปปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จุติมา เมทนีธร. (2557). *การบริหารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ*. ลำปาง: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2547). *ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ Management Information Systems*. กรุงเทพฯ: แชนพรี พรินติ้ง.
- ณาดยา ฉาบนาถ. (2545). *ระบบสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: เอส.พี.ซี.บุ๊คส์.
- น้ำลิน เทียมแก้ว. (2558). *การพัฒนาระบบบริการสารสนเทศเพื่อการวิจัย สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. มหาสารคาม: สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิตยา กรัดเพ็ชร. (2556). *คุณภาพการให้บริการระบบทะเบียนนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ* (รายงานการค้นคว้าอิสระมหาวิทยาลัยมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).
- นิภาภรณ์ คำเจริญ. (2559). *ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ Management Information System*. นนทบุรี: เอส.พี.ซี.บุ๊คส์.
- บุญเกื้อ ครุฑคำ. (2558). *การพัฒนาระบบสารสนเทศศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- ปิยนันท์ ชูทับทิม. (2559). *การพัฒนาระบบสารสนเทศศูนย์กวดวิชา: กรณีศึกษาศูนย์คุ่มอง จังหวัดนครราชสีมา* (ถนนพหลโยธิน) (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).
- พนิดา พานิชกุล และสุธี พงศาสกุลชัย. (2552). *ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (Management Information System)*. กรุงเทพฯ: เคทีพี คอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์.
- เพ็ญพักตร์ บัววัน และคณะ. (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560). *ระบบสารสนเทศรูปแบบปฏิสัมพันธ์สำหรับการจัดการข้อมูลการส่งงานบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต*. *วารสารการอาชีวและเทคนิคศึกษา*, 7(14), น. 68-74.
- เพื่อนพรณ กังวานใจ. (2555). *การพัฒนาระบบสารสนเทศงานทะเบียนมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).
- ไพบุลย์ เกียรติโกมล และณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2551). *ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ Management Information Systems*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ไมตรี นาคประสิทธิ์. (2552). *ระบบสารสนเทศงานทะเบียนและวัดผลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของวิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี*, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง).
- รุ่งรัศมี บุญดาว. (2559). *ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการธุรกิจในยุคดิจิทัล Information System for Managing Business in the Digital Age*. นนทบุรี: ลัดกีบุ๊คส์.
- สัณชัย ครอบอุดม และสุธาทิพย์ สาทพลกรัง. (2558). *การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาและบุคลากรที่มีต่อระบบสารสนเทศและการบริการ ICT ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, (รายงานการวิจัย). บุรีรัมย์: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- อรรถพล รัตนบวรชัย. (2556). *การพัฒนาระบบลงทะเบียนเรียนออนไลน์ วิทยาลัยอาชีวศึกษาสระบุรี* (รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี).
- อลิษา เมืองผุด. (2555). *การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานทะเบียนนักศึกษา และวัดประเมินผลการเรียนรู้ ในรูปแบบ 2 มิติ โรงเรียนจตุรพัฒนานุกุล เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี).

แนวทางพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา

Guidelines for Self-directed Learning Ability Development of Social Development and Human Security Volunteers in Nakhon Ratchasima Province

รัตน์ดา เลิศวิชัย ^{1,*}
Ratda Lertvichai ^{1,*}

รับบทความ 18 กุมภาพันธ์ 2564 แก้ไข 17 มีนาคม 2564

ตอบรับ 30 มีนาคม 2564

Received 18 February 2021 Revised 17 March 2021

Accepted 30 March 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา และ 2) เสนอแนวทางพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ของอาสาสมัครพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่าง คือ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา ในปี 2562 จำนวน 354 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิจากประชากร จำนวน 4,270 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสอบถามความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 3) แบบประเมินแนวทางพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ และ 4) แบบแสดงการยืนยันแนวทางพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอยู่ในระดับสูงทั้งภาพรวม และรายด้าน และมีแนวทางพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ในการนำตนเอง ประกอบด้วย การพัฒนาความสามารถ 3 รูปแบบ ได้แก่ ความสามารถในการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่จำเป็น ความสามารถในการจัดอบรมและศึกษาดูงาน และ ความสามารถในการจัดประชุมและแสดงนิทรรศการเพื่อนำเสนอผลงาน
คำสำคัญ: การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง แนวทางพัฒนา อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

¹ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, นครราชสีมา 30000

¹ Faculty of Education, Vongchavalitkul University, Nakhon Ratchasima 30000, Thailand

* Corresponding author, e-mail: ratdalert@gmail.com

ABSTRACT

The purpose of this research were to: 1) Study self-directed learning ability of Social Development and Human Security Volunteers in Nakhon Ratchasima Province and; and 2) Propose guidelines to develop self-directed learning ability of Social Development and Human Security Volunteers in Nakhon Ratchasima Province. The samples consisted of 354 Social Development and Human Security Volunteers in Nakhon Ratchasima Province in 2019, and were selected from 4270 population by stratified sampling. The research instruments were an interview form, a self-directed learning ability questionnaire, an assessment form, and a confirmation form for guidelines to self-directed learning ability. Data were analyzed by frequency, percentage, means, standard, and content analysis.

The results of the research were: 1. Social Development and Human Security Volunteers in Nakhon Ratchasima Province had high self-directed learning abilities, as a whole, and individual aspects. 2. Guidelines to develop self-directed learning ability consisted of 3 development approaches: 1) studying information from necessary documents, 2) training and field trips, and 3) organizing conferences and exhibitions to present creative works.

Keywords: Self-directed learning, Guidelines for development, Social development and human security volunteers

บทนำ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ทำให้ผู้ที่ต้องการค้นหาความรู้ในเรื่องที่ตนสนใจสามารถค้นหาได้อย่างสะดวก เกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed Learning) นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ความต้องการ และความถนัดของตน ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมายของการเรียนหาแหล่งความรู้ เลือกใช้วิธีการเรียนรู้ทำกิจกรรมเพื่อค้นหาความรู้ การแลกเปลี่ยนและพบปะบุคคล รวมถึงการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Malcom, 1975, as cited in Smith, 2002, pp. 7-8; กนกพร สมปราชญ์, 2559, น. 270-271) ผู้ที่มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจะสามารถพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้เป็นอย่างดีสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมุ่งหวังให้คนไทยมีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนานตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561, น. 7-9)

ประเทศไทยมีความพยายามที่จะพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ยังคงมีผู้ที่ขาดแคลน ยากไร้ และต้องความช่วยเหลือ อยู่อีกส่วนหนึ่ง จึงเป็นหน้าที่สำคัญของรัฐที่ต้องช่วยเหลือ โดยมีกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคม การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัวและชุมชน และตามระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2557 นั้นได้เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปสมัครใจร่วมเป็นอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ใช้คำย่อว่า “อพม.” เพื่อช่วยสนับสนุนการทำงานของ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ สามารถเข้าถึงประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึงในบทความนี้จึงจะขอใช้คำย่อ “อพม.” แทนการกล่าวถึงอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หน้าที่สำคัญของ อพม. คือ ให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาทางสังคม ประสานการช่วยเหลือ ผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน ให้บริการ และดำเนินงาน

เพื่อพิทักษ์คุ้มครองสิทธิกลุ่มเป้าหมายตามภารกิจของกระทรวง ระเบียบ หรือบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ และจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดังนั้น อพม. ควรเป็นผู้ที่มีความสามารถเรียนรู้ศึกษาข้อมูลที่เป็นประโยชน์นำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อช่วยเหลือประชาชนได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะประยุกต์ใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง ในการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ของ อพม. ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพของ อพม. โดยตรง และจะช่วยให้ อพม. นำความรู้ความสามารถไปช่วยแก้ปัญหาให้กับประชาชนในชุมชนได้ดียิ่งขึ้นต่อไป จึงได้ดำเนินการวิจัยนี้โดยคาดหวังว่างานวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอพม. และเป็นการนำองค์ความรู้ด้านการจัดการศึกษาสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม

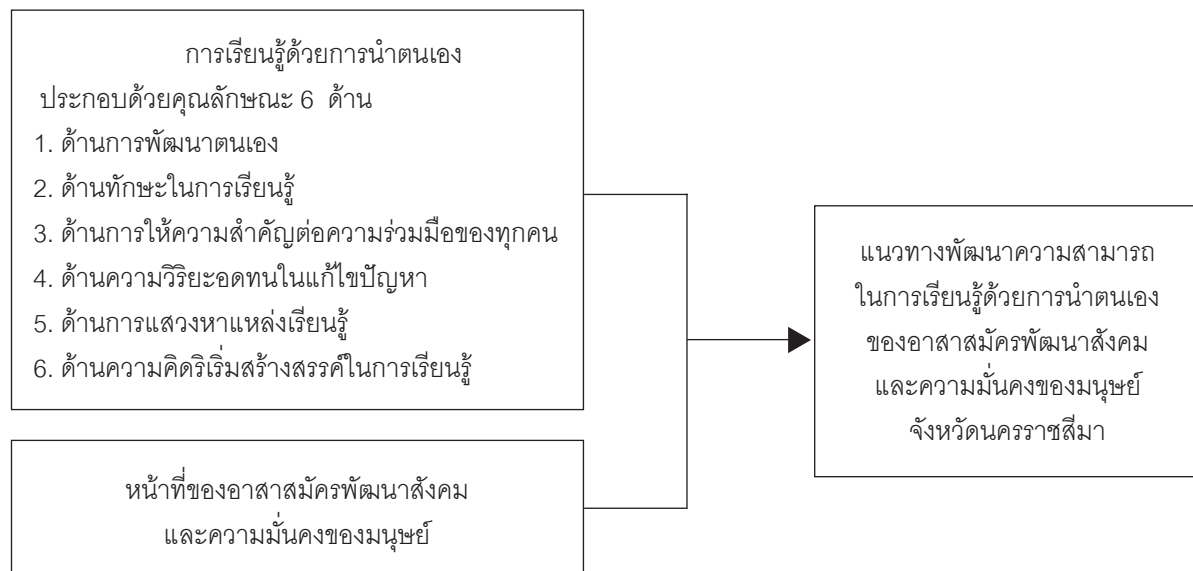
วัตถุประสงค์

1. ศึกษาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง นำตนเอง ของอาสาสมัครพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา

2. เสนอแนวทางการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเองของอาสาสมัครพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและหลักการของ Malcolm, Elwood and Richard (2005) และกนกอร สมปราษฎณ์ (2559) ที่กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้ที่มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมาสังเคราะห์เป็นคุณลักษณะของผู้ที่มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ประกอบกับข้อมูลเกี่ยวกับหน้าที่ของ อพม. ตามระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2557 ได้กำหนดไว้ จึงนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ อพม. จังหวัดนครราชสีมา ในปี พ.ศ. 2562 จำนวน 4,270 คน (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา, 2562, น. 1)

กลุ่มตัวอย่าง คือ อพม. จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 354 คน ซึ่งกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากตารางขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified sampling) ใช้การแบ่งชั้นภูมิตามกลุ่มอำเภอ 6 กลุ่ม ตามการบริหารงานยุทธศาสตร์กลุ่มอำเภอ ในแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา ระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564) (จังหวัดนครราชสีมา, 2560, น. 58)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์การปฏิบัติหน้าที่และการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของอพม. จังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

2.2 แบบสอบถามความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ อพม. จังหวัดนครราชสีมา แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การสอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 การสอบถามความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ลักษณะคำถามเป็นการสอบถามระดับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้ตอบซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ 6 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาตนเอง 2) ด้านทักษะในการเรียนรู้ 3) ด้านการให้ความสำคัญต่อความร่วมมือของทุกคน 4) ด้านความวิริยะอดทนในการแก้ไขปัญหา 5) ด้านการแสวงหาแหล่งเรียนรู้ และ 6) ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการเรียนรู้แบบสอบถามนี้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.8-1.0 ซึ่งได้จากการประเมินความสอดคล้องโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน และมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) อยู่ระหว่าง 0.88-0.94

ตอนที่ 3 การแสดงข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

2.3 แบบประเมินร่างแนวทางพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ อพม. จังหวัดนครราชสีมา เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ที่ได้รับ มีลักษณะเป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2.4 แบบแสดงการยืนยัน แนวทางพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ อพม. จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นการแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับแนวทางพัฒนาที่สร้างขึ้น

3. การดำเนินการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน

3.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง โดยได้สัมภาษณ์ อพม. ที่เป็นผู้นำระดับตำบลขึ้นไป 5 คน และเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของ อพม. 2 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา

3.2 ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและบทบาทหน้าที่ของ อพม. จากขั้นตอนที่ 1 จึงนำมาสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาระดับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ อพม. จังหวัดนครราชสีมา ทำการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม แล้วจึงนำไปใช้เก็บข้อมูล ในการเก็บข้อมูลได้รับแบบสอบถามที่มีข้อมูลสมบูรณ์กลับคืนมา 354 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

3.3 ขั้นตอนที่ 3 การสร้างแนวทางพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา

3.3.1 นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาพิจารณาเพื่อสร้างร่างแนวทางพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ อพม. จังหวัดนครราชสีมา จากนั้นทำการประเมินร่างแนวทางพัฒนาดังกล่าวประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน และผู้รู้แจ้ง 20 คน เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ที่ได้รับ นำผลการประเมินและข้อเสนอจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้รู้แจ้งมาใช้ปรับปรุงให้ได้เป็นแนวทางพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ อพม. จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ คือ เป็นอาจารย์หรือนักวิชาการทางการศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาด้านการศึกษาระดับปริญญาเอก มีประสบการณ์ในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาหรือบุคคลทั่วไปอย่างน้อย 10 ปี และคุณสมบัติของผู้รู้แจ้ง คือ เป็น อพม. จังหวัดนครราชสีมา ที่มีผลงานโดดเด่นเป็นที่ยอมรับของ อพม. จังหวัดนครราชสีมา หรือเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการทำงานของ อพม. จังหวัดนครราชสีมา อย่างน้อย 5 ปี

3.3.2 นำแนวทางพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ อพม. จังหวัดนครราชสีมา เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์

ด้านการบริหารการศึกษา หรือการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หรือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของ อพม. รวม 8 คน เพื่อพิจารณาและแสดงความเห็นยืนยันต่อแนวทางพัฒนาที่สร้างขึ้น กำหนดเกณฑ์ในการยืนยันให้เห็นด้วยกับแนวทางพัฒนาที่สร้างขึ้น คือ ต้องได้รับการเห็นด้วยไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของผู้ให้ความเห็นทั้งหมดจึงจะถือว่าแนวทางพัฒนานี้มีความเหมาะสมใช้ในการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ผลการวิเคราะห์ระดับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ อพม. จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ 6 ด้าน ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา

ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสามารถ
1. ด้านการพัฒนาตนเอง	4.10	0.72	สูง
2. ด้านทักษะในการเรียนรู้	3.74	0.71	สูง
3. ด้านการให้ความสำคัญต่อความร่วมมือของทุกคน	4.12	0.69	สูง
4. ด้านความวิริยะอดทนในการแก้ไขปัญหา	3.88	0.61	สูง
5. ด้านการแสวงหาแหล่งเรียนรู้	3.85	0.65	สูง
6. ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการเรียนรู้	3.58	0.67	สูง
รวม	3.88	0.69	สูง

จากตารางที่ 1 พบว่า อพม. จังหวัดนครราชสีมา มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในภาพรวม อยู่ในระดับสูงมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 แสดงให้เห็นว่า อพม. มีการแสดงออกมีพฤติกรรมเจตคติ ค่านิยม ที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้ในระดับสูง ซึ่งประกอบด้วย คุณลักษณะ 6 ประการ ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาตนเอง 2) ด้านทักษะในการเรียนรู้ 3) ด้านการให้ความสำคัญต่อความร่วมมือของทุกคน 4) ด้านความวิริยะอดทนในการแก้ไขปัญหา 5) ด้านการแสวงหาแหล่งเรียนรู้ และ 6) ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการเรียนรู้ เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่า อพม. มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในระดับสูงทุกด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการให้ความสำคัญต่อความร่วมมือของทุกคน ($\bar{X} = 4.12$) ด้านการพัฒนาตนเอง ($\bar{X} = 4.10$) ด้านความวิริยะอดทนในการแก้ไขปัญหา ($\bar{X} = 3.88$) ด้านการแสวงหาแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.85$) ด้านทักษะในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.74$) และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.58$)

นอกจากนี้ ในส่วนแบบสอบถามที่เป็นลักษณะ ปลายเปิดให้มีการแสดงข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองพบว่า มีข้อเสนอ ซึ่งสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า ควรมีการพัฒนาความรู้ความสามารถ อพม. อย่างสม่ำเสมอ และเพิ่มจำนวนครั้งของกิจกรรมการพัฒนาให้มากขึ้น ส่วนเนื้อหาและกิจกรรม ที่ต้องการให้พัฒนาได้แก่ความรู้ ระเบียบต่าง ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร การใช้อินเทอร์เน็ต การสร้างเครือข่าย การอบรมและ ศึกษาดูงาน

2. แนวทางพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเองของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา

จากผลการวิจัยที่ได้ข้างต้นแล้ว ประกอบกับข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ อพม. และเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของ อพม. พบว่า อพม. ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคม

และความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2557 กำหนดไว้ อย่างครบถ้วน กล่าวคือ อพม. ได้ให้คำแนะนำปรึกษา ปัญหาทางสังคม ประสานการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหา ความเดือดร้อน ให้บริการและดำเนินงานเพื่อพิทักษ์ ค้ำครองสิทธิกลุ่มเป้าหมายตามภารกิจของกระทรวง ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ และจัดกิจกรรม เพื่อการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไข และฟื้นฟูคุณภาพชีวิต เสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางสังคมและเสริมสร้างเครือข่าย ด้านการพัฒนาสังคม เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ จัดการรณรงค์ ให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการพัฒนาสังคมและส่งเสริม การเข้าถึงสิทธิของประชาชนและศึกษาพัฒนาตนเอง เข้าร่วมกิจกรรมที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์จัดและหรือส่งเสริมสนับสนุนและผู้ให้สัมภาษณ์ ได้เสนอ ความต้องการในการพัฒนาความสามารถในการ เรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ อพม. สรุปได้ 3 ประการ ได้แก่ 1) อพม. จำนวนมากต้องการให้มีการพัฒนาด้านความรู้ และการใช้เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ 2) ควรจะมีกิจกรรม การพัฒนาที่ต่อเนื่อง และมีกิจกรรมที่เป็นการศึกษา ในพื้นที่จริงหรือศึกษาจากการปฏิบัติงานจริง เพื่อจะนำไป ใช้ประโยชน์ได้จริงและ 3) ควรจะมีการติดตามให้คำแนะนำ แก่ อพม. อย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยจึงได้จัดทำร่างแนวทางพัฒนาความสามารถ ในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ อพม. จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้เสนอแนวทางพัฒนา 3 รูปแบบดังนี้ 1) การพัฒนา ความสามารถในการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่จำเป็น 2) การจัดอบรมและศึกษาดูงาน และ 3) การจัดประชุม และแสดงนิทรรศการเพื่อนำเสนอผลงานสร้างสรรค์

จากนั้นผู้วิจัยได้นำร่างแนวทางพัฒนาที่สร้างขึ้นนี้ เสนอต่อ ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน และผู้รู้แจ้ง 20 คน เพื่อให้ประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ที่ได้รับ ได้ผลจากการประเมินคือร่างแนวทางพัฒนาความสามารถ ในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ อพม. จังหวัดนครราชสีมา มีความเหมาะสมและประโยชน์ที่ได้รับอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้เสนอแนะให้มีการเพิ่มรายละเอียดในหัวข้อเนื้อหาสาระ

ในการพัฒนาให้สมบูรณ์ขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นนำแนวทางพัฒนาที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน พิจารณาเพื่อให้ความเห็นยืนยัน ได้ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนเห็นด้วยกับทุกหัวข้อของแนวทางพัฒนาที่สร้างขึ้น คิดเป็นร้อยละ 100 จึงได้แนวทางพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ อพม. จังหวัดนครราชสีมาซึ่งได้เสนอแนวทางพัฒนา 3 รูปแบบ ดังนี้

2.1 การพัฒนาความสามารถในการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่จำเป็นความสามารถในการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของ อพม. ซึ่งมีข้อมูลต่าง ๆ มากพอสมควร เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับงานเพื่อพิทักษ์คุ้มครองสิทธิกลุ่มเป้าหมายตามภารกิจของกระทรวง ระเบียบ หรือบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ จึงควรพัฒนา อพม. โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการพัฒนาติดต่อประสานกับสถาบันการศึกษาหรือผู้ที่มีประสบการณ์ในการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้เพื่อเป็นวิทยากรจัดกิจกรรมการพัฒนาหลังจากนั้นให้ อพม. ฝึกการศึกษาและค้นหาเอกสารที่จำเป็นด้วยตนเอง และผู้รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางพัฒนานี้ ติดต่อประสานกับอพม. อย่างสม่ำเสมอให้คำแนะนำและการสนับสนุนต่างๆ ที่เหมาะสม เพื่อให้ อพม. พัฒนาความสามารถการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้

2.2 การจัดอบรมและศึกษาดูงานการจัดอบรมและศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะในเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยเสนอให้มี 5 กิจกรรมย่อย ได้แก่ 1) การพัฒนาตนเองเท่าทันการเปลี่ยนแปลง 2) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และการคิดเชิงสร้างสรรค์ 3) การใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นและการสืบค้นข้อมูล 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายสร้างสรรค์ และ 5) การศึกษาดูงาน

2.3 การจัดประชุมและแสดงนิทรรศการเพื่อนำเสนอผลงานสร้างสรรค์การจัดประชุมและแสดงนิทรรศการเพื่อนำเสนอผลงานสร้างสรรค์เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดความสนใจและสร้างสรรค์ผลงานหรือวิธีการทำงานใหม่ ๆ มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนั้น

เปิดโอกาสให้อาสาสมัครได้แสดงผลงานที่เกิดจากการศึกษาเรียนรู้ พัฒนาตนเอง และเครือข่าย อีกทั้งยังเป็นการสร้างความภาคภูมิใจ และสร้างความตระหนักในคุณค่าของการทำงานและผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

อภิปรายผล

1. การศึกษาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

จากผลการศึกษาพบว่าอพม. จังหวัดนครราชสีมา มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอยู่ในระดับสูง ผู้วิจัยมีความเห็นว่าผู้ที่ เป็น อพม. นั้นเป็นผู้ที่สมัครใจมาปฏิบัติหน้าที่ โดยไม่มีการบังคับ เป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะ มีจิตใจที่เอื้อเฟื้อ เมตตาต่อผู้อื่น มีความสนใจและมีความประสงค์ที่จะช่วยเหลือแก้ปัญหาของสังคมและชุมชน จึงทำให้ผู้ที่เป็นอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีความกระตือรือร้น เพียรพยายามในการปฏิบัติหน้าที่ จึงเกิดความพยายามศึกษาค้นหาข้อมูลที่จำเป็น มีการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้เพื่อที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในระดับสูง นอกจากนี้การปฏิบัติหน้าที่ของ อพม. จะเกิดประสบการณ์จากการปฏิบัติหน้าที่โดยการมีส่วนร่วม อีกทั้งการเรียนรู้ของ อพม. ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ เมื่อสนใจจะเรียนรู้เรื่องใดก็จะตั้งใจเรียนรู้ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สอดคล้องกับ Elsdon (1995, as cited in Kerka, Sandra, 1998, p. 2) ได้เสนอไว้ว่าการเป็นอาสาสมัครเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจซึ่งเป็นเรื่องส่วนตัว การเป็นอาสาสมัครเกิดจากการความต้องการอย่างจริงจังของแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ตามแนวคิดของ Knowles (1975, 1989, 1990, as cited in Malcolm, Elwood and Richard, 2005, pp. 61-72) ที่เสนอไว้ว่าผู้ใหญ่มีแนวคิดในการรับผิดชอบต่อภาระกระทำของตนเอง และมีความต้องการเรียนรู้ตามที่ตนตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง

2. การสร้างแนวทางพัฒนาความสามารถในเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา

จากแนวทางพัฒนาความสามารถในเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ อพม. จังหวัดนครราชสีมาที่ผู้วิจัยได้เสนอไว้ว่าควรมีการพัฒนาความสามารถในการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่จำเป็นนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาทิพย์ เล็กล้วน (2550, น. 35-39) พบว่า ปัจจัยสนับสนุนการทำงานของ อพม. ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของ อพม. นั้นมีค่อนข้างมาก จำเป็นต้องใช้เวลามากในการทำความเข้าใจและเลือกจดจำข้อมูลที่จำเป็นจึงควรมีการฝึกฝนพัฒนาให้อพม. มีความสามารถในการศึกษาข้อมูล ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และปฏิบัติหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น

แนวทางพัฒนาความสามารถในเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ อพม. จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้เสนอไว้ว่าควรมีการจัดอบรมและศึกษาดูงาน และจัดการประชุมและแสดงนิทรรศการเพื่อนำเสนอผลงานสร้างสรรค์นั้นสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นงนุช จิตตะเสน และ อุทัย ปริญญาสุทธินันท์ (2560, น. 125-133) เสนอว่าควรมีการพัฒนา อพม. ด้วยการฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานและกำหนดทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจนรวมนอกจากนี้ในงานวิจัยของ ณัฐจารีย์ จินดาวงศ์, ปภาวดี มนตรีวัต และ ไตรรัตน์ โภคพรภรณ์ (2556, น. 138-150) ได้เสนอว่าควรมีการอบรมความรู้แก่ อพม. อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และจัดให้ศึกษาดูงานเพื่อเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ หรือจัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ

แนวทางการพัฒนาที่ผู้วิจัยได้เสนอว่าควรมีการจัดประชุมและแสดงนิทรรศการเพื่อนำเสนอผลงานสร้างสรรค์นั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาคภูมิ มณีโชติ, ศิริณา จิตต์จรัส และพรพรรณพร ปลั่งศรีเจริญสุข (2563, น. 14-25) เสนอว่าควรให้อพม. มีการประสานเครือข่ายร่วมจัดนิทรรศการแสดงผลงาน แบ่งกลุ่มระดมความคิด ออกแบบการแสดงผลงาน จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงาน การจัดการเรียนรู้ รวมถึงสถานศึกษาในพื้นที่นำไปพัฒนา

ต่อยอดเพื่อเป็นหลักสูตรของชุมชนและจัดประชุมและแสดงนิทรรศการเพื่อนำเสนอผลงานสร้างสรรค์และสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2559, น. 44) ได้เสนอว่าควรส่งเสริมการจัดบรรยากาศสร้างสรรค์ ได้รับการยอมรับในคุณค่าของบุคคลสนับสนุนให้กล้าคิดกล้าทำ เสริมแรงให้กำลังใจ แสดงความชื่นชมความคิดและผลงาน จะทำให้เกิดความมั่นใจและกล้าแสดงความคิดสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า อพม. จังหวัดนครราชสีมา มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในระดับสูง จึงเป็นโอกาสอันดีที่ควรส่งเสริมพัฒนา อพม. ให้เป็นต้นแบบในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในชุมชน โดยอาจจะจัดเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่ให้ อพม. แนะนำเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนในชุมชนช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความสนใจใฝ่เรียนรู้ พัฒนาประชาชนในชุมชนให้มีความสามารถเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

1.2 จากแนวทางพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ อพม. จังหวัดนครราชสีมา สามารถนำไปพัฒนาเป็นหลักสูตรพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ อพม. สามารถปรับรูปแบบกิจกรรมหรือส่วนอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสมหรือนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีลักษณะการทำงานใกล้เคียงกับ อพม. เช่น กลุ่มจิตอาสา กลุ่มบุคคลที่ทำงานสาธารณะประโยชน์ด้านอื่น ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเองกับประสิทธิภาพในการทำงานของ อพม.

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในวัยผู้ใหญ่

เอกสารอ้างอิง

กนกอร สมปราชญ์. (2559). *ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำ การเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา*. ขอนแก่น: คลังน่านาวิทยา.

จังหวัดนครราชสีมา. (2560). *แผนพัฒนาจังหวัด นครราชสีมา ระยะ 4 ปี* (พ.ศ. 2561-2564). สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2563, จาก https://www2.nakhonratchasima.go.th/files/com_news_devpro/2020-02_fb2013acaae098d.pdf

จุฑาทิพย์ เล็กกลิ่น. (2550). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบ การทำงานช่วยเหลือสังคมของผู้สูงอายุอาสาสมัคร พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.)*. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/263956>

ณัฐจารีย์ จินดาวงศ์, ปภาวดี มนต์วิวัฒน์ และไตรรัตน์ โภคพรภรณ์. (2556). *ปัจจัยเชิงจิตที่ส่งผลต่อการ ปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา ในการเฝ้าระวัง และเตือนภัยทางสังคม.วารสารการจัดการสมัยใหม่, 11(2), น. 138-150*. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/stou-sms-pr/article/view/16945>

นงนุช จิตตะเสนณ และอุทัย ปริญญานุสทินันท์. (2560). *อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสงขลากับการพัฒนาชุมชน.วารสาร มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 36(6), น. 125-133*. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2563, จาก http://www.journal.msu.ac.th/upload/articles/article2052_31927.pdf

ภาคภูมิ มณีโชติ, ศิริณา จิตต์จรัส และพรรณภัทร ปลั่งศรี เจริญสุข. (2563). *แนวทางส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ในศตวรรษที่ 21.วารสารสหศาสตร์, 20(1), น. 14-25*. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2563, จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/sahasart/article/view/238067>

ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ พ.ศ. 2557. (2557, 27 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 131 ตอนที่ 127 ง., น. 11-12.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2559). *การคิดเชิงสร้างสรรค์*. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/ocsc-2017-eb13.pdf>

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครราชสีมา. (2562). *บททวนข้อมูลอาสาสมัคร พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับ ณ เดือนตุลาคม 2562*. นครราชสีมา: ผู้แต่ง.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580*. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2563, จาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_PlanOct2018.pdf

Kerka, S. (1998). *Volunteering & Adult Learning. ERIC Digest No. 202*. Retrieved May10, 2019, from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED423428.pdf>

Malcolm, S. K., Elwood, F. H. III and Richard, A. S. (2005). *Adult Learner the Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development*. The United States of America: Elsevier.

Smith, M. K. (2002). Malcolm Knowles, informal adult education, self-direction and andragogy. *The encyclopedia of pedagogy and informal education*. Retrieved May 3, 2019, from www.infed.org/thinkers/et-knowl.htm

อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลท่าใหญ่ อำเภอกู่สง จังหวัดนครศรีธรรมราช

The Identity of Baan Wang sai Community Tham Yai Sub-district,
Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province

รัตนา อุ่ณจันทร์^{1*}, จาริพร เพชรชิต² และสาธิต บัวขาว³
Rattana Unjan^{1*}, Jareporn Phetchit² and Sathit Buakhao³

รับบทความ 12 มกราคม 2564 แก้ไข 2 มีนาคม 2564

ตอบรับ 5 เมษายน 2564

Received 12 January 2021 Revised 2 March 2021

Accepted 5 April 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทรโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร 2) อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร 3) ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสิ่งแวดล้อม 3) ปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร และ 4) ข้อเสนอแนะความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 34 ราย โดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณ (Multiple regression) ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีประเด็นด้านความเชื่อ ทรัพยากรมีความสมบูรณ์และมีมรดกทางธรรมชาติคือ ป่าชุมชน 2) อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร พบว่า ด้านสังคมอยู่ในระดับมาก (4.18) ด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.77) ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.71) 3) ปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร พบว่า ด้านสังคม ด้านการมีส่วนร่วม และด้านสิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ข้อเสนอแนะ พบว่า ควรมีการจัดอบรมความรู้ให้แก่คนในชุมชน และควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐ

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ ชุมชน บ้านวังไทร

^{1 2 3} คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, นครศรีธรรมราช 80110

Faculty of Agriculture, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Nakhon Si Thammarat, 80110 Thailand

*Corresponding author, e-mail: Rattana.rmuts@gmail.com

ABSTRACT

This research was the study of the identity of Ban Wang Sai. The purposes were: 1) To study some of the economic and social background information related to the identity of Ban Wang Sai community; 2) To study the identity of the Ban Wang Sai community in 3 aspects: social aspect, participation Environment; 3) To study the factors affecting the identity of Ban Wang Sai community; and 4) To study the suggestion from a total of 34 consumers. The collected data were analyzed by the ready-made social science statistics program including percentage, mean, standard deviation and Multiple Regression. The research results showed that most of the participants were farmers who belief in sacred things. A community's peculiarity was the abundance of resources. The identity of Ban Wang Sai community, it was found that social identity was at a high level (4.18), participation identity was at the highest level (4.77), and environmental identity was at the highest level (4.71). The results of the hypothesis testing also revealed that social identity, participatory identity and environmental identity had a statistically significant effect on community identity .01 It was suggested that training and knowledge should be provided to people in the community and there should be suggestions and support from the government.

Keywords: Identity, Community, Baan Wang sai

บทนำ

ลักษณะของชุมชน คือ การได้มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มของคนในพื้นที่หรืออาณาเขตบริเวณใดบริเวณหนึ่งสมาชิกที่อยู่ชุมชนความสัมพันธ์ต่อกันทางสังคมมีการติดต่อกระทำระหว่างกันทางสังคมมีความผูกพันทางด้านจิตใจต่อกันที่อยู่อาศัยและมีส่วนกลางกิจกรรมต่างๆ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมร่วมกัน ชุมชนชนบทเป็นชุมชนที่มีสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับธรรมชาติ เพราะอาศัยพึ่งพิงธรรมชาติในการดำรงชีวิต เช่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติสำหรับการสร้างที่อยู่อาศัย อาหารยารักษาโรค อาศัยน้ำฝนเพื่อทำการเกษตรกรรม ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพหลักของคนที่นี่ อาศัยอยู่ในชุมชนชนบท ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างกันของคนในชุมชนชุมชนชนบทมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ความสัมพันธ์แบบญาติพี่น้อง มีการอยู่ร่วมกันช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยกันและกันตลอดทั้งติดต่อระหว่างกัน อย่างใกล้ชิดคนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษาวัฒนธรรม ศาสนา หรือขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ชุมชนถือว่าเป็นหน่วยทางเศรษฐกิจที่สำคัญคือเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นการทำการเกษตรเพื่อนำมาใช้ในการบริโภค

ในครอบครัว หรือนำไปใช้ในกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ในการรวมกลุ่มของคุณจำเป็นต้องใช้คนในชุมชนเหล่านั้น ซึ่งจะต้องมีความสัมพันธ์และการกระทำระหว่างกันภายในชุมชน (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536, น. 38)

ชุมชนในแต่ละท้องถิ่นโดยเฉพาะหมู่บ้านที่ห่างไกล อาจมีเงื่อนไขข้อจำกัดด้านที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ในแต่ละพื้นที่ มีรูปแบบการทำมาหากินเฉพาะด้วยเงื่อนไขสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวิธีการผลิตและยังมีการจัดวางรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่มคนในชุมชน บุคคลกับท้องถิ่น รวมทั้งรูปแบบการรู้สึกนึกคิดและระบบการให้คุณค่าเป็นของชุมชนในหมู่บ้านนั้นๆ และที่สำคัญคือแต่ละหมู่บ้านจะสะท้อนความรู้สึกนึกคิดในด้านความเชื่อเกี่ยวข้อระหว่างตนเองกับบรรพบุรุษ ตนเองกับชุมชน บรรพบุรุษกับชุมชน และเกี่ยวข้อกับตำแหน่งของหมู่บ้านที่เป็นไปตามเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่น (อัจฉรา ภานุรัตน์, 2549, น. 18)

ชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีความโดดเด่นและมีลักษณะเฉพาะตัวในด้านอัตลักษณ์ชุมชนที่มีการนำเสนอ

อัตลักษณ์ผ่านกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนแต่พบว่าการพัฒนาที่เกิดขึ้นยังไม่สามารถทำให้ชุมชนบ้านวังไทรมีความโดดเด่นและมีลักษณะเฉพาะตัวในด้านอัตลักษณ์เท่าที่ควร ซึ่งอาจมีปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน จากประเด็นดังกล่าวจึงมีการศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอกู่สูง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของชุมชนและอาจนำไปสู่การต่อยอดเพื่อการพัฒนาเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและมีศักยภาพได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคม บางประการที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอกู่สูง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอกู่สูง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านการมีส่วนร่วม และด้านสิ่งแวดล้อม

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอกู่สูง จังหวัดนครศรีธรรมราช

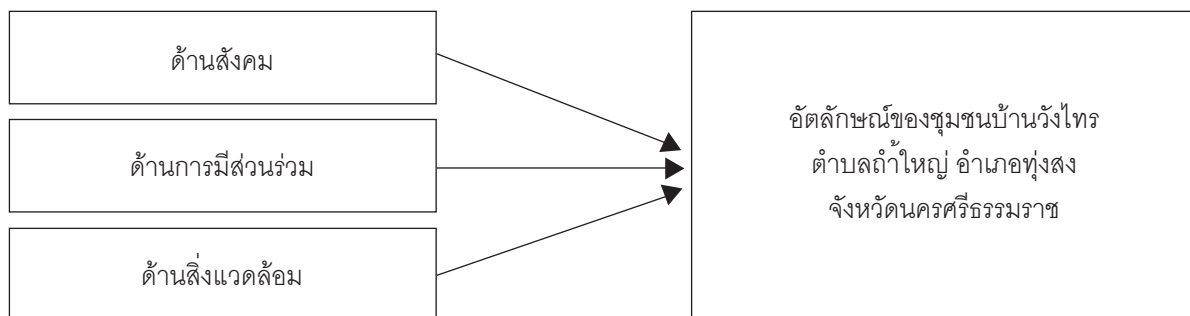
4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอกู่สูง จังหวัดนครศรีธรรมราช

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านสังคมด้านการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม มีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอกู่สูง จังหวัดนครศรีธรรมราช

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอกู่สูง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านการมีส่วนร่วม และด้านสิ่งแวดล้อม จากแนวคิดและทฤษฎีอัตลักษณ์ชุมชน (พัฒนา กิตติอาษา, 2546) รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอกงสูง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 34 ราย

1.2 กลุ่มตัวอย่างกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีจับสลาก (Lottery) จำนวน 34 ราย เป็นเพศชายจำนวน 22 ราย และเพศหญิงจำนวน 12 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วยคำถามแบบปิด (Close ended questionnaire) และคำถามแบบเปิด (Open ended questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคม บางประการที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน

ส่วนที่ 2 อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอกงสูง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสิ่งแวดล้อม

ข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ลักษณะคำถามเป็นการใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตั้งแต่สำคัญมากที่สุดถึงสำคัญน้อยที่สุด ดังนี้

ข้อเลือก	คะแนน
มีผลมากที่สุด	5
มีผลมาก	4
มีผลปานกลาง	3
มีผลน้อย	2
มีผลน้อยที่สุด	1

เกณฑ์การแปลผลใช้เกณฑ์ตามหลักเกณฑ์การแบ่งแบบใช้อันตรภาคชั้นโดยใช้คะแนนสูงสุด-คะแนนต่ำสุด ผลลัพธ์ที่ได้หารด้วยจำนวนชั้นที่แบ่ง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ คะแนนสูงสุด คือ 5 และคะแนนต่ำสุด คือ 1 แบ่งระดับชั้นออกเป็น 5 ระดับ ค่าอันตรภาคชั้นที่ได้ คือ 0.80 และ

นำมากำหนดขอบเขตมัธยฐานในการอ่านช่วงค่าเฉลี่ย ดังนี้

ขอบเขตมัธยฐาน = 4.21-5.00

หมายถึง มีผลในระดับมากที่สุด

ขอบเขตมัธยฐาน = 3.41-4.20

หมายถึง มีผลในระดับมาก

ขอบเขตมัธยฐาน = 2.61-3.40

หมายถึง มีผลในระดับปานกลาง

ขอบเขตมัธยฐาน = 1.81-2.60

หมายถึง มีผลในระดับน้อย

ขอบเขตมัธยฐาน = 1.00-1.80

หมายถึง มีผลในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ลงพื้นที่เข้าถึงชุมชนบ้านวังไทร จากนั้นชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยแล้วจึงสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 3 เดือน ตั้งแต่ 1 พฤษภาคม 2563 ถึง 31 กรกฎาคม 2563

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science: SPSS)

5. สถิติที่ใช้และการนำเสนอข้อมูล

5.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนนี้วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้อมูลระดับนามบัญญัติ (Nominal scale) และข้อมูลระดับมาตราอันดับ (Ordinal scale) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้อมูลระดับช่วง (Interval scale) และข้อมูลระดับอัตราส่วน (Ratio scale) เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

5.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 2 ข้อมูลส่วนนี้วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้อมูลระดับช่วง

(Interval scale) และข้อมูลระดับอัตราส่วน (Ratio scale) เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และนำข้อมูลส่วนนี้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

5.3 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 3 ข้อมูลส่วนนี้วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้อมูลระดับนามบัญญัติ (Nominal scale) และข้อมูลระดับมาตราอันดับ (Ordinal scale) เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 4

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมบางประการที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทรพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 65.60) อายุเฉลี่ย 51.85 ปี ทั้งหมดมีสถานภาพสมรส จบการศึกษาในระดับ

ชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 78.10) มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.46 คน มีอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 78.20) รายได้เฉลี่ย 10,646.95 บาท ประเพณีของชุมชน ได้แก่ ลอยกระทง ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ “ทวดหมื่นราม” “ทวดช่องชก” มีการประกอบพิธีกรรมการตั้งเสาเอกยกบ้าน ลักษณะเฉพาะชุมชน คือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร และมรดกทางธรรมชาติ คือ ป่าชุมชน

2. อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ด้านสังคมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.18) ด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.77) และด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.71)

3. ปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร

ตัวแปร	B	Std. Error	Beta	t	Sig
ด้านสังคม	0.310	0.401	0.302	11.914	0.000**
ด้านการมีส่วนร่วม	0.432	0.382	0.421	26.130	0.000**
ด้านสิ่งแวดล้อม	0.381	0.314	0.343	16.069	0.000**
ค่าคงที่	0.332	0.816	-	10.811	0.000**

R = 0.803 R² = 0.6448 F Overall = 212.904 Sig = 0.000**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านสังคม ด้านการมีส่วนร่วม และด้านสิ่งแวดล้อมมีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ค่าเบต้าใหญ่ อำนาจท่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสังคม (beta = 0.421, 0.343 และ 0.302 ตามลำดับ) และอัตลักษณ์ทั้งสามด้านนี้สามารถทำนายความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทรได้ร้อยละ 64.48

4. ข้อเสนอแนะความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทรพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.00) มีข้อเสนอแนะควรมีการจัดอบรมความรู้ให้แก่คนในชุมชน รองลงมา (ร้อยละ 40.00) ควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมบางประการที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร 2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร 3 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านการมีส่วนร่วม และด้านสิ่งแวดล้อม 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร 4) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมบางประการที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51.85 ปี ทั้งหมดมีสถานภาพสมรสแล้ว ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.46 คน มีอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 78.20) รายได้เฉลี่ย 10,646.95 บาท ประเพณีของชุมชน ได้แก่ ลอยกระทง ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ “ทวดหมื่นราม” “ทวดช่องชก” มีการประกอบพิธีกรรม การตั้งเสาเอกยกบ้าน ลักษณะเฉพาะชุมชน คือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร และมรดกทางธรรมชาติ คือ ป่าชุมชนซึ่งสอดคล้องกับ เชิญขวัญ ภูษณงค์ (2549) ได้ศึกษาเรื่องการสื่อสารของกลุ่มชาวกูไถที่ย้ายถิ่นฐานมาสู่ชุมชนเมืองในการปรับตัวและการแสดงอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ ผลวิจัยพบว่า ชาวกูไถมีความเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติทั้งความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ ภูตผี วิญญาณ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นชาวกูไถของครอบครัวชาวกูไถจะแสดงออกมาใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การแสดงออกตามสถานการณ์และการแสดงออกตามความสัมพันธ์กับบุคคลคู่สื่อสาร และยังสอดคล้องกับ เสริมศักดิ์ ขุนพล (2558) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกาะยอ ผลวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกาะยอ แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ ความเชื่อที่ผูกพันกับศาสนาและความเชื่อที่ผูกพันการดำรงชีวิตและทำมาหากินแสดงออกมารูปแบบของพิธีกรรม บุคคล และประเพณีต่าง ๆ ทั้งหมดอยู่บนหลักฐานของภูมิสถานของศาสนาที่มีอยู่เดิม ประกอบสร้างกับเรื่องเล่าหรือตำนาน

ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งในชุมชนต่างมองว่าสามารถนำไปสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมได้ แม้ว่าปัจจุบันจะมีการเกิดใหม่ของศาสนสถานในชุมชน แต่ไม่สามารถสร้างความเชื่อของชาวบ้านและยอมรับว่าเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมของตนได้

2. อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ด้านสังคมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.18) ด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.77) และด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.71) ซึ่งสอดคล้องกับ ไทยโรจน์ พวงมณี (2560) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาระบบการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ชุมชนท้องถิ่นสู่การเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ผลวิจัยพบว่า 1) อำเภอเชียงคานเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของล้านช้าง มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และกระแสของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 2) กระบวนการปรับเปลี่ยนพื้นที่สู่การเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรมเกิดจากกระแสของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และท้องถิ่นที่เชื่อว่าจะสามารถสร้างความยั่งยืนให้กับแหล่งท่องเที่ยว มีการดำเนินการเป็นขั้นตอนโดยคนในชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานภายนอกที่เข้ามามีบทบาทของการเป็นผู้นำและการหนุนเสริม ดังนี้ (1) การเตรียมชุมชนและการสำรวจพื้นที่ (2) การจัดกิจกรรมการสร้างการเรียนรู้ การตระหนักและเห็นคุณค่าในศิลปะและวัฒนธรรม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (3) การปฏิบัติการพัฒนาการส่งเสริมและการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะของศิลปะและวัฒนธรรม คนพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยว (4) การประเมินผล 3) อัตลักษณ์ของพื้นที่ทางศิลปะและวัฒนธรรมจังหวัดเลย คือ การมีประวัติศาสตร์เฉพาะของชุมชน ภูมิทัศน์วัฒนธรรม ความโบราณของเรือนชายโขง ความเรียบง่ายและความงดงามของวิถีชีวิตและพิธีกรรมที่สัมพันธ์กับพุทธศาสนาและความเชื่อ

3. ผลการวิเคราะห์สมมติฐานการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านสังคมมีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

บ้านวังไทร เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียด พบว่า ประกอบด้วย ประเด็นด้านพื้นที่ 7 ประเด็น คือ ความเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นของชุมชน ความหลากหลายทางธรรมชาติ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชน ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว ความสมบูรณ์ของธรรมชาติ และความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว ประเด็นด้านการจัดการ 11 ประเด็น คือ การคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและมีการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ อาหาร เครื่องดื่ม การกำหนดเขตไว้สำหรับกิจกรรมแต่ละประเภท การจัดการถึงขยะไว้สำหรับแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว การจัดเส้นทางคมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวก การประชาสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว จัดทำป้ายบอกเส้นทางให้นักท่องเที่ยว การสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมความรู้และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และประเด็นด้านกิจกรรมและกระบวนการ 10 ประเด็น คือ ความสะดวกในการให้บริการด้านข้อมูล การประชาสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลของชุมชน ป้ายห้ามทิ้งขยะไว้ตามแหล่งต่าง ๆ ของชุมชน ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชุมชนและป้ายบอกเส้นทางให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจ การสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์ให้คนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น การส่งเสริมความรู้และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว การแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การทิ้งขยะลงถัง การไม่ทำลายต้นไม้ และการถ่ายทอดความรู้ด้านวิชาการ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ วรรณพร อนันตวงศ์ และคณะ (2560) ได้ศึกษาเรื่องวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชนศรีวัง

ผลการวิจัย พบว่า วิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนศรีวังวิถีชีวิตอันเรียบง่ายมีความสัมพันธ์เป็นแบบเครือญาติ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ชาวชุมชนศรีวังส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ วิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณี จึงเป็นแบบชาวพุทธ มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านชาวศรีวังมีงานบุญประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ในอดีต ชาวบ้านศรีวังในอดีตพึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่โดยการทำสวนผลไม้เป็นหลัก เช่นเดียวกับในปัจจุบัน ชาวบ้านเรียกว่า "สวนสมรม" ซึ่งมีการปลูกพืชผลไม้หลากหลายชนิดรวมอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งแม้จะเกิดภัยธรรมชาติครั้งใหญ่ขึ้นชาวบ้านอาศัยภูมิปัญญาแบบชาวบ้านและการพึ่งพิงธรรมชาติจึงทำให้ชาวบ้านสามารถดำเนินวิถีชีวิตได้จนถึงปัจจุบัน ซึ่งกลายเป็นส่วนหนึ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชมชุมชนศรีวัง ในส่วนของ การให้ความหมายของชุมชนศรีวัง มีการให้ความหมายให้เป็นพื้นที่ของการเป็นพื้นที่ที่อากาศดีที่สุดในพื้นที่ของการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านจากคนในชุมชนออกสู่คนภายนอก และให้ความหมายของการเป็นพื้นที่ของการท่องเที่ยว

ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมมีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร และเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียด พบว่า ประกอบด้วยประเด็นการมีส่วนร่วมด้านความคิด 4 ประเด็น คือ ร่วมเสนอปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน ร่วมเสนอโครงการที่เป็นประโยชน์กับชุมชน ร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชน การร่วมประชุมวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ประเด็นการมีส่วนร่วมด้านตัดสินใจ 6 ประเด็น คือ การร่วมประชุมพิจารณาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การร่วมตัดสินใจในการเลือกโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ร่วมตัดสินใจในการเลือกวิธีการดำเนินงานเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมตัดสินใจในการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ร่วมกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ เช่น การห้ามทิ้งขยะ ห้ามล่าสัตว์ ห้ามตัดต้นไม้ ร่วมตัดสินใจในเรื่องงบประมาณ เช่น งบประมาณในการทำกิจกรรมต่าง ๆ งบประมาณในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของชุมชน ประเด็นการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติ ตามกิจกรรม 4 ประเด็น คือ การร่วมฝึกอบรมในการปฏิบัติในการปฏิบัติงาน

เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว การร่วมประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน การร่วมสนับสนุนให้มีความร่วมมือกับทางชุมชน ในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน การมีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์ เช่น เงิน สิ่งของต่าง ๆ เป็นต้น ประเด็นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์หรือมีส่วนได้ส่วนเสีย 5 ประเด็น คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น เกิดการจ้างงานและการมีงานทำของคนในพื้นที่เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของชุมชน สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน ทำให้คนภายนอกรู้จักชุมชนบ้านวังไทรมากขึ้น ช่วยป้องกันภัยพิบัติต่าง ๆ ให้กับชุมชน ประเด็นการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 8 ประเด็น คือ มีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อติดตามประเมินผล มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ มีส่วนร่วมในการสรุปผล มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการดูแลชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ มีส่วนร่วมในการสรุปผล มีส่วนร่วมในการประเมินผลขั้นสุดท้าย ซึ่งสอดคล้องกับ นิรมลขหมวาน (2557) ได้ศึกษาเรื่อง อัตลักษณ์ของชุมชนตลาดโบราณบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผลวิจัยพบว่า วิถีชีวิตแม่ค้าชุมชนตลาดริมน้ำบางพลียังสามารถเห็นถึงความสัมพันธ์ของชาวชุมชนได้โดยเฉพาะผ่านการจับจ่ายซื้อของภายในชุมชน ซึ่งการซื้อขายและต่อรองราคาสินค้ามักเป็นไปด้วยความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการอยู่อาศัยร่วมกันมาอย่างยาวนาน ทำให้เกิดความสนิทสนมคุ้นเคยและความไว้วางใจกัน แม้บางคนจะไม่ได้มีความเป็นเครือญาติหรือเป็นญาติพี่น้องกันก็ตาม

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร และเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียด พบว่าประกอบด้วย 10 ประเด็น คือ ความโดดเด่นทางด้านพื้นที่การรักษาไว้ซึ่งความเป็นป่าชุมชน กิจกรรมการอนุรักษ์ดินต่าง ๆ สำนักทำความเข้าใจ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางด้านชีวภาพ ความเสี่ยงทางด้านสิ่งแวดล้อมต่อเกษตรกรรม ความเสี่ยงต่อภัยธรรมชาติ (น้ำท่วม ฝนแล้ง) การชะล้างพังทลายของดิน ปริมาณการใช้น้ำในระบบการเพาะปลูก คุณภาพและปริมาณน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค

4. ข้อเสนอแนะความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร พบว่า ควรมีการจัดอบรมความรู้ให้แก่คนในชุมชน และควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐซึ่งสอดคล้องกับ วิไลวรรณ ทวีศรี (2560) ได้ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ชุมชน: แนวคิดและการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยหลักพุทธสันติวิธีของเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย ผลวิจัยพบว่าแนวทางในการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชนเชียงคาน ชุมชนได้มีการจัดการปัญหาความขัดแย้งตามหลักพุทธสันติ กล่าวคือ หลักสราณียธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน มีการแบ่งปันผลประโยชน์กัน มีการยอมรับซึ่งกันและกัน ทำให้ชุมชนเชียงคานสามารถคงอัตลักษณ์ของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นที่น่าสนใจสำหรับความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทรสมควรที่ให้ภาครัฐเข้ามามีบทบาทและสนับสนุนมากขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะนโยบาย ดังนี้ เทศบาลตำบลถ้าใหญ่บรรจุเรื่องของแผนพัฒนาด้านสังคม ด้านการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม โดยคงอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทรไว้คงอยู่สืบต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยทำการวิจัยอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวังไทร ตำบลถ้าใหญ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชในภาพรวม ทำให้ยังขาดการวิจัยถึงอัตลักษณ์ของชุมชนในหลาย ๆ ประเด็น ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนหรือประเด็นต่าง ๆ ที่เจาะลึกมากขึ้น เพื่อที่จะได้รู้แนวทางในการพัฒนาอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- เชิญขวัญ ภูษณงค์. (2549). การสื่อสารของกลุ่มชาไก
ที่ย้ายถิ่นฐานมาสู่ชุมชนเมืองในการปรับตัว
และการแสดงถึงอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์
(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ไทยโรจน์ พวงมณี. (2560). การศึกษากระบวนการ
ปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ชุมชนท้องถิ่นสู่การเป็นพื้นที่
การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรม
อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. ในการประชุมระดับชาติ
ครั้งที่ 2 (น. 98-116). กำแพงเพชร:
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- นิรมล ขมหวาน. (2557). การศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชน
ตลาดโบราณบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ.
สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์, 14(1), น. 125-144.
- พัฒนา กิตติอาษา. (2546). ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- วรรณพร อนันตวงศ์ และคณะ. (2560). วิถีชีวิต
และอัตลักษณ์ของชุมชนศรีวัง.
ในการประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติ
และนานาชาติ ครั้งที่ 9 (น. 28-29).
สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิไลวรรณ ทวีศรี. (2560). อัตลักษณ์ชุมชน: แนวคิดและ
การจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยหลัก
พุทธสันติวิธีของเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย.
วารสารศิลปะการจัดการ, 1(2), น. 63-74.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2536). การเปลี่ยนแปลงทางสังคม
และวัฒนธรรม: แนวทางศึกษาวิเคราะห์และวางแผน.
ขอนแก่น: คลังน่านวิทยา.
- เสริมศักดิ์ ชุนพล. (2558). การศึกษาอัตลักษณ์
ทางวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกาะยอ.
วารสารปาริชาติ, 28(3), น. 83-103.
- อัฉรภา ภาณุรัตน์. (2549). เอกสารคำสอนรายวิชา
ท้องถิ่นศึกษา. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

นาฏยประดิษฐ์ฟ้อนอีสานนายทองจันทร์ สังฆะมณี

Choreography of I-San Dance of Thongchan Sungkhamanee

สมฤดี ชำนิ^{1,*}, สุขสันติ แวงวรรณ² และนิวัฒน์ สุขประเสริฐ³
Somruedee Chamni^{1,*}, Suksanit Wangwan² and Niwat Sukprasirt³

รับบทความ 25 มกราคม 2564 แก้ไข 2 มีนาคม 2564

ตอบรับ 8 เมษายน 2564

Received 25 January 2021 Revised 2 March 2021

Accepted 8 April 2021

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและผลงานด้านนาฏยประดิษฐ์ฟ้อนอีสาน และเพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ฟ้อนอีสานของนายทองจันทร์ สังฆะมณี ศิลปินพื้นบ้านชาวร้อยเอ็ด โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ โดยได้คัดเลือกชุดการแสดงสำหรับการวิเคราะห์กระบวนการทำฟ้อนจำนวน 3 ชุด คือ ฟ้อนคอนสะหวัน ฟ้อนตังหวายและเซิ้งบั้งไฟ ผลการวิจัยพบว่า นายทองจันทร์ สังฆะมณี (2482-2545) เป็นศิลปินที่มีชื่อเสียงและเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานการสร้างสรรค์ฟ้อนอีสานให้กับวิทยาลัยนาฏศิลป์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา) รวมทั้งสิ้นจำนวน 34 ชุดการแสดง ประกอบด้วยประเพณีท้องถิ่น นิทานพื้นบ้าน วิถีชีวิตชุมชน และชนเผ่า ในด้านอัตลักษณ์ฟ้อนอีสานนายทองจันทร์ สังฆะมณี พบว่า อัตลักษณ์การฟ้อนส่วนบุคคลของนายทองจันทร์ สังฆะมณีมีลีลา การฟ้อนแบบ “ผู้เมีย” ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือ “ก้มสุดตัว ฟ้อนสุดแขน แขนงหลังโค้ง” โดยส่วนมากยึดรูปแบบการคิดทำฟ้อนที่ประยุกต์มาจาก “นาฏยจารีตเดิม” ที่มีอยู่ในวิถีชีวิตของชาวอีสาน

คำสำคัญ: นาฏยประดิษฐ์ ฟ้อนอีสาน นายทองจันทร์ สังฆะมณี

^{1,*} นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, กรุงเทพฯ 10200

^{1,*} M.Ed., Student in Thai Performing Art, Faculty of Music and Drama, Bunditpatanasilpa Institute, Bangkok 10200 Thailand

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, กรุงเทพฯ 10200

² Assistant Professor Dr., Faculty of Music and Drama, Bunditpatanasilpa Institute, Bangkok 10200 Thailand

³ อาจารย์ ดร. สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, กรุงเทพฯ 10200

³ Dr., Faculty of Music and Drama, Bunditpatanasilpa Institute, Bangkok 10200 Thailand

*Corresponding author, e-mail: annchomni1039@gmail.com

ABSTRACT

The research aims to study the biography of Mr. Thongchan Sungkhamanee and to examine the choreography of the I-san dances which were created by him, then to analyze the unique styles of the I-san dances. The research used mix-qualitative research methods such as documentary research, fieldwork, observation, and interview. The famous I-san dances included Fon Konsawan, Fon Tangwai, and Seng Bungfia, which were collected for the data analysis. The study found that Mr. Thongchan Sangkhamanee (1939-2002) was a well-known artist and played an important role in the foundation of Isan dance creation for the College of Dramatic Arts in the Northeast (RoiEt College of Dramatic Arts, Kalasin College of Dramatic Arts, and Nakhon Ratchasima College of Dramatic Arts), a total of 34 sets. The performances consist of local traditions, folk tales, ways of life, and communities and tribes. In terms of Isan dance identity of Mr. Thongchan Sangkhamanee, he was found that his identity of dance had a unique “Male-Female” dance style, such as “Bending the whole body, move the whole hand, and turn up the back of the curve”. Most of them were created with applying from “the traditional dances” that exist in the way of life of the Isan villagers.

Keywords: Choreography, I-San Dance, Thongchan Sungkhamanee

บทนำ

นาฏศิลป์อีสาน นาฏกรรมอีสานเป็นคำใหม่ที่เกิดขึ้นสำหรับใช้ในวงการศึกษาที่เป็นทางการโดยสื่อความหมายแทนคำว่า “ฟ้อนลำ” ของชาวอีสานตอนเหนือ และคำว่า “เรือบม” ของทางอีสานใต้ หากพิจารณาทางด้านประวัติและพัฒนาการของการเกิดนาฏยประดิษฐ์ฟ้อนอีสานจะพบว่า ฟ้อนอีสานที่ปรากฏในปัจจุบันล้วนเกี่ยวข้องกับบุคคลและสถาบันการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยาลัยนาฏศิลป์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาทิ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์และวิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา ในหนังสือ “นาฏกรรมอีสาน” ได้จัดกลุ่มนาฏกรรมอีสานไว้ 6 ประเภท คือ 1) นาฏกรรมที่เกิดจากประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อ 2) นาฏกรรมที่เกิดจากวรรณกรรมพื้นบ้าน 3) นาฏกรรมที่เกิดจากประเพณีมรดกของท้องถิ่น 4) นาฏกรรมที่เกิดจากการเลียนแบบธรรมชาติ 5) นาฏกรรมที่เกิดจากลักษณะการประกอบอาชีพและ 6) นาฏกรรมที่เกิดจากการละเล่นของชุมชน (กรมศิลปากร, 2534, น. 22) ตัวอย่างเช่น ฟ้อนไหลเรือไฟ ฟ้อนดิงครดิงสาก ฟ้อนเซียงซ้องเซ็งบั้งไฟ ฟ้อนสังข์ศิลป์ชัย ฟ้อนโก้ยมือ ฟ้อนคอนสะหวั่น

ฟ้อนดั่งหวาย เซ็งบั้งไฟ เป็นต้น ชุดการแสดงดังกล่าวเป็นผลงานการประดิษฐ์ทำฟ้อนโดย นายทองจันทร์ สังฆะมณี ศิลปินพื้นบ้านของจังหวัดร้อยเอ็ด ครูสอนฟ้อนอีสานคนแรกของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ทั้งที่คิดขึ้นเองและร่วมสร้างชุดการแสดงกับศิลปินท่านอื่น อาทิ นางจวีวรรณพันธุ์ นายทองคำ ไทยกกล้า นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ และนายจีรพลเพชรสม (จวีวรรณพันธุ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 30 พฤศจิกายน 2563)

นายทองจันทร์ สังฆะมณี (2482-2545) เป็นศิลปินพื้นบ้านอีสานที่ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการว่าเป็นผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในด้าน “นาฏยประดิษฐ์ฟ้อนอีสาน” และเป็นบุคคลที่มีบทบาทในการบุกเบิกทางวิชาการศิลปะการแสดง ได้สร้างสรรค์ฟ้อนอีสานในระหว่างที่สอนอยู่วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดตั้งแต่ปี พ.ศ.2524 ได้ถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์หลายรุ่นและเจริญก้าวหน้าเป็นครูอาจารย์ในสถาบันการศึกษาหลายแห่ง ตัวอย่างผลงานที่ถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์ เช่น ฟ้อนดั่งหวาย ฟ้อนบายศรี ฟ้อนเก็บฝ้าย ฟ้อนคอนสะหวั่น ฟ้อนเตี้ยเดือนห้า ฟ้อนแถบลาน ฟ้อนแมงตับเต่า ฟ้อนสาวหลอก ฟ้อนศรีโคตรบูรณ์

ฟ้อนโก้ยมือ เชื่งบั้งไฟ เชื่งทำนา เป็นต้น (ธิดาวรรณ ไพรพุกภัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 14 สิงหาคม 2562) จากผลงานข้างต้นนับได้ว่านายทองจันทร์ เป็นทั้งผู้บุกเบิกและผู้สร้างสรรค์ฟ้อนอีสานให้กับวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดในยุคก่อตั้งผลงานหลายชุดสะท้อนถึงกระบวนการสร้างสรรค์ที่นำมารากรากฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งในเชิงอนุรักษ์และสร้างสรรค์ ในวาระสุดท้ายของชีวิตนายทองจันทร์ได้อุปสมบทเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2540 ต่อมาได้มรณภาพวันที่ 30 เมษายน 2545

ระหว่างปีพุทธศักราช 2548-2554 ขณะที่ผู้วิจัยศึกษาอยู่ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ได้มีโอกาสศึกษาและต่อทำฟ้อนซึ่งเป็นชุดการแสดงที่นายทองจันทร์ได้ประดิษฐ์ขึ้นจาก ครูพร ยงดี และครูธิดาวรรณ ไพรพุกภัย ซึ่งเป็นผู้ที่ได้ต่อทำฟ้อนอีสานโดยตรงจากนายทองจันทร์ ประสบการณ์ดังกล่าวนี้ทำให้ผู้วิจัยตระหนักว่านาฏยประดิษฐ์ฟ้อนอีสานของนายทองจันทร์เป็นชุดการแสดงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะเป็นแรงบันดาลใจให้ศึกษาในเชิงลึกเพื่อขยายความรู้และหาคำตอบเกี่ยวกับเอกลักษณ์และความสวยงามของทำฟ้อนอีสานของนายทองจันทร์จากข้อมูลทีกล่าวในข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาผลงาน “นาฏยประดิษฐ์ฟ้อนอีสาน” ของนายทองจันทร์ในเชิงองค์ความรู้ต้นแบบ ต่อวงการศึกษฟ้อนอีสานที่ยังคง

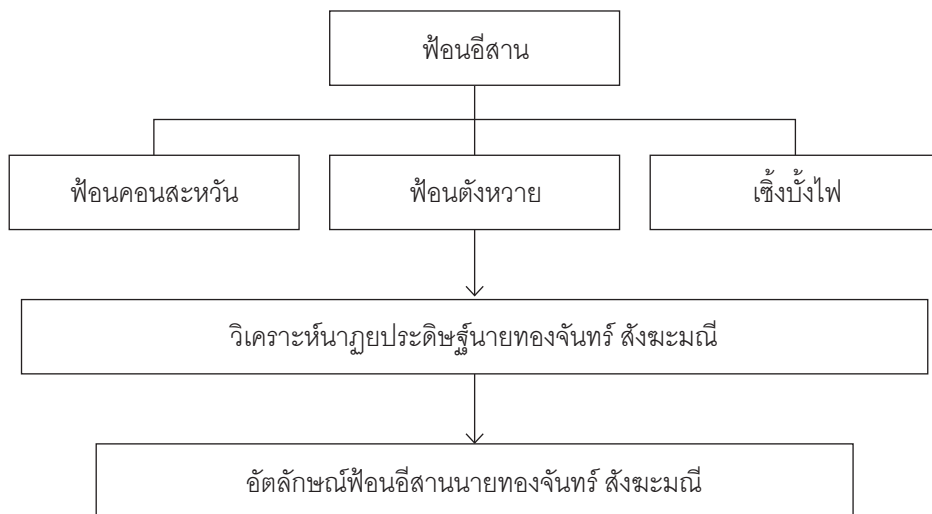
มีการถ่ายทอดอยู่ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยมุ่งศึกษาประวัติชีวิต ผลงาน อัตลักษณ์ทำฟ้อน เพื่อแสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์สร้างสรรค์ผ่านผลงานที่ยังคงได้รับความนิยมและสืบทอดในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติและผลงานด้านนาฏยประดิษฐ์ฟ้อนอีสานของนายทองจันทร์ สังฆะมณี
2. เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ ฟ้อนอีสานของนายทองจันทร์ สังฆะมณี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ได้ดำเนินการตามหลักการ “นาฏยประดิษฐ์ (Choreography)” ของ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547, น. 225) ที่สอดคล้องกับคำสำคัญของงานวิจัย คือ นาฏยประดิษฐ์ การวิเคราะห์นาฏยประดิษฐ์วัฒนธรรมอีสาน ประวัติบุคคล โดยมีคำถามที่ช่วยกำหนดกรอบความคิด 2 คำถามหลัก คือ 1) นายทองจันทร์ มีประวัติ และผลงานด้านนาฏยประดิษฐ์ฟ้อนอีสานเป็นอย่างไร 2) อัตลักษณ์และกระบวนการทำฟ้อนอีสานของนายทองจันทร์เป็นอย่างไรจากการวิเคราะห์ผ่านฟ้อนอีสานที่สำคัญจำนวน 3 ชุดการแสดง คือ ฟ้อนคอนสะหว่น ฟ้อนดั่งหวาย เชื่งบั้งไฟ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ได้ดำเนินการวิจัยตามกรอบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประกอบด้วย กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยการเก็บข้อมูลภาคสนามการสังเกต การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปและรายงานผลการวิจัยตามรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย

ได้เลือกชุดการแสดงผลแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 3 ชุด การแสดง คือ ฟ้อนคอนสะหวั่น ฟ้อนตังหวาย และเงี้ยว สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นบุคคล กำหนดตามกรอบสามเ้า (Triangulation) กลุ่มแรก ผู้เชี่ยวชาญด้านหมอลำ คือ นางฉวีวรรณ พันธุ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หมอลำ) กลุ่มที่สองผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี คือ นายทรงศักดิ์ ประทุมศิลป์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้านอีสาน) นายจีรพล เพชรสม ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย และดนตรีพื้นบ้านอีสานกลุ่มที่สามผู้เชี่ยวชาญด้านฟ้อนอีสาน ได้แก่ นางพร ยงดี นางฉวีวรรณ ไพโรพฤกษ์ นางฉัตรรัตน์ ชนะพันธ์นางดารณี จันทมีไชยนายชัยณรงค์ ต้นสุข

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วยแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ โดยได้กำหนดกรอบจากคำถามงานวิจัยและกรอบวัตถุประสงค์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) ได้นำไปใช้สำหรับศึกษาท่าฟ้อนในขณะที่การสัมภาษณ์ได้ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-dept interview) ทั้งส่วนบุคคลและการสนทนากลุ่ม (Focus group) กรอบคำถามที่สร้างขึ้นได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญก่อนแล้วจึงนำไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการสองส่วน คือ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เป็นการศึกษา ค้นคว้า เอกสาร ทั้งที่เป็นหลักฐานในชั้นปฐมภูมิ (Primary source) และทุติยภูมิ (Secondary source) และการศึกษาข้อมูลภาคสนาม จากสามสถาบัน ได้แก่ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร (Documentary research) การเก็บข้อมูลสนาม (Field work) และการสนทนาแบบกลุ่ม (Focus group) โดยได้วิเคราะห์ข้อมูลให้เป็นไปตามกรอบวัตถุประสงค์หลักที่ได้ตั้งไว้สองประเด็น คือ การศึกษาประวัติและผลงาน การวิเคราะห์อัตลักษณ์ฟ้อนอีสานตามลำดับดังนี้ 1) การวิเคราะห์ประวัติและผลงานการประดิษฐ์ท่าฟ้อนจากข้อมูลการทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์ 2) การวิเคราะห์กระบวนการทำฟ้อนที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ท่าฟ้อนของนายทองจันทร์ กระทำโดยการศึกษาเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary source) ที่เป็นสมุดบันทึกส่วนตัว ภาพถ่ายของนายทองจันทร์ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลและการสนทนาแบบกลุ่มมาสรุปข้อมูลทั้งหมดได้นำมาจัดระบบ เรียบเรียง และวิเคราะห์สรุปเป็นรายงานการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ประวัติและผลงานด้านนาฏยประดิษฐ์ฟ้อนอีสาน

นายทองจันทร์ สังฆะมณี เกิดเมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2482 ที่อยู่เลขที่ 31 หมู่ที่ 16 บ้านโนนเมือง ตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด บิดาชื่อนายมา สังฆะมณี มารดาชื่อนางแป สังฆะมณี มีพี่น้องร่วมบิดามารดา 2 คน คือ นายคำ สังฆะมณี พี่ชาย และนางงาม ภักดีโชติ พี่สาวนายทองจันทร์ได้รับการเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตชนบทอีสานในจังหวัดร้อยเอ็ด ศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนบ้านโนนเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นผู้มึนนิสัยรักการเรียนรู้และได้ใช้ชีวิตในท่ามกลางชุมชนที่แวดล้อมไปด้วยวัฒนธรรมหมอลำ ทำให้นายทองจันทร์มีความสนใจเรื่องหมอลำและการฟ้อนมาตั้งแต่เด็ก เมื่อโตขึ้นจึงได้ตัดสินใจเดินทางเพื่อหาความรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยตัวเองจากหมอลำและผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ตัวอย่างเช่น การไปอยู่กับ คณะหมอลำหมู่ที่มีชื่อเสียงในภาคอีสานสามารถแสดงหมอลำ เรื่องต่อกลอน รับบทบาทของตัวโกง นอกจากนี้ยังได้มีโอกาสเดินทาง

ไปแสดงหมอลำที่ชุมชน ในแขวงสุวรรณเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และได้รับถ่ายทอดท่าฟ้อนคอนสะหวั่นจากนางเตาะท่าฟ้อนตั้งหวาย จากชาวบ้านตั้งหวาย และท่าฟ้อนศรีทันดร จากชาวบ้านเมืองปากเซ แขวงจำปาสักดี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อีกด้วย ประสบการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึง ความรักและทุ่มเท ทั้งร่างกายและแรงใจเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับหมอลำ ทั้งรูปแบบการฟ้อนของชุมชนที่อยู่ในฝั่งลาวและการฟ้อนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานในฝั่งไทย ภายใต้ความคล้ายคลึงทางวัฒนธรรมของชุมชนในลุ่มน้ำโขงระหว่างชุมชนในอีสานของไทย และชุมชนในประเทศ ทำให้นายทองจันทร์ สามารถเรียนรู้การฟ้อนของทั้งสองฝั่งได้เป็นอย่างดี การส่งมอบประสบการณ์นี้ได้เป็นพื้นฐานให้นายทองจันทร์ สามารถต่อยอดความรู้ประดิษฐ์เป็นท่าฟ้อนอีสานขึ้นใหม่ได้เป็นจำนวนมากในช่วงชีวิตการทำงานได้เข้าร่วมเป็นนักแสดงอาชีพหลายคน เช่น น.บัณฑิต ป.สามัคคี พ.เพียรศิลป์ ส.บุญมาศิลป์ ร้อยเอ็ด เนมิต และคณะขวัญใจกาฬสินธุ์ ด้วยการรับบทการแสดงหมอลำเป็นตัวโกง หลังจากนั้นได้รับเชิญให้ถ่ายทอดท่าฟ้อน ในฐานะ “ครู” ให้กับนักเรียนที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา ในระหว่างปี พ.ศ. 2524-2539 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่เกิดการพัฒนาชุดการแสดงฟ้อนอีสาน รวมทั้งการสร้างลูกศิษย์ที่มีความรู้ความสามารถหลายคน ได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้ได้รับรางวัลพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ณ ศูนย์ศิลปาชีพภูพานาขาม ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ก่อนที่จะอุปสมบทในปี พ.ศ. 2540

จากบันทึกส่วนตัวการสร้างสรรค์ชุดการแสดงพื้นบ้านอีสานของนายทองจันทร์ได้ถ่ายทอดให้กับคณะครูและนักเรียนในขณะปฏิบัติงานในวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด และวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ รวบรวมได้ทั้งสิ้น 34 ชุดการแสดง ประกอบด้วย 1) เชิงนางดัง 2) เชิงบังไฟ 3) เชิงสวิง 4) ฟ้อนกาเต้นก้อน 5) ฟ้อนเก็บฝ้าย 6) แก้วหน้าม้า 7) ฟ้อนक्रमอง 8) ฟ้อนคอนสะหวั่น 9) ฟ้อนขวยมือ

10) ฟ้อนเซียงซ้อง 11) ฟ้อนตั้งครกตั้งสาก 12) ฟ้อนตั้งหวาย 13) ฟ้อนเตี้ยเกี้ยว 14) ฟ้อนเตี้ยเดือนห้า 15) ฟ้อนเตี้ยหัวโนนตาล 16) ฟ้อนแถบลาน 17) ฟ้อนไทภูเขา 18) ฟ้อนบายศรี 19) ฟ้อนโปงลาง 20) ฟ้อนผีปูด 21) ฟ้อนแพรวา 22) ฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ 23) ฟ้อนภูไทสามเผ่า 24) ฟ้อนมโนราห์เล่นน้ำ 25) ฟ้อนแมงตับเต่า 26) ฟ้อนแม่บ่ท้อสาน 27) ฟ้อนศรีโคตรบูรณ์ 28) ฟ้อนสังข์ศิลป์ชัย 29) ฟ้อนสาละวัน 30) ฟ้อนสาวหลอก 31) ฟ้อนไหลเรือไฟ 32) เรือมก้นตรึม 33) เรือมชันตรูจน์ 34) เรือมอันเร แต่ในอีกความเห็นหนึ่งได้เสนอว่า ฟ้อนเตี้ยเกี้ยวและฟ้อนสาละวัน เป็นชุดการแสดงที่เกิดขึ้นหลังจากที่นายทองจันทร์ สังฆะมณี เสียชีวิตแล้ว (ฉวีวรรณ พันธุ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 30 พฤศจิกายน 2563)

2. อัตลักษณ์ฟ้อนอีสานของนายทองจันทร์ สังฆะมณี

มุ่งหาคำตอบในสองประเด็น คือ ท่าฟ้อนและภาษาที่ใช้อธิบายท่าฟ้อน ที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของนายทองจันทร์ ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

2.1 ฟ้อนคอนสะหวั่น เป็นชุดการแสดงที่นายทองจันทร์ ได้รับถ่ายทอดมาจากนางเตาะแขวงสุวรรณเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อครั้งที่นายทองจันทร์ไปแสดงหมอลำที่ประเทศลาว ชื่อชุดการแสดง “คอนสะหวั่น” มาจากชื่อของแขวง “สุวรรณเขต” จากบันทึกลายมือของนายทองจันทร์ได้ระบุท่าฟ้อนคอนสะหวั่น ที่เป็นท่าฟ้อนต้นแบบ จำนวน 10 ท่า โดยได้ร่างภาพลายเส้นรูปคน ภาษาที่ใช้บันทึกเป็นภาษาถิ่นอีสาน แตกต่างจากคำศัพท์ ที่ใช้ในทางวิชาการ ปัจจุบัน ได้แก่ ท่าที่ 1: แขนเหยียด มือชอยตั้ง ตะโพก ท่าที่ 2: มือเกี้ยวตั้งวงบน ขายืนแตะเข้าแตะออก ท่าที่ 3: มือเกี้ยววัดบนสองมือ มือเกี้ยวแปะหัวเข่า ท่าที่ 4: มือเกี้ยววัดบน มือหนึ่งเกี้ยวข้างหลัง ขาเหลื่อมกัน ท่าที่ 5: วาดมือเกี้ยวบนป้ายซ้ายเอียงขวา ท่าที่ 6: มือเกี้ยวตั้งวง ยกขาหนึ่งท่าที่ 7: มือเกี้ยวตั้งวงบน ก้มลงขาแตะออกข้างหน้า มือแปะเข่า ท่าที่ 8: มือตั้งวงตรง มือหนึ่งหงายข้างบน ยกขาขึ้นร่ำสลับซ้ายและขวา ท่าที่ 9: มือเกี้ยวตั้งวง เล่นเอว ขาขยับ 3 ก้าว ยกขึ้นยกลง ท่าที่ 10: มือเกี้ยวตั้งวง ยกขา

สายไปสายมา จากการวิเคราะห์กระบวนการท่าฟ้อนคอนสะหวน สามารถอธิบายอัตลักษณ์ของท่าฟ้อนตามการเคลื่อนไหวของสรีระร่างกายโดยสรุปได้ดังนี้ ศีรษะ มีลักษณะการเอียง ศีรษะซ้าย-ขวา ก้ม-เงย ที่มากกว่าการรำแบบนาฏศิลป์ไทย ไหล่ มีการกอดไหล่ ซ้าย-ขวา ไหล่ซ้าย-ออก แขน เป็นการวาดแขน ทางแขน งอแขนโค้ง ไม่หนีบรักแร้ มือ มีการตั้งวง การแตะข้อมือ การม้วนจับ และการจับนิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้ จะไม่ติดกันลำตัว จะมีการโน้มตัวก้มตามธรรมชาติไม่ดันหลัง แล้วแขนตัวขึ้นให้หลังแอ่นโค้ง สะโพกจะทิ้งน้ำหนักไปตามลำตัวและขาที่ย่ำ ไม่สะบัดและไม่หมุนสะโพกบิดมีการยกสะโพกขึ้นลงอย่างนุ่มนวลตามจังหวะ เข้า มีการย่อและยืดเข้า ในการฟ้อนจะไม่มีการใช้จังหวะเข้า และเท้า การย่อเท้า จะย่ออย่างนุ่มนวล ไม่กระแทกและย่อเท้าไม่มีเสียง การแตะเท้าจะแตะโดยใช้จุมกเท้าในการแตะไม่ใช่ปลายเท้า หรือปลายนิ้วหัวแม่มือเท้าในการแตะในภาพรวมของท่าฟ้อนคอนสะหวนสื่อถึงหญิงสาวที่ได้ขอพร-รับพร ซึ่งแสดงออกถึงความอ่อนน้อม และความอ่อนหวานของนักแสดง การแสดงในชุดนี้เป็นการฟ้อนตามทำนองเพลงไม่ได้ฟ้อนเปลี่ยนท่าไปตามคำร้อง และท่าฟ้อนสามารถปรับจังหวะได้ตามความเหมาะสมของโอกาสที่นำไปแสดง

2.2 ฟ้อนตั้งหวาย นายทองจันทร์ได้ไปต่อท่ารำจากชุมชนในแขวงสุวรรณเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และได้บันทึกเป็นลายมือระบутаฟ้อนตั้งหวายที่เป็นท่าฟ้อนต้นแบบ จำนวน 9 ท่า โดยได้ร่างภาพลายเส้น รูปคน ภาษาที่ใช้บันทึกเป็นภาษาถิ่นอีสานที่เป็นภาษาเฉพาะซึ่งแตกต่างจากคำศัพท์ ที่ใช้ในทางวิชาการ ปัจจุบัน ได้แก่ ท่าที่ 1: เกี่ยวคว่ำมือลงแบะย่อ 5 ครั้ง เติ้น 5 ครั้ง ท่าที่ 2: มือเกี่ยวตั้งวงบนขาเตะ ท่าที่ 3: มือตั้งวงระดับไหล่แล้วป้อนกลับมายามือระดับคาง ช่วงคอเท้าตบ ท่าที่ 4: แขนป้ายมือจับลงไม่ติดกันมือหนึ่งหักหงาย ท่าที่ 5: มือเกี่ยวตั้งวงมือกอดอก ในมือขวาทับซ้าย ท่าที่ 6: มือเกี่ยวตัวตั้งวงสูงเดินออกข้าง ท่าที่ 7: มือขวาแบะออกหงาย ท่าที่ 8: ก้มลงมือเกี่ยวแบะออกยื่นขึ้น มือเกี่ยวตัวบน ท่าที่ 9: สายมือระดับตะโพกจากการวิเคราะห์กระบวนการท่าฟ้อนตั้งหวาย สามารถอธิบายอัตลักษณ์ของท่าฟ้อนตามการเคลื่อนไหวของสรีระร่างกายโดยสรุปได้ดังนี้

ศีรษะ มีลักษณะการเอียงศีรษะซ้าย-ขวา ก้ม-เงย ที่มากกว่าการรำแบบนาฏศิลป์ไทย ไหล่ มีการกอดไหล่ ซ้าย-ขวา แขน เป็นการวาดแขน ทางแขน งอแขนโค้ง ไม่หนีบรักแร้ มือ มีการตั้งวง การม้วนจับ และการจับนิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้ จะไม่ติดกันกับนิ้วชี้ ลำตัวจะมีการโน้มตัวก้มตามธรรมชาติไม่ดันหลัง และยืดลำตัวตรง สะโพกจะทิ้งน้ำหนักไปตามลำตัวและขาที่ย่ำ ไม่สะบัด และไม่หมุนสะโพกบิดเข้า มีการย่อและยืดเข้า ในการฟ้อนจะไม่มีการใช้จังหวะเข้า และเท้า การย่อเท้าจะลงเต็มเท้า ไม่กระแทก และย่อเท้าไม่มีเสียง การแตะเท้าจะแตะโดยใช้จุมกเท้าในการแตะไม่ใช่ปลายเท้า หรือปลายนิ้วหัวแม่มือเท้าในการแตะ เมื่อแตะแล้วจะดีดเท้าขึ้นสูง การตบเท้าจะเปิดปลายนิ้ว และจุมกเท้าแล้วตบลงพื้น เข้ากับจังหวะ ในภาพรวมของท่าฟ้อนตั้งหวายเป็นกระบวนการท่าฟ้อนที่เป็นแม่ท่า พื้นฐานที่สามารถปฏิบัติได้ง่ายไม่มีการเปลี่ยนท่าที่ซับซ้อน ในปัจจุบันเป็นชุดการแสดงที่นำมาถ่ายทอดในสถานศึกษา และจัดแสดงกันอย่างแพร่หลาย การแสดงในชุดนี้เป็นการฟ้อนตามทำนองเพลงไม่ได้ฟ้อนเปลี่ยนท่าไปตามคำร้อง และท่าฟ้อนสามารถปรับจังหวะได้ตามความเหมาะสมของโอกาสที่นำไปแสดง

2.3 เชิงบังไฟ เป็นชุดการแสดงที่สะท้อนให้เห็นถึงประเพณี “บุญบังไฟ” ของชุมชนชาวอีสานประเทศไทย และประเทศลาว การสร้างชุดการแสดงเกิดมาจากการริเริ่มของนายจีรพล เพชรสม นายทองจันทร์ ได้มีโอกาสช่วยนายจีรพล ปรับปรุง ประดิษฐ์ เรียบเรียงท่าฟ้อนขึ้นใหม่ โดยมีบทบาทในการเป็นผู้ร่วมช่วยสร้างสรรค์ จากบันทึกลายมือของนายทองจันทร์ได้ระบุท่าเชิงบังไฟจำนวน 15 ท่า โดยแบ่งเป็นสองช่วง คือ เชิงบังไฟ เมืองหนองหาน (เมืองนางไเอ) จำนวน 7 ท่า และเชิงบังไฟ เมืองผาโง (เมืองผาแดง) จำนวน 8 ท่า ภาษาที่ใช้บันทึกเป็นภาษาถิ่นอีสาน ที่เป็นภาษาเฉพาะซึ่งแตกต่างจากคำศัพท์ หรือ นาฏยศัพท์ ที่ใช้ในทางวิชาการปัจจุบัน ได้แก่ เชิงบังไฟ เมืองหนองหาน (เมืองนางไเอ) จำนวน 7 ท่า ท่าที่ 1: มือหนึ่งจับร่ม มือหนึ่งป้ายบนวาดลงป้ายข้าง ท่าที่ 2: ก้มลงมือแบะหัวเข่า ยืนขึ้นแบกร่มมือหนึ่งเกี่ยวตั้งวง ท่าที่ 3: ก้มลงมือหนึ่งแบะหัวเข่ามือหนึ่งจับแบกร่มเดิน ท่าที่ 4: มือเกี่ยวตัวบน มือแขนตั้งเกี่ยวตัว ท่าที่ 5: มือล่างเกี่ยวตัวระดับตะโพก

ชาแตะเบะออก ท่าที่ 6: มือจับร่มเหนือศีรษะวาดลงไป ออกข้างปล่อยก๊ีบหลัง ท่าที่ 7: ยืนยกมือหนึ่งเท้าเอว ชาแตะหน้า 2 หลัง 2 แล้วออกข้าง 2 เชิงบั้งไฟ เมืองผาโพง (เมืองผาแดง) จำนวน 8 ท่า ท่าที่ 1: แขนตรงมือตั้งวง ระดับไหล่มือหนึ่งเบะออก ท่าที่ 2: มือเกี่ยวป้ายตั้งวง ขยับขาตาม ท่าที่ 3: มือเกี่ยวตั้งวงมือหนึ่งระดับใต้ศอก ชาแตะออกข้างหน้า 2 ครั้ง ท่าที่ 4: มือเกี่ยวตั้งวงเดินข้าง 2 สลับกันซ้ายและขวา ท่าที่ 5: มือเกี่ยวตัวตั้งวงเตะขา ออกข้างหน้า 2 ครั้ง ท่าที่ 6: มือตั้งวงออกข้างแล้วกระดกข้อ 3 ขึ้นเล่นเอว ท่าที่ 7: มือตั้งวงกระดกข้อมือระดับตะโพก ยกขาครึ่งแข้งเล่นเอว ท่าที่ 8: มือป้ายข้างแขนวาดป้าย ออกข้างระดับตะโพกจากการวิเคราะห์กระบวรท่าเชิงบั้งไฟ สามารถอธิบายอัตลักษณ์ของท่าเชิงตามการเคลื่อนไหว ของศีรษะร่างกายโดยสรุปได้ดังนี้ ศีรษะ มีลักษณะการเอียง ศีรษะซ้าย-ขวา ก้ม-เงย ที่มากกว่าการรำแบบนาฏศิลป์ไทย ใหญ่ มีการกอดไหล่ ซ้าย-ขวา ตีไหล่เข้า-ออก แขน เป็นการ วาดแขน กางแขน งอแขนโค้ง ไม่หนีบรักแร้ มือ มีการตั้งวง การจับ การม้วนจับ และการเดาะข้อมือ ลำตัว มีการโน้มตัว ก้มตามธรรมชาติ ไม่ดันหลัง แล้วแขนตัวขึ้นให้หลังแอ่นโค้ง

และยืดลำตัวตรง สะโพกจะทิ้งน้ำหนักไปตามลำตัวและ ขาที่ย่ำ ไม่สะบัด ไม่หมุนสะโพกบิดและมีการยกสะโพกขึ้นลง ตามจังหวะ เช้า มีการย่อและยืดเข้า และเท้า การย่อเท้า จะลงเต็มเท้า ไม่กระแทก และย่อเท้าไม่มีเสียง การแตะเท้า จะแตะโดยใช้จุมูกเท้าในการแตะไม่ใช่ปลายเท้าหรือ ปลายนิ้วหัวแม่เท้าในการแตะ เมื่อแตะแล้วจะติดเท้าขึ้นสูง มีการแตะเท้าไว้แล้วสะบัดข้อเท้าออกตามจังหวะ การงอขา แล้วเตะเท้าออกมาด้านหน้าจะปล่อยน้ำหนักเท้า ไปตามธรรมชาติ ไม่เกร็งปลายนิ้วเท้าหรือดันปลายนิ้วเท้าขึ้น การยกเท้าจะยกขึ้นครึ่งแข้งและไม่ดันปลายนิ้วเท้า และการตบเท้าจะปลายนิ้ว และเปิดจุมูกเท้าขึ้นแล้วตบลงพื้น เข้ากับจังหวะ ในภาพรวมของท่าเชิงบั้งไฟเป็นกระบวรท่า ที่สื่อถึงความสนุกสนาน รื่นเริงของชาวบ้าน ท่าฟ้อนเป็นท่า พื้นฐานที่สามารถปฏิบัติได้ง่ายไม่มีการเปลี่ยนท่าที่ซับซ้อน เน้นการใช้สะโพก และเท้าเป็นหลัก ในการแสดงชุดนี้ มีการถืออุปกรณ์คือ ร่ม เมืองหนองหาน และสวมเล็บ 1 นิ้ว เมืองผาโพง การฟ้อนในชุดนี้จะฟ้อนตามทำนองเพลง ไม่ได้เปลี่ยนท่าไปตามคำร้อง และท่าฟ้อนสามารถปรับจังหวะ ได้ตามความเหมาะสมของโอกาสที่นำไปแสดง

ภาพที่ 2 ฟ้อนคอนสะหวัน

ภาพที่ 3 ฟ้อนดั่งหวาย

ภาพที่ 4 ท่าเชิงบั้งไฟ

ที่มา: บุญเสริม แก่นประกอบ (2536)

จากการวิเคราะห์อัตลักษณ์ของท่าฟ้อนอีสานของนายทองจันทร์ สามารถกล่าวสรุปลักษณะที่โดดเด่นของการเคลื่อนไหวร่างกาย ตามการแบ่งสรีระทั้ง 8 ส่วน โดยสรุปได้ดังนี้

1. ศีรษะ มีลักษณะการเอียงศีรษะซ้าย-ขวา ก้ม-เงย ไปตามธรรมชาติไม่เกร็งลำคอ

2. ไหล่ มีการกอดไหล่ ซ้าย-ขวา ตีไหล่เข้า-ออก เป็นไปตามธรรมชาติ

3. แขน การวาดแขนจะไปสุดแขนทั้งด้านหน้า ด้านหลัง และด้านข้าง การกอดแขนโค้งจะวงกว้างไม่หนีบรักแร้

4. มือ การตั้งวงนิ้วทั้ง 4 เรียงชิดติดกันดันนิ้วให้อ่อน งอนิ้วหัวแม่มือมาด้านหน้า การจับนิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้จะไม่ติดกัน นิ้วที่เหลือเหยียดตึงกรีดนิ้วเรียงกัน การม้วนจับจะม้วนเข้า ออกตามธรรมชาติ

5. ลำตัว จะมีการโน้มตัวก้มตามธรรมชาติไม่ดันหลัง แล้วแขนตัวขึ้นให้หลังแอ่นโค้ง

6. สะโพกจะทิ้งน้ำหนักไปตามลำตัวและขาที่ย่ำ ไม่สะบัด ไม่หมุนสะโพกบิดมีการยกสะโพกขึ้นลงตามจังหวะของแต่ละทำนองเพลง

7. ขา มีการย่อและยืดขาไปตามธรรมชาติ ตามคำพูดของชาวอีสาน คือ “ย่อลง อ่อนๆ” โดยไม่เกร็งขาให้มีจังหวะที่แข็ง

8. เท้า การย่ำจะลงเต็มเท้า ไม่กระแทกไม่มีเสียง ย่ำอย่างนุ่มนวล การเตะจะใช้จุกเท้าในการเตะ ไม่ใช่ปลายเท้า หรือปลายนิ้วหัวแม่มือเท้าในการเตะ และเตะข้างจุกเท้า เมื่อเตะแล้วจะดัดเท้าขึ้นสูง การยกเท้าจะยกขึ้นครึ่งแข้ง ไม่ดันปลายนิ้วเท้า

จากการวิเคราะห์การเคลื่อนไหวของสรีระร่างกายทั้ง 8 ส่วน ในเชิงคุณลักษณะของท่าฟ้อนจากมุมมองนักวิชาการและศิลปินผู้มีความใกล้ชิดกับนายทองจันทร์ ได้ลงความเห็นสอดคล้องกันว่า เอกลักษณ์ที่โดดเด่นที่เป็นลักษณะเฉพาะของนายทองจันทร์ สังฆะมณี แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนของแนวคิดการสร้างสรรค์ และส่วนที่เป็นลักษณะเฉพาะของการฟ้อน ส่วนที่เป็นแนวคิดนั้น นายทองจันทร์ จะหยิบเอาเอกลักษณ์บางอย่างทางวัฒนธรรมอีสานมาเป็นแนวทาง เช่น ความเชื่อ นิทาน

ตำนาน ภารกิจทาง อาการ การดำเนินชีวิตของชาวอีสาน มาปรับใช้พร้อมกับนำประสบการณ์การและความสามารถส่วนตัวในการเป็นหมอลำมาสร้างชุดการแสดง สำหรับส่วนที่สอง ลักษณะเฉพาะของการฟ้อน อาจใช้คำนิยามที่เป็นภาษาพูดของท้องถิ่นอีสานแบบเข้าใจง่ายได้ว่า ฟ้อนแบบ “ผู้เมื่อย” มาเป็นคำแทน “อัตลักษณ์ของนายทองจันทร์” หมายถึง ลักษณะการฟ้อนทั้งชาย-หญิงในคนเดียวกัน โดยท่าที่ปฏิบัติออกมานั้นอาจจะดูอ่อนช้อยมากกว่าการฟ้อนของผู้หญิง และดูอ่อนหวานมากกว่าการฟ้อนของผู้ชาย หากพิจารณาไปถึงลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของบุคคล ที่นายทองจันทร์แสดงออกมานั้น คือ มีการจัดสรีระร่างกายและการเคลื่อนไหวที่ลงตัว กระบวนท่าฟ้อนต่าง ๆ ล้วนเป็นท่าฟ้อนสำหรับผู้หญิงที่มีลักษณะเฉพาะ คือ ฟ้อนแบบ “ก้มสุดตัว ฟ้อนสุดแขน แหงนหลังโค้ง” ซึ่งลักษณะทั้งสามส่วนนี้เป็นคุณลักษณะในเชิงคุณภาพโดยรวมที่แสดงถึงการฟ้อนที่เป็น “ตัวตน” ของนายทองจันทร์ที่คนทั่วไปยอมรับว่า “ฟ้อนงาม” ตามแบบนายทองจันทร์ สังฆะมณี

อภิปรายผล

1. ประสบการณ์และบทบาทผู้วางรากฐานฟ้อนอีสาน

จากประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับฟ้อนอีสานของนายทองจันทร์ สังฆะมณี ผู้เป็นศิลปินพื้นบ้านของจังหวัดร้อยเอ็ด และเป็นบุคคลสำคัญที่ได้คิดค้นและประดิษฐ์ท่าฟ้อนพื้นบ้านอีสาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524-2539 เป็นต้นมา รวบรวมได้ทั้งสิ้น 34 ชุดการแสดงดังที่ได้กล่าวถึงในข้างต้น นับได้ว่านายทองจันทร์ เป็นศิลปินพื้นบ้านอีสานอีกท่านหนึ่งที่มีบทบาทในการบุกเบิกและวางรากฐานทางด้านการสร้างสรรค์การฟ้อนอีสาน ที่ยังคงถ่ายทอดในสถาบันการศึกษาหลายแห่งมาจนปัจจุบัน สำหรับในประเด็นเรื่องกระบวนการสร้างสรรค์ท่าฟ้อนของนายทองจันทร์ ทุกชุดการแสดงได้มีที่มาจากท่าฟ้อนเดิมที่มีรากฐานมาจากของเก่าจากชุมชน โดยมีได้คิดท่าฟ้อนขึ้นใหม่อย่างไร้ราก ดังข้อมูลที่ได้ไปศึกษาท่าฟ้อนคอนสะหวั่นดั้งเดิมจากนางเตาแขวงสุวรรณเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

การศึกษาท่าฟ้อนดังหวายดั้งเดิม จากชาวบ้านหมู่บ้านดังหวาย แขวงสุวรรณเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การศึกษาท่าฟ้อนศรีพันดร จากชาวบ้านเมืองปากเซ แขวงจำปาศักดิ์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นต้น เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่านายทองจันทร์ให้ความสำคัญและเคารพในความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน ดังนั้นอัตลักษณ์ฟ้อนอีสานจึงถูกแสดงออกจากการนำ “ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นมาสร้างเป็นการแสดง” ซึ่งสอดคล้องกับสุกัญญา ทรัพย์ประเสริฐ (2543) ที่สรุปวิธีการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ของประทีน พวงคำลีว่า “สร้างสรรค์ผลงานโดยใช้ประสบการณ์ในชีวิตที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์จากแหล่งต่าง ๆ” ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการ “การค้นคว้าข้อมูลเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์” ของ คำลา มุลิกา (2558) ที่ได้สรุปแนวความคิด การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์อีสานในวงโปงลางในเรื่อง การสร้างสรรค์นาฏศิลป์อีสาน ที่มีรากฐานมาจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ได้กระทำทั้งในเรื่องการอนุรักษ์และการสร้างสรรค์นาฏศิลป์อีสานไปพร้อมกัน เพราะฉะนั้น ท่าฟ้อนที่เป็นผลงานการประดิษฐ์ของนายทองจันทร์ จึงมีพื้นฐานมาจากท่าฟ้อนที่มีต้นเค้าที่มาจากวิถีชีวิตของชุมชน อย่างแท้จริง โดยที่มิได้มีความรู้ทางนาฏศิลป์ไทยแบบส่วนกลางเข้าไปผสมผสาน

2. อัตลักษณ์บุคคลสู่การสร้างสรรคฟ้อนอีสาน

เมื่อพิจารณาแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์บุคคล (Personal identity) (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2561, น. 6) ซึ่งอัตลักษณ์ส่วนบุคคลนั้นเป็นการนิยามปัจเจกจากสายตาคนอื่น พฤติกรรม วิธีดำเนินชีวิต ทักษะและการแสดงออกที่บ่งบอกความเป็นตัวตนที่แตกต่างจากผู้อื่น ในขณะเดียวกันยังหมายถึงการ “นิยามตนเอง” ของบุคคล ในการเป็น “ตัวเรา” ในท่ามกลางสังคม จากการศึกษาชุดการแสดงที่เป็นผลงานประดิษฐ์ท่าฟ้อนของนายทองจันทร์ พบว่าอัตลักษณ์บุคคล (Personal identity) ของนายทองจันทร์ ผู้มีบุคลิกภาพคล้ายกริยาอาการของผู้หญิง มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ท่าฟ้อนที่เน้นความอ่อนช้อยสวยงาม เมื่อวิเคราะห์คุณลักษณะของการเคลื่อนไหวร่างกาย ทั้ง 8 ส่วนแล้ว สามารถใช้คำที่สื่อถึงอัตลักษณ์การฟ้อน

ส่วนบุคคลของนายทองจันทร์ คือ การฟ้อนแบบ “ก้มสุดตัว ฟ้อนสุดแขน แขนงหลังโค้ง” ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ผสมผสานกับอัตลักษณ์ส่วนตัวในเรื่อง “การใช้ภาษาอีสาน” กำหนดชื่อท่าฟ้อนที่ตนคิดประดิษฐ์ขึ้น รวมถึงการอธิบายท่าฟ้อน ผสมผสานทั้งภาษาไทยกลางและภาษาถิ่นอีสาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเป็น “ตัวเรา” “ตัวฉัน” ของนายทองจันทร์ ที่เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ทางสังคม (Social identity) (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2561, น. 6) ในฐานะ “คนอีสาน” การสอนท่าฟ้อนให้กับลูกศิษย์มักใช้ “ภาษาอีสาน” สื่อสารและอธิบายการเคลื่อนไหวของร่างกาย ในกรณีนี้อัตลักษณ์ส่วนบุคคล ที่เกิดจากความเป็น “ตัวเรา” ทั้งมุมมองของการนิยามตนเอง และถูกนิยามโดยผู้อื่นจึงครบทั้งสองมิติ ได้อย่างเด่นชัด ถึงแม้ในขณะสอนท่าฟ้อนอีสานให้กับนักเรียน บางกรณีอาจจะใช้ “คำไทยกลาง” หรือ “นาฏยศัพท์” มาแทนได้ แต่ก็ไม่สามารถนำคำไทยกลางมาแทนที่คำอีสานได้ เนื่องจากความหมาย อารมณ์ความรู้สึกของภาษาไทยมีข้อจำกัดมากกว่าการใช้ภาษาอีสาน

จากการศึกษาเอกสารในชั้นปฐมภูมิ (Primary source) คือ ภาพถ่าย สมุดบันทึกส่วนตัว ของนายทองจันทร์ รวมถึงการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ช่วยให้เข้าใจลักษณะเฉพาะของบุคคลในเรื่องบุคลิกภาพได้อีกทางหนึ่งที่สะท้อนถึงความเป็นตัวตนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของการสร้างสรรค์ คิดประดิษฐ์ท่าฟ้อนอีสาน ของนายทองจันทร์ คือ เป็นผู้ที่ได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมหมอลำ โดยที่ไม่มีประสบการณ์ในการเรียนนาฏศิลป์ไทยแบบชนบ จึงทำให้ลีลาท่าฟ้อนของนายทองจันทร์ มีความเป็นพื้นถิ่นอีสานอย่างชัดเจน เมื่อนำหลักการวิเคราะห์ท่าทางการเคลื่อนไหวร่างกาย การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์พื้นเมืองของ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) มาวิเคราะห์ลงรายละเอียดการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายการเคลื่อนไหว 8 ตำแหน่งคือ ศีรษะ ไหล่ แขน มือ ลำตัว สะโพก เข่า เท้าทำให้เห็นความชัดเจนในการเคลื่อนไหวร่างกายสำหรับการฟ้อนอีสานเป็นรูปแบบการคิดที่ประยุกต์จาก “นาฏยจารีตเดิม” ตามแนวคิดของ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) คืออาศัยเพียงเอกลักษณ์บางอย่างของการฟ้อนอย่างหมอลำ ฟ้อนแบบชาวบ้าน มาผสมผสาน คิดประดิษฐ์เป็นฟ้อนอีสานชุดใหม่ ที่ยังคงมีร่องรอย

ของการเคลื่อนไหวร่างกายแบบฟ้อนอีสาน สำหรับ ประเด็นสุดท้าย ผลการศึกษาได้ข้อสรุปว่า “ท่าฟ้อนอีสาน ภาษาอีสาน ภูมิหลังทางวัฒนธรรมท้องถิ่น” เป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันที่ทำให้สามารถเห็นลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นของชุดการแสดง ที่จะสังเกตได้ว่า ท่าฟ้อนอีสาน แต่ละชุดในภาพรวมส่วนมากจะมีท่าอัตลักษณ์เฉพาะของชุดการแสดง ดังเช่นเซิ้งบั้งไฟ ที่การย่ำเท้าของผู้แสดง จะมีเพียงการย่ำเท้าเคลื่อนไหวไปข้างหน้า สอดคล้องกับการเคลื่อนไหวไปข้างหน้าของขบวนแห่บั้งไฟของชาวบ้าน เช่น “ท่าชาเตะหน้า” (ท่าที่ 7 เมืองนางไผ่) ในมุมมองที่เกี่ยวข้องกัน คำว่า “ชาเตะหน้า” เป็นคำที่นายทองจันทร์จันท์ส่วนตัว ใช้อธิบายการเคลื่อนไหวร่างกาย เป็นภาษาสื่อสารทั่วไป และเข้าใจง่าย โดยมีต้องประดิษฐ์สร้างคำใหม่สำหรับเรียกชื่อท่าฟ้อน ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับ พีรพงศ์ เสนไสย (2539, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องนาฏยประดิษฐ์ ของ พนอ กำเนิดกาญจน์ โดยสรุปว่า ผลงานประดิษฐ์ด้านนาฏยศิลป์อีสานของพนอ สะท้อนถึงวัฒนธรรมอีสาน ในหลายส่วน โดยมีเอกลักษณ์เฉพาะที่สอดคล้องกับการประดิษฐ์ท่าฟ้อน ของนายทองจันทร์ คือ “จับและพลิ้วนิ้วมือขณะเคลื่อนไหว” “วาดวงแขนอย่างอิสระ” และเน้นการเคลื่อนไหวที่เน้น “จังหวะเข้า” ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พบจากท่าฟ้อนอีสานที่คิดประดิษฐ์โดยนายทองจันทร์ สังฆะมณี เช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในมุมมองเรื่องการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจึงขอเสนอว่า การศึกษานาฏยประดิษฐ์ที่ไม่ว่าจะมีต้นทางมาจากภูมิภาคใดของประเทศไทย ภาษาท่าและภาษาถิ่นเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยควรให้ความสำคัญ ที่จะสามารถสะท้อนตัวตนและอัตลักษณ์เฉพาะบางอย่างของการแสดงได้ ในฐานะตัวแทนทางความคิดของบุคคลหรือชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลวิจัยได้พบว่าชื่อท่าฟ้อนจำนวนมาก มีการใช้คำเรียกที่เป็นลักษณะเฉพาะซึ่งแตกต่างจากภาษานาฏยศัพท์ในทางวิชาการ ในประเด็นนี้ สามารถนำไปเป็นมุมมองสำหรับขยายประเด็นในการศึกษาความสัมพันธ์ของท่าฟ้อนกับภาษาท้องถิ่นได้

2.2 จากการศึกษาได้พบว่า ชุดการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นต้องอาศัยรากฐานทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเป็นแนวทางการสร้างท่าฟ้อน นับเป็นต้นแบบสำคัญสำหรับการทำวิจัยเชิงสร้างสรรค์ หรือนาฏยประดิษฐ์พื้นเมืองต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2534). *นาฏกรรมอีสาน*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- คำลา มุสิกกา. (2558). *แนวความคิดการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์อีสานในวงโปงลาง* (วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ฉวีวรรณ พันธุ. (2563). *การสื่อสารระหว่างบุคคล*, 30 พฤศจิกายน 2563.
- ธิดาวรรณ ไพรพฤกษ์. (2562). *การสื่อสารระหว่างบุคคล*, 14 สิงหาคม 2562.
- บุญเสริม แก่นประกอบ. (2536). *นาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน*. (สมุดบันทึกส่วนบุคคล).
- พีรพงศ์ เสนไสย. (2539). *นาฏยประดิษฐ์ของ พนอ กำเนิดกาญจน์* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สุกัญญา ทรัพย์ประเสริฐ. (2543). *นาฏยประดิษฐ์ของ ประทิน พวงสำลี* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2555). *นาฏยทฤษฎี 1/10*. สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2562, จาก http://surapone.blogspot.com/2013/06/blog-post_11.html.
- _____. (2556). *นาฏยทฤษฎี 2/10 โฟเอติกาของ อริสโตเติล*. สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2562, จาก http://surapone.blogspot.com/2013/06/aristotle_11.html.
- อภิญญา เพ็ญฟูสกุล. (2561). *อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
- เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงาน ของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา

Guidelines for Improving Court of Justice Officers' Quality of Working Life in Nakhon Ratchasima Province

สมิตรา ทับหมื่นไวย ^{1,*} และพิมพ์จี บรรจงปรุ ²
Samitra Thabmuenwai ^{1,*} and Pimpajee Bunjongparu ²

รับบทความ 28 ธันวาคม 2563 แก้ไข 24 มกราคม 2564

ตอบรับ 16 กุมภาพันธ์ 2564

Received 28 December 2020 Revised 24 January 2021

Accepted 16 February 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงาน 2) เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานจำแนกตามประเภทของสายงาน และกลุ่มงานที่ปฏิบัติ และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mix method) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผลการศึกษา พบว่า 1) คุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีคุณภาพชีวิตการทำงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคมด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว 2) การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามประเภทของสายงานและจำแนกตามกลุ่มงานที่ปฏิบัติพบว่า โดยภาพรวมมีระดับคุณภาพชีวิตการทำงานไม่แตกต่างกัน และ 3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ควรจัดมุมพักผ่อนหย่อนใจหรือมุมสนทนาสำหรับบุคลากรเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดและมีสุขภาพจิตที่ดีควรปรับค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์อื่นให้เทียบเท่ากับองค์กรอิสระอื่นและควรส่งเสริมให้บุคลากรตรวจสอบสุขภาพประจำปีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิตการทำงาน แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา 30000

M.A. Student in Public Administration Nakhon Ratchasima Rajabhat University, NakhonRatchasima 30000, Thailand

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา 30000

Faculty of Humanities and Social Science, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima 30000, Thailand

* Corresponding author, e-mail: samitrachoomunwai@gmail.com

ABSTRACT

The purposes of this study were: 1) To investigate Court of Justice officers' quality of working life in Nakhon Ratchasima Province; 2) To compare the quality of Court of Justice officers' quality of working life when classified by the line of work and practice group; and 3) To study the guidelines for improving Court of Justice officers' quality of working life in Nakhon Ratchasima Province. This study was mixed method. The instrument used was a questionnaire and structured interview. Findings showed that: 1) Court of Justice officers' quality of working life in Nakhon Ratchasima Province was high overall. When each aspect was examined, it was found that relevance and usefulness to society were at the highest level. The lowest mean aspect was about work-life balance. 2) Comparison of Court of Justice officers' quality of working life in Nakhon Ratchasima Province when classified by the line of work and the practice groups indicated that the quality of working life was not different overall and 3) Guidelines for improving Court of Justice officers' quality of working life in Nakhon Ratchasima Province were as follows: it should adjust the compensation and benefits suitable for duties and workload as high as other independent organizations, the organization should provide a suitable corner for relaxing and recreation for the personnel to lessen their stress and to promote their sound mental health, and it should offer a free annual health check for officers.

Keywords: Quality of working life, Guidelines for improving the quality of life, Court of Justice officer

บทนำ

คุณภาพชีวิตของบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญที่จะขับเคลื่อนองค์การให้ไปสู่ความสำเร็จตามจุดหมายขององค์การเนื่องจากคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีของบุคลากรในองค์การจะผลักดันให้คุณภาพการทำงานของบุคลากรมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่องาน เห็นความสำคัญและคุณค่าของงานที่ตนทำมีความสุขใจ ความพึงพอใจในการทำงาน ทำให้เกิดขวัญและกำลังใจ เกิดแรงจูงใจและความผูกพันกับงาน ยอมเสียสละและอุทิศตนให้กับงานและหน่วยงาน ทำงานด้วยความเต็มใจ และเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร (ปวันรัตน์ ตนานนท์, 2550, น. 1)

ศาลยุติธรรม เป็นหน่วยงานผู้ใช้อำนาจตุลาการในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ซึ่งมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปโดยถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย โดยมีสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานธุรการที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคลการงบประมาณ และการดำเนินการอื่น งานส่งเสริมงานตุลาการ และงานวิชาการ ทั้งนี้เพื่อสนับสนุน

และอำนวยความสะดวกให้แก่ศาลยุติธรรม รวมทั้งเสริมสร้างให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ (คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม, 2554, น. 1) ซึ่งตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศาลยุติธรรม (พ.ศ. 2561-2564) ของศาลยุติธรรมมีเป้าประสงค์ คือ ศาลยุติธรรมมีระบบงานตุลาการ ระบบงานธุรการ ระบบงานส่งเสริมงานตุลาการ และระบบงานวิชาการที่มีขีดสมรรถนะสูงในการสนับสนุนการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้กำหนดแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) จัดสวัสดิการและยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิพากษาและบุคลากรในศาลยุติธรรมทุกระดับเพื่อให้มีความเข้มแข็งมั่นคงมีความพร้อมในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และ 2) จัดทำแผนสร้างสมดุลยภาพระหว่างชีวิตและการทำงาน

สำนักงานศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย ศาลอุทธรณ์ภาค 3 สำนักงานศาลยุติธรรมประจำภาค 3 ศาลแรงงานภาค 3 ศาลจังหวัดนครราชสีมา ศาลแขวงนครราชสีมา ศาลเยาวชนและครอบครัว

จังหวัดนครราชสีมา ศาลจังหวัดบัวใหญ่ ศาลจังหวัดสีคิ้ว ศาลจังหวัดสีคิ้ว (ปากช่อง) และศาลจังหวัดพิมาย มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานธุรการคดีและงานธุรการทั่วไป ซึ่งงานธุรการคดี ได้แก่ งานทุกขั้นตอนของกระบวนการพิจารณาตัดสินคดีของศาล โดยเริ่มตั้งแต่การรับคำฟ้องหรือคำร้องต่าง ๆ การจัดทำเอกสารสำนวนคดี และนำเสนอศาลพิจารณาสั่งการลงนัดพิจารณาคดี การจัดระบบการเก็บ ค้นหาและติดตามสำนวนคดี การพิมพ์บันทึกคำพยานในห้องพิจารณา การจัดทำเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคดีความเพื่อเสนอศาลลงนาม และงานด้านธุรการทั่วไป ได้แก่ งานสารบรรณ งานการเงินและบัญชี งานบริหารงานบุคคลงานพัสดุ อาคารสถานที่และยานพาหนะ งานแผนงานและโครงการ งานงบประมาณ นอกจากนี้ยังต้องทำหน้าที่ในการบริการประชาชน การประชาสัมพันธ์ การให้บริการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือประชาชนที่มีคดีความ งานประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยงานบังคับคดีนายประกัน การประสานราชการกับหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้งานของศาลยุติธรรมบรรลุวัตถุประสงค์ในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชน (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2562, น. 1-10)

กระบวนการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของสำนักงานศาลยุติธรรมจะสร้างความพึงพอใจให้แก่คู่ความได้มากน้อยเพียงใดนั้น การปฏิบัติงานหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งแต่จากรายงานผลการศึกษาคูณภาพชีวิตของบุคลากรด้านธุรการ สำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ. 2562 ใน 4 ด้านประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าคุณภาพชีวิตของบุคลากรสำนักงานศาลยุติธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานศาลยุติธรรมมีการขยายหน่วยงานออกไปเรื่อย ๆ เพื่อรองรับกับปริมาณคดีที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี ประกอบกับปัจจัยความต้องการขั้นพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมยังไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ อีกทั้งยังขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เต็มกำลังความสามารถและไม่มีความรักความผูกพันต่อองค์กร (สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่พัฒนาคดี, 2562, น. 19-25)

การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมาในครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยสามารถนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารในการหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น อีกทั้งสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนยังสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการให้เหมาะสมกับสังคมไทยและเป็นไปตามมาตรฐานสากลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามประเภทของสายงานและกลุ่มงานที่ปฏิบัติ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา

สมมติฐานการวิจัย

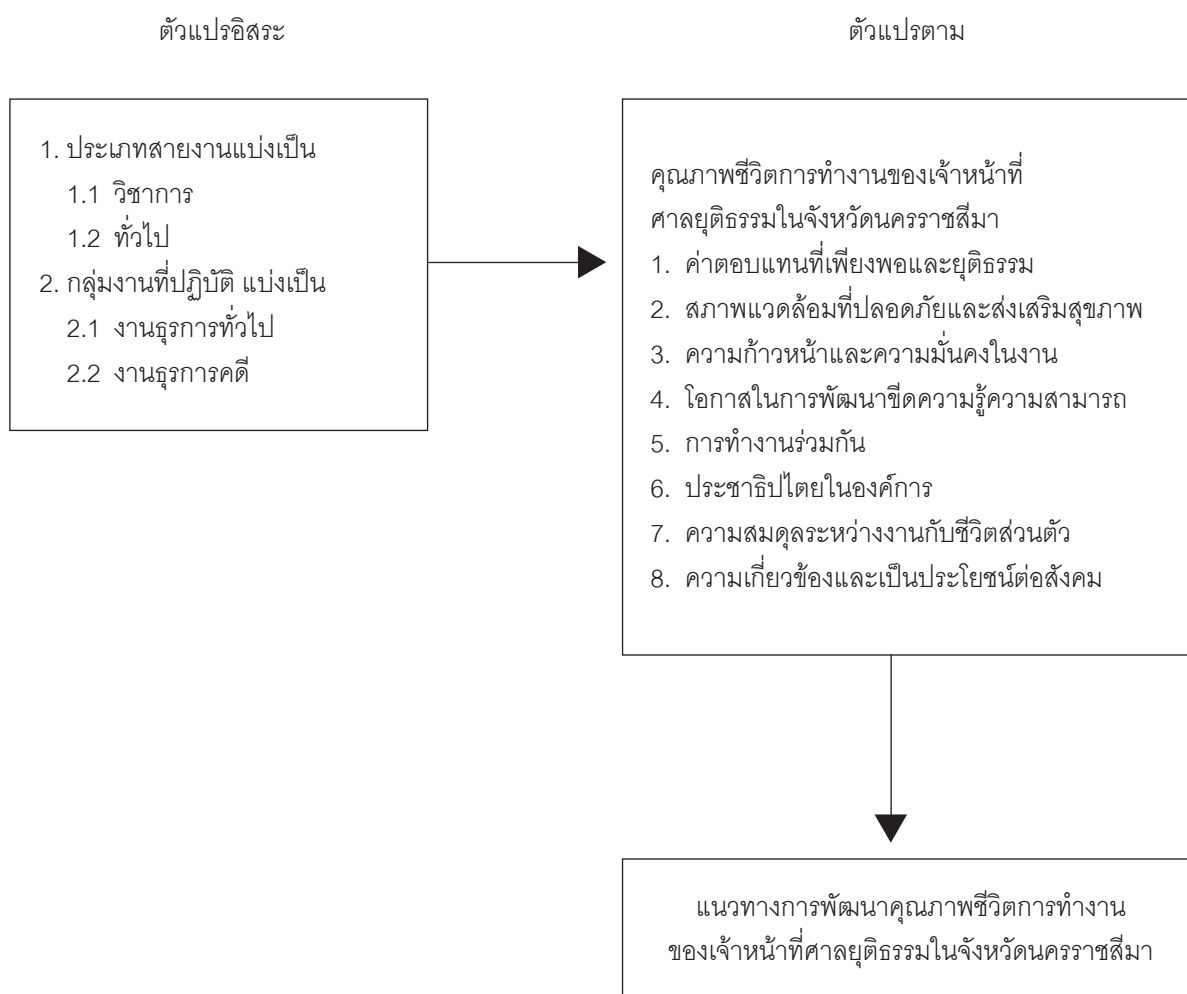
1. เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีประเภทสายงานแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตการทำงานแตกต่างกัน
2. เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีกลุ่มงานที่ปฏิบัติแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตการทำงานแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวคิดคุณภาพชีวิตการทำงานของ วอลตัน (Walton, 1973, pp. 11-21) เป็นแนวคิดที่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากร และสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร

ในองค์กรนั้น ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะขับเคลื่อนองค์กรให้ไปสู่ความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายขององค์กร ประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ คือ ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน โอกาสในการพัฒนาขีดความรู้ความสามารถ การทำงานร่วมกัน ประชาธิปไตยในองค์กร ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว และความเกี่ยวข้อง

และเป็นประโยชน์ต่อสังคมมีนักวิชาการหลายท่านนิยมนำมาใช้ในการศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในองค์กร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดคุณภาพชีวิตการทำงานของ วอลตัน (Walton, 1973, pp. 11-21) มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและนำมาพัฒนากกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 283 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 166 คน ได้มาจากการคำนวณโดยใช้สูตรการคำนวณของ Taro Yamane (อ้างถึงในวิชิต อุ๋น, 2550, น. 121)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล และคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยมีระดับการวัด 5 ระดับ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555, น. 86-87)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากเว็บไซต์สำนักงานศาลยุติธรรม และค้นคว้าจากหนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยใช้แบบสอบถาม ด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ การแจกแจงข้อมูลความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, น. 123) และวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมาของตัวแปรระดับตำแหน่งและกลุ่มงานที่ปฏิบัติวิเคราะห์ด้วยสถิติ เชิงอนุมาน โดยการทดสอบค่า t-test

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ในจังหวัดนครราชสีมา

นำผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1 ในข้อค้นพบที่มีค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมาจำนวน 2 อันดับแรกในแต่ละด้านมาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อใช้ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง จำนวน 7 คน ประกอบด้วยผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค 3 จำนวน 1 คน และหัวหน้าส่วนสังกัดสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค 3 จำนวน 6 คน ประกอบด้วย หัวหน้าส่วนแผนและงบประมาณ หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี หัวหน้าส่วนคลังและอาคารสถานที่ หัวหน้าส่วนบริหารทรัพยากรบุคคล หัวหน้าส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศ และหัวหน้าส่วนช่วยอำนวยการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เพื่อหาคำอธิบายเชิงเนื้อหาแล้วนำเสนอข้อมูลเป็นแบบความเรียง

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 76.50) มีอายุ 31-40 ปี (ร้อยละ 62.00) มีระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 73.50) ส่วนใหญ่ประเภทสายงานวิชาการ (ร้อยละ 65.10) และปฏิบัติงานกลุ่มงานธุรการคดี (ร้อยละ 51.20)

2. คุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา

ผลการศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมาปรากฏผลโดยสรุปดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมและรายด้าน

คุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา	ระดับคุณภาพชีวิตการทำงาน		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม	3.90	0.81	มาก
2. สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ	3.98	0.75	มาก
3. ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน	4.02	0.89	มาก
4. โอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถ	4.04	0.89	มาก
5. การทำงานร่วมกัน	4.06	0.76	มาก
6. ประชาธิปไตยในองค์กร	4.05	0.86	มาก
7. ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว	3.75	0.92	มาก
8. ความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม	4.13	0.79	มาก
รวม	3.99	0.75	มาก

จากตารางที่ 1 คุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า โดยภาพรวมมีคุณภาพชีวิตการทำงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม รองลงมา คือ ด้านการทำงานร่วมกัน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว

3. การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา

ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมาจำแนกตามประเภทของสายงาน และกลุ่มงานที่ปฏิบัติ ปรากฏผลโดยสรุปดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามประเภทของสายงาน

คุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา	ประเภทของสายงาน				t	p
	ทั่วไป		วิชาการ			
	(n = 58)		(n = 108)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม	3.76	0.11	3.98	0.67	-1.463	0.147
2. สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ	3.81	0.95	4.05	0.60	-1.779	0.079
3. ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน	3.79	0.08	4.13	0.75	-2.091*	0.039
4. โอกาสในการพัฒนาขีดความรู้ความสามารถ	3.88	0.10	4.12	0.83	-1.693	0.092
5. การทำงานร่วมกัน	3.95	0.97	4.11	0.61	-1.182	0.241

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา	ประเภทของสายงาน				t	p
	ทั่วไป		วิชาการ			
	(n = 58)		(n = 108)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
6. ประชาธิปไตยในองค์กร	3.95	0.80	4.10	0.72	-0.924	0.358
7. ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว	3.67	0.90	3.79	0.82	-0.736	0.464
8. ความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม	4.02	0.98	4.18	0.67	-1.058	0.293
รวม	3.86	0.96	4.06	0.60	-1.464	0.147

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามประเภทของสายงาน พบว่า โดยภาพรวมมีระดับคุณภาพชีวิตการทำงานไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณา

รายด้าน พบว่า ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน มีระดับคุณภาพชีวิตการทำงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่มีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา
 จำแนกตามกลุ่มงานที่ปฏิบัติ

คุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา	กลุ่มงานที่ปฏิบัติ				t	p
	ธุรการทั่วไป		ธุรการคดี			
	(n = 58)		(n = 108)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม	4.00	0.79	3.81	0.82	1.503	0.135
2. สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ	4.08	0.75	3.87	0.74	1.826	0.070
3. ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน	4.18	0.91	3.86	0.85	2.333*	0.021
4. โอกาสในการพัฒนาขีดความรู้ความสามารถ	4.21	0.90	3.87	0.86	2.409*	0.017
5. การทำงานร่วมกัน	4.16	0.80	3.96	0.70	1.758	0.081
6. ประชาธิปไตยในองค์กร	4.17	0.86	3.93	0.86	1.777	0.077
7. ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว	3.80	0.89	3.70	0.95	0.706	0.481
8. ความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม	4.21	0.78	4.04	0.80	1.415	0.159
รวม	4.10	0.74	3.88	0.74	1.916	0.057

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามกลุ่มงานที่ปฏิบัติ พบว่า โดยภาพรวมมีระดับคุณภาพชีวิตการทำงานไม่แตกต่างกันเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน และด้านโอกาสในการพัฒนาชีวิตความรู้ความสามารถ มีระดับคุณภาพชีวิตการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่มีความแตกต่างกัน

4. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1) ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมควรปรับค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์อื่นเพิ่มขึ้นตามภารกิจและปริมาณงานตามระดับตำแหน่งความยากง่าย และปริมาณงานที่บุคลากรรับผิดชอบและให้เท่าเทียมกับองค์กรอิสระอื่น 2) สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ควรสนับสนุนให้บุคลากรสามารถตรวจสุขภาพประจำปีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ส่งเสริมให้บุคลากรมีสุขภาพดีอยู่เสมอ 3) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานควรพิจารณาลับเปลี่ยนหรือโยกย้ายตำแหน่งบุคลากรตามความรู้ความสามารถประสบการณ์และความถนัดของแต่ละบุคคล และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับบุคลากร ควรเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมลงมือปฏิบัติ 4) โอกาสในการพัฒนาชีวิตความรู้ความสามารถควรจัดสรรงบประมาณสำหรับศึกษาดูงานและพัฒนาบุคลากรให้เพียงพอควรมีนักทรัพยากรบุคคลเพื่อรับผิดชอบงานบุคคลของหน่วยงานโดยตรง และควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้ตรงกับสายการปฏิบัติงานและตรงตามสมรรถนะของแต่ละตำแหน่ง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานอย่างแท้จริง 5) การทำงานร่วมกันหน่วยงานควรจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสามัคคีระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอส่งเสริมให้บุคลากรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับได้แสดงความคิดเห็นในการทำงานร่วมกัน 6) ประชาธิปไตยในองค์กรควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็น

อย่างอิสระและเต็มความสามารถภายใต้หลักความถูกต้องและขอบเขตที่เหมาะสม 7) ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว ควรจัดมุมพักผ่อนหย่อนใจหรือมุมสนทนาการเป็นสัดส่วนและเหมาะสม เพื่อให้บุคลากรผ่อนคลายความตึงเครียด มีสุขภาพจิตที่ดี และ 8) ความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคมควรจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ให้กับสังคมอย่างสม่ำเสมอ และควรส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคมในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. คุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีคุณภาพชีวิตการทำงานอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชชาภา นงศ์ทอง (2560) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรศาลแขวงราชบุรี พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรศาลแขวงราชบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัสตา ฤทธิ์ดำรงเกียรติ (2557) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรศาลจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรศาลจังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมมีคุณภาพชีวิตการทำงานอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามประเภทของสายงาน พบว่า โดยภาพรวมมีระดับคุณภาพชีวิตการทำงาน ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวันรัตน์ ตนานนท์ (2550) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามระดับตำแหน่งมีคุณภาพชีวิตการทำงานไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มลลิกา กวงแหวน (2562) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสำนักอำนวยการประจำศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการ

สำนักอำนวยการประจำศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ จำแนกตามตำแหน่ง มีคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวม ไม่แตกต่างกัน

2.1 การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงาน ของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตาม ประเภทของสายงาน ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน โดยภาพรวมมีระดับคุณภาพชีวิตการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการเลื่อนระดับที่สูงขึ้นของสายงานวิชาการ และสายงานทั่วไป พิจารณาจากความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานและลักษณะความยุ่งยากของงาน ที่แตกต่างกัน

2.2 การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงาน ของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตาม ประเภทของสายงาน ด้านสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและ ส่งเสริมสุขภาพ โดยภาพรวมมีระดับคุณภาพชีวิตการทำงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก สายงานประเภทวิชาการเป็นสายงาน ที่มีระดับตำแหน่งสูงกว่าสายงานประเภททั่วไป ดังนั้น สถานที่ทำงานของบุคลากรสายงานวิชาการจะถูกจัดให้เป็น สดส่วนมากกว่าสายงานประเภททั่วไป รวมทั้งมีวัสดุอุปกรณ์ สำนักงานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอต่อการใช้งาน

3. การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงาน ของ เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตาม กลุ่มงานที่ปฏิบัติ พบว่า โดยภาพรวมมีระดับคุณภาพชีวิต การทำงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ที่ตั้งไว้ โดยในภาพรวมมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญรุ่ง แก้วทอง และคณะ (2557) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิต การทำงานของข้าราชการศาลยุติธรรม กรณีศึกษาศาลอาญา พบว่าคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการศาลยุติธรรม จำแนกตามส่วน/งานที่ปฏิบัติ มีคุณภาพชีวิตการทำงาน ไม่แตกต่างกันทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทขององค์กรและ บริบทพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยแตกต่างกัน ประกอบกับ ศาลยุติธรรมได้กำหนดยุทธศาสตร์และเป้าประสงค์การพัฒนา ศาลยุติธรรมตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา พ.ศ. 2561-2564 โดยมีแนวทางการดำเนินงานคือจัดทำแผนสร้างสมดุลภาพ

ระหว่างชีวิตและการทำงาน ซึ่งอาจส่งผลให้เจ้าหน้าที่ มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ไม่แตกต่างกัน

3.1 การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงาน ของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตาม กลุ่มงานที่ปฏิบัติ ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน โดยภาพรวมมีระดับคุณภาพชีวิตการทำงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก ข้าราชการกลุ่มงานธุรการคดีและข้าราชการกลุ่มงานธุรการ ทั่วไปมีลักษณะงานและความยุ่งยากของงานที่แตกต่างกัน การพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนมีข้อกำหนดด้านโควตาทั้ง จำนวนคนและร้อยละของวงเงินในการเลื่อนขั้น และพัฒนา ศักยภาพบุคลากรมีข้อกำหนดด้านงบประมาณและลักษณะงาน ของแต่ละกลุ่มงาน

3.2 การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงาน ของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตาม กลุ่มงานที่ปฏิบัติด้านโอกาสในการพัฒนาชีวิตความรู้ ความสามารถ โดยภาพรวมมีระดับคุณภาพชีวิตการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากนักทรัพยากรบุคคลที่ทำหน้าที่ในการ บริหารงานบุคคลโดยตรงจะมีเฉพาะสำนักงานศาลยุติธรรม (ส่วนกลาง) และสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค จึงอาจส่งผล ให้การพัฒนาบุคลากรไม่ครอบคลุมและไม่ตรงตาม ความต้องการของบุคลากรเท่าที่ควร

4. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงาน ของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา มีประเด็น ที่จะนำมาอภิปรายผล

4.1 คำตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรมควรปรับคำตอบแทนด้านอื่นๆ เพิ่มขึ้น ตามภารกิจและปริมาณงานให้เท่าเทียมกับองค์กรอิสระอื่น และควรกำหนดสิทธิประโยชน์อื่น โดยพิจารณาตามระดับ ตำแหน่งความยุ่งยากของงานปริมาณงานและความสามารถในการปฏิบัติงานของแต่ละคน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิษขาน นงค์ทอง (2560) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงาน ของบุคลากรศาลแขวงราชบุรี พบว่าควรสนับสนุนให้บุคลากร ได้รับเงินโบนัสในอัตราที่เหมาะสมโดยพิจารณาเทียบเคียง กับหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

มัลลิกา กวงแหวน (2562) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงาน ของข้าราชการสำนักอำนวยการประจำศาลอุทธรณ์คดี ชำนาญพิเศษ พบว่า องค์การควรมองถึงการวางโครงสร้าง ค่าตอบแทนให้มีความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และลักษณะของประเภทงานเป็นสำคัญ

4.2 สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริม สุขภาพหน่วยงานควรสนับสนุนให้บุคลากรสามารถตรวจ สุขภาพประจำปีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และควรจัดกิจกรรม ส่งเสริมสุขภาพ กิจกรรมสันทนาการต่างๆ การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา โดยจัดทำเป็นโครงการต่อเนื่องตลอดทั้งปี สอดคล้องกับงานวิจัย ของ ปวันรัตน์ ตนานนท์ (2550) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า หน่วยงานควรจัดสวัสดิการ ในการตรวจสุขภาพประจำปีสำหรับบุคลากร และส่งเสริม ให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญในการรักษาสุขภาพ ซึ่งจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตการทำงานดีขึ้น

4.3 ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ผู้บริหารควรกำหนดเกณฑ์การประเมินผลงานของบุคลากร ให้ชัดเจนและเป็นธรรมพิจารณาปรับเปลี่ยนหรือโยกย้าย ตำแหน่งบุคลากรตามความรู้ความสามารถและประสบการณ์ ของแต่ละบุคคลและควรเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชา มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมลงมือปฏิบัติ มีความกล้าที่จะเสนอความคิดใหม่ ๆ และคิดค้นนวัตกรรม เพื่อพัฒนาระบบงานอย่างสม่ำเสมอสอดคล้องกับงานวิจัย ของ พิชชาภา นงศ์ทอง (2560) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิต การทำงานของบุคลากรศาลแขวงราชบุรี พบว่าผู้บริหาร ควรกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินผลงานของบุคลากร ที่มีตำแหน่งอยู่ในสายงานเดียวกันให้ชัดเจนและเป็นธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวันรัตน์ ตนานนท์ (2550) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าบุคลากรต้องการให้หน่วยงาน มีการปรับเปลี่ยนหมุนเวียนงานไม่ให้งานด้านเดียว เพื่อให้ บุคลากรมีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานมากขึ้น

4.4 โอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถ หน่วยงานควรส่งเสริมให้บุคลากรอบรมและศึกษาดูงาน เพื่อให้บุคลากรพัฒนาความรู้ความสามารถและประสบการณ์

ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถเสนอความต้องการ และวางแผนการพัฒนาตนเองร่วมกับหัวหน้างานเพื่อจัดทำ แผนพัฒนาทรัพยากรบุคคลประจำปีสอดคล้องกับงานวิจัย ของ ปวันรัตน์ ตนานนท์ (2550) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิต การทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ศาลยุติธรรมควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ในหลักสูตร ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ในงานต่างๆ ให้มากขึ้น และสม่ำเสมอและควรให้บุคลากรได้หมุนเวียนกันไปอบรม ให้ครบทุกคน

4.5 การทำงานร่วมกันหน่วยงานควรจัดกิจกรรม เพื่อสร้างความสามัคคีระหว่างผู้บังคับบัญชาและ ผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอ และผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ บุคลากรทุกระดับแสดงความคิดเห็นในการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัสตา ฤทธิ์ดำรงเกียรติ (2557) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรศาลจังหวัด สมุทรสงคราม พบว่า ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมส่งเสริมด้าน สัมพันธภาพที่ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวันรัตน์ ตนานนท์ (2550) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บังคับบัญชาระดับสูงควรรับฟัง ความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้บุคลากรระดับล่างได้แสดง ความคิดเห็นและร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ภายในหน่วยงาน

4.6 ประชาธิปไตยในองค์การหน่วยงาน ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ภายใต้หลักความถูกต้องและขอบเขตที่เหมาะสม และผู้บริหารควรเปิดใจรับฟังข้อเสนอต่าง ๆ ของบุคลากร โดยไม่มีผลต่อการพิจารณาความดีความชอบ สอดคล้อง กับงานวิจัยของ มนัสตา ฤทธิ์ดำรงเกียรติ (2557) ได้ศึกษา คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรศาลจังหวัด สมุทรสงคราม พบว่าผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากร ได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และรับฟังความคิดเห็น ด้วยความยินดีเพื่อให้ผู้แสดงความคิดเห็นเกิดความรู้สึก มั่นใจในตัวเองและสามารถแสดงความคิดเห็นในครั้งต่อไป ได้อย่างอิสระ

4.7 ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว
 หน่วยงานควรจัดมุมพักผ่อนหย่อนใจหรือมุมสนทนา
 สำหรับบุคลากรให้เป็นสัดส่วนและเหมาะสม และควรยืดหยุ่น
 เวลาเข้าและออกงานในกรณีเกิดเหตุสุดวิสัยหรือเกิดเหตุ
 ร้ายแรงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัสตาฤทธิดำรงเกียรติ
 (2557) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิต การทำงานของบุคลากรศาล
 จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมให้
 บุคลากรทำกิจกรรมเพื่อคลายเครียด ลดความวิตกกังวล
 จากการทำงาน และเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี

4.8 ความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม
 หน่วยงานควรจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ให้กับสังคม
 อย่างสม่ำเสมอ และควรให้ความร่วมมือกับส่วนราชการอื่น ๆ
 ในกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ การช่วยเหลือประชาชน
 ส่วนรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัสตาฤทธิดำรงเกียรติ
 (2557) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรศาล
 จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ผู้บริหารควรสนับสนุน
 ให้มีกิจกรรมหรือโครงการที่ให้ความรู้แก่ประชาชน
 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิษชาภา นงค์ทอง (2560)
 ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรศาลแขวง
 ราชบุรี พบว่า ผู้บริหารควรจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ
 เพื่อประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งนี้

1.1 เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมทุกระดับควรได้รับการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถอย่างทั่วถึงและ
 ต่อเนื่อง ทั้งในด้านการอบรม การศึกษาดูงาน การศึกษาต่อ
 ในระดับที่สูงขึ้น

1.2 สำนักงานศาลยุติธรรมควรส่งเสริมให้
 บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ หรือกิจกรรม
 เพื่อส่วนรวมอย่างสม่ำเสมอ และควรจัดกิจกรรมเพื่อให้
 ศาลยุติธรรมมีโอกาสได้ใกล้ชิดกับประชาชน เพื่อสร้าง
 ทัศนคติที่ดีของประชาชนที่มีต่อสำนักงานศาลยุติธรรม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต
 การทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในภาคหรือจังหวัดอื่น

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต
 การทำงานของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมา
 หรือจังหวัดอื่น

2.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์ของคุณภาพชีวิต
 การทำงานกับประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่
 ศาลยุติธรรมในจังหวัดนครราชสีมาหรือจังหวัดอื่น

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม. (2554). *ระเบียบ*

คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วย

เงินค่าตอบแทนพิเศษของข้าราชการศาลยุติธรรม

พ.ศ. 2554. สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2563,

จาก <https://ojac.coj.go.th/th/content/category/detail/id/53/cid/1160/iid/8159>

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). *วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ*

ด้วย SPSS และ AMOS (พิมพ์ครั้งที่ 13).

กรุงเทพฯ: บิสิเนสสอาร์แอนด์ตี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9).*

กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปวันรัตน์ ดนลานนท์. (2550). *คุณภาพชีวิตการทำงาน*

ของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดเชียงใหม่

(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

พิษชาภา นงค์ทอง. (2560). *คุณภาพชีวิตการทำงานของ*

ของบุคลากรศาลแขวงราชบุรี

(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏ

หมู่บ้านจอมบึง).

เพ็ญรุ่ง แก้วทอง และคณะ. (2557). *คุณภาพชีวิตการทำงาน*

ของข้าราชการศาลยุติธรรมกรณีศึกษา ศาลอาญา.

กรุงเทพฯ : วิทยาลัยข้าราชการศาลยุติธรรม

สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม

สำนักงานศาลยุติธรรม.

มนัสตา ฤทธิ์ดำรงเกียรติ. (2557). *คุณภาพชีวิตการทำงาน
ของบุคลากรศาลจังหวัดสมุทรสงคราม
(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏ
หมู่บ้านจอมบึง)*.

มัลลิกา กวงแหวน. (2562). *คุณภาพชีวิตการทำงาน
ของข้าราชการสำนักอำนวยการ
ประจำศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์ พ.ศ. 2562.
กรุงเทพฯ: โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยรามคำแหง*.

วิจิต อยู่น. (2550). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย
เชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.

สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). *รายงาน
ผลการศึกษาคูณภาพชีวิตของบุคลากรด้านธุรการ
สำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ:
ผู้แต่ง*.

สำนักงานศาลยุติธรรม. (2562). *ระบบศาลยุติธรรม.
กรุงเทพฯ: สำนักแผนงานและงบประมาณ
สำนักงานศาลยุติธรรม*.

อนุพงษ์ หมั่นพรม. (2554). *คุณภาพชีวิตการทำงาน
ของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา)*.

Walton, R. E. (1973). Quality of Working Life:
What Is It?. *Sloan Management Review*, 15(1),
pp.11-21.

การศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

A Study of the School Curriculum Administration of School in Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 3

สุภาณีย์ ชำนาญศรี^{1,*} และสุวิมล ตั้งประเสริฐ²
Supanee Chamnansri^{1,} and Suwimon Tungprasert²*

รับบทความ 21 กันยายน 2563 แก้ไข 8 พฤศจิกายน 2563
ตอบรับ 28 พฤศจิกายน 2563

Received 21 September 2020 Revised 8 November 2020

Accepted 28 November 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา และประสิทธิภาพการทำงาน และศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 118 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาด ตามกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครซีและมอร์แกน ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสอบถาม และ 2) แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการประเมินหลักสูตร สถานศึกษา เมื่อเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษาและประสิทธิภาพการทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สำหรับแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า การวางแผนจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาควรจะมีการประเมินโครงการนำร่องการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยคณะกรรมการที่มีส่วนร่วม

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา 30000
M.Ed. Student of Educational Administration, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima 30000, Thailand

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา 30000
Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima 30000, Thailand

* Corresponding author, e-mail: nansupanee34@gmail.com, suwimon_t34@hotmail.com

จากหลายฝ่าย การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาคควรวิเคราะห์โครงการนำร่อง โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ สถานศึกษาคควรมีการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาคควรมีการรายงานผลการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาต่อเครือข่ายวิชาการทุกระยะ

คำสำคัญ: การบริหารหลักสูตร หลักสูตรสถานศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were to study and compare the school curriculum administration classified by school sizes and working experiences, and to study the school curriculum administration guidelines of schools in Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 3. The samples were 118 school administrators, using Krejcie and Morgan's Comparison Table and proportionate stratified random sampling method. The target group were 5 experts. The research instrument were a questionnaire and an interview form. Data were analyzed by frequency, percentage, means, standard deviation, t-test, ANOVA, and analyzed the content.

The results revealed that: 1) The school curriculum administration overall was at a high level. Considering to each aspect, the highest average was on school curriculum implementation, the lowest average was on school curriculum assessment. 2) The comparison of school curriculum administration by using the classification of school size and work experience, the overall and each aspect were not different. 3) The guideline to school curriculum administration found that School curriculum planning, the schools should have an evaluation of the pilot program of school curriculum by the committee participation from several parts. School curriculum preparation, the schools should analyze the pilot program by appointing the curriculum administration committee. School curriculum implementation, the schools should have a systematic curriculum management. School curriculum assessment, the schools should report school assessment results to academic network all phases.

Keywords: Curriculum administration, School curriculum

บทนำ

สถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เติบโต เพื่อพัฒนาสังคมต่อไป (Brady & Kennedy, 2003, p. 2) สำหรับการพัฒนาหลักสูตรจะต้องมีการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นระบบ ซึ่งมีประเด็นสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการเตรียมวางแผนเพื่อใช้หลักสูตรใหม่ 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อการจัดทำและการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553, น. 36)

3) การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ เป็นการนำแผนมาใช้จัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ และ 4) การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการประเมินว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นตามความมุ่งหมายหรือไม่ (Saylor, Alexander & Lewis, 1974, p. 30)

หลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรแกนกลางมีความสัมพันธ์กันในแง่ของหลักสูตรแกนกลางเป็นฐานแนวคิดสำหรับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2559, น. 208) ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2560 ให้ใช้มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 โดยมีการกำหนดเงื่อนไข และระยะเวลาการใช้หลักสูตร คือ เริ่มใช้การศึกษา 2561 และใช้ครบทุกชั้นเรียนในปีการศึกษา 2563 (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560, น. 1)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จึงได้จัดประชุมปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจ เรื่อง “การนำมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) สู่การปฏิบัติ” ระหว่างวันที่ 4-6 เมษายน 2561 ขึ้น การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาสามารถวัดทางอ้อมได้จาก ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา จากรายงานผลการทดสอบ ระดับชาติ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า ปีการศึกษา 2561 ผลการทดสอบ O-NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกรายวิชา เท่ากับ 40.55 และ 33.90 คะแนน ตามลำดับ และผลการทดสอบ ความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (RT) ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 คะแนนเฉลี่ย 66.67 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยคะแนน ระดับประเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชัยภูมิ เขต 3, 2563, น. 5) แสดงให้เห็นถึงการบริหารหลักสูตร สถานศึกษา ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหาร หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 เพื่อใช้เป็นแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา และพัฒนาการบริหาร หลักสูตรสถานศึกษา สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครู ใช้ประกอบการวางแผนการบริหารงานวิชาการ โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

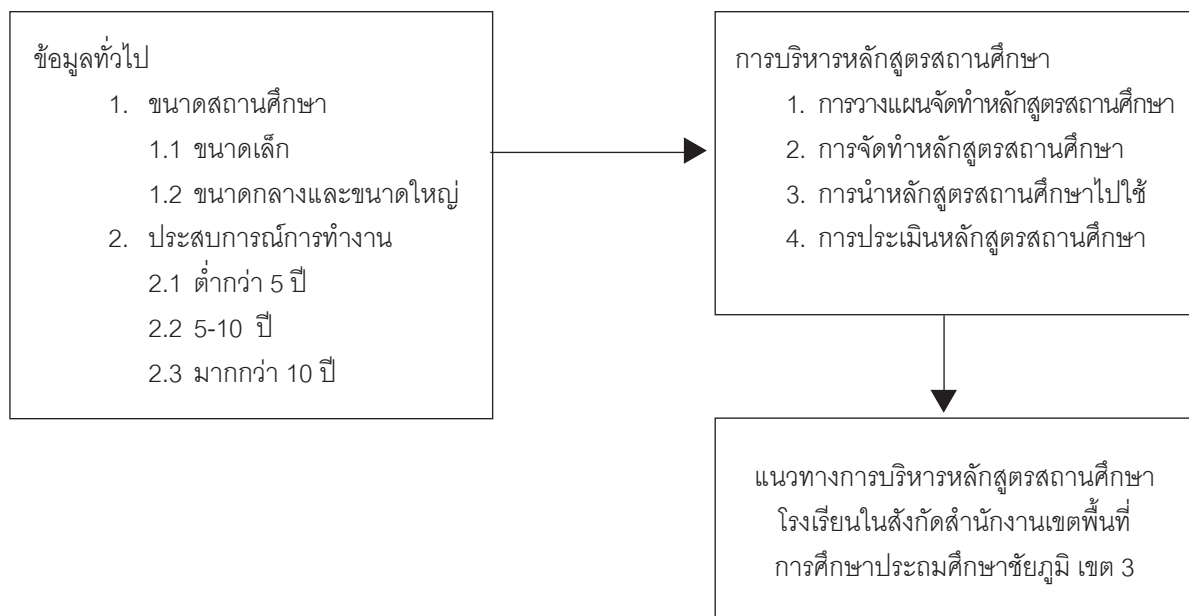
1. เพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชัยภูมิ เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชัยภูมิ เขต 3 จำแนกตามขนาดสถานศึกษาและประสบการณ์ การทำงาน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชัยภูมิ เขต 3

สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ที่มีขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีการบริหารหลักสูตร สถานศึกษาแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการบริหารหลักสูตร สถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ได้องค์ประกอบการบริหาร หลักสูตรสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ และ 4) การประเมิน หลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งได้มาจากการสังเคราะห์แนวคิด ของนักวิชาการ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553, น. 37; จรูณี แก้วเอียน, 2557, น. 191; มนสิข สิริสมบุญ, 2560, น. 144-151) แล้วนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ปีการศึกษา 2562 จำนวนทั้งสิ้น 166 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ปีการศึกษา 2562 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง 118 คนโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Stratified random sampling)

1.3 กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหาร หลักสูตรสถานศึกษาได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตฯ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตฯ และผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา ประเภทละ 1 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามขึ้น มี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ขนาดสถานศึกษาและประสบการณ์การทำงาน และตอนที่ 2 การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ และ 4) การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา โดยแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 และนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.969

2.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) การสร้างแบบสัมภาษณ์ จากการศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้าน สร้างเป็นประเด็นเพื่อการสัมภาษณ์ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ และ 4) การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์หนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จากนั้นส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือไปยังสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างผ่านทางไปรษณีย์ สำหรับบางสถานศึกษาผู้วิจัยเดินทางไปเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองและได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมด แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์หนังสือในการสัมภาษณ์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จากนั้นดำเนินการติดต่อนัดหมายวัน เวลา สถานที่กับผู้ให้สัมภาษณ์ล่วงหน้าและดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ตามประเด็น

คำถามที่กำหนดไว้ โดยมีการบันทึกภาพ และเสียงไว้เป็นหลักฐาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 การเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ใช้การทดสอบค่าสถิติ t-test กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 และใช้การทดสอบค่าสถิติ F-test เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธีการของ Scheffe's

4.3 การศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ผู้วิจัยนำข้อความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ มาจัดกลุ่มคำ (Phase) ในประเด็นที่คล้ายกัน นำข้อความหรือคำที่สัมพันธ์กันในการศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา แต่ละประเด็นรายด้าน ตัดข้อความที่ไม่จำเป็นออกและเสนอเป็นความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 118 คน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. การวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	4.24	0.51	มาก
2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	4.40	0.45	มาก
3. การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้	4.51	0.43	มากที่สุด
4. การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา	4.11	0.69	มาก
รวม	4.33	0.47	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.43) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.69)

2. การเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

2.1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา	ขนาดกลางและ				t	p
	ขนาดเล็ก		ขนาดใหญ่			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	4.21	0.48	4.29	0.55	-0.91	.365
2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	4.38	0.45	4.44	0.44	-0.75	.453
3. การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้	4.47	0.45	4.56	0.41	-1.07	.285
4. การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา	4.10	0.70	4.13	0.70	-0.21	.836
รวม	4.30	0.47	4.37	0.47	-0.76	.448

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.2 จำแนกตามประเภทโรงเรียนการทำงาน ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแปรปรวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา	แหล่ง ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
1. การวางแผนจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	0.40	0.20	0.77	0.464
	ภายในกลุ่ม	115	29.81	0.26		
	รวม	117	30.21			
2. การจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	0.90	0.45	2.29	0.106
	ภายในกลุ่ม	115	22.58	0.20		
	รวม	117	23.48			
3. การนำหลักสูตรสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	0.87	0.43	2.41	0.094
	ภายในกลุ่ม	115	20.72	0.18		
	รวม	117	21.59			
4. การประเมินหลักสูตร สถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	1.07	0.54	1.11	0.333
	ภายในกลุ่ม	115	55.42	0.48		
	รวม	117	56.49			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	0.75	0.37	1.73	0.183
	ภายในกลุ่ม	115	24.87	0.22		
	รวม	117	25.61			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบความแปรปรวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า 1) การวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสถานศึกษาควรมีการประเมินโครงการนำร่องการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยคณะกรรมการที่มีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสถานศึกษาควรวิเคราะห์โครงการนำร่อง โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 3) การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ สถานศึกษาควรมีการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และ 4) การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาควรมีการรายงานผลการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาต่อเครือข่ายวิชาการทุกระดับ

อภิปรายผล

1. การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเป็นกระบวนการ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตร สถานศึกษาทุกแห่งจึงต้องมีการบริหารหลักสูตรที่ดี เพื่อคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2559, น. 211) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการบริหารงานเพื่อให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน และสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ ทองทิพย์ มนตรี (2558, น. 61) ได้ศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ดังนี้ 1) จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา มีความสำคัญในการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ส่งผลให้สถานศึกษาทุกแห่ง และทุกขนาด มีการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองทิพย์ มนตรี (2558, น. 62) ได้ศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และ 2) จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนจึงจำเป็นต้องมีความสามารถในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพไม่ต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สงกรานต์ เรืองประทีป (2559, น. 107) ได้ศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้ 1) การวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาควรมีการประเมินโครงการนำร่องการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโดยคณะกรรมการที่มีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย สอดคล้องกับแนวคิดของ Ornstein and Hunkins (1993, p. 21) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นกลยุทธ์ที่ต้องมีการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอนและมีระบบ 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาควรวิเคราะห์

โครงการนำร่องโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยวัฒน์ สิริรัตน (2559, น. 94) กล่าวว่า การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการนำข้อมูลที่เป็นมาวิเคราะห์ เพื่อนำไปกำหนดจุดมุ่งหมายหลักสูตร หลังจากได้หลักสูตรฉบับร่างแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ เพื่อช่วยกลั่นกรองความสมบูรณ์ของหลักสูตร 3) การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ สถานศึกษาควรมีการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยวัฒน์ สิริรัตน (2559, น. 95) กล่าวว่า การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้เป็นกระบวนการที่เป็นระบบ เริ่มจากการอนุมัติ การวางแผน การเตรียมการ การดำเนินการ และการบริหารการใช้หลักสูตรให้ประสบผลสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาควรมีการรายงานผลการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาต่อเครือข่ายวิชาการทุกระดับ สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญเลี้ยง ทุมทอง (2557, น. 300) กล่าวว่า การรายงานผลการประเมินการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา ผู้ประเมินจะสรุปและรายงานผล ที่มุ่งเสนอข้อมูลที่บ่งชี้ให้เห็นคุณภาพข้อควรแก้ไข ปรับปรุง หรือยกเลิกหลักสูตรเป็นระยะ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยด้านการวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ที่พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การมอบหมายให้มีความทำงานอย่างมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการมอบหมายให้คณะกรรมการดำเนินงาน โดยทำงานอย่างมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 จากผลการวิจัยด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้อง นำมากำหนด

เป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะ
 อันพึงประสงค์ของสถานศึกษา

1.3 จากผลการวิจัยด้านการนำหลักสูตร
 สถานศึกษาไปใช้พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประกาศ
 การใช้หลักสูตรสถานศึกษาโดยผ่านคณะกรรมการสถานศึกษา
 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการตรวจสอบโครงสร้าง
 หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความถูกต้องเหมาะสม
 แล้วจึงมีการประกาศการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโดยผ่าน
 คณะกรรมการสถานศึกษา

1.4 จากผลการวิจัยด้านการประเมินหลักสูตร
 สถานศึกษา พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การแต่งตั้ง
 คณะกรรมการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหาร
 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการวางแผนประเมินหลักสูตร
 สถานศึกษา จากนั้นให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมิน
 หลักสูตรสถานศึกษาในการกำกับ นิเทศ และติดตามการใช้
 หลักสูตรสถานศึกษาทุกระยะ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหาร
 หลักสูตรสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนในสังกัด
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

2.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหาร
 หลักสูตรสถานศึกษากับการนิเทศภายในของโรงเรียน
 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ
 เขต 3

เอกสารอ้างอิง

- จรูญ แก้วเอียน. (2557). *เทคนิคการบริหารงานวิชาการ
 ในสถานศึกษา : กลยุทธ์และแนวทางการปฏิบัติ
 สำหรับผู้บริหารมืออาชีพ* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
 สงขลา: ชานเมืองการพิมพ์.
 ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). *การพัฒนาหลักสูตร
 ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 5).
 กรุงเทพฯ: วิพรินทร์ (1991).

- ทองทิพย์ มนต์รี. (2558). *การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16*
 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่).
 บุญเลี้ยง ทูมทอง. (2557). *การพัฒนาหลักสูตร
 (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พริ้นท์.
 มนสิข สิทธิสมบุญ. (2560). *การบริหารหลักสูตรและการสอน.
 ใน ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และนักรบ หมั่นแสน*
 (บ.ก.), *ความเป็นผู้นำทางการศึกษา* (น. 144-151).
 กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครุศาสตร์.
 สงกรานต์ เรืองประทีป. (2559). *ศึกษาการบริหารหลักสูตร
 สถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต,
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
 สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
 (2560). *หลักสูตรใหม่ ผลักดันสังคมไทย
 ก้าวสู่ไทยแลนด์ 4.0*. สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2563,
 จาก [http://www.ipst.ac.th/images/2017/pr/
 Activities/20170921_Press/standard.pdf](http://www.ipst.ac.th/images/2017/pr/Activities/20170921_Press/standard.pdf)
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 3.
 (2563). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ
 พ.ศ. 2563*. สืบค้นเมื่อ 7 พฤศจิกายน 2563,
 จาก [https://www2.chaiyaphum3.go.th/home/
 index.php?option=info&task=plan63](https://www2.chaiyaphum3.go.th/home/index.php?option=info&task=plan63)
 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). *แนวทาง
 การบริหารจัดการหลักสูตร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
 ชุมชมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
 Brady, L. & Kennedy, K. (2003). *Curriculum
 construction*. Sydney: Pearson Education.
 Ornstein, A. C. & Hunkins, F. P. (1993). *Curriculum:
 Foundations, Principles and Issues*. Boston:
 Allyn and Bacon.
 Saylor, J. G., Alexander, W. M. & Lewis, A. J. (1974).
*Curriculum Planning for Better Teaching and
 Learning* (4th ed.). New York: Holt, Rinehart
 and Winston.

สารสนเทศสำหรับการส่งบทความตีพิมพ์วารสารราชพฤกษ์

นโยบายและวัตถุประสงค์

วารสารราชพฤกษ์เป็นวารสารระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งเป็นวารสารที่ตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของคณาจารย์/ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในรูปของบทความวิชาการหรือบทความวิจัยในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทั้งในและนอกสถาบัน และเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ประสิทธิภาพผลงานระหว่างอาจารย์และนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา กับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ โดยกำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม

เกณฑ์การตีพิมพ์

1. บทความที่ส่งมาเพื่อเผยแพร่ ต้องเป็นบทความใหม่ที่อยู่ในสาขาวิชา ดังนี้ คือ สาขาวิชาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์/จิตวิทยา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ โดยไม่เคยพิมพ์เผยแพร่ในวารสารรายงาน หรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น ทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารนี้ ต้องผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องกับบทความอย่างน้อย 2 ท่าน โดยมีรูปแบบการกลั่นกรองบทความก่อนการตีพิมพ์แบบ Double-blind peer review และผู้เขียนจะได้รับวารสารฯ จำนวน 2 เล่ม

2. ผลงานวิจัย/วิชาการ ที่รับพิจารณาตีพิมพ์ ต้องพิมพ์ด้วยกระดาษขนาด A4 หน้าเดียว เว้นขอบซ้าย และด้านบน 1.5 นิ้ว (4 ซม.) เว้นขอบขวาและด้านล่าง 1 นิ้ว (2.5 ซม.) อักษร Cordia New ขนาด 16 point โดยให้จัดรูปแบบการพิมพ์แบบหน้าเดียว ความยาวประมาณ 10-12 หน้า (กรณีที่ไปไม่เป็นไปตามที่กำหนด กองบรรณาธิการจะไม่รับพิจารณา) โดยมีส่วนประกอบดังนี้

3. บทความที่เป็นบทความวิจัย ต้องมีองค์ประกอบเรียงตามลำดับ ดังนี้

3.1 ชื่อเรื่อง (Title) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.2 ชื่อผู้แต่ง (Authors) ทุกคน พร้อมระบุรายละเอียดสถาบันการศึกษา/หน่วยงานที่สังกัด
ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุอีเมลของผู้แต่ง

3.3 บทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยความยาวประมาณ 300 คำ และให้จัดโครงสร้างบทความวิจัย ดังนี้ คือ บทคัดย่อภาษาไทย และภาษาอังกฤษ โดยในแต่ละตอนของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ต้องมีคำสำคัญ (Keywords) ประมาณ 3-5 คำ

3.4 ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วยบทนำ (ครอบคลุมความสำคัญ และที่มาของปัญหาการวิจัย) วัตถุประสงค์ สมมติฐานการวิจัยกรอบแนวคิดในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย (ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล/ทดลอง วิธีดำเนินการวิจัย/ทดลอง) สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้ และเอกสารอ้างอิง

3.5 การอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลในเรื่อง กองบรรณาธิการได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการอ้างอิง เพื่อให้มีความเป็นสากลมากขึ้น จากเดิมการอ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบ นาม-ปี (author-date in-text citation) ให้เปลี่ยนการอ้างอิงรายการเอกสารอ้างอิงใช้ตามรูปแบบ APA โดยรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนใช้อ้างอิง ที่ปรากฏเฉพาะในบทความเท่านั้น และจัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ทั้งนี้ อ้างอิงจากคู่มือการทำวิทยานิพนธ์และภาคินพนธ์ ปี 2559 ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

3.6 ผู้ส่งบทความต้องมีคำรับรองว่าบทความของตนไม่เคยตีพิมพ์ในวารสาร รายงาน หรือสิ่งพิมพ์ อื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น นำส่งพร้อมบทความในการลงทะเบียนขอรับตีพิมพ์ (ดาวน์โหลดจากหน้าเว็บไซต์)

3.7 ผู้ส่งบทความต้องนำส่งแบบประเมินตนเองในการตรวจสอบรายการนำส่งบทความวิจัย/วิชาการ เพื่อขอรับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารราชพฤกษ์ (ดาวน์โหลดจากหน้าเว็บไซต์)

3.8 หากรูปแบบการพิมพ์ไม่เป็นตามกำหนดข้อ 3.1-3.5 และไม่นำส่งหรือแนบเอกสารข้อ 3.6-3.7 ไม่ครบถ้วน กองบรรณาธิการจะไม่รับพิจารณาบทความ

การติดต่อสอบถามในการจัดส่งบทความ

กองบรรณาธิการวารสารราชพฤกษ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000

โทร. 0-4427-2827 ต่อ 14 หรือ e-mail: ratchaphruekjournal@gmail.com

ผู้สนใจส่งบทความสามารถลงทะเบียนส่งบทความได้ที่

<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Ratchaphruekjournal>

“บทความและข้อความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป ในกรณีที่มีการลอกเลียนหรือแอบอ้างโดยปราศจากการอ้างอิงหรือทำให้เข้าใจผิด ว่าเป็นผลงานของผู้เขียน กรุณาแจ้งให้ทางกองบรรณาธิการทราบด้วยจะเป็นพระคุณยิ่ง”

การเขียนอ้างอิงตามรูปแบบ APA Style (American Psychological Association)

1. การอ้างอิงในเนื้อหา

1.1 การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ

ตัวอย่าง

นางลักษณ์ วิรัชชัย (2545)

นางลักษณ์ วิรัชชัย, ดร.ณัฏฐ์ รัชพัฑฒ และสุวิมล ว่องวาณิช (2544)

พัชรินทร์ บุญเทียม (2553, น. 38-39)

Alamazi (1993, p. 48)

Giddings (1991, pp. 149-153)

Edstrom et al. (2008)

Hoban, Yadin and Tabory (1999)

1.2 การอ้างอิงในเนื้อหาท้ายข้อความ

ตัวอย่าง

(ทรรคนะ ใจชุ่มชื่น, 2543)

(ประภัสสร พูลโรจน์, 2543)

(อมร รัชศาสตร์, 2544, น. 39-45)

(Poole, 2002, pp. 278-279)

2. การลงรายการอ้างอิงหรือบรรณานุกรม

2.1 หนังสือ

ตัวอย่าง

จุมพต สายสุนทร. (2552). *กฎหมายระหว่างประเทศ* (พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

Harris, M. B. (1995). *Basic statistics for behavioral science research*. Boston: m Allyn and Bacon.

ปิยะ นากสงค์ และพันธุ์วี วรสิทธิกุล. (2545). *คู่มือฟังเพลงเล่นเกมร้อง คาราโอเกะ*. กรุงเทพฯ:

ซัคเซส มีเดีย.

Magee, J. & Kramer, J. (2006). *Concurrency state models & java programs*. West Sussex, UK: John Wiley

Magee, J. & Kramer, J. (2006). *Concurrency state models & java programs*. West Sussex, UK: John Wiley.

สุภามาส อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชชะนีกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. (2551). *สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และ พฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL*. กรุงเทพฯ: มิสชั่น มีเดีย.

2.2 หนังสืออ้างอิง

ตัวอย่าง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

วงศ์ วรรณพิเชฐ. (2548). พจนานุกรมตัวอย่าง ประโยค วลี ภาษาอังกฤษ พร้อมคำแปล. กรุงเทพฯ: ไทยเว็สท์ พับลิเคชั่น.

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (2548). กรุงเทพฯ: โครงการสารานุกรมไทย สำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.

Encyclopedia of software engineering. (1994). New York: John Wiley & Sons.

Webster's New World Dictionary of computer terms. (1998). New York: Wester's New World.

2.3 วารสาร

ตัวอย่าง

ลำดวน เทียนนิธิกุล. (2552). เส้นทางเสด็จเยี่ยมราชสำนักต่างประเทศ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ปี พ.ศ. 2443-2444 (ร.ศ. 119-120). *วารสารฐานสาร*, 28(4), น. 29-39.

ปิยะวิทย์ ทิพรส. (2553). การจัดการป้องกันและลดสารให้กลืนโคลน Geosmin ในผลิตภัณฑ์แปรรูปสัตว์น้ำ. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 24(72), น. 103-119.

Siriwongworawat, S. (2003). Use of ICT in Thai libraries: An overview. *Program: Electronic Library and Information Systems*, 37(1), pp. 38-43.

Tandra, R., Sahai, A. & Veeravalli, V. (2011, March). Unified space-time metrics to evaluate spectrum sensing. *IEEE Communications Magazine*, 49(3), pp. 54-61.

2.4 รายงานการวิจัย

ตัวอย่าง

ธนิดา ผาติเสนะ. (2555). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา การคิดเชิงระบบ ของนักศึกษาหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาศาสนาพุทธ (รายงานผลการวิจัย). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

กิตติพงษ์ ลือนาม. (2553). การพัฒนารูปแบบการสอนสอดแทรกความรู้ ด้านจริยธรรมเน้น การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เรื่อง การทดสอบสมมุติฐาน: รูปแบบผลงานระเบียบวิธี (รายงานผลการวิจัย). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

Chitnomrath, T. (2011). *A Study of factors regarding firm characteristics that affect financing decisions of public companies listed on the stock exchange of Thailand* (Research report). Bangkok: Dhurakij Pundit University.

2.5 เอกสารการประชุมวิชาการ

ตัวอย่าง

- ชัยพล มงคลิก. (2552). การประยุกต์ใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ในการจัดตารางการผลิตแบบพหุเกณฑ์: กรณีศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมผลิตยา. ใน *การประชุมวิชาการ การบริหาร และการจัดการ ครั้งที่ 5* (น. 46). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธมนวรรณ กัญญาหัตถ์ และศรัณยพงศ์ เทียงธรรม. (2554). ความพึงพอใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อ ประโยชน์ของสมาร์ทโฟน. ใน *ชนัญชี กังคานนท์ (บ.ก.), กระบวนทัศน์ มหาวิทยาลัยไทยบนความท้าทายของเอเชีย ปาซิฟิก* (น. 119-121). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Krongteaw, C., Messner, K., Hinterstoisser, B. & Fackler, K. (2010). Lignocellulosic structural changes after physic-chemical pretreatment monitored by near infrared spectroscopy. In S. Saranwong, S. Kasemsumran, W. Thanapase & P. Williams (Eds.), *Near infrared spectroscopy: Proceedings of the 14th International Conference* (pp. 193-198). West Sussex, UK: IMP.
- พนิดา ไพรนรี. (มีนาคม 2554). *การจัดการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด กาฬสินธุ์*. การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.
- Phadungath, C. & Metzger, L. E. (2006, July). *Effect of sodium gluconate on the solubility of calcium lactate*. ADSA-ASAS Joint Annual Meeting. Minneapolis, MN.

2.6 วิทยานิพนธ์

ตัวอย่าง

- สมหญิง ชูชื่น. (2559). *การสังเคราะห์อนุพันธ์ของแนพโทควิโนน* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).
- วันชนะ กลั่นพรมสุวรรณ. (2554). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารการฝึกนักศึกษาวิชาทหารในกองทัพบกไทย* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).
- Nickels, D. W. (2005). *The relationship between IT-business alignment and organizational culture: An exploratory study* (Doctoral dissertation, University of Memphis).

2.7 หนังสือพิมพ์

ตัวอย่าง

- พนิดา สงวนเสรีวานิช. (24 เมษายน 2554). พระปลัดสุชาติ สุวัฑฒโก ปกาเกอญอ นักพัฒนา. *มติชน*, น. 17-18.
- รังสรรค์ ศรีวรศาสตร์. (28-29 เมษายน 2554). มารู้จัก DRG. *สยามรัฐ*, น. 16.

2.8 เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

ตัวอย่าง

สุรชัย เลี้ยงบุญเลิศชัย. (2554). *จัดระเบียบสำนักงานทนายความ*. สืบค้นเมื่อ 21 มิถุนายน 2554,
 จาก <http://www.lawyerscouncil.or.th/2011/index.php?name=knowledge>
 CNN Wire Staff. (2011). *How U.S. forces killed Osama Bin Laden*. Retrieved May 3, 2011,
 from <http://www.cnn.com/2011/WORLD/asiapcf/05/02/bin.laden.raid/index.html>

2.9 วารสารอิเล็กทรอนิกส์

ตัวอย่าง

บงการ หอมนาน. (2551). เทคโนโลยีกับการควบคุมด้วยตรรกะฟัซซี่ ตามขั้นตอนและฟังก์ชันสมาชิก.
ไมโครคอมพิวเตอร์, 26(271), น. 153-156. สืบค้นเมื่อ 22 มิถุนายน 2554,
 จาก <http://www.dpu.ac.th/laic/page.php?id=5753>
 Judson, R. A. & Klee, E. (2011). Big bank, small bank: Monetary policy implementation and
 banks' reserve management strategies. *Journal of Economics and Business*, 63(4),
 pp. 306-328 Retrieved June 23, 2011, from [http://www.sciencedirect.com/sscience/
 article/pii/S0148619511000142](http://www.sciencedirect.com/sscience/article/pii/S0148619511000142)

แบบรับรองการพิจารณาผลงานวิชาการเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารราชพฤกษ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

เรียน บรรณธิการวารสารราชพฤกษ์

ตามที่ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว

ตำแหน่ง/สถานภาพ ☐ ศาสตราจารย์ ☐ รองศาสตราจารย์ ☐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์

☐ ดร. ☐ อาจารย์ ☐ นักศึกษาระดับ สาขาวิชา

หลักสูตร มหาวิทยาลัย

☐ อื่นๆ ระบุ

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อได้)

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน โทรศัพท์มือถือ

โทรสาร e-mail :

มีความประสงค์ขอส่งผลงานวิชาการ เรื่อง :

ชื่อผลงาน (ภาษาไทย)

.....

ชื่อผลงาน (ภาษาอังกฤษ)

.....

ประเภทของผลงานวิชาการ ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าผลงานนี้ ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าเพียงผู้เดียว

☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้กระบุชื่อในผลงาน

มาเพื่อขอให้พิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการของหน่วยงานบัณฑิตวิทยาลัย ทั้งนี้ ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความ
ที่ส่งมาเผยแพร่เป็นบทความใหม่ โดยไม่เคยพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร รายงาน หรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน
และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ลงชื่อ

(.....)

ลายมือชื่อเจ้าของบทความ

วันที่ เดือน พ.ศ.

แบบรับรองบทความวิจัย (วิทยานิพนธ์/ปริญญานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์) เพื่อเสนอพิจารณาขอตีพิมพ์ในวารสารราชพฤกษ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

เรียน บรรณาธิการวารสารราชพฤกษ์

ข้าพเจ้า ☐ ศาสตราจารย์ ☐ รองศาสตราจารย์ ☐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
☐ ดร. ☐ อาจารย์

ชื่อ-สกุล

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อได้)

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน โทรศัพท์มือถือ

โทรสาร e-mail :

ขอรับรองว่าได้ตรวจสอบบทความวิจัยจากวิทยานิพนธ์/ปริญญานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง :

ชื่อผลงาน (ภาษาไทย).....

.....

ชื่อผลงาน (ภาษาอังกฤษ).....

.....

ชื่อ-สกุล นักศึกษา.....

สาขาวิชา มหาวิทยาลัย

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อได้)

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน โทรศัพท์มือถือ

โทรสาร e-mail :

ว่าถูกต้องตามหลักวิชาการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งบทความนี้ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น

ลงชื่อ

ลายมือชื่อ

(.....)

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

วันที่ เดือน พ.ศ.

แบบประเมินตนเองในการตรวจสอบรายการนำส่งบทความ เพื่อขอรับการพิจารณา ตีพิมพ์ในวารสารราชพฤกษ์

(บทความวิจัย)

ชื่อบทความ (ไทย).....

ชื่อบทความ (อังกฤษ).....

☐ บทความ มีความยาวไม่เกิน 300 คำ

☐ วัตถุประสงค์การวิจัย

☐ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

☐ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

☐ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

☐ ผลการวิจัย

☐ Abstract การเขียนถูกต้องตามหลักไวยากรณ์และมีความยาวไม่เกิน 300 คำ

☐ คำสำคัญ/Keywords (อย่างน้อย 3-4 คำ)

☐ บทนำ

☐ วัตถุประสงค์การวิจัย

☐ สมมุติฐานการวิจัย

☐ กรอบแนวคิดในการวิจัย

☐ วิธีดำเนินการวิจัย

☐ ประชากร

☐ การเก็บรวบรวมข้อมูล

☐ กลุ่มตัวอย่าง

☐ การวิเคราะห์ข้อมูล

☐ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

☐ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

☐ ผลการวิจัย

☐ สรุปผลการวิจัย

☐ อภิปรายผลการวิจัย

☐ ข้อเสนอแนะ

☐ การอ้างอิง / รายการอ้างอิง เป็นไปตามที่วารสารกำหนด

☐ เอกสารใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (ถ้ามี) **กรุณาส่งเอกสารเพิ่มเติม**

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร

()

แบบประเมินตนเองในการตรวจสอบรายการนำส่งบทความ เพื่อขอรับการพิจารณา ตีพิมพ์ในวารสารราชพฤกษ์

(บทความวิชาการ)

ชื่อบทความ (ไทย).....

.....

ชื่อบทความ (อังกฤษ).....

.....

- ☐ บทคัดย่อ มีความยาวไม่เกิน 300 คำ
- ☐ Abstract การเขียนถูกต้องตามหลักไวยากรณ์และมีความยาวไม่เกิน 300 คำ
- ☐ บทนำ
- ☐ เนื้อหา
- ☐ สรุป
- ☐ การอ้างอิงเอกสาร การอ้างอิงในเนื้อหาถูกต้องตามรูปแบบที่วารสารกำหนด และมีความทันสมัย

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร

(_____)

วารสาร
ราชพฤกษ์

Ratchaphruek
Journal

<https://5005.tci-thaijo.org/index.php/Ratchaphrukjournal>